

MIOARA CREMENE

MĂRIREA ŞI DECĂDEREA PLANETEI GLOBUS

EDITURA TINERETULUI

Desenul copertei:
PETRE VULCĂNESCU

MIOARA CREMENE

---

mărirea şi decăderea planetei globus

EDITURA TINERETULUI

partea I-a

capitolul I

Pe planeta numită Globus, în timpul celei de a douăzeci şi doua civilizaţii a ei, oamenii descoperiră nemurirea.

Spun oamenii, pentru că ar fi greoi şi incomod să născocesc un alt termen pentru fiinţele gînditoare care o locuiau atunci. Ar trebui să folosesc expresia proprie limbajului lor, astăzi cu totul necunoscut, deoarece locuitorii planetei depăşiseră de mult stadiul alfabetului şi al literelor scrise şi îşi conservau istoria şi gîndirea în imagini imprimate. Benzile s-au distrus apoi.

...Era pe vremea cînd pe Pămîntul nostru lumea se afla încă în preistorie, şi poate că în nici o altă parte a universului nu mai puteai găsi un astru pe care să strălucească o asemenea civilizaţie.

Planeta Globus, pierdută cum era în imensitatea Galaxiei Phoebus, părea să fie un minuscul vulcan, gata să irupă şi să trimită bolizii săi dirijaţi în toate părţile lumii.

Dar dacă un observator milenar ar fi urmărit activitatea acestei planete, el ar fi putut spune

ca nu pe Globus urmau să se formeze adevăraţii stăpîni ai universului. Globus părea mai curînd un vulcan cu activitate redusă. Semăna cu o culme care străluceşte în flăcări, în sînul căreia lava bolboroseşte şi ameninţă, dar care, tocmai cînd pare gata să izbucnească, se stinge şi tace pentru multă vreme. Pe planeta Glo-
bus douăzeci şi una de civilizaţii se născuseră şi se urmaseră fără să ştie una de alta. Se înţelege că, studiind istoria astru-lui lor, locuitorii descoperiră urmele celor mai multe dintre ele. Dar ei nu putuseră urmări evoluţia acestor civilizaţii pînă la capăt. Ei nu putuseră ajunge decît pînă acolo unde existau mărturii scrise. Faza superioară, în care fiinţele gînditoare trec la alte mijloace de a-şi conserva şi transmite concluziile, se pierdea prin forţa lucrurilor şi ramînea pentru urmaşi un mister. De fiecare dată, această nouă fază superioară, marcînd un salt hotarîtor în randamentul şi capacitatea aparatului de gîndire, părea un propriu al epocii respective. Pentru globusienii civilizaţiei douăzeci, despărţiţi de predecesorii lor prin cîteva milenii, strămoşii lor imediaţi neavînd scris nu avuseseră civilizaţie. Dăinuiau nişte vestigii cu mult mai vechi, demonstrînd un anume confort, relaţii evoluate — şi se punea întrebarea de ce, cîştigînd teren în anumite epoci, cunoaşterea nu urmase pînă la capăt drumul firesc al dezvoltării ei...

Dacă la începutul acestor întîmplări ne-am fi putut apro- pia şi face înconjurul planetei, cu unul din acele bolide plate în formă de talger, pe care civilizaţia douăzeci le trimisese cîndva în sistemul nostru solar, am fi constatat că uscatul era relativ redus şi împărţit în două continente bine dis- tincte. Fără îndoială că înconjurul planetei Globus ne-ar fi luat ceva mai multă vreme, deoarece proporţiile lui faţă de Terra sînt aproximativ egale cu cele ale Lunii faţă de Pămîntul nostru. Şi, desigur, observarea scoarţei Globusului ne-ar fi fost îngreunată nu numai de traiectoria celor cîţiva sateliţi care se rotesc la distanţe diferite, dar şi de puzderia particulelor mai mari sau mai mici, adevărate insule plutitoare, dintre care unele, în mod curios, mai păstrează încă atmosferă.

Pe de altă parte, ne-ar fi indus în eroare o anumită strălucire, vizibilă mai ales noaptea şi provenind în special din oceane şi culmile scoarţei; ea ne-ar fi putut face să credem că Globus nu este o planetă cu desăvîrşire stinsă. Dar această strălucire se datorează numărului mare de fiinţe fosforescente, amfibii sau acvatice, ca şi celor mai multe conglomerate, scoarţa planetei avînd o proporţie uşor crescută de fosfor în componenţa sa.

În nici un caz această strălucire nu pleacă de la cei doi sori aşezaţi la foarte mare distanţă unul de celălalt. Globusul, care, în cazul unui singur soare, ar fi fost ameninţat să rămînă cu o anumită faţă a sa veşnic în întuneric, este astfel luminat în permanenţă, alternanţa dintre zi şi

noapte fiind dată de evoluţia sateliţilor săi. Eclipsele totale ale ambilor sori sînt astfel extrem de frecvente...

Dacă cineva ar fi coborit în mod tainic, cu o foarte perfecţionată navă pe unul din continentele Globusului, în perioada descoperirii vieţii veşnice, şi dacă acel cineva ar fi încercat să pătrundă pe una din străzile oraşului celui mai apropiat, nu ar fi stîrnit senzaţie le prima vedere decît prin micimea taliei, locuitorii planetei Globus depăşind — chiar şi cei mai mărunţi — dublul proporţiilor terriene.

În schimb, acest terestru al vremurilor noastre, descins prin cine ştie ce minune, ar fi putut constata nu numai diferenţele de talie, de obiceiuri, deosebirile vestimentare etc, etc, ci ar fi rămas uimit în faţa primilor „sfincşi".

El ar fi trebuit să afle că în istoria planetei, aşa cum se putuse ea reconstitui din cioburi, vase, morminte, statui şi inscripţii, existaseră dintotdeauna două specii de locuitori. Dăinuia încă o legendă conform căreia bipezii fuseseră năvălitori dintr-o altă lume, al cărei nume se pierduse şi spre care — în mod misterios — nu se mai putuseră întoarce.

(La origine, pare-se, întreaga suprafaţă a celor două continente, legate între ele pe atunci de un al treilea şi de un şir de insule, fusese ocupată de acea specie de cvadrupezi relativ inteligenţi, cărora noi, pentru a da o noţiune aproximativă cititorului asupra aspectului lor exterior, le vom spune sfincşi.)

Bipezii, oamenii globusieni cum îi vom numi, veniseră aci într-o vreme în care sfincşii se aflau într-un stadiu destul de primitiv al evoluţiei lor. Anumite piedici de ordin fiziologic opreau o dezvoltare a lor prea rapidă. Găsim şi pe Pămîntul nostru astfel de încercări făcute de natură. Fapt este totuşi că, pe Globus, capacitatea aparatului de gîndire depăşea adeseori restul condiţiilor biologice la diferite specii. Apariţia unor fiinţe relativ complexe, cum au fost sfincşii, oprise însă evoluţia altor făpturi cu posibilităţi superioare.

*

*   *

...De fapt, întîmplările pe care vreau să vi le comunic încep cu o foarte stranie poveste de dragoste — vă rog să-mi îngăduiţi să folosesc acest cuvînt, chiar cînd e vorba de globusieni.

Vă invit deci să urmărim doi tineri de dimensiuni imense, rătăcind împreună într-un amurg. Deasupra lor, pe boltă, la distanţe diferite, cîţiva aştri asemănători Lunii strălucesc, unii alunecînd pe orbita lor, alţii în

aparenţă nemişcaţi, căci rotirea lor însoţeşte o bună bucată de timp mişcările pla-netei.

Cum e firesc, tinerii, schimbînd între ei semnele şi sunetele care în univers diferă, al căror înţeles universal e însă atracţia, încearcă să evite căile aglomerate ale oraşului. Ei coboară încet colinele pe care, într-o ordine aproximativă, sînt îngrămădite tot soiul de ruine şi vestigii ale trecutului, spre unul din locurile aproape sălbatice, aflate în împrejurimi.

Odată ajunşi în acest punct al povestirii, îmi dau seama că va trebui să dăm un nume celor doi globusieni. Aceasta este absolut necesar pentru posibilităţile terestre de a urmări o acţiune, deşi pe Globus foarte multe cuvinte şi în primul rînd numirile fuseseră înlocuite prin simboluri criptice esenţializînd imagini.

Cum de s-au păstrat aceste imagini şi cum de mă aflu eu în posesia lor? Să presupunem că imaginile existau (fireşte, într-o succesiune astăzi mai greu de reconstituit), că ele au fost emise în univers, întîmplările pe oare vreau să vi le istorisesc petrecîndu-se tocmai în perioada cînd unora dintre globusieni le-a trecut prin minte fantastica idee de a-şi conserva istoria şi cultura transmiţîndu-le (în limbajul lor complicat de imagini pe care încercăm să-l transcriem, dar nu-l vom putea reproduce niciodată deplin) undeva, în lume, departe de planeta lor, în ipotetica posibilitate a unor alte civilizaţii, capabile să le recepţioneze...

Deci, pentru indentificarea celor doi tineri le vom spune Am’n şi N’fer, nume al căror înţeles o să vi-l descopăr mai tîrziu.

Pentru o mai bună cunoaştere a personajelor, ţin să spun că Am’n era un tînăr înţelept, descins de curînd de pe una din insulele plutitoare, pe care se aflau instalate laboratoare de experienţă şi cîte un observator, iar N’fer era, la rîndul ei, o fiinţă instruită, o cercetătoare a trecutului globusian, lucru pe care îl făcea mai mult din interes personal, fiind foarte strîns legată de casta ei care locuia la suprafaţa continentului.

— Ce neasemuită înserare, zise N’fer în limbaj globusian.

— O, neasemuito!... Şi totuşi ea nu-i decît un fluture pe veşmîntul tău...

Să nu credeţi că răspunsul lui Am’n se datora unei dispo-
ziţii lirice... Cu mici variante, vorbele acestea intrau în limbajul fix, stabilit de veacuri pentru îndrăgostiţi. Am’n luă din mîna lui N’fer bulgărele fosforescent, ceea ce însemna că ea însăşi lumina îndeajuns. Îi luă în glumă şi ca să se joace, masca de fiinţă zburătoare, care era la modă pe atunci printre globusiene.

— Ochii tăi lucesc azi ca pietrele, zise el.

În ciuda acestor manifestări amabile, Am’n era neobişnuit de distrat. Nerăbdarea greu stăpînită se ascundea în imaginile limbajului apărat de rigorile regulilor.

O iradiere ciudată înconjura paşii celor doi tineri şi făcea ca ei înşişi să pară mai întunecaţi.

Am’n nu luă în seamă noianul de impalpabile fiinţe fosforescente pe care-l stîrnea paşii lui, nici cerul care, deasupra oricărei planete, pare seara cu mult mai material şi seamănă cu un ţinut locuit şi sporadic luminat de nişte localnici cu o civilizaţie primitivă. Nu luă în seamă nici luminile sateliţilor mărunţi, care se zăreau undeva în eter, cam cum s-ar vedea pe Pămînt, la un ceas asemănător, vehicule circulînd într-o extremă depărtare. Nu privea nici insulele aeriene trecînd ca nişte stele căzătoare.

Tînărul savant se simţea cuprins de nerăbdare în apropierea acestei fiinţe, spre care îl îndrepta înţelepciunea castei lui, dar de care ar fi dorit să fie stăpînit sau să o stăpînească.

— ...Un fluture pe veşmînt, reîncepu el, dar schimbă vorba: De fapt nu asta aş dori să spun.

N’fer îl privi surprinsă.

— Nu ai făcut nici o greşeală sintactică, replică destul de rece.

— Ştiu... Te-ai gîndit vreodată N’fer cît de greu găsim imagini care să ne apropie de ceea ce am vrea să vorbim într-adevăr?

Fiinţa de lîngă el făcu un gest liniştitor:

— Nu... La ce bun? Doar ne înţelegem. De vreme ce ne iubim...

N’fer spusese lucrul acesta tot conform regulilor. Nu voia să se arate nepoliticoasă. Dar cumva se simţea tulburată, nesigură. Nu ştia de ce tovarăşul ei de drum greşeşte ieşind din convenţii...

Hotărî să schimbe vorba. Se aplecă deci şi culese de pe jos un hîrb, un fel de chiup cu inscripţii ciudate, dintr-un soi care se găsea destul de des prin locurile acelea, pe lîngă nişte construcţii de piatră asemenea plantelor. (Un fel de coloane dărîmate, am zice noi.)

— Imaginile sînt de fapt chiupuri în care au fost închise gîndurile, murmură ea.

— Numai că vasele astea sînt vechi, şi oricît de migălos au fost cioplite uneori, acum mii de ani se închideau în ele morţii, civilizaţia noastră ştie acum asta. Nu te dezgustă?

— Nu, fiindcă noi ne vom iubi pînă la moarte...

Şi un asemenea răspuns era dat conform regulilor. Dar noi, care sîntem pămînteni, ştim că el poate cuprinde uneori mult adevăr.

Deodată N’fer îl prinse pe Am’n de braţ.

— Uite-i! zise.

În lumina fosforescentă se zăreau doua siluete. Apro-pierea lor avea ceva neobişnuit pentru noi. E suficient să ne gîndim că una dintre fiinţe se afla în vîrful unei plante uriaşe, căreia îi vom spune din obişnuinţă copac. Stătea aci cu totul nemişcată, ca un fruct ciudat

crescut în înălţime pe un ram, şi numai ochii ei aruncau luciri gălbui. Jos, la picioare, la o oarecare distanţă, cealaltă siluetă o privea. Îşi sprijinea capul pe labele din faţă şi pesemne că rămăsese aşa de mult. O clipă făptura aceasta întoarse capul... În penumbra niciodată totală de pe Globus, se putea vedea profilul neasemuit de limpede şi de omenesc al animalului.

— Oare ne-au văzut întrebă Am'n?

— Nu cred. Sînt întotdeauna nespus de nepăsători în timpul amorului. Aşa se explică faptul că au ajuns atît de departe de rezervaţia lor.

N'fer ieşise din reguli. Vorbea acum profesional.

Deodată, cele două făpturi ţîşniră una spre alta. Dintr-un salt fură în mijlocul unui platou întins, trecînd nespus de aproape una de cealaltă. În strania strălucire a serii începu un fel de hîrjoană, un dans felin şi plin de dulceaţă, vădind o neasemuită pasiune. Joaca aceasta dură o oarecare vreme, apoi cele două făpturi făcură cîteva sărituri şi pieriră, lumina fiind uneori, noaptea, o piedică tot atît de mare pentru privire ca şi umbra...

Am'n şi N'fer se întorceau acum printre grămezile de ruine liniare. Vorbeau şi vocile răzbeau prin aerul deosebit de pur al planetei ca murmurul glasurilor mici din coliviile rezervaţiilor pentru zburătoare mărunte. În acelaşi timp foloseau aparatele lor de proiecţie

şi peste umbrele drumului se alungea arabescul fin, luminos, al imaginilor.

Totuşi Am'n îşi urma firul gîndurilor lui. La rîndul ei, N'fer se gîndea şi ea. Era deosebit de uşor să te detaşezi de limbajul format din precise convenţii şi să urmezi în minte o cale a ta. N'fer aşeză pe locul de unde îl luase chiupul vechi şi îl privi în acelaşi timp pe Am'n.

„Pe liniştea mea, îşi zise. I-au rămas în minte cele două animale. În clipa asta aş dori să fiu o femelă-sfinx." Şi zîmbi la o asemenea idee. În acelaşi timp, Am'n spuse deodată şi fără legătură cu ceea ce vorbeau:

— Mă întreb de ce nu sînt lăsaţi să locuiască împreună cu noi. E limpede că nu sînt nişte simple animale...

N’fer duse mîna la ochi ceea ce însemna o intensă mirare:

— Cum, în oraş, printre globusieni?... Dar în primul rînd că fiinţele astea au un miros.... (Deveni furioasă, nici ea nu ştia de ce.) Şi chiar dacă nu ar fi absolut nişte animale, sînt totuşi foarte primitivi. De altfel, istoric vorbind, chiar ei s-au retras din faţa aşezărilor noastre.

— Nu trebuia să-i lăsăm!... Îmi vine să cred că aveam ce învăţa de la ei...

— Ce?

— Nu ştiu... Poate rîsul...

N’fer zise:

— Şi eu ştiu să rîd... Mai bine decît ei...

Se opri surprinsă. Ceea ce spusese i se părea neaşteptat, îndrăzneţ, şi cumva foarte vechi. (Sau poate îndrăzneţ pentru că era vechi?)

— O, zise Am’n. Nici nu merită să aminteşti... Rîsul tău e neasemuit... mai frumos...

(Îi răspunsese convenţional şi N’fer se simţi jignită.)

Tinerii intraseră pe căile de acces ale oraşului lor. Oricine ar fi tentat să îşi imagineze zgomotoasa aglomerare de mişcări şi sunete, care înseamnă circulaţia dintr-un oraş modern, greşeşte cînd se gîndeşte la Globus. Civilizaţia aci depăşise de mult stadiul mişcărilor dezordonate, al irosirilor care de fapt sînt mai mult temperamentale... În oraş domneau un calm şi o linişte aproape desăvîrşite. Locuitorii de pe Globus obişnuiau, în afara deplasărilor profesionale, să rămînă mai mult în locuinţele

lor şi să-şi trimită acolo unde era necesar imaginile...

Aspiratoare-filtre sugeau cu un zgomot destul de pro-nunţat — dar care devenise o obişnuinţă pentru urechile globusienilor — aerul încărcat cu particule microscopice, îl treceau prin lungi tuburi dezinfectante şi îl retrimiteau parfumat şi pur. Aspiratoarele acestea erau aşezate de o parte şi de alta a căilor principale de acces ale oraşului, şi de sub cîteva dintre ele ieşeau, unul după altul, vagonete pneumatice care plutind la cîţiva centimetri deasupra drumului, intrau singure, dirijate de la distanţă, în hangare.

De o parte şi de alta a tunelului ce le scotea la lumină cobora şi urca firul subţire al pasarelelor rulante. Deodată, în vîrful uneia dintre ele se ivi statura unei fiinţe omeneşti cu chipul palid şi părul alb. În acelaşi timp vagonetele încetară să mai transporte misterioasa lor încărcătură şi dădură la iveală un grup de bărbaţi şi femei, asemănători ca înfăţişare din pricina palorii şi a culorii părului...

Scoşi la suprafaţă, oamenii aceştia livizi săriră din vagonete şi priviră nesiguri în jurul lor. Ţineau în mîini unelte ascuţite la vîrf, care erau îndreptate înainte, ameninţător.

— Ia seama, îi zise Am’n lui N’fer. Nu e bine să trecem acum.

În aceeaşi clipă sirenele aşezate sub aspiratoare dădură alarma. Grupul celor de lîngă tunel se mişca puţin. Umbrele tremurau,

ca şi cînd noii-veniţi ar fi fost orbiţi nu de lumină, ci de întuneric. Pe dată ei fură înconjuraţi de locuitori ai oraşului, dintre care unii veniră personal, alţii îşi trimiseră doar imaginile.

— Ce căutaţi aici în această parte a timpului? întrebară mai mulţi dintre orăşeni.

Vorbi unul dintre noii-sosiţi:

— Daţi-ne voie mai întîi să vă salutăm conform regu- lilor. Pesemne că s-au părăsit legile bunei-cuviinţe pe la voi...

— De ce-aţi venit, locuitori ai subsolurilor planetei?

— Vrem să răsuflăm. Sîntem tineri şi vrem să răsuflăm aer adevărat, la lumină adevărată, deasupra scoarţei solide. Ba chiar ne-am întrebat venind: Ce-ar fi dacă ne-am face acolo locuinţele?

Cei din jurul lor zîmbiră, un zîmbet globusian, tăcut, politicos. Am'n şi N'fer, mai tineri, rîseră chiar, abia perceptibil. Dar nu era nici o simpatie în rîsul lor la adresa acestor oameni cam de o seamă ca vîrstă cu ei.

— Şi unde aţi vrea să vă mutaţi? Nu e loc nicăieri!

— Nu ştim. Există, după cum am aflat, rezervaţia sfincşilor... De ce sînt pe lume animalele astea scîrboase, cînd noi sîntem nevoiţi să trăim în adînc?

Am'n o lăsă singură pe N'fer şi se apropie de grup:

— Aţi vorbit adineauri despre reguli, zise el. Nu aţi învăţat în şcolile voastre că locul

oamenilor incolori, după cum s-a stabilit prin reguli străvechi, este în adînc?

Locuitorii subsolului globusian făcură nişte mişcări sălbatice, neobişnuite pentru o comportare civilizată şi strigară:

— Cine a hotărît asta? Şi cînd?

— O să vă miraţi poate. (Cuvintele erau ale primului vorbitor.) Am învăţat cam prost în şcoli. Există la noi un curent care spune că trebuie să înveţi din propria ta viaţă.

Am’n tresări. Erau şi printre prietenii lui unii care gîndeau astfel.

— Dacă încetaţi cu ameninţările n-aveţi decît să vă încredinţaţi voi înşivă cît de întemeiate sînt străvechile hotărîri. V-am putea da o încuviinţare legală de călătorie şi cunoaştere.

Ceilalţi privitori scuturară din cap:

— La ce bun?

Atunci unul dintre ei începu o frază cu adevărat globusiană:

— Dacă îi vom lăsa pe ei, oricît de puţin, îi putem sili apoi să plece, dar se vor întoarce. Pe acelaşi drum pot urca alţii. Acolo în subteranele oraşului acestuia sînt mulţi — mai mulţi decît noi. Visează rezervaţiile. Calculează spaţiul insulelor zburătoare. Iar dacă le-am îngădui unora, alţii vor întreba: Pe ce criteriu au fost aleşi? În subteranele oraşului nostru poate avea loc o catastrofă...

Prietenul nostru grăi:

— Înţelegerea aceasta a lucrurilor am mai auzit-o, e veche. Avem noi însă dreptul să-i împiedicăm în cunoaştere? Se vor încredinţa,

vor înţelege singuri. Sînt Am'n cel tînăr, fiul marelui Amon; priviţi cu atenţie spusele mele: De vreme ce au izbutit să ajungă pînă aici, nu e mare lucru o scurtă încuviinţare.

— O clipă, zise cel mai impunător dintre noii-veniţi. Trebuie să ne odihnim... Aveţi un al naibii parfum în oraşul ăsta. Nu zic că-i rău. Dar ne ameţeşte...

Toţi cei din grup îşi luară poziţii de odihnă, în timp ce orăşenii din jur îi priveau:

— Prin urmare astfel arată cerul, spuse un tînăr cu obrazul palid. E al naibii de obişnuit. Mă aşteptam să văd sorii.

— La ora aceasta, grăi Am'n, ei au apus.

— Pesemne că noi, cei de dedesubt, am cam pierdut măsura vremii. Ni se părea că o să nimerim în plină zi.

— Puteţi să vedeţi, în schimb, sateliţii şi insulele cu laboratoare.

Globusianul din adînc întoarse capul morocănos:

— Noi v-am ajutat să le faceţi. Pe urmă adăugă: Nu ştiu dacă merita să trecem prin atîtea ca să le vedem. A trebuit să demontăm nu ştiu cîte sonerii de alarmă.

— De ce nu-i pedepsim? întrebă un orăşean. Le-am dat explicaţiile trebuincioase şi nu vor să asculte. Subglobusienii ăştia ne sînt evident inferiori.

— E limpede că asistăm la o delăsare a moravurilor, spuse altcineva...

Un altul constată:

— Legile au îmbătrînit.

— Ei, şi acum rămîneţi cu bine, hotărî un locuitor al adîncurilor. Vă mulţumim că v-a lăsat inima să ne dăruiţi ceea ce e, de fapt, şi al nostru. Iar dumitale, spuse întorcîn-du-se către Am'n, sper să avem prilejul să-ţi arătăm că nu te-am uitat.

— Încotro? întrebă acesta.

— Încotro? murmură un al doilea orăşean. Poate la vînătoare... De sfincşi.

În adăpostul tinerilor de vîrsta lui Am'n liniştea domnea ca de obicei. Era ora rezervată gîndurilor, şi doar din încăperea locuită de Ka, tînărul medic fantezist, răzbea lu- mină şi un murmur depăşind limita cuviincioasă. În sala mare, sistemul de iluminat funcţiona inegal. În mijlocul unui fascicul de raze stătea Tut; oprise banda de proiecţie a planurilor sale la o singură fotogramă asupra căreia se apleca extrem de concentrat. (În vremea aceea, pe şantierul lui se lucra la un nou sistem de aparate de zbor pe mare distanţă.)

În atitudini destinse, alţi cîţiva tineri îşi acoperiseră cu mîinile văzul, simţul cel mai dezvoltat la globusieni. Inconştient, unul dintre ei apăsa cu braţul asupra aparatului de redat imagini şi în cameră se ridică arabescul luminos al propriei sale figuri, ciufulită însă, hirsută, îmbrăcată în nişte stranii zdrenţe şi privind în urmă cu spaimă.

Am'n îl atinse cu braţul. Celălalt tresări:

— Adormisem, spuse.

Am'n luă loc alături de Tut. Îşi rezemă capul de speteaza comodă şi privi prin transparenţa tavanului cerul, prive- liştea de predilecţie a globusienilor care nu îşi duceau viaţa în subsol. Timpul era al concentrării absolute, unul dintre cele mai importante şi mai riguros păstrate obiceiuri. (În aceste ore se născuseră cîndva, în istoria civilizaţiei a douăzeci şi doua, idei din cele mai importante, calcule şi soluţii matematice, sau teoria despre sporirea inexorabilă a populaţiei globusiene şi a posibilităţilor de evitare a marilor distrugeri, prin exploatarea intensivă a planetei şi crearea unor continente de subsol.)

În istoria ultimei civilizaţii globusiene, de cînd strămoşii lui Am'n o putuseră cunoaşte, existase întotdeauna o ciudată previziune şi înţelegere a fenomenelor. O previziune şi înţelegere care depăşeau stadiul respectiv al tehnicii. De aci existenţa aproape dintotdeauna a „marilor misiuni", menite să aducă umanitatea globusiană la nivelul tehnic indicat de gîndire. Spre pildă, gîndirea globusiană recunoscuse foarte repede rolul microorganismelor şi al unor minuscule particule invizibile în limitarea anormală a existenţei şi fusese apoi o „mare misiune" a medicinii să le descopere în fapt. Aspiratoarele, aerul pur care exista deasupra marilor oraşe, erau deci o consecinţă a acestei înţelegeri, pentru că medicina era una dintre ştiinţele avansate, ca o consecinţă a formei celei mai

primitive a gîndirii globusiene, în care omul se concentrase asupra sa.

Dar intervenise destul de repede o delimitare între problemele esenţiale şi neesenţiale, de îndată ce gîndirea globusiană căpătase perspectivă. Şi în faţa „marilor misiuni” care se născuseră apoi, medicina rămăsese aproape un fel de artă, însoţind rezolvări cu mult mai vitale.

Cred că nu e locul aici să insistăm asupra unei istorii, care în multe privinţe seamănă cu a noastră, împărţită cum fusese pe graniţi şi graiuri. Foarte repede însă (acest foarte repede presupune, fireşte, sute de cicluri), spiritele înaintate ale unor conducători politici pricepuseră mersul firesc al societăţii lor. Exploatarea intensivă a solului se impunea ca o necesitate, cu atît mai mult cu cît, cu ajutorul progresului medicinii, mortalitatea fiind previzibilă, se putea calcula o creştere proporţională a populaţiei globusiene. Locuirea subsolului s-a născut, ca idee, cu mult înainte ca ea să fi fost absolut necesară şi una din „marile misiuni” a fost descoperirea unui explozibil suficient de puternic pentru a face posibilă crearea întinselor spaţii de dedesubt. (Înţelegerea şi aplicarea unei asemenea idei, ca şi elaborarea nenumăratelor detalii tehnice necesare, fac parte la rîndul lor dintr-o lungă istorie, greu de povestit. Ea ar fi inimaginabilă pe planeta noastră, caracterizată dintotdeauna printr-o inegală dezvoltare a civilizaţiilor şi mai ales a capacităţii de gîndire şi a concepţiilor răspîndite pe continente şi glob. Este suficient

să spunem aici că niciodată studiile pe care le parcurseseră în şcoală Am'n şi colegii lui nu au negat eroismul primilor pionieri care porniseră de bună voie la cucerirea subsolului. Ei aveau să fie pomeniţi pînă şi în ultima legendă, povestită în plină spaimă, în împrejurări cu totul schimbate de către nefericita N'fer fiului ei.

Şi trebuie menţionat, de asemeni, faptul că, încă de pe cînd abia porniseră cucerirea adîncurilor, conducătorii aveau în vedere o altă soluţionare pentru cîndva: ideea expansiunii universale a locuitorilor globului lor...)

Am'n se gîndi o vreme la toate acestea. În jurul lui, tăcerea suia ca un fum drept şi paşnic deasupra unui foc liniştit. Apoi brusc, năpădit de vînt, fumul se întoarse, se răsuci asupra lui însuşi, se risipi...

— Nu te gîndi la ce te gîndeşti, spuse deodată Tut, deşi părea foarte concentrat. Sînt idei fără importanţă...

— Ştii ce aş vrea să spun, întrebă fără mirare Am'n?

— Da.

— Şi ţi se pare neînsemnat?

— Îţi ziceai că există căutări ale fiecăruia şi înăuntrul său. E lăturalnic...

— Există multe drumuri lăturalnice, Tut. Să fie zadarnice toate? Cineva le-a calculat. Dacă îţi aminteşti cifra lor...

Tut îşi petrecu braţul pe după umerii lui Am’n şi îm-preună ieşiră din sală. Trecură prin filmoteca etanşă, plină cu benzi inflamabile, şi ieşiră în vastul „patio” în care susura un jet de apă fosforescentă. Flori uriaşe, palid nuanţate, pietre luminoase, talgere în care fumegau arome...

Intrară apoi într-un al doilea vestibul, care oferea privirilor o surprinzătoare privelişte. Zăceau aici, adunate laolaltă, nenumărate forme de piatră. Mase mari, cioplite monumente şi mici statui, sau simple căutări, forme abia începute în piatră se îngrămădeau stingherindu-se reciproc, amorţite, puţin ridicule în neputincioasa lor imobilitate.

Tut şi Am’n intrară în atelierul de sculptură. Constructorul de nave cosmice luă un bloc de piatră, îl aşeză pe postament şi zîmbi dinainte de plăcerea destinderii fizice.

Am’n îşi căută de asemenea uneltele şi rîse la prima lovitură de ciocan. Începu portretul femeii sfinx.

Ceva mai tîrziu însă, N’fer îl văzu în faţa ei. Intrase în adăpostul fetelor şi în încăpere, fără să dea nimănui de veste. Şi împotriva oricărei legi sau a gîndirii raţionale, o luă în braţe şi o iubi...

capitolul II

Grupul oamenilor palizi, incolori, nu ar fi ajuns în chip firesc foarte departe. Ştirile despre apariţia lor îi sosiră însă marelui Amon la începutul orei de gîndire şi nimeni nu îndrăzni să-l tulbure. După o vreme, numărul celor care îi înconjuraseră scăzu. Rămaseră doar paznicii aspiratoarelor şi ai scărilor rulante. Aceştia îi mai urmăriră o vreme, neplăcut surprinşi de desfăşurarea evenimentelor, dar impasibili în aparenţă, ca toţi reprezentanţii ordinii din univers... Chipul lor, uneori fără umbră — cîţiva dintre paznici îşi trimiseseră doar imaginile — însoţea de la oarecare distanţă paşii nesiguri ai locuitorilor din adînc, cînd, pe neaşteptate, pieriră cu desăvîrşire.

Locuitorii continentului subteran se pomeniră astfel în- tr-un oraş care părea pustiu. Casele adormiseră parcă, vegheate de imobilitatea strălucitoare a unui satelit, atît de apropiat, încît ai fi zis că este o uriaşă navă cosmică în formă de sferă, atît de apropiat, încît ai fi zis că îl simţi prin aerul pur cum se leagănă, legat prin fire invizibile de oraş, ca de o uriaşă nacelă, tăcută deocamdată şi nefolositoare în acest ceas care nu era al marii ei experimentări.

Oamenii palizi (sau incolori cum le ziceau uneori glo-busienii de suprafaţă al căror chip era puternic colorat) —erau patru, doi bărbaţi şi două femei — mergeau, trecînd printr-o inconştientă beţie. Deşi făceau parte dintr-un

neam de constructori talentaţi şi capabili, dintr-o lume eroică în felul ei, avuseseră dintotdeauna pentru cei ce trăiesc deasupra, la lumina adevărată, cu strălucita misiune de a gîndi şi concepe în calmul aparent al marilor creaţii, şi ură şi admiraţie. Era o admiraţie care nu se mărginea şi poate că nici măcar nu se referea la capacitate sau randament, în privinţa aceasta fiecare om al adîncurilor îşi putea spune — pe drept cuvînt şi pînă la proba contrarie — că ar fi fost şi el capabil. Legi stricte limitau însă zona de activitate a fiecăruia şi oamenilor palizi nu li se ceruse niciodată altceva decît să mărească şi să fructifice întinsele spaţii cerealiere de dedesubt, sau să scoată la iveală, scormonind în măruntaiele solului, factorii-primi necesari, a ceea ce pe plan superior se transforma în gîndire; totuşi, în această misiune, ei se dovediseră ingenioşi şi capabili, tehnicieni desăvîrşiţi.

Poate că nemărturisita senzaţie de inferioritate, ura şi admiraţia faţă de ceilalţi globusieni proveneau doar din faptul că alţii, şi nu ei, ştiuseră să profite de naţionalitatea destinului şi erau capabili să ocupe cu gesturi fireşti şi calme palatul spaţiului imens.

Pe străzile oraşului de suprafaţă se auzeau limpede sunînd paşii izolaţi ai drumeţilor. Umbre de statui, căzînd pe căile de acces, dădeau singure senzaţia unei ameninţătoare, masive, imuabile prezenţe umane. Păreau căi destinate unei foarte primitive treceri pedestre,

mult prea netede pentru ca să indice accesul vreunui vehicul.

Spre deosebire de oamenii palizi, al căror oraş subteran era zdruncinat continuu de transporturile febrile, circulaţia în oraşul lui Am’n se făcea pe jos, locuitorii considerînd mersul o plăcere şi un exerciţiu.

Noii veniţi priveau în jur cu o lăcomie sălbatică. Ajunşi la unul din turnurile de zbor, porniră pe scara metalică în interiorul coloanei formată din nenumărate romburi.

Rîdeau inconştient şi îşi aruncau unul altuia glume în care licărea o nemărturisită spaimă.

Sus, pe platformă, vehiculele de zbor veneau şi plecau cu o regularitate mecanică şi cei patru globusieni incolori urcară într-unui din ele. Nu ştiau unde se duc, dar pentru moment nu avea nici o importanţă. Aparatul în care se aflau se ridică la o oarecare înălţime şi ei putură astfel vedea extraordinara economie şi ingeniozitate cu care fusese exploatată fiecare palmă de loc, în acest oraş imens, care practic se întindea peste aproape întregul continent.

Siluetele înalte, uşor fosforescente, ale unor plante uriaşe răzbeau ici-colo printre marile locuinţe comune; dar aceste plante fuseseră obligate, printr-o migăloasă şi îndelungată muncă răbdătoare, să-şi adune frunzişul aproape pe vîrf şi să-şi răsucească ramurile în spirale.

Oamenii palizi trecură peste pădurea întunecată de pompe care lucrau fără oprire, trimiţînd aer curat în sub- sol, apoi aparatul

coti şi atinse cu o aripă priveliştea sălbătăciunii naturale a marilor rezervaţii. În zori, cînd rachetele în care se aflau Am'n şi prietenii lui ţîşniră cu vuiet spre laboratoarele şi insulele plutitoare, grupul poposise pe malul mării.

Aparatul de zbor ateriza cu automată siguranţă pe un promontoriu, unul din locurile de predilecţie ale globusienilor din oraşul lui Am'n, unul din locurile pentru a cărui odihnitoare frumuseţe se folosea acest mijloc de transport în comun.

Era o admirabilă dimineaţă în care, de o parte şi de alta a promontoriului, răsăreau ambii sori şi ziua izbucni de aceea cu deosebită căldură. Marea spumegînd veşnic, supusă nenumăratelor fluxuri şi refluxuri, se liniştise întrucîtva, parcă sub vraja propriilor ei culori, şi locuitorii palizi ai continentelor de subsol se simţiră deodată descătuşaţi şi fericiţi, ca toate fiinţele simţitoare şi gînditoare în faţa acestei metafore imense oferită de natură sufletului lor...

Începu o simplă şi elementară atingere a mării, o hîrjoană cu valurile în fierbinţeala dimineţii. Cele două perechi rătăcitoare erau tinere şi gîndurile încetară să mai existe în senzualul contact cu nisipul, cu aerul, cu marea, care toate le ofereau prime senzaţii.

A trecut astfel o vreme, nu v-aş putea spune cît, pentru că există o cu totul altă proporţionare a timpului pe planeta Globus. Aerul pur fu străbătut de ecoul slab al unui chiot şi la orizont îşi făcu apariţia un globusian

mic, eternul vagabond al plajelor, atras nu de măreţia peisajului, ci de măruntele comori ale nisipului şi ale apei. Copilul scoase un al doilea strigăt şi se apropie alergînd. Ajuns însă la o oarecare distanţă se opri. Se înclină politicos, plin de cea mai desăvîrşită bună-cuviinţă şi luă loc pe una din dunele apropiate.

La început oamenii incolori nu părură să-l ia în seamă. Băiatul scoase din buzunar un fel de cutie mică, o muzicuţă care scotea sunete uniforme, joase, şi deodată o fiinţă acvatică măruntă, dar monstruoasă la înfăţişare, făcu un salt deasupra valurilor şi recăzu zgomotos. Pe malul mării apărură cîteva crustacee amfibii. Băiatul luă muzicuţa de la gură, privi mîndru şi rîse.

— Dă-ne şi nouă cutia aia, îl rugă una dintre femei.

Băiatul nu se urni. Ba chiar întoarse capul în altă parte. Cei patru tineri se răsturnaseră în nisip şi îl priveau.

— Dă cutia, nu înţelegi, se răsti unul dintre bărbaţi.

— Nu se poate. Sînteţi străin de continentul nostru şi nu e sănătos...

— Atunci pleacă, se prefăcu mînios tînărul locuitor din adînc.

— De ce strigi, se miră băiatul. Aşa se vorbeşte la voi, strigat?

Avea un fel al lui hazliu de a vorbi, căci mînuia cu stîngăcie aparatul de proiectat imagini.

Tinerii se întoarseră, dar cînd îl priviră iar, lîngă el se mai aflau cîţiva copii, răsăriţi nu se ştie cum, aşezaţi pe dunele alăturate. Alţii veneau înotînd în nisip, de parcă ar fi fost chemaţi prin cine ştie ce tainice semnale înspre ceva nespus de interesant. Erau ca o liotă de animale mărunte şi inteligente care-i privea.

— Veniţi să vedeţi, le strigă primul băiat. Oameni fără culori... Apoi întrebă: Sînteţi cu adevărat oameni fără culori?

— Ce-ţi pasă, zise morocănos globusianul din adînc.

— N-am văzut niciodată oameni necoloraţi, aşa încît, fireşte, îmi pasă. Şi de unde aţi venit, din mare?

— De ce din mare?

— Îmi închipui că acolo, în adîncul mării, e o gaură prin care se ajunge în continentul vostru. Mi-ar place să locuiesc pe continentul vostru şi să văd sorii artificiali şi oamenii care lucrează ei înşişi. Ar fi foarte interesant.

Spuneţi-mi, dacă aş locui dedesubt, m-aş face şi eu palid?

— Pesemne...

Cei patru globusieni se întorseseră pe spate şi se simţiră cuprinşi de o dulce amorţeală. La stînga lor, o gură nevăzută muşca discul solar. Începea o eclipsă.

— Nu mi-ar place să fiu fără culori, urmă netulburat copilul. Se zice că oamenii fără culori sînt cei mai urîţi globusieni. Apoi întoarse întrebarea: E adevărat că oamenii fără culori sînt cei mai urîţi globusieni?

— E foarte adevărat, încuviinţă acru cel de-al doilea dintre tineri. N-ai decît să te uiţi şi să vezi singur...

Copilul privi gînditor, dar nu părea gata să confirme:

— Există ceva mai urît pe lume decît globusienii fără culori? voi să afle mai departe.

Tinerii se simţeau bine. Nu aveau chef să se supere.

— Mai bine ne-ai da muzicuţa, zise una dintre femei, întinzîndu-se. Aflã că şi mai urît e chipul celor care nu şi-au pierdut culoarea.

— Întrebi cam multe, adăugă cealaltă... Şi ce ai vrea să mai ştii?

— Aş vrea să ştiu, spuse băiatul după cîteva clipe de tăcere şi într-un cu totul alt fel, tremurat şi sfios, aş vrea să ştiu de ce pun eu atîtea întrebări?

— Fiindcă eşti globusian de suprafaţă, strigă primul tînăr şi se ridică pe jumătate. Dacă ai fi fost de pe la noi ai fi aflat la şcoală, din vreme,

că nu e bine să întrebi atît. Dar fiindcă veni vorba, de ce nu eşti la şcoală? Hai, căraţi-vă la şcoală cu toţii!

— Noi nu mergem la şcoală, zise băiatul.

— Cum?

— Da, pe noi părinţii noştri nu ne trimit la şcoli, ne ţin pe lîngă ei. Învăţăm din ceea ce aflăm singuri.

Băiatul începu să sufle în cutia lui cu sunete joase. Şi ceilalţi copii făcură la fel. Căldura se mai domolise. Soarele din stînga pierise pe trei sferturi. Cei patru oameni palizi adormiră.

La trezire, copiii erau în acelaşi loc. În jurul lor se adu-nase o lume de şopîrle acvatice şi crustacee amfibii. Dar micii globusieni se opriseră din joc. Priveau într-o parte, acolo unde primul soare renăştea, în timp ce pierea al doilea.

Ascunzînd orizontul, creştea dominator chipul unui bărbat înalt, cu obrajii osteniţi şi fruntea brăzdată, un bărbat cu părul nu alb, dar cenuşiu. Era doar o imagine, dar foarte puternică şi supradimensionată, trimisă de un aparat fără îndoială extrem de perfecţionat şi dînd o stranie senzaţie de adevăr.

Bărbatul le făcu un semn celor patru tineri şi le zise:

— Veniţi!...

Iar ei se ridicară şi porniră fără să se împotrivească. Mergeau ca într-un vis şi ajunseră din nou la terenul de aterisaj, unde aparatele de zbor veneau şi plecau cu o

regularitate mecanică. Imaginea impunătoare a bărbatului devenise cumva mai apropiată, dar ochii lui vorbeau cu aceeaşi irezistibilă pregnanţă.

Oamenii palizi luară loc într-unul din vehicule şi el se înălţă, porni înapoi spre oraş. Nu se întoarse însă la turnul de zbor, ci coti şi, trecînd peste ruinele dealurilor-muzeu, se îndreptă spre marginile uneia dintre marile rezervaţii.

Aici, pe un platou întins, înconjurat de uriaşe plante sălbatice, se afla „Şantierul de experimentări medicale al doctorului Rama” — unul dintre puţinele centre de activitate şi studii care se aflau instalate chiar pe solul planetei.

Aparatul se opri pe o platformă de aterisaj şi cei patru tineri se pomeniră înconjuraţi de femei şi bărbaţi care îi priveau cu obiectivitate, fără politeţă, dar fără duşmănie.

Oamenii palizi purtau şi acum asupra lor ciocanele sfredelitoare, încărcate cu cartuşe explozibile — unelte-arme foarte utile şi totodată periculoase — dar ei uitaseră cu totul că pot face uz de ele şi, de altfel, nu plutea în aer nici o ameninţare. Cu o siguranţă stranie, coborîră scările rulante care duceau înăuntrul clădirilor nu prea înalte — globusienii nu exagerau construcţiile pe verticală, ţinînd seama de rezistenţa solului lor — iar, la unul din etaje, uşa fu deschisă şi ei se pomeniră umblînd de-a lungul unui coridor mărginit de pereţi transparenţi. La capătul lui veni încet în întîmpinarea lor omul cu păr cenuşiu.

Un bărbat nu prea înalt pentru dimensiunile globusiene obişnuite, cu privirea cenuşie şi ea, pătrunzătoare şi hotărîtă. Imaginea de pe plajă, pe care o trimisese celor patru locuitori ai adîncurilor, fusese cu mult mai impunătoare, totuşi el continua să facă o impresie puternică.

— Aţi venit deci, zise. Aţi făcut bine. Apoi, în sfîrşit, desprinse privirea aţintită asupra lor. Să vină Ka! porunci.

În clipa cînd îşi luă ochii de la tinerii cu părul incolor, aceştia tresăriră. Li se păru că se întorc, reintră în voinţa lor, venind de departe. O lumină se aprinse şi imediat după aceea conturul unei staturi atletice, de o covîrşitoare vigoare şi tinereţe, se înalţă de-a lungul pereţilor transparenţi. De astă dată era limpede că noul-venit nu îşi trimisese decît imaginea, căci părul violet se îndoia după formele colţuroase ale tavanului.

— Rama, zise el. Îngăduie-mi să fac o plecăciune şi la- să-mă să mă întorc la lucrul meu. Gîndurile mele au prins rădăcini aici unde mă aflu. Îngăduie ca, dîndu-ţi ascultare, să nu mă îndepărtez de gînduri.

— Fiule, răspunse Rama. Cunoşti firul acestei experienţe şi trebuie să-l depanăm pînă la capăt împreună. Nu te îndepărta de la ceea ce pentru sufletul tău este mai arzător în clipa de faţă. Îţi poruncesc însă ca imaginea ta să nu ne părăsească, rămînînd martora celor ce vor urma.

Cei patru globusieni ai adîncurilor stăteau nemişcaţi unul lîngă altul. Le era teamă în faţa

misterioasei forţe care îi adusese pînă aici şi nu pricepeau rostul împrejurărilor cărora le dăduseră ascultare.

— Odihniţi-vă, le spuse Rama într-un fel care înlătura orice împotrivire. Şi puneţi uneltele voastre deoparte. Nici o primejdie nu vă ameninţă.

— Nu ne temem, grăi în felul lui morocănos cel mai hotărît dintre globusienii palizi. Călcînd regulile străvechi, am luat asupra noastră multe primejdii. Totuşi îngăduie mai întîi să ne plecăm în faţa doctorului Rama. Vestea lui a pătruns pînă în adîncul lumii noastre cu lumini neschimbătoare.

Rama îl privi şi ochii săi luaseră altă înfăţişare. Deveni-seră mari, limpezi, reci, nişte simple lentile îndărătul cărora personalitatea celui care le folosea rămînea foarte îndepărtată şi ascunsă.

— Şi ce anume spun despre laboratoarele doctorului Rama cultivatorii de ierburi pe tărîmul lor îndepărtat?

— De pildă, că vă cheltuiţi vremea cu lucruri pe care nimeni nu le cere, uneori chiar fără nici un folos. Sînteţi singurii de pe Globus, voi şi laboratoarele paralele de pe celălalt continent, cărora vi s-a îngăduit să nu ţineţi seama de marea misiune a timpului nostru. Se spun la noi tot felul de poveşti. Întocmai ca strămoşii noştri — zice-se — intraţi şi acum în adîncul oamenilor şi al lucrurilor, puteţi da plantelor mişcare şi fiinţelor mişcătoare grai, iar oamenilor-sfincşi înfăţişarea unor globusieni adevăraţi...

Din colţul său, Ka începu să rîdă. Pesemne că, în laboratorul îndepărtat în care se afla, rîsul suna puternic, aici însă abia susura.

— Se mai spune la noi că Rama are parul incolor, zise una dintre femei. Dar asta nu e adevărat. Şi se mai spune că ştie să-şi prelungească puterea de lucru şi viaţa; trăieşte de mult. Cum? Nu trădează taina.

— Sînteţi îndrăzneţi, murmură Rama tresărind. Nu credeţi, într-adevăr...

— Rama, strigă cel de-al doilea tînăr palid, cui îi pasă de ceea ce credem?

— Mie îmi pasă, zise Rama.

Tinerii simţeau că, în chip ciudat, încordarea lor creşte, deşi totul în jur părea liniştit.

— Cinste vouă, zise primul dintre ei, că vă puteţi îngădui să vă jucaţi cu timpul, pe cînd în adînc, timpul ne joacă pe noi, ne macină unii după alţii, în aşteptarea vieţii adevărate.

— Toţi globusienii sînt egali între ei, şopti Ka. Toţi au acelaşi drept să trăiască; este primul şi cel mai străvechi adevăr stabilit de reguli.

— Cum pot fi globusienii egali, cînd unii trăiesc deasupra şi alţii în adîncul planetei? întrebă simplu o femeie.

— Fiecare aşteaptă.

— Nu toţi la fel... Unii aşteaptă mai mult!...

— Vor veni mari plecări. Legile apără pînă atunci viaţa fiecăruia, stabilindu-i locul. Nu se poate ca în lumea voastră să nu ştiţi ce rost au legile şi ordinea.

— Ordinea... La noi se zice că dacă dezordinea ar fi acţionat, asta s-ar fi întîmplat

de mult, şi acum noi am fi avut spaţiu pe planeta noastră, am fi putut fi fericiţi.

— Să mai credem în marile plecări? întrebă al doilea tînăr. Voi, Rama, cei de deasupra, cunoaşteţi multe, dar nu ştiţi totuşi unele lucruri. Nu ştiţi, sau poate nu vreţi să ştiţi. De pildă că, la foarte mari adîncimi, am dat peste goluri, care seamănă a platforme întinse şi vechi galerii.

Rama se ridică. Îşi înălţă privirea prin transparenţa tavanului spre norii care acopereau acum pe cer fluenţa culorilor. Făcu un gest şi unul dintre pereţii opaci ai încăperii deveni la rîndul său străveziu. Se zărea prin el rezervaţia, o platformă năpădită de buruieni, dincolo de care începeau desişuri — privelişte simplă, naturală, sălbatică.

— Şi ce aţi vrea? întrebă la rîndul său.

— Pe lume există încă foarte mult loc, dar nu ne priveşte ce e cu ceilalţi, zise primul globusian din adînc. Sateliţii, insulele plutitoare, rezervaţia, ce ştiu eu? Vrem să rămînem aici, ne-am pus viaţa în primejdie pentru asta. Nu bănuiţi cîţi eram cînd am pornit la drum. Am rămas atîţi cîţi ne vedeţi. Vrem să rămînem aici.

Rama îi făcu semn şi el se opri.

— Poate nu presupuneţi, dar nu aţi fi ajuns atît de departe dacă nu aţi fi sub ocrotirea mea. La sosirea voastră, doctorul Ka m-a înştiinţat de o nouă apariţie a globusienilor palizi în oraş. V-am cerut pentru rezervaţia noastră, aveam dreptul să o fac pentru că, aşa cum aţi spus, cercetăm viaţa şi experimentările noastre se fac asupra fiinţelor vii. V-am declarat piese de experienţă, ţin să vă anunţ asta. Sînteţi piese de experienţă şi, dacă primiţi felul nostru de a înţelege lucrurile, puteţi rămîne.

Oamenii incolori se priviră nehotărîţi.

— Şantierul nostru e vast, urmă Rama. El vindecă multe boli ale minţii şi ale sufletului. Şi caută răspuns pentru întrebări care sînt

socotite boli. Iar cel mai mare laborator al nostru este rezervaţia. Aici trăiesc multe fiinţe care în alte părţi au dispărut cu totul. Aici se află şi sfincşi, dar sînt blînzi, nu trebuie să vă temeţi, nu vă vor face nici un rău. Rezervaţia e mare. Intraţi în adîncul ei. Clădiţi-vă adăposturi. Un lucru vă spun: nu trebuie să aşteptaţi ajutor de nicăieri. Uitaţi de posibilităţile civilizaţiei. Sînteţi singuri! Aveţi

arme, dar n-o să vă folosească decît un timp. Pe urmă o să vă rămînă mîinile, se zice însă că ele, la voi, globusienii de dedesubt, sînt unelte îndemînatice. Sînteţi singurele făpturi cu adevărat inteligente din rezervaţie. Deveniţi stăpînii ei şi o să puteţi rămîne.

Cei patru tineri se înclinară. Rama îi urmări cum ieşeau tăcuţi din încăpere şi, peste o vreme, prin peretele străveziu deosebi un grup de bărbaţi şi femei de pe şantierul său, care îi călăuzea pe cei patru pînă la marginea desişurilor.

— E curios, Ka, zise el. De ce dintr-o dată, noi, globusienii, ne pierdem răbdarea?

Furtuna izbucni cu o violenţă neobişnuită chiar pentru planeta Globus. Cei patru tineri erau acum singuri, treceau prin sălbătăciunea necunoscută a planetei, singuri cum nu mai fusese poate nici unul dintre strămoşii lor de milenii.

Dar ploaia, urletele dezlănţuite ale uraganului le pricinuiră, în primele clipe, ascunsă undeva în încordarea muşchilor, o fierbinte voluptate. Ploaia. Avusese acolo, în continentul profund, ceva de legendă. Ploaia... Furtuna... Însăşi sălbăticia fusese un frumos cuvînt necunoscut în lumea din adînc atît de răsconstruită de mîna globusienilor palizi. Fireşte, tinerii cunoscuseră şoapta izvoarelor tainice, clipocitul apei ţîşnind de jos în sus în blînde evantaie uniforme, în mecanice arteziene. Lacurile, mările de subsol. Frumuseţea şi duşmănia naturii avusese pentru

ei alte chipuri şi alte forme. Cutremure, scrîşnete adînci urmate de prăbuşiri copleşitoare le dăduseră şi locuitorilor din adînc adeseori senzaţia unei cerbicii încă nedomolite. Dar toate se potoliseră încetul cu încetul. Ultimele catastrofe erau vechi de cîteva secole. Globusienii palizi pătrunseseră adînc în măruntaiele planetei şi cunoşteau acum în amănunt aşezarea în straturi a rocilor şi legile acestor aşezări.

Inteligenţa lor practică îi făcuse să-şi construiască aparate de precizie care să detecteze terenurile nesigure, surprizele erau acum foarte puţin probabile şi noile drumuri, ajungînd pînă sub mările de suprafaţă, demonstrau fina supleţe a cunoaşterii.

Tinerii înaintau şi nu îşi recunoşteau încă mizeria, tremurau şi erau plini de tremurul lor ca de un rîs interior, în timp ce se agăţau de ierburi şi se alipeau de tulpinele înalte, sprijinindu-se şi trăgîndu-se unii pe alţii.

În cele din urma se pomeniră în faţa unui perete de piatră şi acum ultimele vestigii ale unei vieţi civilizate intrară în acţiune. Unul dintre tineri îşi puse în funcţiune ciocanul-sfredel, urmară cîteva explozii, mai întîi surde, apoi cu un ecou tot mai puternic, piatra de la intrare căzu şi dinaintea oamenilor palizi se deschise o încăpere ovală, nu prea cuprinzătoare, o peşteră. În pereţii zgrunţuroşi, vine metalice sclipiră brusc, reflectînd feeric luminile ploii, apoi se întunecară, oxidîndu-se. Tinerii palizi intrară în adăpost. Peştera părea uscată, dar în

curînd pe unul din pereţi începu sa susure şi să îşi caute drum un fir de apă. Călătorii îşi sapară drum mai departe. O altă încăpere se deschise înaintea lor, după ce ecoul surd al exploziilor se stinse. Acum furtuna nu mai răzbea pînă la ei decît ca un vuiet slab. Cei patru se prăbuşiră.

Au rămas aşa un timp. Erau singuri, uzi, flămînzi, în peşteră era frig. Ca sa dobîndească o oarecare lumină îşi puseră în funcţie aparatele de proiectat imagini. Erau prea osteniţi ca sa vorbească şi aparatele aruncau peste pereţi arabescul unor figuri oarecari. Unul dintre tineri le privi o vreme, apoi se sculă şi încet începu să zgîrie pereţii. Făcea un lucra pe care nimeni din neamul său nu-l mai făcuse de multe generaţii. Cu stîngăcie, folosind amintiri aproape uitate şi asociind nesigur semnele cu imaginile vorbirii curente, scria, simţind nevoia să însemne cumva pe material dur fi rezistent în timp acest loc al trecerii lui.

capitolul III

Bătrînul Amon îşi începuse dimineaţa într-o linişte plăcută. Abia pe la prînz îi parveni ştirea accidentului din rezervaţia doctorului Rama şi atunci, la ora aceea, fără să şi-o mărturisească, se simţi obosit. Veghease toata noaptea, era un exerciţiu pe care în taină şi-l impunea de la o

vreme încoace şi, fără îndoială, forţele vitale nu voiau să se supună ca altădată voinţei.

Totuşi, cînd însoţitorii pătrunseră la el, îi primi cu obişnuitul său zîmbet pe buze.

În Oraşul copacilor cu crengi în spirală, Amon-bătrînul era singurul care avea o locuinţă folosită de el în întregime. Noaptea, ca şi primele ore, le petrecea cu desăvîrşire netulburat. Furtuna, care bîntuise în rezervaţia doctorului Rama şi care se prefăcuse în uragan pe o parte a continentului, nu atinsese sectorul de oraş în care locuia, decît cu o aripă de ploaie, către dimineaţă. Amon o privise cu ochi goi cum cădea pe acoperişul de sticlă colorată, apoi, făcînd un gest, înlăturase o parte din fereastră, primind ropotul de ploaie, liber şi sălbatic, în palma întinsă. Ceva mai tîrziu ieşi surîzînd în „patio”. Picuri de apă căzuseră în talgerele cu arome, stingîndu-le. Locuinţa bătrînului conducător era dintre puţinele care aveau o mică rezervaţie proprie. Amon trecu pe lîngă coliviile cu fiinţe mărunte, zburătoare şi tîrîtoare, şi le împărţi tuturora hrana de cuviinţă. Privi o vreme zîmbitor lăcomia lor firească, în timp ce îşi trecea gînditor degetele peste spinarea unei făpturi amfibii, care ieşise din eleşteu şi îi urmărea pretutindeni paşii. Trecu pe lîngă flori şi făcu să cadă peste ele hrana sintetică, pentru că erau carnivore. Dintr-un sac, pe care-l avea legat în jurul gîtului, scoase un instrument cu ac şi injectă cîteva dintre flori cu scopul de a le schimba forma şi culoarea. Totuşi constată că una dintre ele, în

ciuda îngrijirilor, se încapăţîna să crească deasupra celorlalte, umbrindu-le cu petalele sale şi furîn- du-le, cu şiretenie naivă, hrana. Nu ezită nici o clipă şi o smulse.

Se întorcea tocmai încet, cînd îi ieşiră în cale însoţitorii. Din bună-cuviinţă, nu intraseră de-a dreptul, ci îşi trimiseră mai întîi imaginile.

— Ne îngădui, învăţătorule, spuneau aceste imagini.

— Apropiaţi-vă, e vremea şi vă aşteptam, le făcu semn bătrînul. Şi în timp ce ei pătrundeau liniştiţi în încăpere şi îl înconjurau, urmă: Am petrecut astăzi, în rezervaţia mea, clipe de o deosebită desfătare. Vă sfătuiesc să priviţi mai des viaţa măruntă. Spectacolul fiinţelor inferioare te face sa te gîndeşti la esenţa lucrurilor. Pentru voi, care veţi conduce odată întocmai ca mine planeta, e deosebit de important să faceţi acest exerciţiu zilnic, să vă aplecaţi, pătrunzînd înăuntrul lucrurilor, chiar cînd acestea par foarte mărunte şi miezul lor greu de atins. Să înţelegi ceva înseamnă mai întîi să treci pe lîngă foarte multe amănunte, pentru ca să atingi, pipăind, ceea ce este mai însemnat. Fiecare înţelegere are în ea o călătorie pe lîngă numeroase astre, pînă la unul anume. Desigur e mai uşor să călătoreşti spre un adevăr uriaş, care se arată limpede ochiului, şi, din mare în mai mare, să-i descoperi universului priveliştea sa ultimă. Dar oare unde ne duc acele taine atît de mărunte, ascunse una într-alta, încît esenţa lor ne scapă? Să înţelegi un lucru înseamnă să-l atingi cumva cu

simţurile. Nu există deosebire între înţelegere şi atingere practică, în afară de aceea neînsemnată că ele se urmează în timp.

Bătrînul luase, vorbind, o poziţie destinsă, de odihnă. Era deosebit de frumos, cu părul său în care se schimbau nuanţe sidefii.

— Viaţa măruntă, zise el, m-a făcut să-mi întorc gîndul asupra noastră. Mă întreb dacă voi, tinerii, înţelegeţi care este esenţa noastră, a globusienilor, prin ce se deosebeşte această lume globusiană pe care am construit-o de alte lumi inferioare. Să nu-mi vorbiţi de inteligenţă şi de posibilitatea de a comunica, pentru că toate acestea mişună în jurul nostru. Nu, esenţialul îl dă voinţa. Fiinţele mărunte sînt importante, între altele, şi pentru că ele ne menţin în faţa ochilor adevărul. De cîte ori le observăm ne dăm seama că orice mişcare a lor e dictată de necesităţi şi instincte de care fiinţa superioară, globusiană, s-a eliberat prin voinţă cu desăvîrşire. Astăzi, noi, globusienii de suprafaţă, am ieşit ca nişte fluturi plini de strălucire din crisalidă. Ceea ce ne uneşte nu e nevoia, ci scopul. Asocierile se fac pe criterii. A dispărut dragostea, în vechiul ei concept pasional, a dispărut ura. Voinţa noastră poate stăpîni pînă şi somnul. Şi fiindcă înţelegerea nu e cu putinţă decît punînd ordine, necontenit, voinţa noastră a stabilit regulile solemne ale unei ordini superioare, căreia îi vom supune în veci viaţa şi moartea, amănuntele şi esenţialul, voinţa.

Doctorul Rama fu chemat pe neaşteptate de Amon. Întîlnirea şi discuţia erau, cum le-am numi noi, „particulare”. Ele s-au petrecut fără prezenţa efectivă a celor doi, ci doar pe plan mental. Desigur, nimic nu i-ar fi putut împiedica să-şi trimită reciproc imaginile, dar asta ar fi însemnat prezenţa altora, ştirea altora şi posibile interceptări. Doctorul Rama era un globusian capabil de maximă concentrare. El făcea parte dintre cei cîţiva cărora Amon le putea transmite gîndurile sale de la distanţă.

— Iată-mă, Amon, răspunseră gindurile medicului cînd primi apelul.

— Nădăjduiesc că eşti singur.

— Sînt singur, Amon. De îndată ce am simţit chemarea ta m-am retras.

— Ei bine?

— Ei bine, am reuşit în misiunea pe care mi-ai dat-o. Astă-seară, dacă vrei, îţi pot remite primele dovezi.

Rama simţi că prin sufletul bătrînului conducător trece o undă intensă de bucurie.

— Cine mai ştie de acest lucru al tău?

— E o experienţă făcută de mine, în laboratorul meu, cu uneltele mele.

— Îţi dai seama, zise Amon, ce însemnătate are? Dar ai grijă, nu ne trebuie mai mult de cîteva flacoane. Şi taina lor să fie bine păzită! Dar peste un timp care întrece poate viaţa noastră... Rama, e o mare izbîndă. Planeta asta nu a nădăjduit degeaba.

Medicul tăcu, parcă n-ar fi avut nici o părere.

— Să vii înainte de a cădea întunericul, spuseră cu nerăbdare gîndurile bătrînului conducător, pe urmă fluxul lor se opri.

Aceasta se petrecuse pe cînd Amon-bătrînul se mai afla încă în grădină.

Ceva mai tîrziu chipul său pătrunse împreună cu al însoţitorilor în observatorul unei staţii cosmice.

Le ieşi înainte o globusiană subţire, fragilă. Ea li se închină după reguli şi le făcu onorurile primirii. Era îmbră- cată conform modei, purta chiar şi o jumătate de mască prin care încerca să-şi dea un aer sever. Se oprise subţiratică printre instrumentele uriaşe ale observatorului, care luceau mai puţin decît agrafele ei colorate şi fosforescente. De jur împrejur savanţii treceau, schiţînd mişcări de salut.

— Iată ultimele răspunsuri, zise comandanta staţiei. Grupul zburătorilor cereşti se întoarce dinspre „Floarea îndepărtată” fără bucurii. (Cînd vorbea, profesional, gesturile ei erau seci, tăioase, lipsite de graţie şi ritm.)

— Mă aşteptam, murmură Amon. Ne aflăm într-o familie de aştri săraci.

— Antecalculele cer o misiune milenară pentru asanarea Florii... Dar şi atunci viaţa ar fi cea de subsol, urmă profesional femeia, în timp ce pe gît şi braţe pietricelele fosforescente se ciocneau melodios.

— Trebuiesc totuşi calcule amănunţite, îi spuse Amon. Să cunoaştem timpul necesar fără

greş. Aşa cere legea. Poate vom fi nevoiţi cîndva să alegem şi această cale.

De fapt conducătorul se afla alături de însoţitori în locuinţa sa, în sala butoanelor. Aici erau instalate aparate de proiectat şi transmis imaginile, extrem de perfecţionate, iar măruntele ecrane, prin care puteai însoţi propriul tău chip pînă la capătul undelor, erau deosebit de bine făcute şi limpezi. Astfel bătrînul putea călători fără osteneală pînă la distanţe destul de apreciabile; de pildă, la ora cînd aceasta trecea deasupra oraşului, chipul său era în stare să atingă marginile insulei zburătoare, cu uriaşul ei port cosmic şi cu şantierul pe care se construise ultima navă interstelară. Aici, la controlul capacităţii de zbor, lucra Am'n cel tînăr, şi bătrînul conducător trecu pe lîngă fiul său părînd că nu ob-servă atitudinea lui cuviincioasă de salut. (Se mîndrea în sine că nu plăteşte tribut nici acestei înclinaţii fireşti.) Totuşi, admiră în taină trupul înalt, musculos al tînărului, figura atît de inteligentă, de specific globusiană, şi îl miră încă o dată în ascuns faptul ca Am'n-tînarul se mulţumea cu un loc de activitate atît de mărunt (deşi, desigur, nu lipsit de importanţă). Că nu tindea spre acele rezultate strălucitoare pentru care părea menit, ele putînd să-l aducă în preajma sau chiar în interiorul grupului de conducere al primului continent.

Dar marele constructor al şantierului îi pofti în sala de calcule şi concepţii şi îl aduse pe Tut.

— Acestea sînt, zise el, proiectele noilor maşini de zbor, neobişnuite ca formă şi mărime.

Amon şi însoţitorii săi se aplecară asupra fotogramelor şi priviră cu uimire liniile surprinzătoare ale maşinilor — feţele triunghiulare, unite într-un singur punct ascuţit — dintre care unele erau desenate înălţîndu-se cu vîrful îndreptat spre infinit.

— Marele folos, urmă constructorul principal, e puterea lor de pătrundere, datorită vîrfului şi repeziciunii. Aparatele pot fi construite de dimensiuni uriaşe, dar şi individuale, pentru călătorii modeste, mai mărunte deci şi înglobate într-o adevărată navă interstelară. Aici vorbitorul făcu o mică pauză, ca să lase ideea odată lansată să se înfigă cu vîrful ei ascuţit, să se rostogolească pe toate feţele triunghiulare. Dar, fiindcă avem fotogramele dinainte, urma el, iată încă o îmbunătăţire înfăptuită pe şantierul nostru.

Vizitatorii priveau acum un aparat de bord. În aparenţă nu prea însemnat, el slujea la transmiterea imaginilor statice sau succesive.

— Îmbunătăţirea pare mică, urmă vorbitorul. Datorită ei însă nu va mai trebui să aşteptăm întoarcerea pe galaxia noastră a călătorilor îndepărtaţi, pentru a cunoaşte şi analiza cu propriii noştri ochi rezultatul căutărilor. Pînă acum, fotogramele se puteau transmite doar în linie dreaptă. Dar acum imaginile călătoresc reflectate, se dirijează singure sau pot fi dirijate

potrivit cunoaşterii noastre şi calculului exact al distanţelor corpurilor solide în univers. Pe cadranul acesta putem urmări raza de acţiune a transmisiei de la aparat la primul corp solid. El este gradat pînă la capăt, iar capătul e depărtarea incalculabilă, capătul e la infinit.

— Putem oare, întrebă unul dintre tinerii din suita lui Amon, însoţi fotogramele pe orice distanţă cu propriile noastre imagini?

— Aici (luă cuvîntul proiectantul aparatului şi era chiar Het, colegul lui Tut) dorinţa noastră nu s-a împlinit încă. Lovindu-se aceste imagini îşi schimbă direcţia şi nu le putem urmări noi înşine, căci ecranul se tulbură. Dar se poate presupune că, într-o bună zi, vom călători prin ele, rămînînd totuşi nemişcaţi.

— E deosebit de folositor ceea ce aţi făcut, încuviinţă Amon. Şi adăugă pentru Het: vrem să cunoaştem mai bine acest fruct al gîndirii tale. Adu-ni-l înainte de începutul dublei eclipse.

Acum, imaginea grupului de vizitatori trecea deasupra oraşului amorţit de căldură. Într-unul din cartiere intră în filmoteca imensă în care se adunau cei foarte tineri. Pătrunse fără zgomot acolo unde, lîngă un havuz, se discuta despre taina cifrelor. Trecea, iar globusienii se înclinau cuviincioşi şi calmi. Toţi se obişnuiseră cu plimbările tăcute ale bătrînului Amon.

Pe neaşteptate conducătorul se întoarse însă, chemat de un apel. Era Visn, vestitul om strălucitor din Continentul grădinilor înalte.

Imaginea lui pătrunse grăbită în sala butoanelor.

— Amon, zise el aproape strigînd, în felul tăios al globusieni lor atunci cînd erau activi. Ştii despre boala verde?

— N-am primit asemenea ştiri.

— În Oraşul grădinilor suspendate a apărut în cîteva locuri.

— Şi ţi se pare însemnat?

Strălucitorul rămase cîteva clipe pe gînduri, umplînd cu statura sa înălţimea încăperii. Vru să vorbească, apoi, răzgîndindu-se, pieri.

Pesemne, venise vremea ştirilor supărătoare. Sosi Krs, comandantul oraşului de subsol.

— Amon, spuse el, după un început cu mult mai ceremonios. E un adevăr şi nu-l pot ascunde. Se schimbă viaţa oamenilor din adînc.

Amon îl privi:

— Nimic nu se poate schimba de vreme ce nu e hotărît!

— Tocmai asta e, spuse Krs, mişcîndu-şi braţele prelungi şi uscăţive. Oamenii palizi nu mai ştiu ce s-a hotărît. Sau au uitat. Ori nu mai vor să afle. Vorbesc de cei tineri. Ei spun că globusienii palizi s-au apropiat de capătul lucrului lor.

— O să venim pe la voi — bătrînul vorbea cu o stăpînită răceală.

— Cînd?... Sînt tot mai mulţi tineri care se adună lîngă trecerile spre continentul nostru. Privesc venind şi plecînd vagonetele. Desigur, am putea porni şi mai adînc spre cen-trul planetei. Am putea săpa galerii de trecere spre

solul şi bolţile altor grădini fructuoase. Dar toate astea le fac acum maşinile, aproape de la sine. Şi maşinile fac alte maşini.

— Să nu ne tulbure oamenii din adînc. Ordinea e o mare misiune care priveşte toată planeta!

Krs fusese cîndva însoţitorul lui Amon. Era un globusian de suprafaţă şi înţelegea prea bine antipatia ascunsă a bătrînului, dar se făcea că n-o observă.

— E mult de cînd am plecat de lîngă tine, învăţătorule. În orele voastre de concentrare, voi v-aţi gîndit la cer, dar eu nu am avut unde privi decît către constelaţia oamenilor incolori.

Bătrînul Amon se ridică:

— De ce vorbeşti astfel, Krs? Minte cineva spunînd că lucrul locuitorilor de pe continentul profund e mai puţin însemnat? Dar cine eşti tu, sau ei, sau eu, sau noi toţi de pe continentele de suprafaţă ca să schimbăm ceea ce s-a hotărît de mult, cu înţelepciune şi voinţă reunite? A venit vremea marilor plecări, Krs?

Krs avu o lucire ciudată în ochi:

— Învăţătorule, zise, nu eşti lipsit de părtinire.

— Dar înţelege odată că nu putem împînzi Globusul cu fiinţele astea livide, strigă cu nerăbdare Amon. Tocmai acum! Chiar dacă ar fi mai mult loc. Îţi dai seama ce s-ar putea întîmpla? Nu e vremea pentru nelinişti. Între noi s-au săpat mari nepotriviri. Vei zice că noi cu mîna noastră le-am săpat. Dar — ce ştiu eu? — poate că ele existau din-totdeauna.

— Vino şi spune-le-o tu. Vorbeşte-le, oftă Krs. Însă nu îi minţi. De ce i-a înşelat Rama pe tinerii noştri şi i-a ucis?

— Nu ştiu nimic despre asta, zise Amon.

— Rama i-a minţit. Le-a îngăduit să locuiască pe rezervaţia lui şi pe urmă i-a ucis pînă la unul.

Cînd Rama sosi la bătrînul Amon, acesta uitase o clipă de supărarea sa. Ţinea în mînă invenţia lui Het şi tocmat trimisese în necunoscut una dintre primele imagini: el, în rezervaţia sa, alături de inventatorul aparatului.

— A ajuns undeva, Het? întrebă el.

Inventatorul verifică şi încuviinţă cu linişte:

— Da, a ajuns...

Amon surîse, mînat de o inconştientă şi copilăroasă satisfacţie. Dar se întoarse spre Rama şi zîmbetul îi pieri.

— Graba sosirii tale nu e pe potriva nerăbdării cu care ştiai că te aştept.

Ochii lui Rama erau cenuşii, misterioşi...

— Bătrînule Amon, spuse fără să pară că bagă de seamă mustrarea din cuvinte, iată ceea ce mi-ai cerut.

Conducătorul făcu cîţiva paşi înainte şi prinse în mînă cutia.

— Eşti sigur că e aşa?

— Sînt cu desăvîrşire sigur.

— E un ceas mare pentru noi, zise cu patimă greu stăpî-nită bătrînul. Dar de ce spun ceas? În curînd n-o să mai existe timpul. Şi adăugă, cu acelaşi zîmbet de copilăroasă mîndrie: Het,

trimite şi această imagine spre universurile îndepărtate.

— Unde? întrebă Rama. Cui?

Nimeni nu-i răspunse. Rămaseră o vreme nemişcaţi.

— Învăţătorule, spuse în cele din urmă Het, verificîn- du-şi aparatul, şi această imagine a ajuns la capătul întîiului ei drum.

— Apropie-te, Rama, porunci bătrînul, în timp ce, la capetele văzduhului, sorii rămăseseră doar două chenare roşcate. Vorbeşte-mi despre cutia aceasta.

— E o piedică în calea morţii. Poate cea mai de seamă care i s-a pus vreodată. Dar nu trebuie să ne minţim, nu e piedica definitivă, Amon. Căci în ea nu se află răspunsul la cea mai mare întrebare. Asupra vieţii.

— Planeta noastră şi poate întreg universul sînt pline de întrebări, zise Amon. Una dintre înţelepciunile supreme este şi: Teme-te de răspunsurile permature! Să lăsăm asta. Spune-mi cum lucrează acest produs al artei tale?

— Arta noastră vindecă. Şi pentru aceasta trebuie să nu uite adevărurile cele mai simple, mai fireşti. Ea ştie că, de la cea mai măruntă fiinţă acvatică pînă la globusianul de azi, aceleaşi elemente se adună, după cum noi, ca să ne construim maşinile, folosim întotdeauna aceleaşi calcule, aceleaşi materiale. Dar pe cînd maşinile, chiar atunci cînd se construiesc unele pe altele, au la bază ştiinţa şi gîndirea noastră,

pare că o voinţă a elementelor, o speranţă a lor proprie, poate oarbă, le adună într-un aparat numit trup. Le adună, dar apoi, cu vremea, fluxul ce le-a stîrnit slăbeşte, şi urmează insatisfacţia, oboseala, bătrîneţea. Celulele se descompun şi din nou se adună cîndva, cu noi speranţe, în- tr-o formă superioară, care are în memoria ei învăţămintele vechi. Fiinţele se schimbă, evoluează, dar fără încetare, obosesc nemulţumite de ele însele şi pier.

— Pînă cînd?

— Ca să răspund la întrebarea asta ar trebui să ştiu ce este viaţa. Ştiu atît că vindecarea oboselii pare să fie somnul. Medicii au spus de mult că între oboseală şi bătrîneţe e o mare asemănare şi nu au greşit. Ei socotesc osteneala un fel de otrăvire. Iată aici somnul celulelor. O tăietură făcută la nivelul fluxului nervos şi, după o liniştire aparentă, celulele se trezesc, au uitat, pornesc la lucru cu prospeţimea începutului, creîndu-se una pe alta, pline de o nouă energic şi speranţă.

— Pînă cînd?

— Pînă la un alt somn al lor. Sau, dacă globusianul renunţă la aceasta, pînă la moarte.

— Deci, zise Amon, avem în stăpînirea noastră şi moar-tea.

Cei doi sori pieriseră cu desăvirşire, totul părea acum scăldat într-o paloare lăptoasă.

— Da, încuviinţă Rama. Moartea — nu viaţa. Viaţa întreabă: îndepărtînd moartea de noi, ce prelungim?

— Înţelepciunea şi voinţa, răspunse bătrînul Amon.

— Ai amintit adineauri că pot fi unele răspunsuri care se dau prea devreme. Ce părere ai despre acesta?

Bătrînul tăcu un timp.

— Poate, răspunse în cele din urmă. S-ar putea să mă fi grăbit. Am vrut să-mi dovedesc mie cît încă mai sînt, cît mai am dreptul să privesc departe... cît mai conduc. Am vrut să-mi dovedesc că în noi, globusienii, sălăşluieşte şi această putere; că vom fi veşnici cîndva! Fireşte, prietene, descoperirea rămîne o taină deocamdată, o mare taină. O vor cunoaşte doar conducătorii acestei planete — cei ce au datoria să prevadă. Le voi înfăţişa deci în chip solemn cutia, în Ziua Marii Prietenii. Iar dacă vom hotărî că înţelepciunea noastră nu întrece încă pericolul acestei descoperiri, atunci fireşte...

— Aşa... zise gînditor Rama. Am dorit să mă încredinţez. Pentru că sîntem bătrîni amîndoi şi e bine să nu ne minţim, află atunci că, după unele dovezi, această descoperire există de mult, a mai fost cunoscută şi altădată. Află că eu nu am pornit de la început, ci au existat semne lăsate de medici mai vechi, în ascuns, cu zeci de generaţii în urmă, sau chiar cu mii — dacă ar fi să cred un arheolog bolnav, pe care-l îngrijesc în staţiunea mea.

O vreme cei doi rămaseră nemişcaţi. Deodată Amon schimbă vorba:

— Ce se petrece în staţiunea ta? Ce e cu moartea globusienilor palizi?

Rama făcu un semn de neputinţă.

— O experienţă nereuşită, zise şi păru nemulţumit. Asta e tot... o experienţă...

— Care a ucis!

— Nu mă aşteptam la una ca asta. De altminteri, ei au primit de bună voie, şi-au luat asupra lor răspunderea încercărilor oricît de periculoase, atunci cînd au pornit în rezervaţie. Le-am spus că îi las singuri şi n-am să-i urmăresc.

— Cum s-a întîmplat?

— I-au ucis sfincşii. Aceste fiinţe primitive, care nu ne-au mai neliniştit de veacuri, i-au atacat pe neaşteptate, în timp ce încercau să-şi schimbe adăpostul. De nenumărate ori ajutoarele mele au trecut pe lîngă sfincşii din rezervaţie fără să le stîrnească duşmănia sau ura, fără măcar să pară că sînt observaţi. Desigur, mă aşteptam ca oamenii palizi să aibă de luptat cu natura, să înfrunte multe neajunsuri şi poate vreunul să piară. Dar nu pricep rostul acestui sălbatic atac. Fiindcă a fost o luptă cruntă, înverşunată. Ceva i-a supărat pe sfincşi, ceva a stîrnit cine ştie ce amintire îndepărtată a instinctului lor.

capitolul IV

„Către tatăl meu, marele Amon din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, cinste înţelepciunii şi voinţei eterne!

În al treizeci şi treilea ciclu al existenţei mele şi în al şaptelea al acestei călătorii, în a cincea decadă, după socotelile globusiene, în a unsprezecea zi, am poposit, în sfîrşit, pe planeta despre care vorbeau însemnările din peşteră. Ea s-a apropiat de noi, mai întîi ca o speranţă foarte îndepărtată, dar am recunoscut-o după licărul ei albastru. A apărut ca o jucărie rotundă la gîtul uneia dintre prietenele noastre, după ce zburătoarele noastre ascuţite la vîrf s-au desprins de centru, de maşina marelui zbor, iar noi am devenit prada puterii de vrajă a acestei jucării.

Karr, conducătorul zborului nostru, ne-a vorbit o ultimă oară despre semnul luminos pe care piramida centrală,   nava matcă, ni-l va trimite după ce se va întoarce... Ne-am înţeles asupra vremii în care va trebui să aibă loc reîntîl- nirea cu veşti fericite (la pieptul meu păstrez taina dintre tine şi mine, părinte iubit — îngăduie să spun acest cuvînt, îndepărtîndu-mă încă o dată de reguli, acum cînd primele imagini ale izbînzii noastre te vor atinge). Ne-am luat ră- mas bun de la cei ce îşi urmau calea spre calota rotundă a sferei universale şi am trimis ultima oară imaginea noastră către călătorii lăsaţi în drum. Apoi aparatele noastre s-au desprins, înfigîndu-se cu una dintre muchiile laturilor triunghi în umbra fără de

culori prin care a răzbit deodată licărul planetei albastre.

Pe măsură ce înaintam, eram din ce în ce mai surprinşi. De altfel, iată aici imaginea ei văzută de la foarte mare depărtare. După cum grupul de conducere al oraşului nostru va putea vedea, ea are un satelit care seamănă cu cei mai mulţi aştri trişti în acest univers, în care planeta noastră patrie părea să rămînă deocamdată unică. Disperare şi gol. Chemări mute ale materiei, izvorînd prin guri mari, căscate în zadar. Strigăte care nu aşteaptă răspuns, întrebări cînd foarte fierbinţi, cînd formulate cu o neasemuită răceală, puse unicului miez luminos, familia aceasta de stele neavînd decît un singur soare. Iată-l aşa cum ne-a apărut în timp ce ne roteam în jurul măruntei stele stinse, gîndind cu deznădejde la sărăcia universului şi la faptul că mesagerul seamănă, fără îndoială, cu planeta din care s-a desprins, astfel încît speranţele noastre vor fi din nou înşelate. O, ne-am zis, amăgitor licăr albastru... Şi deodată, băgaţi de seamă, în craterul acestui vulcan stins, totuşi... viaţă! Prima pe care o întîlnim, după căutări de milenii. Ca o fiinţă amfibie în oceanele Globusului, vestind pe neaşteptate un ţărm.

Pe dată o maşină de zbor a pornit spre acele stînci şi a poposit fără greş, aşezîndu-se cu vîrful piramidei către un punct fix al cerului. Împreună cu aparatele de control şi cu uneltele noastre învăţate, a coborît prietena harnică Iss, care v-a trimis fără îndoială

imaginile ei, luînd cunoştinţă cu cele dintîi taine ale satelitului. El este nespus de mărunt, mai neînsemnat decît un oraş al nostru. Putem totuşi semăna pe aceste stînci ursuze, ori în praf vreo floare a nădejdii?”

„...Către tatăl meu, marele Amon din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, cinste înţelepciunii şi voinţei eterne, firesc biruitoare!

Ai să înţelegi, părinte, cu cîtă nerăbdare am pornit mai departe. Şi, desigur, cu acelaşi tremur tainic priveau înainte ceilalţi călători. Zburam, călătoream cu nerăbdarea, o aveam cu noi în încăperile de zbor, se poate spune că nerăbdarea era o frîntură a ultimelor zile din patrie, ea ne însoţise de pe Globus şi zvîcnea, crescînd, cu cît ne apropiam de ţintă.

Ce biet sistem planetar şi acesta... atît de sărman! Şi, deodată, ciudata minune: planeta albastră! Ca şi Globus, ea e tot atît de bogată, pe cît sînt surorile ei de sărace. Ţi-am trimis chipul ei, iubit părinte, în timp ce ne roteam, o ocoleam uimiţi. Fără îndoială, sînt imagini care vor fi cercetate cu interes în filmotecile noastre, şi totuşi ele nu sînt decît palide, lipsite de adevăratele culori. Planeta aceasta este cu totul diferită de satelitul ei. E rodnică, vie şi, mai ales, neînchipuit de sălbatică. Sper că îi veţi putea distinge cele şapte continente înconjurate de apă. Nici chiar marea rezervaţie a lui Rama nu se poate asemui cu un fragment oricît de mărunt al

planetei albastre. De fapt, de cînd am poposit pe plaiurile ei, albastrul s-a îndepăr- tat de noi, s-a mutat pe boltă, în mare, şi sumedenie de alte culori cresc pretutindeni în voie, sau, îngăduie-mi să folosesc un cuvînt dispreţuit: izvorăsc libere, năpădesc totul. Uriaşe întinderi de arbori, munţi cu vîrful scăldat în neguri, vulcani în erupţie, ape mişcătoare... (E oare cu putinţă să existe aici şi voinţă? Gîndire? Aparatele vor încerca să le descopere.)

Însoţitorii mei, locuitorii celorlalte maşini de zbor, mă roagă să trimit următoarea solie:

Dăm de ştire patriei noastre Globus. Nu deznădăjduiţi. Veniţi pe planeta albastră. Ea e măruntă, dar aici viaţa firească nu numai că este cu putinţă. Ea există! Veniţi, adăugînd cît mai curînd frumuseţii ei demnitatea, măreţia globusiană...”

„...Către tatăl meu, marele Amon, din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Nu disperaţi! Veniţi pe planeta al- bastră!

În a doua zi, după timpul acestor locuri, am ieşit din încăperile maşinilor care ne-au adus.

Aşa cum fusese hotărît dinainte, am pornit la cunoaşterea amănunţită a suprafeţei planetei. Am în faţă şi vă voi trimite imaginea noastră coborînd într-o lume nouă, plină de taine. După cum veţi vedea, purtăm îmbrăcămintea de apărare, fiindcă măsurătorile ne-au dat de ştire neobişnuita apăsare a văzduhului. Pe de altă

parte, în veşmîntul acesta ne putem desprinde şi pluti, păstrînd aparatele cu trei muchii pentru călătorii mai mari, sau mutări pe vreun alt continent. Puteţi zări aparatele, vîrful lor ascuţit e îndreptat către punctul fix al cerului şi ele par adunate laolaltă — un prim orăşel globusian. Maşinile noastre înţelepte construiesc rampe de lansare, sînt deocamdată din lemn, căci, după cum veţi zări, la o nu prea mare depărtare se află păduri întinse cu arbori pitici. Munţi se zăresc în zare şi distanţa le împrumută şi lor acea ciudată culoare albastră pe care mi-e cu neputinţă să vi-o trimit. De aici, de unde ne aflăm, culmile munţilor par albe, acoperite cu cristale de apă. O să vă înfăţişăm, o să vă trimitem un crîmpei din viaţa făpturilor vii, deosebit de mărunte. Unele sînt atît de mici, încît aproape nu le poţi zări. Fără îndoială comunică între ele (antenele aparatelor noastre înregistrează vibraţii) chiar dacă prin căşti nu putem prinde toate sunetele aşa încît uneori fiinţele ni se par mute.”

„Către tatăl meu conducătorul, bătrîn, dar prin voinţa sa veşnic. Cinste lui! Cinste înţelepciunii şi voinţei eterne!

Veniţi pe planeta albastră!

Mi se întîmplă, iubite tată, un lucru neobişnuit: Stau degeaba, las să alunece vremea... o risipesc... Nu ştiu dacă ai să mă înţelegi. Am căutat imaginea potrivită, ea lipseşte graiului nostru. Degeaba, în zadar,

înseamnă un efort fără izbîndă, o experienţă care n-a dus nicăieri. Am cercetat deci felul în care să-ţi lămuresc starea mea, de-a lungul unui spaţiu întreg de gîndire.

Iată-ne, aşadar, de o bună bucată de timp aşezaţi pe meleagurile acestea. Mingea pe care ne aflăm s-a rotit de treizeci de ori în jurul ei, ascunzîndu-ne şi arătîndu-ne din nou unicul miez luminos al acestei familii de stele (se pare că este singura eclipsă care e cu putinţă aici). În răstimp, noi am mutat de trei ori aşezările noastre. Pădurea cu frunze ascuţite, prima care ne-a primit, s-a mistuit într-o mare de fum atunci cînd ne-am desprins de pajiştea ei; apoi am poposit pe o mică insulă bătută de valuri. Am stat aici doar între flux şi reflux, pe urmă am plecat iar, pe cînd sub ochii noştri gazda care ne primise în minuscula ei rezervaţie se zbuciuma şi îşi ascundea chipul pieritor în mare. Sîntem

acum pe o pajişte a continentului în formă de fruct, al cărui chip a ajuns nădăjduim pe Globus, împreună cu planurile mai amănunţite ale acestei planete. Cred că ne aflăm în apropierea plaiurilor despre care vorbeau materialele din peşteră, totuşi multe din descrieri nu se potrivesc. În zadar am căutat, de pildă, locul primului popas al strămoşilor noştri. În schimb, la o depărtare întru nimic mai mare decît o mie de paşi globusieni, se află o adîncitură în care s-au adunat frăţeşte cîteva ape umplînd încet golul, cu prietenia lor îmbrăţişată.

Nu văd nicăieri copacii cu frunze despicate, iar vîntul nu mînă seminţele smulse de pe spatele frunzelor, în ploi orbitoare. Asemenea arbori, despre care vorbeau necunoscuţii noştri strămoşi, am zărit arar, în alte părţi, printre feluritele neamuri de păduri pe care fostul ucenic al lui Rama, Ka, le-a luat în cercetare. Pe aici, ierburi legănîndu-se asemenea valurilor unei mări de proporţii reduse, ierburi care, desigur, vor arde cînd ne vom ridica, aşa cum s-a întîmplat şi cu acel codru încărcat de ace pe care l-am părăsit la începutul prefacerii sale în cenuşă. Nu mă pot împiedica să gîndesc că popasurile noastre, venirile şi mai ales plecările înseamnă un soi de mărunte cataclisme pentru această lume care ne primeşte nevinovată. Nicăieri nu am văzut cea mai stîngace mişcare de apărare. Să însemne oare aceasta că planeta e lipsită cu desăvîrşire de voinţă? Sau dimpotrivă? Există undeva o unică voinţă, o

supremă înţelepciune care vrea şi acordă tuturor cea mai desăvîrşită libertate?

Fiinţele mişcătoare trec pe lîngă noi fără să pară măcar că ne observă. Am cercetat sunetele, vibraţiile pe care le emit, şi am constatat că ele sînt de fiecare dată aceleaşi, aşa încît nu reprezintă un grai, ci nişte simple chemări, sau cel mult o foarte rudimentară comunicare. Unele dintre aceste făpturi sînt însă adunate în familii, în grupuri nu-

meroase. Ce anume le adună? Pe cînd locuiam în pădurea care a ars, au trecut prin poiană turme, făpturi înalte aproape cît noi, păroase, sălbatice, sau stoluri de stranii zburătoare (poposind fără să se sinchisească de faptul că noi le urmăream cu atenţie), ducîndu-şi viaţa obişnuită, nebănuind din partea noastră vreo primejdie. Aceste fiinţe se hrănesc uneori cu ierburi, altele sînt carnivore — hrană, înmulţire, nimic sub ochii noştri decît cerinţe fireşti. La adresa noastră, indiferenţă. Sau poate aşteptare? Ce rost, ce sens au toate acestea? Pare că lumea, aici, este o grădină firească şi creşte în ea orice în afară de gîndire. O rezervaţie-grădină, fericită şi fără stăpîn. Vom fi noi stăpînul, îi vom fi noi voinţa?... Dar ce rost are un stăpîn?

Toate acestea sînt vechile mele întrebări fără însemnătate, drumuri lăturalnice, ar spune Tut, prietenul şi vecinul meu din vechea locuinţă a tinerilor. Poate nu mi le-aş mai îngădui acasă. Dar aici, ce aş putea face mai bun, pînă în ziua cînd va străluci pe cer semnul luminos, chemîndu-ne spre zburătoarea matcă? Nerăbdători şi harnici, tovarăşii călătoriei mele măsoară, fac hărţi, cercetează calitatea materiei şi rezistenţa ei; Ka desface şi reface viaţa. Mie mi se pare că rostul meu ar fi să înţeleg. Să înţeleg sensul adînc al acestei lumi. Simt o chemare nestăvilită să mă contopesc ei, chiar dacă vremelnic, prin înţelegere. Grupul nostru duce, desigur, şi aici pe planeta albastră

un trai globusian: timp de lucru, timp de gîndire, totul e împărţit raţional.

Dar, despărţindu-ne, mi se întîmplă tot mai des să stau degeaba. Înţelege-mă bine: mă întind printre ierburi şi încerc să nu gîndesc. Caut să înţeleg lumea albastră prin simţuri. Bate vîntul, simt uşoare arome, uşoare atingeri. Şi de fiecare dată cînd coboară întunericul zăresc satelitul de pe care Iss ne trimite semnale. Ni se arată întotdeauna altfel. De pildă, acum a rămas doar o subţire dungă, cît conturul zburător al

unei păsări cu aripi desfăcute, arcuită de dorinţa întoar- cerii.

Printre degetele mele, mărite încă de învelişul protector, trec, mai mărunte decît cele mai mărunte fire de rocă, nişte făpturi caraghioase, nişte fiinţe întunecate, vin, pleacă, nepăsătoare, într-o necontenită agitaţie. Le întind un fir de iarbă — îl urcă. Las să-mi cadă cîteva firimituri de hrană, se reped asupra lor, dar nu le devoră, ci, înhămîndu-se la o povară mult mai mare decît trupul lor, pornesc să o transporte. Astfel formează o societate. Locuinţa lor este comună şi construită. Să fie aici acea gîndire pe care ne-am obişnuit să o concepem pe dimensiuni mari? Să fie aici, în aceste minuscule coline ce le servesc drept adăpost, actualii sau virtualii stăpîni ai planetei, cărora noi ne pregătim să le uzurpăm drepturile? Dar oare cum putem intra în comunicare cu o lume atît de diferită de noi?”

capitolul V

În rezervaţia doctorului Rama, munca, deşi se ocupa cu necontenita mişcare a vieţii, era calmă, migăloasă, tăcută, liniştitoare. Laboratoarele cuprindeau un loc relativ restrîns, în ansamblul clădirilor. Dacă vreunul dintre cititorii noştri de astăzi s-ar fi apropiat de Şantierul experimental, ar fi putut observa

că încăperile cele mai multe aduceau cu nişte plăcute locuri de reculegere şi odihnă. Aparate de proiecţie, filmoteci vaste, săli cu maşini pentru jocuri matematice. Platformele de aterizare şi zbor erau înzestrate cu unelte pentru cercetarea bolţii cereşti — şi aici se adunau,

adeseori, oaspeţii mai mult sau mai puţin vremelnici ai „şantierului”. Se mai zăreau ici-colo, răspîndite la marginea rezervaţiei, ateliere pentru exerciţiul fizic şi sufletesc al cioplitului. (Într-un loc anume erau adunate lucrări pe care le săvîrşiseră de-a lungul anilor locuitori cu mintea şi sufletul bolnav.) Se mai aflau colivii, ţarcuri, bazine pentru coloniile de fiinţe acvatice sau amfibii, suficient de inteligente ca să constituie societăţi rudimentare (triburi — am spune noi) sau poate chiar mai mult, de vreme ce asociaţiile lor nu aveau doar scopuri practice, şi la unele se puteau observa chiar elementare sentimente colective.

Prezenţa în rezervaţie a acestor făpturi cîteodată uriaşe, alteori doar stranii — ce păreau să se dezvolte în voie de multe generaţii — nu se explica doar prin dorinţa de a împiedica dispariţia unor specii, ci, de cele mai multe ori, ea avea la bază un studiu, care evolua lent, o experienţă răbdătoare cu perspective îndepărtate în timp.

Ce anume căutau, cu ochii lor reci ca nişte lentile, cercetătorii globusieni, evoluînd cu bisturiul în mînă, migălind în jurul unor aparate care scormoneau străfundurile materiei vii, sau, dimpotrivă, trecînd aparent nepăsători pe lîngă feluritele chipuri ale vieţii? Medicina fiind de multă vreme considerată în Oraşul copacilor cu crengi în spirală o artă, e suficient să spunem că într-un fel globusienii din laboratoarele doctorului Rama simţeau că fac un lucru la fel de util ca artiştii noştri de astăzi. Şi dacă i-ai fi

întrebat cu ce se ocupă — medicina fiind, fireşte, un cuvînt, şi deci necunoscut — ar fi răspuns în felul lor complicat, plin de imagini, că meseria lor se cheamă „arta de a trăi”...

Multe din sălile mari, odihnitoare, ale principalei clădiri erau destinate celor suferind de nelinişti, maladie mult mai greu de vindecat decît simplele boli care, dacă nu dispăruseră, puteau fi îndeobşte tratate în infirmeriile locuin-

ţelor comune. De fapt, rezultate străvechi îi clădeau oricărui globusian o destul de mare siguranţă fizică. „Marile misiuni” succedîndu-se deschideau înaintea locuitorilor planetei, fie ei de suprafaţa ori din adînc, îndepărtate perspective — şi asta era bine, pentru că cercetătorii artei de a trăi stabiliseră de multă vreme că un orizont închis, întrebarea fără răspuns precis asupra duratei, scopului sau utilităţii vieţii erau cauze putînd provoca mari nelinişti. Precizia medicală îi dăruia fiecărui globusian siguranţa părţii sale de existenţă, fiecare avea de trăit un timp aproximativ egal, astfel încît toţi puteau nădăjdui că dispariţia lor nu se va săvîrşi înainte de a-şi fi dăruit modesta sau marea contribuţie, înainte de a fi marcat prin ceva trecerea lor.

Desigur, mai existau, uneori, morţi premature — nu fiecare activitate era lipsită de primejdii. Globusienii intrau însă în aceste morţi lucid, conştienţi că numai atît putuse fi aportul lor util, de multe ori foarte util, slujind la cucerirea unei galerii în subsol, la cunoaşterea unui satelit, la stabilirea vreunui amănunt necesar din harta bolţii cereşti. Aşa judecînd, pieirea prematură, primită ca inevitabilă, comporta mai puţin eroism — în sensul învingerii spaimei, a reacţiilor instinctuale — decît şi-ar putea închipui omul inteligent al civilizaţiei noastre de astăzi; disciplina aducea o enormă siguranţă şi înţelepţii cunoscători ai „artei de a trăi” aflau încă din filmotecile şcolare că nu libertatea (ei spuneau dezordinea, irosirea forţelor, sau

dreptul de a chema întîmplarea), nu dezordinea deci dădea senzaţia fericirii, ci, dimpotrivă, înţelegerea necesităţii şi obligativităţii legale, a disciplinatei reculegeri, a liniştii, a sacrificiului tău util.

Fericirea — această noţiune exista — se numea în înfloritul limbaj globusian „plăcerea de a te dărui”. Mai existase cîndva „plăcerea de a te dărui plăcerii” sau o dată cu înaintatul rafinament al civilizaţiei, „plăcerea de a te dărui plăcerii de a te dărui”. Unii mai inventaseră, de fapt în răstimpuri apărea ideea, „plăcerii de a te dărui ţie.” Cel ce credea în acest soi de fericire era, în măsura în care nu îi tulbura pe ceilalţi, privit cu oarecare interes — în fond să te adînceşti în tine însuţi înseamnă, la rîndul tău, să cauţi ceva pe drumuri proprii, cercetări marginale pentru care alţii nu aveau vreme. Foarte mulţi dintre aceşti călători se întorceau însă cu puţine generalizări cîştigate pe spaţii mari de timp, de aceea irosirea vieţii lor intra cumva ca o componentă în înţelegerea globusiană a noţiunii de tristeţe.

Şi, totuşi, uneori neliniştea apărea, ea dăinuia undeva în aerul pur, necontenit curăţat de aspiratoarele-filtre, se abătea pe neaşteptate asupra unor oameni activi, aparent sănă- toşi, uneori doar osteniţi, cîteodată nici atît; pe neaştep- tate neliniştea se răspîndea, cuprindea grupuri întregi şi era o problemă a artei medicale, prevenirea epidemiilor, profilaxia neliniştii.

Iar cel mai interesant centru de război împotriva neiertătoarei boli (neiertătoare şi insesizabilă totodată), punctul cel mai important al „Şantierului experimental” era fără îndoială laboratorul doctorului Rama. El nu era totuna cu acel cabinet în care fuseseră aduşi oamenii palizi. Spre laboratorul doctorului Rama ducea o cale greu de cunoscut, întortocheată prin nenumărate coridoare, unele întrerupte brusc, altele ajungînd pe neaşteptate la treptele rulante, coborînd şi urcînd spre platforma de zbor, sau izbucnind undeva în rezervaţie printre neştiutoare plante.

Numai puţini cunoşteau adevăratul drum spre inima şantierului, dar şi mai puţini erau cei care în laborator, prin labirintul cercetărilor, puteau urmări pînă la capătul lui firul adevărat al gîndirii marelui globusian înţelept.

Aproape tot atît de ascunse erau şi alte încăperi de lucru şi, de cele mai multe ori, cercetătorii îşi trimiteau unul altuia doar imaginea călătorind prin coridoarele transparente. Se întîmpla însă ca un perete să devină brusc opac. De cîtăva vreme, de pildă, nici o imagine nu putea pătrunde în pavilionul unde sălăşluia cu adevărat statura atletică a doctorului Ka.

…Strn deschise brusc ochii şi încercă să-şi dea seama unde se află. Îşi aducea vag aminte că mai făcuse lucrul acesta înainte, de cîteva ori, fără să izbutească să-şi alunge osteneala.

Sau poate nu era un somn, ci o beţie provocată de arome grele. Strn cunoştea acest soi de ameţeli, dar niciodată nu căzuse într-o toropeală atît de profundă, cu toate că mirosul nu era de loc plăcut şi, chiar înainte de a se trezi, globusianul din adînc avusese în nări o supărătoare, sălbatică duhoare. Mîinile, picioarele le simţea moi, fără putere, erau parcă prizonierele propriei lui slăbiciuni, pe urmă însă îşi dădu seama că, într-adevăr, fuseseră legate. Din pricini necunoscute nu putea nici vorbi — aparatul său de proiecţie arăta imagini disparate, iar buzele erau doar în stare să scoată vagi sunete nearticulate, pe care nimeni nu le auzea.

Deasupra capului, o umbră uriaşă, acoperind în parte chipul sateliţilor zăriţi prin transparenţa tavanului, îl umplea pe Strn de uimire, fiindcă el nu se bucurase de priveliştea nopţii globusiene decît o singură dată. Acum însă uitase, întunericul i se părea necunoscut, ameninţător ca şi siluetele străinilor care treceau alunecînd prin preajmă.

Mirosul supărător, acru, reveni insistent, şi i se păru că distinge apoi un geamăt, asemănător cu al său. Strn deschise gura şi încercă să strige; el nu era decît un globusian palid, nu avea obiceiul să se stăpînească; strigătul, nerăbdarea erau în firea lui, ca şi dorinţa de a se mişca, de a acţiona în ciuda durerilor.

Pe dată, satelitul din faţa lui pieri, lumina în încăpere deveni mai intensă şi cineva — Strn avea să-şi dea seama

mai tîrziu că fusese doctorul Ka — îşi încovoie statura uriaşă şi îi făcu semn să tacă. Aparate medicale, bolnavul îşi aminti că auzise ţăcănitul lor tot timpul, acţionau asupra sa cu o nespusă precizie şi regularitate, în timp ce două dintre ele îl menţineau nemişcat. Ka pieri aşa cum venise, acum însă Strn descoperi pe o latură a încăperii, undeva în dreapta, o matahală, un trup păros, diform, care trăia şi gemea.

Omul livid închise din nou pleoapele. Era prea bolnav ca să se împotrivească, trebuia să-şi adune puterile şi în primul rînd să găsească puterea de a se lămuri cu el în- suşi, de a şti dacă trebuia sau nu să se lase pradă amintirii.

Ştia, ştia din ce în ce mai lămurit că se petrecuse un lucru îngrozitor, nenorocirea venise după o mare izbîndă, o mare bucurie, pe urmă descoperiseră acolo în peşteră...

Bolnavul simţi cum îl cuprinde spaima, unul dintre aparatele medicale semnaliza, Ka se aplecă din nou asupra lui, făcu un semn şi peste mintea sa suferindă coborî li-niştea.

...Îl trezi ecoul unui strigăt! Se repetase de mai multe ori, izbucnind din apropiere, reluat apoi nu se ştie de unde. Din nou strigătul-geamăt, terminîndu-se într-un mieunat.

Ka — îi vorbea de o oarecare vreme, dar de-abia acum îl văzu Strn — zise:

— Iat-o, a revenit. Dă tîrcoale în fiecare noapte.

Strn recunoscu mieunatul, îl auzise o singură dată, dar simţea că nu îl va mai putea uita. Era strigătul sfincşilor în libertate, răsunînd cu totul altfel decît în luxoasele grădini din Oraşul profund, în care animalele de suprafaţă trăiau o vreme, dar nu se putuseră niciodată aclimatiza.

Ka se ridică şi făcu să dispară opacitatea unui perete. Matahala din colţul încăperii pierise. În schimb, se putea zări lămurit o siluetă asemănătoare ei, dînd tîrcoale pavilionului. Ochii licăreau straniu, împroşcau lumini violete şi gălbui, iar glasul se muia şi răspunzînd unei chemări, căpătase o nespusă dulceaţă.

Strn făcu un gest de groază. Acum se putea mişca, aparatele nu îl mai ţineau în puterea lor. Întinse braţele, cutia de proiectat imagini se afla în preajma lui, dar era încă prea slab ca să vorbească. Se simţi ostenit şi adormi.

...Visă ploaia bătînd depărtată în pereţii peşterii. Visă frig. Visă un foc de vreascuri. Visă jocul luminilor. Visa scrisul de pe pietre.

— De atunci, în fiecare noapte dă tîrcoale pe aici.

(...De cînd?)

— Te nelinişteşte cînd o zăreşti?

Strn nu ştia ce să răspundă. Făcu o mişcare nehotărîtă. Apoi brusc îşi aminti! Mîna se sprijinea în poziţia obişnuită pe butonul aparatului ajutător şi acesta, făcut să urmărească şi să exprime gîndurile stăpînului

său, proiectă brusc o imagine sîngeroasă, înspăimîntătoare.

— Unde sînt ceilalţi? întrebă Strn.

Ka îl privea curios.

— Unde sînt ceilalţi? repetă Strn. Eram patru. Două prietene din casa comună. Ne-am luptat alături ca să venim aici, ne-am apărat de primejdii, ne-am prevenit atunci cînd treceam pe lîngă sonerii de alarmă... Ne înţelegeam foarte bine...

— Omule palid, zise Ka, nu s-au rotit de multe ori sateliţii peste creştetul tău de cînd tu însuţi erai tot atît de pierdut ca şi prietenii tăi.

— Nu înţeleg, murmură Strn. Mă aflu pe Şantierul experimental al doctorului Rama, el este vestit, aici sînt cu putinţă prefaceri şi renaşteri ale vieţii nemaiîntîlnite în alte părţi, deci, unde sînt ceilalţi?

Uriaşul cu păr violet tăcu şi privi o vreme prin peretele transparent.

— ...Cînd te-au găsit, spuse el în cele din urmă, arma ta explodase în pieptul unui animal pletos. Muriserăţi amîndoi în aceeaşi vreme. Îţi aminteşti cum s-a întîmplat? Nu e nevoie să vorbeşti, încearcă să-ţi aminteşti.

Dar Strn se simţi cuprins de o durere violentă. Imaginile aparatului său de proiectat se tulburară în faţa a ceva cu neputinţă de exprimat. Încercă, încercă din răsputeri să se înalţe în picioare şi, da, să se arunce asupra uriaşului din faţa lui, maşinile medicale dădură semnalul maximei nelinişti. Ka făcu un semn şi simţirea în pieptul bolnavului fîlfîi scurt

ca o aripă nevăzută, apoi se micşoră, se micşoră, pieri.

Pentru a treia oară sau a patra oară, Strn simţea. Îl izbi mai întîi rîsul zgomotos al tînarului medic. Fără îndoială în încăpere se mai afla cineva. Dar bolnavul nu voia să ia cunoştinţă de cele ce se petreceau în jurul sau. Acum îşi amintea totul. Durerea îl mai lăsase şi asta era bine. Ka izbucni din nou în rîsul său neobişnuit şi Strn se hotărî să deschidă ochii. O măruntă fiinţă amfibie ieşise din bazinul ei şi se tîra la picioarele medicului. Purta pe cap o cupă răsturnată, un soi de pecete, şi Ka, luînd-o în braţe, ridică moţul acela ciudat. Apărură nişte sîrme, un smoc de fire lucitoare care găureau fruntea şi se pierdeau undeva în măruntaiele creierului. Unele dintre fire aruncau scîntei, în timp ce animalul scotea tot felul de sunete; era limpede că îi comunica medicului ceva, sporovăia vesel, ceea ce, desigur, îl făcuse pe acesta să rîdă. Ka înălţă privirea, îl zări pe Strn care se trezise din somn şi-i spuse, arătînd firele uimitoare:

— După cum vezi, nu-i strică. Ba chiar pare că se simte destul de bine.

Strn se simţi cuprins de un val de ură şi dispreţ la adresa medicului şi a micului animal de experienţă, dar se stăpîni.

— Îngăduie-mi să salut, conform regulilor, pe tînărul, dar vestitul doctor Ka, zise el.

Pe dată Ka se stăpîni şi el, deveni altul. Se ridică, aşeză fiinţa amfibie la loc în bazin şi răspunse surîzînd politicos:

— Prin urmare, ţi-ai revenit. Fii deci binevenit între noi, te-am aşteptat şi te-am chemat fiindcă era datoria ta să revii.

— Povesteşte...

Ploaia. Ploaia bătînd în pereţii peşterii. Un foc de vreascuri. La lumina sa, Strn zgîrîind cu o piatră, scriind, încercînd să-şi amintească ceea ce învăţase în şcoli despre nişte semne străvechi, inventînd, amestecînd semnele cu o schematică redare a imaginilor din graiul modern globu- sian, vizual şi înflorat, căutînd să lase astfel neştearsă trecerea lui. Se afla într-o imensă peşteră naturală, pe care oamenii palizi, cu instinctul lor de săpători, o descoperiseră după piatra mătăhăloasă, dincolo de o încăpere rotundă. Spre ea duceau nişte firide, dar ele fuseseră astupate prin trecera vremii şi scurgerea apelor. Cea de a doua odaie, de fapt un fel de sală, era cu desăvîrşire uscată, şi pe jos, în chip neaşteptat, se aflau răspîndite crengi groase, vreascuri. Oamenii palizi lăsară să alunece peste pereţi slaba strălucire a aparatului lor de vorbit. La lumina lui şi a pietrelor uşor fosforescente, descoperiră o a treia firidă lîngă tavan, care înconjura aproape sala, pierzîndu-se apoi. Mînuind uneltele lor sfredelitoare, tinerii globusieni din adînc aprinseră cîteva vreascuri şi îşi înjghebară un foc. Erau uzi pînă la piele, osteniţi, vorbeau

între ei încetişor. Iar Strn scria — şi deodată semnele lui se intîlniră cu alte semne, nişte zgîrieturi ciudate, poate foarte vechi, înnegrite, înverzite de timp, dar adînci şi asemănătoare cu ale sale. Ele cuprindeau aproape un perete al peşterii, erau şterse ici-colo, întrerupte de vreo prăbuşire. Strn scoase un strigăt; una dintre femei se apropie, veni lîngă el, pe urmă amîndoi dădură ocol sălii celei mari urmărind scrisul, desenele.

Groapa... Apărată din trei părţi de colţi pietroşi. Înăuntrul ei, printre paie şi vreascuri, cranii, schelete, oase. Desigur oasele unor făpturi superioare, moarte cine ştie cînd. Şi tocmai atunci, în vreme ce se aplecau, încereînd să deosebească mai bine, ajutaţi de slabele lor lumini, ceea ce se afla în adîncul neaşteptatului mormînt, tocmai atunci pătrunse pînă la ei pentru întîia oară strigătul duşmănos al sfincşilor.

Sus, pe firida apropiată de tavan apăru şi pieri silueta unei singure fiare cu chip globusian. Ea alerga mieunînd de-a lungul pereţilor, încercă să sară, apoi se răzgîndi, se întoarse, pieri. Totul se petrecuse atît de repede, încît celor patru călători nu le trecu prin gînd să folosească uneltele lor care puteau fi totodată arme ucigaşe. De altfel, îşi amintiră cuvintele doctorului Rama: sălbătăciunile acestea erau blînde, însă nu trebuiau provocate — pesemne nimeriseră într-un adăpost al lor.

Ciudat era doar felul în care femela sfinx reuşise să pătrundă în peşteră şi apoi să iasă.

Strn şi ceilalţi se înţeleseră după o scurtă consfătuire să părăsească acest adăpost provizoriu — vor reveni mai tîrziu. Hotărîră să cerceteze şi să ia în sfîrşit în primire rezervaţia — domeniul pe care doctorul Rama îl pusese la dispoziţia lor — spre a-şi începe aici viaţa de suprafaţă.

CioplMiră în piatră cîteva trepte şi, ajungînd la firida etajului superior, băgară de seamă că ea se strecoară pe după stîlpii de boltă ai peşterii, coborînd şi fugind de tavan, pentru ca să îl întîlnească apoi într-un singur ochi luminos.

Uraganul trecuse şi ropotele ploii se topiseră, deveniseră o burniţă nu prea deasă, un soi de tremurare a văzduhului, nesigură încăpăţînare a vremii, înaintea ieşirii din eclipsă a unuia din sori.

Strn şi prietenii săi se iviră din munte, deasupra unui platou înconjurat de plante mari, arborescente, ale căror crengi se întindeau în voie. Ca întîia dată, fură ameţiţi de miresme. Înaintau cu băgare de seamă, femeile sărind stîngaci, împiedicîndu-se, învăţînd să coboare. Ajunseră pe tăpşanul cu ierburi colorate lăptos, noaptea fosforescente, şi din nou răzbi pînă la ei glasul sfineşilor. De astă dată păreau să fie doi, chemînd şi răspunzînd. Oamenii palizi se priviră nehotărîţi.

— Ce ne pasă! zise Strn. Este vremea dragostei lor.

Înaintau. În faţă, înteţită de ploaie, mohorîta goană a unei ape.

Doborîră un copac şi intrară în pădure, fără să-şi dea seama că totodată trec pe această punte primitivă, din era civilizaţiei lor într-o alta.

În rezervaţia doctorului Rama, copacii crescuseră nestingheriţi. Strn şi prietenii lui pătrunseră într-o zonă de penumbră, cerul se zărea greu prin întortocherea crengilor, iar înainte se întindea un adevărat labirint de tulpini înalte şi drepte, labirint plin de zgomote misterioase, vagi glasuri necunoscute, apariţii şi dispariţii fantomatice ale unor fiinţe ieşite parcă de-a dreptul din filmotecile copilăriei.

Ei înaintau nesiguri, pe drumuri ce se curmau brusc sau păreau că reîncep din altă parte, şi, o dată cu pădurea, pătrundea în ei spaima, tot atît de îndepărtată de sentimentul neliniştilor globusiene, pe cît părea departe în timp rezervaţia aceasta, de Oraşul copacilor cu crengi în spirală.

Mergeau ţinînd armele sfredelitoare pregătite, îndreptate înainte, pentru că, deşi toate informaţiile ştiinţifice primite în laborator erau pe deplin liniştitoare, ceva uitat, pe care noi în limbajul nostru de astăzi l-am numi străvechiul instinct, se trezise şi îi prevenea. Paşi, crengi rupîndu-se nu departe de trecerea lor, umbra unui salt, glasuri izbucnind şi oprindu-se, poate şoapte, strigătul misterios al sfineşilor.

Erau mai mulţi, chiar foarte mulţi, neîndoios. Strn şi prietenii lui ştiau că rezervaţia aceasta, în fapt, le aparţinuse lor; adevăraţii stăpîni ai

rezervaţiei se înmulţiseră nu se ştie cît, şi noii-veniţi se aflau pe domeniul unui trib sau al unei haite.

— Ascundeţi armele, zise cel de-al doilea tînăr. Nu e bine să le părem duşmani.

Strn căută în mintea lui un cuvîut rămas de mult nefolosit. Se spunea, înainte, la încetarea luptelor. Nu îl găsi.

— Prietenie! strigă el nesigur. Prietenie! Şi cu aparatul său de vorbit proiectă mare imaginea cuvîntului peste copaci.

— Prietenie, spuseră femeile. Prietenie cu sfincşii. Cuvîntul tremurat îi înconjura din toate părţile, se proiecta nervos pe ierburile violete şi peste arborii din luminiş.

Dar fiarele-oameni năvăliră din toate părţile.

Strn îşi amintea bine numai începutul luptei. Deosebi nu atît trupul mătăhălos, cît mişcarea, saltul primului sfinx, apoi zvîrcolirile lui, pentru că cineva manevrase o armă. Globusienii se adunară, se opriră spate în spate pe platoul gol, strîngînd declanşatorul uneltelor-sfredelitoare. De jur împrejur, o parte din făpturile sălbatice coborau lent din copaci. Capete, piepţi omeneşti pe trupuri de fiară. Feţe nespus de frumoase, cu trăsături drepte şi ochi aruncînd lumini diferite, îi supravegheau.

Strn se simţi cuprins de slăbiciune, în timp ce duşmanii, hotărîndu-se, înaintau.

— Prin urmare, omule palid, aşa a fost, spuse doctorul Rama. Ci haidem să ne mai întoarcem o dată, intrînd în adîncul amintirilor.

Strn şi Ka se aflau acum dinaintea lui, căci bătrînul experimentator al „artei de a trăi” ceruse să ia parte la desfăşurarea amintirilor.

În cabinetul de lucru, din care Strn pornise cîndva în nefericita expediţie, se îngrămădeau mulţi cercetători. Unii veniseră într-adevăr, alţii se aflau în fapt departe, lîngă obiectul studiului lor, dar întîmplările care duseseră la pieirea prietenilor lui Strn stîrniseră multă vîlvă şi toţi erau dornici să afle amănunte. În mica încăpere transparentă, chipul ascultătorilor-privitori se putea zări limpede, erau mulţi, înghesuiţi unul într-altul, imagini uşor fosforescente, fără relief ori profunzime, cam ca sfinţii bizantini pe o icoană, am spune noi.

— Oaspetele nostru să-şi amintească, reluă Rama, şi să ne spună dacă în afara întîmplărilor aduse în faţa noastră, aici, nu s-a mai petrecut ceva, un amănunt care ar fi putut stîrni supărarea ucigaşă a oamenilor-fiare.

— Dacă îmi îngădui, părinte, vorbi una dintre siluetele imateriale. Misiunea mea este grija pentru făpturile rezervaţiei şi cunosc bine felul şi obiceiurile lor. Despre sfincşi doar legendele pot spune că au stăpînit cîndva planeta. Cei ce cunosc sălbătăciunile acestea ştiu că sînt laşe. Trebuie să se fi petrecut ceva grozav de neobişnuit, sfincşii nu atacă niciodată globusieni; fără îndoială trăiesc din vînat, dar se hrănesc atacînd duşmani mărunţi, cu mult mai slabi. Am fost de nenumărate ori în pădurea despre care ne-a isto- risit...

— Numele meu este Strn, spuse omul palid.

— ...Am fost în luminişul descris de Strn, singur şi fără arme, alteori împreună cu cercetători ai rezervaţiei, ori cu

globusieni suferinzi de neliniştea marilor oraşe. Am trecut fără primejdie pe lîngă cavernele lor. Niciodată nu ne-au arătat duşmănie. Aş putea spune că arareori ne-au privit. Veneau, plecau, se înmulţeau, se iubeau, fără să pară că ne bagă în seamă. Fiinţele acestea trăiesc în rezervaţia lor ca şi cum noi nici n-am fi.

— Ca şi cum, zise Ka, ar vrea să ne facă să credem că ele nici nu sînt. Noi aproape că am pierdut de veacuri amintirea lor. Nu mai ştim dacă au sau nu colţi şi gheare.

Rama făcu o mişcare de nerăbdare.

— Spuneţi părerea, globusianule palid, porunci el.

— Nu i-am supărat cu nimic. Nu ştiu de nimic altceva, mormăi Strn. Aş vrea să pricep însă rostul lor pe lîngă civilizaţia noastră. Nimeni dintre locuitorii oraşului meu nu poate înţelege rostul unor sălbătăciuni rămase pe treapta cea mai joasă a evoluţiei fiinţelor gînditoare. Nu numai că ne răpesc un spaţiu strict necesar vieţii, dar, după cum se arată, pîndesc, gata oricînd de atac.

În pavilionul îndepărtat în care se afla, Strn simţi nevoia să apese pe butonul aparatului de proiectat şi să se odihnească. Totuşi trecu peste slăbiciunea sa, şi-o stăpîni. Rama îl privea drept în ochi:

— Oricum, întors pe plaiurile subglobusiene, va trebui să istoriseşti, să recunoşti că ai făcut drumul acesta de bună voie. Ai luat asupra ta pericolele oricărui atac.

Strn închise o clipă pleoapele, iar cînd le înălţă căuta să-şi întoarcă privirea:

— Am să istorisesc întocmai ce-mi porunceşte vestitul Rama, zise el încercînd să scape de puterea nestăvilită care izvora din ochii medicului. Dar mai întîi aş dori să aflu un lucru: Legea cea mai străveche a neamului nostru şi al vostru vorbeşte despre marele preţ pe care îl are pe planetă viaţa fiecărui globusian. Pentru a sluji această lege au pornit,

cu milenii în urmă, înainte de a se fi socotit şi împărţit cu desăvîrşire spaţiile de suprafaţă, strămoşii noştri în primele galerii de subsol. Sancţiuni aspre sînt prevăzute pentru cei care risipesc fără rost populaţia Globusului şi pierderea e socotită inevitabilă doar atunci cînd potrivnicul nostru este vreo forţă oarbă a universului, care nu ne e deocamdată cunoscută prin calcul. Aş dori deci să amintesc că noi am fost patru oameni palizi. Urîţi, lipsiţi de culoare, dar patru. Şi nu am pătruns cu forţa aici pe şantier. Am călcat ordinea care ne poruncea să rămînem în subsol, fie, dar răsplata pentru aceasta urma abia s-o primim, împotriva noastră nu s-a pronunţat încă vreo sancţiune. E adevărat, într-un laborator am fost readus la viaţă. O dată cu mine a înviat însă şi altcineva: fiara care mă ucisese. Zăcînd alături, ne-am trezit gemînd, am suferit laolaltă şi la fel. De ce? De ce dintre atîtea trupuri, doar noi doi ne-am deşteptat în laborator? De ce tocmai eu... şi el? Mi s-a spus că înţelegerea cauzei e în timp: amîndoi muriserăm deodată. Dar ceilalţi? Pieirea lor nu s-a petrecut prea mult înainte! La urma urmei, am tost atacaţi împreună!

— N-ai dreptul să te plîngi, strigă Rama, ieşindu-şi din liniştea sa obişnuită. Aici pe şantier, nu sîntem siliţi să ţinem seama de legi. Aici, odată ajunşi, aţi devenit simple piese de experienţă, şi voi o ştiaţi. Ştiinţa e nevoită să ţină seama de alte porunci.

— Tocmai despre asta e vorba, urmă parcă netulburat Strn, căutînd şi mai departe să-şi

abată privirea din ochii medicului. Oare şi trezirea mea a fost o experienţă? De ce a fost mai înseninată alegerea mea, decît a prietenilor mei? Şi oare de ce nu viaţa lor, ci viaţa acestei fiare? Aş vrea să cunosc, poate și alţii din continentul profund ar dori să cunoască ce experienţa poate îndreptăţi aceasta?

capitolul VI

„Către tatăl meu, bătrînul şi vestitul Amon, adîncă şi nestăvilită cinstire. Veniţi pe planeta albastră!

Sîntem cuprinşi, iubite părinte, de mirare fiindcă, deşi v-am înfăţişat cu amănunţime aşezarea aparatelor, răspun- sul din patria noastră, planeta Globus, ne soseşte cu atîta zgîrcenie. Fiece veste de la voi ne e de mare însemnătate şi bucuroşi aflăm doar despre primirea mesajelor noastre ştiinţifice. Pe de altă parte însă am dori să cunoaştem noutăţile. Am plecat de pe Globus într-o clipă atît de însemnată şi am dori să aflăm amănunte: Ka despre soarta pavilionului său de cercetare, iar eu mă gîndesc la chipul prietenei mele, faţă de care am fost atît de nedrept. Fără îndoială, îmi dau seama, acel ce ar putea să mă numească acum la rîndul său părinte, există de mult. Mi-ai făgăduit că o să crească în respectul legilor, aş dori însă ca înţelepciunea lui să nu izvorască numai din imaginile filmotecilor comune, ci şi din sincerul grai al învăţăturii dobîndite prin simţuri şi puteri proprii.

Aici, înţeleptele unelte păstrează neschimbat măsura trecerii ciclurilor şi, în ciuda deosebirilor vremelnice, am sărbătorit de două ori, pe noua planetă-locuinţă, marea ser- bare globusiană a prieteniei şi înfrăţirii. Vremea, eclipsele, rotirile planetare schimbă pe astrul pe care ne aflăm culorile.

Într-o bună zi, în timp ce unicul soare al bolţii pierea pe după creştetul acum alb al planetei, am fost nespus de bucuroşi primind un mesaj întîmplător. El ne sosea de la tine: ţi-am recunoscut imaginea, în locuinţa ce-ţi aparţine, alături de Rama şi ţinînd ridicată binecunoscuta cutie; dar

calculele au arătat că nu venea de-a dreptul de pe Globus, ci, reflectată, călătorea prin spaţii de mult. Mesajul vechi, întîmplător, ne-a bucurat totuşi nespus, fiindcă în singurătatea noastră orice semn de pe Globus înseamnă Patrie.

Ca să treacă vremea, Ka şi cu mine am început să cio- plim în piatră, la marginea pajiştei pe care ne aflăm, chi- puri familiare. Sîntem înconjuraţi de animale ciudate a căror înfăţişare v-o transmitem. Par o glumă pe care natura o trimite oaspeţilor globusieni. După cum se poate vedea, chipul lor aduce cumva cu al nostru, în timp ce mintea a rămas cu mult în urma puterii de înţelegere chiar şi a unor amfibii de pe planeta-patrie. Priveliştea ar fi tristă dacă în salbătăciunea lor desăvîrşită animalele n-ar avea şi un anume haz. Ei bine, imită. Stau ceasuri întregi şi ne supraveghează lucrînd, iar fiecare gest al nostru îl reţin, şi-l transmit unul altuia, îl repetă cu o uşurinţă care ne face să zîmbim.

Printre ei, pe cîmpia continentului în formă de fruct, cioplesc în piatră chipul unui sfinx, a unei femele privind înainte, departe, şi totodată întorcîndu-şi privirea în ea, spre misterioase taine ale făpturii ei dintre care multe încă ni se mai ascund.”

*

*   *

— Aş vrea să cunosc. Poate şi alţi locuitori din continentul adînc ar fi în drept să cunoască. Ce urmăreşte experienţa aceasta?

Strn se găsea în pavilionul unde fusese readus la viaţă şi pe care, de fapt, nu îl părăsise vreme de aproape o lună.

Toate laboratoarele erau înzestrate cu posibilitatea trimiterii imaginilor la distanţă, aşa încît îi fu lesne lui Ka să întrerupă, la un gest al învăţătorului său, neliniştitoarea convorbire...

Îndărătul pereţilor deveniţi brusc opaci coborî liniştea, întreruptă arar de ţăcănitul uneltelor medicale care îşi continuau netulburate operaţiile şi înregistrările. Coborî liniş- tea risipită din cînd în cînd de strigătul fiinţelor mărunte, sălăşluind în bazin. Coborî întunericul, de fapt semiîntunericul înserărilor globusiene, cu obiecte fosforescente, deci fără umbră, şi cu bolta zărită prin fereastra-tavan, plină de traiectorii luminoase.

— Alungă-ţi gîndurile, zise Ka. Lasă o vreme liniştea să curgă peste tine ca o apă, să-ţi spele frămîntările şi osteneala, omule fără culori. Pui tot atîtea întrebări ca un globusian de suprafaţă, doar că le pui mai sălbatic. Privindu-te, înţeleg mai bine prin ce ne deosebim.

Strn tăcu. Ar fi vrut să se răzvrătească şi acum, dar o tristeţe dulce îi topise mînia în oboseală.

— Alungă-ţi zbuciumul, alungă-ţi întrebările, alungă-ţi gîndurile, urmă Ka, apăsînd nevăzut asupra sa cu întreaga lui voinţă. Supune-te ordinii, supune-te poruncilor mele. Ascultă-mă şi nu te frămînta, îmi eşti dator ascultare, fiindcă, oricît ţi s-ar părea de nedrept, eu ţi-am redat puterea de a pune din nou întrebări.

— Experienţa s-a încheiat, şopti Strn. Mă voi întoarce în lumea mea adîncă, unde voi fi

sancţionat. Dar oricît de grea va fi pedeapsa, mai grea e că voi purta în ochi şi în amintire rezervaţia — aceste spaţii imense pierdute. De ce nu mi-e îngăduit să înţeleg?

Prin noaptea globusiană ţîşni deodată pînă la el o chemare, sfîrşindu-se într-un mieunat. Ka se înălţă, făcu gestul obişnuit, şi peretele care dădea spre rezervaţie deveni transparent.

Pavilionul tînărului doctor era aşezat destul de departe în pădure şi nu se despărţea de ea decît prin cîteva cuşti. Dincolo de ele apăru silueta mlădioasă a unei femei-sfinx, alergînd într-un du-te-vino nerăbdător.

Ka o privea intens, rezemîndu-şi parcă peste privelişte braţul şi fruntea cu părul violet.

— O vezi? Hai să-ţi spun despre ea ceva curios. Dă tîrcoale pe aici în fiecare seară. Şi ştii de cînd? Poate ai să-ţi închipui că de cînd i-am adus masculul din rezervaţie. Ei bine, nu, ci exact din clipa reînvierii lui. Te-am auzit vorbind cu dispreţ despre făpturile acestea, ca despre nişte sălbăticiuni fără însemnătate şi crude. Priveşte femela...

Strn o urmărea cu privirea şi el, înălţat pe locul său de odihnă. Din umbră răzbăteau semnalele luminoase ale ochilor ei de un galben diferit; trăsăturile, neclare în amurg, păreau deosebit de armonioase şi se putea deosebi linia piepţilor tineri, jignitor de omeneşti.

— Spui despre sfincşi ca sînt simple fiinţe inferioare...

Dincolo de pereţii încăperii, femeia-sfinx scoase din nou strigătul ei sălbatic, duios

totodată, iar din pavilionul în care se aflau răsună, energic şi scurt, strigătul de răspuns.

Ka se întoarse.

— Îţi cer îngăduinţa să mă însoţeşti, omule palid, spuse cu cea mai desăvîrşită politeţe. Mă voi duce eu însumi. Vino cu mine, tu, şi nu imaginea ta.

Strn făcu mai întîi cîteva încercări zadarnice pînă izbuti să se ridice. Se mişca încă destul de greu. Aparatele medicale care îl ţinuseră în puterea lor fuseseră, e drept, înlăturate, dar omul palid primea pentru întîia dată îngăduinţa să părăsească locul unde zăcuse mort.

Coridoarele, scările rulante, sălile pavilionului se asemănau, în mic, cu întortocherea labirintică a clădirii centrale. Ajunseră în faţa unei încăperi luminate puternic. Înăuntru, matahala pletoasă, sprijinindu-se pe labele dinainte, îşi înălţa capul. O cicatrice-stea, puternică, vie încă, se înfipsese în umărul animalului-om şi trimitea o rază către bărbie, în timp ce alta părea că-i taie în două ceafa şi spatele. Sfinxul, un mascul viguros, destul de matur, nu îi putea zări prin străveziul despărţitor din pricina luminii intense (sau, poate că simţea totuşi prezenţa celor doi globusieni, dar nu se sinchisea?). Şedea nemişcat, întors către rezervaţie (deşi, firesc privirea sa nu reuşea să străpungă nici într-acolo cercul de raze luminoase).

De partea cealaltă, afară, femeia-sfinx se oprise şi, liniştindu-se, luase aceeaşi atitudine, aşezată pe labele dindărăt.

— ...Nişte simple fiinţe inferioare, repetă nespus de încet tînărul medic? Bagă de seamă...

Făcu o mişcare şi de pe laturile sălii se desprinse un aparat medical, înaintînd cu tăiş ameninţător către namila păroasă.

Sfinxul tresări la primul zgomot şi se întoarse. Chipul său nu exprima nici uimirea, nici teama, iar de pe buze nu izbucni vreun sunet: totuşi, în acelaşi timp, afară, ieşind violent din nemişcarea ei, femela făcu un salt şi mieunînd se izbi de pereţii cuştilor despărţitoare. Maşinăria medicală ocoli de cîteva ori fiara-om, apoi se îndepărtă. La marginea rezervaţiei, femela se opri, dar nu păru să se liniştească. Asculta parcă încordată mai departe, pe cînd în pavilion, în sala luminată, începu să funcţioneze un joc de culori şi arome.

La început sfinxul nu-i dărui atenţie, apoi nările i se umflară şi el întinse laba către o dîră subţire de fum. Încetul cu încetul privirea se fixă, căpătă strălucire, deşi pe obraz se putea citi aceeaşi indiferenţă. Afară, femela mieună blînd. Era fără îndoială un apel.

— Să ne întoarcem, zise Ka. Şi, pînă pătrundem în laborator, încearcă să găseşti o explicaţie pentru ce-ai văzut. Nu se poate să nu fi băgat de seamă că aceste făpturi — primitive cum spui — sînt legate între ele. Necontenit. Ar părea că izbutesc uşor ceea ce numai unii dintre globusienii cei mai desăvîrşiţi sînt în stare: comunică, îşi transmit gîndurile. Dar, vezi, cercetările noastre au dovedit fără putinţă de îndoială că, într-adevăr, gîndirea lor e săracă, stîngace, de fiară. Şi totuşi nu simple chemări ale simţurilor au făcut-o pe femela aceasta să fie aci în fiecare seară. Pe ce tainic drum a aflat ea că sfinxul ei mort trăieşte? Şi cum de ştie, de fiecare dată, cînd e în pericol, sau află chiar un lucru mărunt — cînd ceva, un joc de lumini, o chemare îl distrage, întrerupînd fluxul legăturii lor?

Ka rîse, rîsul său ironic, nestăpînit, pe care dacă l-am fi cunoscut ni l-ar fi făcut atît de apropiat nouă printre globusienii superiori:

— Să fim drepţi, glumi el, nu ne-am dori fiecare o femelă atît de legată de noi? E oare vreuna dintre prietenele noastre în stare să ne urmărească astfel?

De mult nu mai trecuseră atîţia globusieni laolaltă prin rezervaţia doctorului Rama! Pe căi necunoscute ştirea alerga parcă înainte şi fiinţele rudimentare intrau în adăposturi. Ierburile carnivore şi inteligente reacţionară diferit. Unele îşi adunau receptaculele pregătite

pentru vînătoare, altele, dimpotrivă, înaintau răsucindu-se pline de interes naiv şi lăcomie. Prin labirintul de plante uriaşe, arborescente, sunetele se furişau, ascunzîndu-se, pînă pieiră cu desăvîrşire. Sfincşii, marii stăpîni ai locurilor, pieriseră parcă şi ei. Coborî o linişte nefirească.

În dimineaţa fierbinte, cei ce înaintau pe cărarea nesi- gură s-ar fi putut crede într-o altă străveche lume, dacă n-ar fi fost insula plutitoare, oprită deasupra rezervaţiei, părînd printr-un joc de lumini crescută în vîrful copacilor. Insula emitea fără îndoială; din laboratorul ei ţîşnea din cînd în cînd cîte o sclipire; nici unul dintre drumeţi însă nu luă în seamă acest fapt obişnuit, în afară de N’fer. Prietena noastră îşi lăsa uneori capul pe spate şi trăgînd peste obraz masca de zburătoare — nelipsită în vremea aceea oricărei locuitoare tinere a Oraşului copacilor cu crengi în spirală — privea, înfruntînd strălucirea celor doi sori, către pata albă, cu marginile pierdute parcă în tulburătoarea nesiguranţă a distanţei. Alături de N’fer, cîţiva specialişti în istoria îndepărtată a planetei, cunoscători ai amănuntelor rocilor ei — sau, cum am spune noi, arheologi şi geologi.

— Un salut al prietenului nostru Am’n, zis Ka, arătînd spre insula plutitoare.

El mergea alături de Strn în fruntea plutonului, dar acum se oprise şi o privea pe N’fer surîzînd. Tînăra globusiană simţi inima bătîndu-i mai repede. Masca de pe obraz îi ascundea orice tresărire şi ea nu bănuia că

medicul îi descoperise încă din vreme pe chip nişte semne de care ea însăşi nu avea nici o cunoştinţă.

Ka ridica braţul în dreptul insulei zburătoare:

— Îmi pare că laboratorul e al lui Am'n.

N'fer tăcu. Nu ştia bine ce trebuia să răspundă. Se simţea jignită fiindcă medicul părea să presupună despre relaţiile lor ceea ce, de fapt, era adevărat. De o bună bucată de vreme plimbările depăşiseră stadiul întîlnirilor autorizate şi i se păreau în fond lui N'fer umilinţe înjositoare. De mult cei doi ar fi trebuit să ceară autorizaţia de a se retrage din locuinţele comune. Am'n însă refuza să facă aceasta. Ce e drept, obţinerea autorizaţiei s-ar fi făcut cu oarecare întîrziere, fiindcă ea necesita aprobarea bătrînilor, dar, pe de alta parte, tînăra globusiană şi iubitul ei se întîlneau foarte greu — cu atît mai mult cu cît N'fer fusese crescută în respectul legilor. Gesturile lui, felul în care o cuprindea, felul în care o apropia de ochi şi de nări i se părea barbar, dar depărtarea de el o speria şi n-ar fi dorit cu nici un chip să-l piardă. Toate acestea o făceau pe aceasta cercetătoare a trecutului planetei să apară în faţa celor din jur şi mai nepăsătoare, mai rece.

N'fer se sili să-şi întoarcă privirile de la insula plutitoare şi să le îndrepte spre drum. În clipa următoare se împiedică şi ar fi fost gata să cadă, dacă printr-o mişcare uşoară Ka n-ar fi oprit-o.

— După cum vezi, scumpă prietenă, există în rezervaţia aceasta duşmani ascunşi ai meditaţiei, spuse medicul.

N'fer îşi puse în funcţiune aparatul de proiecţie doar o clipă:

— Sînt prea umilă pentru a merita atenţia doctorului Ka, spuse ea şi închise aparatul.

Ka o pricepu.

— Fie cum doreşti. Dar ai grijă. Rezervaţia e periculoasă uneori pentru cei obişnuiţi să meargă pe căi bătătorite.

N'fer trecu peste o nouă piedică ivită în drum ca şi peste ceea ce i se păru deosebit în spusele medicului şi se întoarse către însoţitorii ei. De altfel ajunseseră.

Drumul pe care îl străbătuseră cei patru globusieni din adîncuri, atunci cînd intraseră pentru întîia dată în rezer-vaţie, fusese întortocheat şi nesigur, acoperit de uragan. Cercetătorii luînd altă cale, se aflau acum în luminişul în care se petrecuse neobişnuitul atac, şi ceea ce aveau înaintea ochilor era, chiar după scurgerea timpului, îngrozitor. Pretutindeni se mai vădeau încă urmele unei bătălii cumplite. Fără îndoială trupurile globusienilor morţi fuseseră îndepărtate, dar hainele, obiectele zăceau sfîrtecate. Copaci cu vîrfurile arse, spărturi pricinuite de explozii dovedeau apărarea disperată a globusienilor palizi. Pesemne, atacanţii fuseseră cu mult mai numeroşi. Scheletele unora dintre ei

zăceau dezgolite de lăcomia altor fiare şi deasupra unui sfinx se mai afla încă înfăşurată o plantă carnivoră.

Fără să vrea, oaspeţii se opriră.

— De mult ochii civilizaţi n-au mai văzut o asemenea privelişte, spuse unul dintre ei. Ea aparţine strămoşilor noştri.

— Strămoşilor sau urmaşilor, murmură Ka.

Cel ce vorbise îl privi uimit:

— La ce se gîndeşte oare tînărul medic? Nu văd şi nu găsesc aici nici un prilej pentru zîmbet.

— Doctorul Ka zîmbeşte adesea fără ca altora să li se pară nimerit, se amestecă Strn în felul său lipsit de cuviinţă. Dar puteţi să vă daţi seama singuri dacă sălbătăciunile, dacă oamenii-fiare sînt, într-adevăr, atît de nevinovate pe cît se susţine pe Şantierul experimental. Puteţi vedea că noi nu ne-am înspăimîntat şi am luptat din răsputeri, dar ce puteau face cîteva biete arme în faţa haitei dezlănţuite, cu colţi şi gheare.

— În faţa haitei dezlănţuite cu colţi şi gheare... repetă Ka, parcă în batjocură.

Cercetătorii străini îl priveau curios. Deşi nu îşi începuse activitatea de mulţi ani, numele medicului era cunoscut şi impunea respect. Totuşi unul dintre ei îndrăzni:

— Să-mi îngăduie doctorul Ka şi ceilalţi lucrători ai acestui şantier să le spun că s-a comis o greşeală. Părerile globusianului din adînc conţin adevărul. Cineva trebuie să răspundă pentru aceste vieţi.

Ka părea nerăbdător şi se întoarse cu spatele:

— Dar cine va fi tras la răspundere pentru atîtea animale ucise? întrebă el. Cine, răsplătit pentru readucerea din moarte a acestui globusian palid? Fie, trageţi-ne la răspundere pentru ceilalţi trei, iar noi vom cere pedepsirea lui pentru pierderea atîtor exemplare preţioase. Sau mai bine nu ne mai

stînjeniţi; lăsaţi-ne să ne facem datoria. Aici în rezervaţie fiece făptură are acelaşi preţ, toate ne sînt la fel de însemnate.

Cercetătorul străin rămase nehotărît:

— La urma urmei, nu asta este misiunea noastră, zise, în sfîrşit şi ridică gînditor o jumătate de mască sfărîmată şi jalnică. Nu noi apărăm legile şi aplicăm sancţiuni. Rostul nostru e altul, şi e timpul să începem.

Grupul porni mai departe, ajunse la o apă — vadul ei se îngustase mult după uragan, aşa încît cercetătorii o trecură fără greutate, cîţiva folosind vechea punte a celor patru tineri globusieni palizi. Începu suişul spre unul din ultimii munţi ai planetei, pînă la smocul ciudat de pietre verzui. Platoul, intrarea în peşteră, mai largă parcă, părăsită, tăcută, liniştită, întunecată...

Strn intră primul. Uimitor cît de iute se mişca prin întunericul peşterii, arar străbătut de un licăr fosforescent. Pe cînd ceilalţi, arheologii şi geologii, erau ocupaţi cu instalarea luminii, părul său alb se şterse dinaintea privirii lor, dispăru.

Strn străbătu repede firida înaltă. Era limpede că nu numai aparatele de redat imaginile-gînduri îi ajutaseră, cu slaba lor strălucire, cîndva, pe cei patru, ci mai ales îndemînarea lor de oameni obişnuiţi de multe generaţii cu viaţa subterană.

Tînărul globusian din adînc găsi treptele săpate odinioară de sfredelitoarele lor, coborî şi

se află în preajma tăciunilor din vechiul foc de vreascuri.

Ceva mai tîrziu, în peşteră ţîşniră deodată lumini. Totul părea acum neted, lămurit, fără mistere. Jar stins, o încăpere îngustă şi înaltă, groapa.

Cercetătorii se îndreptară spre pata ei întunecoasă şi aici...

capitolul VII

— Rama, strigă Ka, pătrunzînd pe neaşteptate în laboratorul medicului. Lasă-mă să te răpesc lucrului tău. Ceea ce am adus din rezervaţie nu îngăduie întîrziere.

Rama nu păru uimit, deşi o astfel de intrare, făcută fără pregătire în cel mai retras loc al său de muncă, era, chiar pe Şantierul experimental, unde regulile de viaţă globusiană se încălcau adesea, un lucru de neînchipuit. Făcu un gest şi uneltele înţelepte, cu care se afla într-o adîncită discuţie, intrară în repaus.

— Istoriseşte, fiule, şi arată-mi ce ai adus.

Ka aşeză dinaintea bătrînului cîteva obiecte plate şi cenuşii dintr-un material zgrunţuros, dar care se dovedi a fi metalic, atunci cînd tînărul medic dădu la o parte capacul tăiat de curînd.

— Ce sînt acestea? întrebă Rama.

— Iată, zise Ka, primele dovezi ale unei civilizaţii tot atît de înaintată ca a noastră şi

despre care arheologii nu ne-au comunicat nimic. Sînt benzi, benzi inflamabile, din pricina aceasta au fost închise în capsule etanşe, benzi lipsite de imagini, dar ele poartă imprimată o comunicare poate, un mesaj sau o simplă frîntură de grai.

Nici de astă dată Rama nu arătă vreo surprindere. Avea o deosebită putere de a se stăpîni. Cele două capete colorate cenuşiu şi violet se aplecară peste cutii, cercetîndu-le atent.

— De cînd datează? dori să ştie conducătorul şantierului.

— Despre vechimea lor îţi pot vorbi, cu mai multă pricepere decît mine, cîţiva dintre însoţitorii noştri de astăzi. Ne-am întors din peştera descoperită de Strn.

Rama făcu un gest de încuviinţare:

— Prea bine. Dar să nu li se comunice drumul pînă aici. Îşi vor trimite doar imaginile.

Peste puţin, unul dintre pereţii laboratorului tainic al doctorului Rama deveni transparent şi în încăpere pătrunseră doi-trei bărbaţi, împreună cu o femeie purtînd pe obraz masca înaltă de pasăre.

— Sînt cei mai buni cunoscători ai trecutului înscris în pietre şi în obiecte, spuse despre ei Ka.

— Cei mai buni dintre locuitorii oraşului de suprafaţă, preciza unul dintre noii sosiţi.

— Aşa e, încuviinţă Rama. Adevăraţii cunoscători ai trecutului planetei se află între cei ce trăiesc în măruntaiele ei. E şi firesc. Dar

pentru a le cere părerea, trebuie să primim încuviinţarea de a pune la îndemîna globusienilor din adînc asemenea taine. Spuneţi-mi prin urmare: putem stabili vechimea acestor cutii?

— Fără îndoială că o putem face, răspunse vecinul lui N'fer, un cercetător al cărui chip cu părul verde se afla adesea printre fotograme, deschizînd cursuri de istorie în casele comune. Judecînd după osemintele cu care au fost găsite împreună, ele provin din civilizaţia a unsprezecea. Scheletele în peşteră sînt foarte bine conservate din pricina condiţiilor speciale de aerisire şi uscăciune, putem spune că am dat peste cele mai complete schelete care ni s-au păstrat din epoci îndepărtate, iar lungimea lor este caracteristică unor locuitori de acum zeci de mii de cicluri. Totuşi, îngăduie-mi, bătrîne Rama, să arăt că există de la bun început pentru fixarea datei mari nepotriviri. Cea mai însemnată nu e faptul că, la începutul civilizaţiei pe care par să o indice scheletele, oamenii locuind în peşteri erau departe de a cunoaşte toate tainele materiei (nimeni nu-şi poate închipui în acea epocă mijloace aproximativ moderne de conservare a gîndirii). Ci, mai ales, ciudate sînt straturile de piatră ale locului unde au fost găsite, scoase la suprafaţă parcă de un soi de mic cataclism interior, care a dat la iveală roci cu mult mai vechi...

— Aproximativ din era civilizaţiei a şasea, spuse N'fer.

— Sînt aici, după cum ne dam seama, cîteva taine laolaltă, murmură cu pasiune geologul. Cei ce au pierit în peşteră — e vorba de scheletul mai multor globusieni, printre care şi femei — par să fi trăit la marginea misterioasă dintre două epoci. Istoria ştie de o bună bucată de vreme că au existat graniţi, uneori de secole, între decăderea unei societăţi globusiene, cît de cît armonioase, şi ieşirea din sălbăticie a celei următoare, care lua totul de la început. Ce s-a petrecut înăuntrul unui asemenea gol misterios, lipsit de istorie? Dar poate că ne aflăm dinaintea năvălitorilor unei alte planete, egali în cunoştinţe nouă celor de astăzi, ceea ce ar lămuri capsulele etanşe şi benzile, posibile pe Globus doar în civilizaţia a douăzeci şi doua.

— Să nădăjduim că firul benzilor ne va lămuri aceste taine.

— Ni le va lămuri, Rama, dacă vom izbuti să le pricepem graiul. Şi dacă vom găsi aparate îndemînatice într-atît, încît să reproducă şi să reimprime mesajul fără să-l strice.

— Este o foarte însemnată misiune a voastră, hotărî Rama. Vă aştept cu ştirea îndeplinirii ei. Pînă atunci, întoarceţi-vă în laboratoarele voastre, iar prin transmiţătorul de ştiri puteţi vesti găsirea scheletelor. Nu însă şi amănuntul acestei descoperiri. Ea cere învoirea grupului de conducere a bătrînului Amon.

Cercetătorii străini se înclinară,

— Rămîi lîngă mine, fiule, îi şopti Rama tînărului medic.

Redăm mai jos cîteva fragmente din jocul de imagini şi de gînduri — azi i-am zice poezie — înjghebat de Am’n cel mic, fiul lui Am’n cel tînăr, nepotul bătrînului Amon, în al cincilea ciclu globusian al existenţei sale, pe cînd încă nu s-ar fi putut pune problema aşezării lui în faţa imagi- nilor înţelepte. Acest joc se intitulează: „Contrastul de dorinţe”.

„Contrastul de dorinţe” este un flux neîntrerupt.

„Contrastul de dorinţe”, în spaţiile pluridimensionale, mereu şi mereu altele, în speranţa de mai bine a materiei superior organizate, reprezintă elemente de bază ale unei straşnice geometrii!

Cred că fericirea nu este altceva decît un „contrast de dorinţe!”.

„Contrast de dorinţe”: vreau să trăiesc. Dar a trăi adevărat e a înţelege, a înţelege — a sprijini, a sprijini — a dărui, a dărui, a micşora, a împuţina totul — inclusiv viaţa. „Contrast de dorinţe.”

Dăruirea mea nu poate fi numită risipire, de vreme ce ea este în ordinea lucrurilor. Dacă n-ar exista, eu tot nu aş fi...

Caut în urmă-mi copilăria, fac cîţiva paşi imaginari şi îmi dau seama că nu pot găsi ceea ce nu am pierdut, pentru că nu poţi pierde ceea ce n-ai avut niciodată. Eu am cunoscut doar copilăria matură, sau maturitatea copilăriei, apoi nici adolescenţa, nici tinereţea nu-mi vor aparţine mie. Adolescenţa şi tinereţea sînt

ale faptelor, ale spaţiilor. E bine astfel... E bine astfel ?... „Contrast de dorinţe”...

... (Fragmente trimise undeva în spaţiu ele prietenul micului Am’n, Het cel neliniştit).

De la o vreme zilele bătrînului Amon erau năpădite de veşti proaste. Comandanta principalului observator cosmic, Iss, îi dăduse încă de cîteva zile ştirea întreruperii legăturii cu grupul cercetătorilor cereşti care se întorcea cu bine de la ultima stea necunoscută a sistemului lor planetar. În chip firesc, pregătirile pentru primirea navei ar fi trebuit începute, misiunea aceasta şi fusese dată staţiei de aterizare. Nu se mai aştepta decît confirmarea observatorului, însă confirmarea întîrzia.

E adevărat că strania tăcere de pe navă fusese precedată de cîteva mesaje neliniştitoare.

Curînd după întîlnirea cu Iss a bătrînului conducător, subalternii din sala ecranelor primiră următoarea în- trebare:

— E oare aşteptată pe planetă întoarcerea noastră?

Acel ce o punea nu îşi trimisese, aşa cum se obişnuieşte, şi imaginea. El mînuise, pesemne, butoanele în ascuns — chipul conducătorului navei părea liniştit în timp ce transmitea, puţin mai tîrziu, cifrele necesare şi parametrii zborului. Dar scurgerea vremii apropiase abia simţit grupul zburătorilor de oraşul-patrie, cînd sala ecranelor comunică din nou acelaşi mesaj:

— Transmiteţi urgent... E necesară pe Globus întoarcerea noastră? Transmiteţi urgent... E necesară pe Globus întoarcerea noastră? Mai e necesară?...

Pe dată, Iss ceru legătura cu grupul de conducere al navei. Atitudinea comandantului era însă la fel de calmă cînd, la emiterea buletinului de zbor, comunică:

— În locuinţa noastră călătoare domneşte, dincolo de tristeţea misiunii zadarnice, bucuria popasului apropiat şi a revederii planetei-patrii. Am cercetat, aşa cum mi s-a cerut, cauzele mesajului trădînd neliniştea. El nu a fost trimis de călători, ci de aparate, lucrînd singure în orele noastre de odihnă. Aparatele noastre matematice au fost învăţate să facă multiple calcule globusiene şi, fireşte, orice calcul e

consecinţa unor întrebări. Zburătorii din sala butoanelor ne răspund că mesajul transmis e o simplă întrebare elaborată de maşinile calculatoare, într-un moment de repaus, cînd erau lipsite de controlul riguros al finalităţii.

Se aşternu liniştea, opacitatea ecranelor, nu însă pentru mult timp. Apoi din nou:

— ...Transmite Iicr, vă transmite o imagine-formulă-sinteză, punerea în ecuaţie a posibilităţilor de subzistenţă aflate în univers; imaginea e obţinută pe baza calculului probabilităţilor. Răspundeţi în consecinţă. Răspundeţi în consecinţă. E oare necesară întoarcerea noastră pe planeta Globus?

Mesajul produse agitaţie. Toată lumea ştia numele lui Iicr, el fusese unul dintre descoperitorii şi inventatorii celor mai îndrăzneţe imagini-formule matematice, a căror apli-care şi execuţie în viaţa practică aduseseră adevărate salturi în cunoaştere. Activitatea teoretică a lui Iicr fusese între-ruptă însă de dorinţa lui bruscă de a lua parte la zborul spre „Floarea îndepărtată”, ceea ce bătrînul Amon îi îngă-dui, înţelegînd necesitatea principială a unei cufundări în concret.

Şi ecranele, lipsite de chipul transmiţătorului, înregis- trau:

— ...Concentraţi-vă!... Fiţi cu băgare de seamă!... Iicr vă transmite, vă va transmite imagini-calcule, cele mai noi rezultate-imagini-calcule: ecuaţia posibilităţilor de subzistenţă; parametrii infinitului şi calculul posibilităţii atingerii lui; situarea pe bază matematică a

limitelor universale, dovada matematică a unui microinfinit, împreună cu calculul posibilei sale atingeri, micro şi macro ecuaţia calculării totalului repaus. Concentraţi-vă!... Concentraţi-vă!... Urma întrebarea: Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră?

În observatorul globusian, Iss dădu dispoziţii şi lucrători din sala ecranelor se concentrară pentru primirea anunţa-telor formule. Dar transmiţătorul de pe nava cosmică tăcu.

Institutului de calcule matematice i se aduse ştirea la cunoştinţă. El răspunse că, atît cercetătorii săi, cît şi specia-liştii din Oraşul grădinilor suspendate se îndoiesc de existenţa posibilă a unor asemenea formule. La rîndul său conducătorul aparatului de zbor, în timp ce se apropia încă, vesti:

— ...V-am primit comunicarea. Iicr, matematicianul, vă salută şi răspunde: Nu se află în posesia unor asemenea cifre. Nu se află în posesia nici unui calcul nou. Întoarcerea de pe „Floarea îndepărtată“ a folosit-o, ca mulţi dintre noi, spre a se odihni.

Urmară parametrii zborului, cîteva amănunte medicale şi brusc liniştea.

În epoca acestei transmiteri, nava de zbor putea fi observată de toate insulele plutitoare şi observatoarele cosmice, ca un punct luminos. Pe neaşteptate, el prinse să scadă însă şi pieri, fără ca de undeva să se fi putut zări vreo explozie.

(E cu putinţă ca unele dintre mesajele de mai sus să fi fost transmise de altcineva, altădată.

Este o soluţie la care s-a gîndit Am'n cel tînăr, dar abia cu mult mai tîrziu.)

Bătrînul Conducător se afla împreună cu grupul de conducere într-o adîncită discuţie, cînd, din insula-şantier de construcţie a navelor cosmice, sosi prima ştire a evaziunilor de pe planetă. Cel dintîi care porni, singur, fără să fi primit nici o dispoziţie de plecare şi fără să-şi precizeze direcţia, era lucrător în halele şantierului. Verificator al capacităţii de

zbor, ca şi tînărul Am'n, deci savant multilateral şi foarte bun mînuitor al aparatelor, el folosise una dintre noile rachete proiectate de Tut — începuseră să-şi facă loc de curînd pe platformele de lansare. Acţiunea se petrecuse în preajma unei eclipse totale a ambilor sori, într-o vreme cînd, osteniţi, cei mai mulţi dintre cercetătorii şi constructorii şantierului se pregăteau de plecare, unii spre locuinţele comune, alţii spre cele familiale, folosind mersul regulat şi autodirijat al navelor de transport.

Atunci — tînărul Am'n tocmai ieşise din hala în care lucra şi se oprise o clipă ca sa guste răcoarea, priveliştea de pe insula înconjurată, aureolată de nori — îl zări pe tovarăşul său de lucru Keps, îndreptîndu-se fără grabă spre siluetele argintate ale navelor. Keps părea gînditor, privea undeva în văzduh, încît Am'n, care mai întîi voise sa-i facă semn, se opri: pe Globus cel cufundat în gîndire era întotdeauna respectat. De fapt Keps reapărea, după ce lipsise în ultima perioadă de lucru. E drept, nimeni nu întrebase anume de el, verificatori erau destui şi globusianul acesta voinic se dovedise în ultima vreme preocupat şi morocănos; cercetătorii staţiei nu îl văzuseră însă sosind. Poate că nici nu plecase în ultima vreme de pe insulă, ci rămînea după plecarea tuturor, singur cu controlorii automatelor, pierdut în cine ştie ce secţie sau hală, pregătind vreo nouă născocire utilă, sau alt lucru tainic şi surprinzător.

Am’n îl urmări din priviri cum piere, mărunt printre siluetele uriaşe ale navelor, şi tocmai se pregătea să urce el însuşi în vehiculul care trebuia să îl întoarcă spre casele comune, tocmai începuse să-şi amintească de N’fer, cînd auzi zgomot pe pista de lansare. Nici atunci nu îşi închipui adevărul. Misiuni de verificare puteau fi date oricînd. Ştirea alerga însă înaintea lui.

La sosirea sa în Oraşul copacilor cu crengi în spirală, o află acolo. Keps plecase fără a putea fi oprit, luînd o rachetă nouă, individuală, cu laturi în triunghi. Iar dîra aprinsă a plecării lui Keps încă nu se ştersese din mintea locuitorilor planetei, încă nu încetaseră comentariile transmiţătorului de ştiri, cînd o familie încercă să pornească şi ea, folosind un vehicul de transport.

Manetele acestor aparate puteau fi întoarse în orice direcţie, era o măsură de prevedere pentru un caz neaşteptat. Familia corectă traiectoria, astfel încît ea să depăşească satelitul spre care se îndrepta în mod firesc.

Bineînţeles, staţia de manevrare de pe Globus înregistra imediat schimbarea — o asemenea naivitate era stranie pentru nişte globusieni, nu se putea explica decît prin faptul că era vorba de o familie care de o bună bucată de timp trăia izolată, nu îşi trimitea copiii în filmotecile comune şi pierduse legătura cu ştiinţa.

Imediat, nave rapide primiră ordinul recuperării aparatului şi, cum se mai petrecuseră asemenea ieşiri de pe traiectorie (e drept accidentale), vehiculul se pomeni în cele din urmă întrerupt şi remorcat.

La întoarcerea în oraş, deoarece familia nu izbuti să dea decît nişte explicaţii neclare asupra ţintei zborului, se hotărî trimiterea soţilor în rezervaţia doctorului Rama spre îngrijire, iar cei mici, despărţiţi de părinţi, luaţi în grabă sub ocrotirea oraşului, trecură în locuinţa celor de vîrsta lor, la studiile obişnuite.

Într-o dimineaţă însă, pieri răpită de pe şantier, o navă-matcă.

Reuşita unei asemenea acţiuni cerea un grup complex de cunoscători şi multă organizare. Conducătorii oraşului deveniră atenţi. Ei băgară de seamă că, în comentarea noutăţilor despre evaziuni, mulţi globusieni puneau o pasi-

une neobişnuită. În porţiunile de timp destinate odihnei, grupuri de vizitatori urcau în vehiculele de transport ae- rian pînă la şantierul de construcţii, discutînd, comentînd febril, în timpul plimbărilor, ultimele îmbunătăţiri teh- nice ale aparatelor şi capacitatea lor de rezistenţă la zbo- ruri foarte îndepărtate. Cei ce se ocupau cu „arta de a trăi", medicii, se adunară. Consfătuirea întrebă: trebuie oare considerat fenomenul drept simptomul unui salt în patologia neliniştii?

Dar nu doar la atît se reduceau grijile bătrînului Amon. Nici ştirile care îi soseau din Oraşul grădinilor suspendate, nici cele din lumea globusienilor de subsol nu puteau să-l mulţumească.

Stranii tulburări ale minţii şi trupului păreau să-şi facă drum pe planetă. Asemenea tîrîtoarelor din adîncul oceanelor, ele se încolăceau, luînd chipuri felurite.

Întrebarea despre boala cea verde, pe care o adresase cîndva omul strălucitor Visn, Conducătorului oraşului vecin, dovedea capacitatea de prevedere a marelui globusian de pe celălalt continent. O suferinţă care nu rămînea doar a minţii, ci devenea trupească, apăruse în oraşul vecin. Pentru întîia dată, după ce orice posibilitate de contagiune fusese eliminată din viaţa celor două oraşe, se ivea din nou pericolul unei boli comune, a unei epidemii. E drept, atunci cînd bătrînul Amon fusese

înştiinţat, cazurile se reduceau doar la cîteva. Nimeni încă, afară poate de Visn el însuşi, nu îşi pusese serios problema răspîndirii. E drept că şi după clipa în care vom pătrude pentru a doua oară în locuinţa bătrînului, numărul bolnavilor va fi un timp limitat şi mai

ales localizat, oprit parcă de apele oceanului, la malurile netede ale unui singur continent. Boala verde nu trecuse de Oraşul grădinilor suspendate, după cum evaziunile de pe planetă păreau să fie un propriu al concetăţenilor lui Am'n. O boală a trupului şi alta a minţii îşi împărţiseră principalele domenii ale lumii globusiene. Desigur, grupurile de conducere ale continentelor ordonară măsuri de profilaxie. Poate de aceea, printre locuitorii Oraşului copacilor cu crengi în spirală, ştirile despre suferinţele din celălalt oraş parveneau ca un ecou îndepărtat.

Se ştia, de pildă, că victimele acestei boli căpătau brusc o capacitate neobişnuită de lucru şi de gîndire. Asociaţiile logice se făceau cu precizie şi dinamică fantastică, rezultatele fiind neaşteptate, uluitoare uneori chiar pentru globusieni. Necesitatea odihnei pierea cu desăvîrşire şi era înlocuită cu agitaţia febrilă. Toate acestea puteau fi chiar mulţumitoare, dar nu erau decît primele semne ale neiertătoarei boli — şi ea continua, cuibărită în trup, stimulînd intens fosforescenţa îndeobşte uşoară a oricărui globusian şi însemnîndu-l cu o pată mişcătoare şi verde. Venea apoi căderea într-un somn letargic, moartea, o moarte prematură şi fără rost, deşi, în urma activităţii febrile dinainte, cei suferinzi izbuteau să termine, în general, partea lor de misiune.

Oricum ar fi fost, o epidemie într-un continent globusian repunea în discuţie individul, particularităţile sale de ordin psihic şi trupesc

— aşa cum nu se întîmplase decît cu veacuri în urmă.

De altfel, şi alte probleme ivite de curînd readuceau parcă în lumină trecutul. Grupul de conducere din care făcea parte bătrînul Amon simţi astfel nevoia să reia şi să analizeze anumite dispoziţii. De mult nu se mai discutase, pe cele două continente, procedura necesară în cazul furturilor. O atare problemă aparţinea unui trecut foarte îndepărtat, din timpul cînd globusienii nu descoperiseră încă multe legi fireşti ale societăţii.

Aprecierea valorică a bunurilor şi frîna pe care o punea în preocupări inegala lor răspîndire fuseseră între timp înlăturate. Şi, deşi legile Oraşului copacilor cu crengi în spirală erau vechi şi rigide, cele care prevedeau pedepse pen- tru însuşirea unor proprietăţi mici sau mari fuseseră uitate de cînd o profunzime de bunuri se afla pusă la îndemîna tuturor.

Scopul reformatorilor legii de atunci era egalitatea sau, mai bine-zis, uniformitatea punctului de plecare al fiecărui individ, înlăturarea stînjenirilor absurde, pricinuite de lipsuri, în folosul deplin al capacităţii de gîndire, pentru realizarea marilor misiuni.

Poate că în vremea primelor galerii de subsol cîteva furturi mărunte ar mai fi putut fi notate. Dar nimic din ce era material şi util nu se afla acum în afara posibilităţilor unui gest. Se poate spune că globusienii nici nu luau în considerare, nici nu mai observau propriu-zis obiectele. Examinarea lor aparţinea strict celor

care aveau misiunea să le creeze, ori să le procure, ceea ce dovedea o dată mai mult că întreaga colectivitate, conştientă de perspectiva ei, era angrenată în preocupări de o mult mai gravă anvergură. Sancţiuni aspre erau prevăzute pentru cei ce, într-un fel sau altul, împiedicau evoluţia firească, efortul necesar, însă în plenitudinea de bunuri, pe care o creau maşinile, însuşirea unui obiect nu stătea în calea nimănui.

Şi totuşi, bătrînul Amon şi însoţitorii lui îşi puseră întrebarea cum ar trebui calificată răpirea unui obiect de mari dimensiuni de pe insulele-şantier. Dispariţia rachetelor, a navelor individuale putea fi sau nu calificată drept furt? Dacă da, cît de grave trebuiau să fie sancţiunile şi cum puteau fi ele argumentate?

Desigur, răul material pricinuit colectivităţii de aceste furturi era discutabil. Concepţia că orişice aparat, fiecare creaţie a maşinilor, din moment ce intra în producţia de serie, aparţinea tuturor, deci şi celui care lua, era răspîndită. Pe de altă parte, durata pe care o reprezenta în timp înlocuirea unei nave cu alta era fără importanţă, comparat mai ales cu timpul necesar oricum pentru ca o astfel de navă să devină utilă. Nu rămînea mai puţin adevărat că era un bun care, de vreme ce dispărea de pe planetă, era răpit colectivităţii. Dar oare individul, individul care la rîndul lui îşi sustrăgea, plecînd, forţa de lucru, pe cine fura? De altminteri, scopul în care se făceau aceste plecări nu era clar. Nici o ameninţare nu părea

să vizeze direct existenţa globusienilor. Viaţa pe Globus, cu posibilităţile şi limitele ei, cuprindea un teritoriu calm, împărţit în mod egal, tuturor. (Aproape tuturor, ţinu să precizeze Krs. Şi, mai ales, aproape egal.) Oare indivizii care plecau, vizau, totuşi, o realizare ce putea fi valorificată colectiv? În cele două oraşe, ca şi în continentele de subsol, devenise cunoscut (un fel de loc comun) calculul exprimînd în cifre posibilităţile mai mari ale hazardului pentru descoperirea unor condiţii de existenţă noi şi favorabile în alt sistem planetar sau în alte galaxii, faţă de o cercetare sistematică, dar de lungă durată, a Cosmosului, sub presiunea crescîndă a timpului.

Legat de toate acestea, bătrînul Amon împreună cu grupul său de conducere, îşi puneau problema dacă nu ar trebui redusă şi mai mult informaţia populaţiei asupra noilor descoperiri de concepţie şi tehnică.

Cititorii acestor rînduri au şi putut, desigur, constata că nu orişice ştiri, nu orişice evenimente erau puse la îndemîna sistemului general de informare, chiar cînd nu se transmitea pentru globusienii socotiţi inferiori. O anumită prudenţă îşi

făcea tot mai mult loc în difuzarea noutăţilor şi tot mai des era cerută şi părerea bătrînului Amon cînd era vorba de răspîndirea unor ştiri cu un caracter mai particular.

Judecat prin prisma eticii globusiene, faptul nu era demn de laudă. O descoperire, un calcul, o idee, un eveniment, ale cărui concluzii puteau fi teoretizate, reprezentau un bun al tuturor, care, răspîndit, fructifica, şi deci era socotit pe Globus cu mult mai preţios decît vreun obiect concret. Totuşi această frustare se făcea nelegiferat, tacit, în clipa în care ne apropiem pentru a doua oară de locuinţa Conducătorului din Oraşul copacilor cu crengi în spirală (şi anume în momentul în care pătrundem în binecunoscutul „patio” în care îi plăcea să stea de vorbă), exista de mult un soi de filtru al informaţiilor, destinate celor mai mulţi dintre locuitorii acestei jumătăţi de planete.

Parveneau însă cu firească regularitate noutăţi tehnice, legate strîns de izbînda în „marea misiune”, socotindu-se că ele puteau fi dezvoltate şi teoretizate mai departe fără pericol. Restul de ştiri, conducătorii instituţiilor le centralizau spre grupul de conducere.

Iată însă că şi perfecţionarea uneltelor destinate marii misiuni putea să aibă consecinţe neplăcute. Apăruseră atitudini necontrolate, ieşite din ordine.

Erau acestea periculoase, într-adevăr? voi să ştie unul dintre jurişti. Depinde, răspunse tot el, de scopul pe care îl urmăreau globusienii evadînd de pe planetă. Dacă întîmplarea, pe

care o punea fiecare dintre ei la încercare, ducea la victorie? Nimeni nu-i putea cere unui globusian să se sacrifice inutil de bună voie; legile interziceau aceasta, în ciuda cifrei uriaşe pe care o reprezenta totuşi şansa ajungerii prin întîmplare la importantul scop. Dar, în cazul atingerii ţintei, mai putea fi dezordinea ca atare, condamnabilă? Dimpotrivă, ea devenise necesară...

Făuritorii de legi, convocaţi de grupul de conducere, aveau păreri împărţite. Urma ca decizia să fie luată după cîteva ceasuri de gîndire...

Şi tocmai atunci îi parveni lui Amon ştirea încercării de evaziune a lui Het.

capitolul VIII

„Iubit părinte, am făcut de curînd cea mai covîrşitoare descoperire a expediţiei noastre — cea mai tulburătoare şi neaşteptată. Cunosc esenţa secretă a acestei planete cu totul contrarie oricărui concept de viaţă globusiană. Este asimetria. Din observatorul ei, Iss ne-a comunicat imaginea generală a astrului pe care

locuim. El este înclinat pe axul său şi timpul aici — în primul rînd timpul — e inegal. Orele nu seamănă între ele, pentru că fac parte din zile diferite, cuprinse în săptămîni şi luni în necontenită prefacere... simple treceri spre căldură, ori frig. Cristale de gheaţă au îmbrăcat parcă în cupe capetele ţuguiate ale planetei — ea este rotundă doar la prima vedere — iar între aceste capete vegetaţia se schimbă, trece dintr-una într-alta, de la mare la mic, nefiind aceeaşi nici cu ea însăşi — în timp.

Un singur soare, nu două surse de căldură şi lumină. Un singur satelit...

Toate acestea, văzute de la distanţă, ar fi trebuit să mă pună pe gînduri, pe mine care, dintotdeauna, încerc să

înţeleg. Dar nemişcarea — de o bună bucată de vreme maşinile noastre de zbor sînt imobile cu vîrful îndreptat către punctul fix — nemişcarea, spun, atît de însemnată uneori, nu este utilă înţelegerii pe această planetă.

Am întîlnit, de pildă, viaţa şi n-am priceput că adesea aici ea se dezminte. În jurul meu trecerea spre existenţa superioară nu este un flux necontenit, ci un zbucium. Salturi, întoarceri îndărăt, încercări ale speciei. Deosebiri în sînul aceleiaşi familii de vieţuitoare. Mari cimitire comune ale unor reptile imense — ca o lovitură dată de materie însăşi creaţiei ei. Lipseşte trecerea lină, plină de armonie; pînă şi inteligenţa e răspîndită inegal pe acest glob.

Pentru că, totuşi, trebuie să-ţi vestesc: există inteligenţă! Am descoperit-o! Tocmai acolo unde nu mai credeam s-o găsesc. În acelaşi neam, aşa cum am arătat, sînt plăsmuiri felurite, sub înşelătoare asemănări poţi afla mari deosebiri între făpturi.

Am cunoscut deci stăpînul gînditor al planetei albastre. Am aflat pe cine vom uzurpa. Am recunoscut locul de unde ţîşneste uneori spiritul, învingînd materia prin voinţă. Vreme îndelungată am aşteptat, meditînd, cercetînd, cioplind, un semnal de la nava-matcă, înconjuraţi mereu de surîsul batjocoritor al firii, de fiinţe oarecum asemănătoare nouă şi totuşi animalice, care ne supravegheau, gata întotdeauna să ne imite. Cunoscîndu-le, nu am putut desigur presupune că în acelaşi neam, risipit pe

planetă, întîlneşti multe înfăţişări, de la animalul locuind în copaci pînă la gînditor. Deosebiri, asimetrii... înclinare pe ax... Iată slăbiciunea acestei planete. Da, viaţa aici nu se dezvoltă armonios. De aceea, sînt încredinţat, nu va reprezenta niciodată o veritabilă forţă.”

„Către tatăl meu, bătrînul şi vestitul Amon din Oraşul copacilor cu crengi în spirală. Cinste lui, voinţei sale eterne.

Veniţi pe planeta albastră ! ...

Îţi trimit, iubit părinte, imaginea izbucnirii mînioase, gata să ne cuprindă şi să ne îngroape în tumultul ei. Cîteva fotograme înfăţişează turmele sălbatice pornite într-o neaşteptată goană, dîndu-ne cu puţin înainte un mesaj tropotit or pe care nu l-am înţeles.

Să numim nefericită întîmplarea care ar fi putut lovi în maşini şi chiar în puterea noastră de lucru? Ea ne-a dus totuşi în întîmpinarea cunoaşterii şi la întîlnirea cu cei ce ar putea deveni cîndva stăpînii planetei, de n-ar fi sosirea noastră.

Deci: buza gropii în care ne aflam s-a desfăcut, dînd la iveală ţîşnetul unor bolovani cuprinşi de flăcări. El a fost precedat de zgomote mînioase, scoarţa se scutura nerăbdătoare, după ce ne răbdase în linişte atîta timp.

Mişcările scoarţei le-au simţit mai întîi maşinile, pe urmă însoţitorii mei au prins să istorisească legende despre prăbuşirea unor vechi galerii în subsolurile patriei. O margine îndepărtată a gropii prăvălea stînci, încercînd să lovească aşezări şi unelte. Ne-am adunat în spaţiul cel mai cuprinzător din maşinile noastre, singuratică locuinţă comună globusiană, cu vîrful nemişcat, îndreptat spre punctul fix. Aşteptam. Calculele ne vestiseră apropiata conjunctură favorabilă pentru

semnalul navei-centru, azi pentru noi cel mai apropiat punct al patriei. Fusese părăsită de mult adunarea de corturi din piei de animale, locuinţe prin a căror formă făpturile ce ne-au înconjurat încercau să imite stîngaci rachetele noastre piramidale.

Deodată Iss, din observatorul ei, a dat alarma.

Ne-am îndreptat cu greu spre locurile noastre de zbor. Miezul planetei se revărsa, după ce vestise din adînc venirea sa, printr-un lanţ de tunete şi explozii. Luminozitatea acestei izbucniri întrecea soarele şi ne-a izbit, împreuna cu valuri de căldură. La înălţime, materia arzînd se resfira, luînd uimitoare forme, apoi căzu asupra noastră întreg adevărul ei ucigaş. Pe lîngă asemenea flăcări n-a mai însemnat nimic plecarea rachetelor noastre. Totul ardea.

O vreme ne-am rotit nehotărîţi. Observam cu atenţie, căutam să pricepem neaşteptata răbufnire, cunoaşterea fenomenului făcînd negreşit parte din misiunea noastră.

Aşa am descoperit ceea ce la prima vedere ni s-au părut a fi simple valuri ale scoarţei... Aşezări construite, adunate de inteligenţă. E drept, ici-colo, rare... singuratice. Pe urmă însă, un oraş...”

...„Ne învîrteam pe deasupra a ceea ce ni se păruse la început doar o rezervaţie firească. Priveam cu atenţie. Încetinisem cît mai mult cu

putinţă mersul maşinilor şi astfel, dedesubtul nostru, am început să deosebim mişcarea.

Mai întîi goana unor coline mişcătoare, păroase, înspăimîntate de vuietul aparatelor de zbor, apoi, forfota animalelor mai mici. În sfîrşit, am zărit agitîndu-se un soi de pietriş cenuşiu şi, uitîndu-ne mai bine, am înţeles că sălbăticia nepăsătoare, singura trăsătură care ni se părea uniform răspîndită sub văzduhul albastru, a fost o greşită părere a începutului.

Inegalitatea... Asimetria... Nimic nu e aici la fel cu sine însuşi. Deosebirile fac din planeta aceasta măruntă un univers....

Satelitul nu seamănă cu părintele de care ascultă, iar pe planetă fiece parte a ei nu e asemănătoare cu alta. Munţii străpung norii şi, ajungîndu-ne aproape, arată pietrele

alcătuirii lor, mereu deosebite. Nu e aceeaşi pretutindeni nici sălbăticia. Brusc, pe unul din continentele inegale ca număr, la capătul unui codru întunecat ca privirea prietenei mele N’fer, nişte făpturi cenuşii şi aşezarea lor dovedesc stăpînirea materiei. Fum, o forfotă contrarie fricii neraţionale la ivirea aparatelor noastre de zbor, apoi iarăşi păduri păstrîndu-şi misterul, ierburi întinzîndu-se în voie, dealuri şi, deodată, valul migrator al unor turme, păzit, urmat de aceleaşi făpturi cenuşii — fără îndoială păstori! Un stol de colibe mişcătoare şi din nou mari întinderi lipsite de semnele oricît de primitivei voinţe şi gîndirî. Brusc un colţ de cîmpie armonizat prin muncă. La urmă un oraş. Ba chiar, la marginea celui mai subţire şi lung continent, nişte foarte primitive născociri pentru transportul pe apă. Ele se îndreptau — zborul nostru a descoperit asta — către...”

„Cinste tatălui meu, bătrînul şi vestitul Amon! Cinste patriei globusiene!...

Deşi sîntem greu încercaţi de griji, nu ne-am întrerupt activitatea ştiinţifică. Dimpotrivă, Ka, medicul, a pornit la alcătuirea unui şantier experimental al vieţii şi încercă să colecţioneze făpturi, ca într-o rezervaţie... Cîţiva însoţitori sapă galerii, iau în cercetare soiul rocilor şi calitatea pulberii planetare. Uneltele noastre lucrează cu aceeaşi precizie netulburată.

Sîntem din nou înconjuraţi de fiinţe relativ umane şi aproape inteligente... într-o zi au încercat să fure, din îngrăditura în care Ka le prinsese cu mare greutate, cîteva fiare. Am vrut să-i alungăm, s-au apărat azvîrlind pietre. Am pus în acţiune un jet luminos: au pierit fără urmă,

ciocnirea aceasta, făcută să nască surîsuri, nu a putut să ne alunge tristeţea. Timpul favorabil a trecut şi de la nava matcă nici un semnal. Daţi-ne coordonatele cele mai recente ale zborului ei. Poate voi, locuitorii de pe Globus, aţi atins între timp alte puncte ale sferei universale, cu mult mai însemnate. Am rămas, pe mărunta noastră minge colorată, neglijabili, uitaţi, în timp ce forţele voastre se concentrează undeva, într-o adevărată mare misiune?

Urmez, iubit părinte, să îţi trimit ştiri. Timpul dinaintea totalei eclipse, pe care-l folosesc uneori spre a mă concentra asupra ta, îmi este nespus de necesar. Dacă n-ar exista, concretul faptelor mărunte ar ajunge poate mai însemnat decît voinţa mea.

Planeta m-ar putea cuprinde în vraja culorilor ei. M-aş contopi poate cu viaţa primitivă. Explicaţia schimbărilor pe care le produce în noi depărtarea şi timpul sînt fără îndoială de domeniul lui Ka. Nu am hotărît încă modul în care vom intra în legătură cu sporadicele civilizaţii, desigur diferite şi depărtate de graiul globusian. Oare întîlnirea cu ele n-ar duce la ciocniri şi distrugeri? Viaţa fiinţelor gînditoare trebuie sau nu apărată, cînd e vorba de locuitori ai străinelor lumi?

M-ar bucura să-ţi aflu, în această privinţă, părinte, părerea.

Şi urmez să îţi vorbesc, deşi răspunsurile de pe Globus nu sînt decît imagini-sinteză, scurte,

seci, uniforme. Ade- sea ne simţim fără legătură cu voi, reduşi la propriile forţe.

Să fie aceasta o hotărîre... medicală?

Ka e de părere că, poate, se repetă în univers o experienţă pe care el însuşi a iniţiat-o cîndva, în rezervaţia doctorul Rama. Eu îi răspund...”

capitolul IX

— Te caută chipul luminos al prietenei tale N'fer, şopti Tut.

O linişte apăsătoare învăluise încăperile. Doar dinspre locuinţa medicului Ka răzbea binecunoscutul său rîs.

Am'n ieşi din sala opacă, în care cei mai mulţi dintre tinerii locuitori ai clădirii comune se adunaseră în tăcere, şi se înclină dinaintea imaginii, făcînd gesturi de bună primire.

— Te înalţi ca un abur strălucitor pe acest prag trist pînă adineauri.

— Am venit fiindcă şi pe mine mă răneşte tristeţea.

Tut zise surîzător:

— Venirea ta ne mîngîie tuturor privirile. Apropie-te, treci prin încăperile întunecate şi gîndurile grele de supărări vor fugi. Vino să vezi jocurile noastre de lumini şi arome, sau să priveşti noile cioplituri ale prietenului tău.

N'fer zîmbi rece. Îşi trase masca peste obraz ca să nu se vadă cît este de nerăbdătoare. Dorea să treacă repede peste formulele obligatorii ale oricărei întîlniri. Totuşi mişcările ei nu trădau nici o tulburare cînd răspunse:

— Voi veni altă dată eu însămi. E însă rîndul lui Am'n să fie oaspetele meu.

Am'n tresări. Pătrunderile lui în locuinţa care o adăpostea pe N'fer se făcuseră în ascuns.

Acum chemarea era directă. Îşi aduse aminte că trecuseră multe eclipse favorabile, fără ca el să fi încercat să o revadă. Nici nu băgase de seamă trecerea timpului.

Tut se înclină şi nu păru că aude partea necuviincioasă a invitaţiei.

— Desigur, spuse el, N'fer ni-l răpeşte întotdeauna pe Am'n în lungi plimbări. Dar de vreme ce aceasta este voinţa iubirii şi frumuseţii, ea este lege. De altminteri, voinţa şi frumuseţea au întotdeauna dreptate. N'fer este făptura cea mai raţională.

„Ce bănuieli ascund ultimele cuvinte? se întreabă N'fer.

— Nu ne e oare îngăduit să ne adunăm cit mai des laolaltă? zise ea vizibil pentru ceilalţi. Asocierea noastră, a lui Am'n şi a mea, a fost hotărîtă de părinţii oraşului şi e bine să ne cunoaştem, să ne apreciem, înainte de clipa cînd ni se va cere să alcătuim o familie.

— Desigur, cunoaşterea e în rădăcinile oricărei plante viitoare, şopti Tut.

„Din nou mă tulbură ce spune, gîndi N'fer. Să greşesc eu, căutînd un alt înţeles în fiecare imagine?

— Voi veni, zise Am'n. N-am vrut sa întunec venirea mea cu tristeţea plecării lui Het, de aceea am amînat drumul nostru obişnuit pe coline.

N'fer făcu un gest de indiferenţă:

— Cei slabi se îmbolnăvesc de nelinişti, dar adesea slăbiciunea vine şi din tristeţe. Eşti prietenul meu, vreau să-ţi alung suferinţa.

Am'n se înclină la rîndul său.

— Vino la mine, vino tu însuţi, zise fata. Şi apoi pieri.

— Eşti un globusian norocos, spuse Tut după plecarea ei. Sub chipul plăpînd prietena ta ascunde multă voinţă.

— Era într-o stare neobişnuită. Altminteri n-ar fi vorbit atît de hotărît.

— Înţeleg foarte bine. Totuşi e o făptură activă, un exemplar izbutit al oraşului nostru...

Am'n îi ocoli privirea.

— Hai, trebuie să o recunoaştem, sînt hotărîri ale planetei pe care eşti silit să le încalci chiar dacă pricepi rostul lor, urmă Tut. E greu să aştepţi uneori atît unirea cu fiinţa ce ţi s-a hărăzit, încît iubirea se risipeşte în văzduh, ca un parfum uitat. De aceea — Tut îl învălui pe Am'n cel tînăr într-o mişcare prietenească — vă dăruiesc ţie şi ei tăcerea mea. Ştiu calea pe care o iei uneori cînd lumina scade. Ţii minte ce-am vorbit despre drumurile ocolite? Ei bine, aici e un drum drept.

Tinerii, dispreţuind scara rulantă ce curgea necontenit, suiră spre încăperile vecine care le slujeau drept locuinţă.

— Ce lume minunată e aceasta în care trăim, urmă genialul constructor al navelor de zbor piramidale. Şi prevăd un viitor şi mai strălucit pentru globusieni. Acum cînd nu mai e necesară aproape nici o irosire a forţelor, acum cînd am lepădat cătuşele fizice fiindcă stăpînim tehnica într-atît, încît uneltele înţelepte înfăptuiesc totul. Uneltele înţelepte se înfăptuiesc şi pe ele,

au intrat în peisajul nostru, cresc, se multiplică, au devenit plantele şi animalele noastre, iar noi primim efortul lor ca de la sine înţeles, preocupaţi cum sîntem de elaborările spiritului.

Pătrunseră amîndoi în odaia lui Tut şi acesta luă o poziţie de odihnă pe un soi de aşternut aspru, întins pe podea.

— Da, abia acum începe adevărata eră a globusienilor superiori. Acum, cînd pînă şi în teritoriile din adînc problema subzistenţei generale o rezolvă maşinile. Acum, cei cu feţe palide şi păr incolor vor învăţa să se dedice şi ei unei activităţi superioare. Îi vom îngloba cu încetul în marea familie a spiritului şi astfel se va rezolva îndelungatul conflict. Merită să ne ameţim o clipă cu arome îmbătătoare, pentru că viitorul ne stă înainte şi este măreţ. Vom realiza, în sfîrşit, acea societate ideală, calmă, a cărei capacitate infinită au conceput-o — e uimitor — şi au calculat-o premergătorii noştri în urmă cu milenii.

Am’n asculta distrat, privind din cînd în cînd transparenţa tavanului.

— Ai băgat de seamă, zise el fără legătură, că transmiţătorul de ştiri nu a comunicat încă nimic despre fuga lui Het?

Pe chipul lui Tut se zugrăvi supărarea. Apoi zîmbi:

— Eşti cu gîndul departe, văd bine, zise el. Şi ai drep- tate, începe să se întunece. Totuşi, mai dăruieşte-mi puţină bunăvoinţă, înainte de a pleca. Tu, Am’n, ai să mai înfăptuieşti lucruri însemnate, ascultă ce-ţi spun. Pe şantierul

nostru ocupi deocamdată un loc modest, dar cei a căror forţă creatoare e puternică se recunosc între ei. Adevărata misiune pentru tine încă n-a început, de aceea eşti mereu nerăbdător. Pari sănătos şi liniştit, dar în adîncul tău te frămînţi. În ceea ce priveşte iubirea, ei bine, ca în antica vreme cînd zidarii clădeau cu mîinile lor locuinţe, am aruncat de pe noi tot ce ne îngreuna. Am lepădat sentimentele, dar, prudenţi, am păstrat învelişul lor uşor, cuvintele, imaginile. Se apropie vremea cînd multe lucruri vechi vor li reluate, şi...

— Îngăduie-mi să mă îndepărtez, spuse Am'n între-rupîndu-l.

— Prea bine, prietene, dar fi cu băgare de seamă... Rămas singur, Tut nu se simţi jignit. Se cufundă o vreme în nemişcare, apoi cu un gest porunci uneltelor să-i proiecteze pe fiecare dintre pereţi fotogramele invenţiilor sale. Arome se revărsau din cupe. El se întinse şi îşi urmă firul gîndurilor.

...Am'n intrase în odaia sa. Urmărise prea puţin spusele lui Tut, preocupat, căutînd să-şi închipuie ce anume o făcuse pe N'fer să dezvăluie cu atîta îndrăzneală taina întîlnirilor lor. Fireşte, nu Am'n fusese cel care ceruse înverşunată prudenţă, nu era în firea lui să se ferească. Prietena lui, în schimb, trăia în supunerea cea mai desăvîrşită nu numai faţă de legi, ci şi faţă de prejudecăţile care în orice societate apar şi însoţesc rînduielile morale;

pentru N’fer întîlnirile ei de iubire erau o slăbiciune de care nu se putea lipsi, dar şi-o îngăduia cu necaz.

(În acelaşi timp, peste întrebările pe care şi le punea Am’n se suprapunea, din cînd în cînd, cu putere, ultima imagine a lui Het, ţinînd în braţe noul său aparat de re- cepţie — replica emiţătorului de imagini la foarte mare distanţă.

Imediat după încercarea sa de evaziune, Het fusese adus în locuinţa comună a tinerilor şi manifestase la început mult calm, o aparentă logică în afirmaţiile sale, pînă în clipa cînd cineva încercase să-i sustragă prototipul pe care-l strîngea în braţe. Atunci izbucnise în mişcări violente, însoţite de strigăte animalice, încît lui Am’n nu-i puteau ieşi din minte, atît logica aparentă a spuselor lui, cît şi brusca manifestare a bolii.)

Deasupra capului, prin trasparenţa tavanului se zăreau tot mai limpede insulele plutitoare, semn că discurile de umbră creşteau, acoperind aproape în întregime chipul celor doi sori.

Tînărul nostru savant ieşi încet din locuinţa lui şi, folosind de astă dată firul conţinu mişcător al treptelor, coborî pe calea de acces ce avea să-l ducă spre prietena sa.

Fireşte, ar fi interesant de explicat ce mijloace tehnice avea la îndemînă un tînăr din Oraşul copacilor cu crengi în spirală, pentru a pătrunde nevăzut în locuinţele dens populate, asemănătoare din punctul nostru de vedere unor fortăreţe cu ferestrele dînd spre înălţimi. (Să nu ne îndoim că existau, ca pretutindeni în

univers, asemenea mijloace, suficiente pentru a înşela vigilenţa severă.)

Din păcate, în locul unor elemente spectaculoase, al căror simbol pentru noi rămîne totuşi scara de mătase, în loc de

escaladări îndrăzneţe, Am'n şi N'fer preferau să folosească o cale mai simplă: accesul direct, la vremea destinată pe întregul oraş concentrării şi gîndirii, ceas liniştit care mai folosise şi altora de-a lungul timpului pentru tainice întîlniri.

Pe dată ce intră în camera fetei, cupele cu arome prinseră să fumege de la sine, semn că fusese aşteptat, iar gazda dorea să-i facă şederea cît mai plăcută. Un joc de lumini colorate, îmbinate savant, se revărsa dintr-un colţ al încăperii ningînd o dulce ameţeală.

N'fer se înclină în faţa oaspetelui ei şi îl călăuzi spre aşternutul aspru, dinaintea căruia ea înşirase tot soiul de pietricele fosforescente, printre cupe cu băuturi plăcute şi plante rare, aromitoare. Locuitorii planetei Globus fiind vegetarieni, ei puneau o deosebită artă în aranjarea meselor, imitînd un soi de grădină cu aspect natural. Modeşti în aparenţă, erau obişnuiţi cu plante suculente şi concentrate, multe carnivore, cu gust variat. Venite din subsolurile planetei, aceste plante erau apoi puternic condimentate, astfel încît în anumite ocazii solemne hrana simplă făcea loc unei alimentaţii rafinate.

Am'n se înclină, mulţumind pentru îmbelşugata primire, deşi ea avea un aspect solemn la care nu se aştepta. N'fer îşi ridicase pe frunte masca ei de zburătoare şi aşa trupul subţire părea mai înalt, în timp ce venea şi pleca, aducînd şi luînd cupe, sau ciocnind între ei mici bulgări fosfores-cenţi.

— Ochii tăi lucesc astăzi mai uimitor decît pietrele, grăi Am’n.

Îşi mai arătase cîndva astfel admiraţia, dar acum credea sincer în adevărul imaginii şi se simţea vrăjit.

N’fer nu răspunse: surîdea doar din priviri, din mişcări, întinzîndu-i şi luînd cupele, schimbînd aranjamentul pietrelor în noi şi noi desene, făcînd, cu alte cuvinte, ea însăşi ceea ce uneltele înţelepte ar fi putut să facă mecanic. Aparatul ei de proiectat imaginile vorbirii zăcea nefolosit într-un ungher, ceea ce voia să spună că gazda doreşte să asculte şi nu să grăiască.

— Eşti un fluture miraculos, spuse Am’n. Oriunde îţi aşezi aripile cresc străluciri şi arome. Eşti o zburătoare de vrajă care preface locuinţa ei într-o nouă planetă. Puterea iubirii tale mă cuprinde, mă înlănţuie, voi deveni, îmi dau seama, unealta şi slujitorul tău.

Fără îndoială, felul acesta de a vorbi era convenţional şi clasic. Tot ce e convenţional însă a avut cîndva un conţinut şi poate să-l mai aibă. De cînd Am’n venea în taină, N’fer nu-l mai simţea nemulţumit din pricina expresiilor palide, stabilite a fi de dragoste. Dimpotrivă, orînduitul limbaj globusian, semănînd cu o plantă ornamentală din colecţiile cercetătorilor vieţii vegetale, se umplea cu o nouă sevă şi, renăscînd, părea altul, încît poate că această nemaitrăită întîlnire cu vraja posibilă a cuvintelor o făcuse pe N’fer să se supună dorinţei lui Am’n şi să primească, ba chiar să caute ascunsele întrevederi.

De astă dată însă atenţia ei era doar aparentă.

N'fer lăsase de o parte aparatul de transmis imagini, poate şi pentru că nu dorea să-şi trădeze din greşeală gîndurile la vreme nepotrivită. Ceea ce avea de spus era greu de exprimat oricum, dar mai ales fiindcă cerea o neîntîrziată rezolvare. Mintea fetei era limpede, hotărîrea definitivă, ea însă ştia că va avea de luptat în această privinţă cu slăbiciunea lui Am'n. (De fapt era slăbiciune sau voinţă?) Şi aşa părînd că urmăreşte gesturile prietenului ei, N'fer se concentra asupra celor ce aveau să urmeze.

— Mă întreb, cărei bucurii neaşteptate să-i mulţumesc pentru osteneala ta de care mă simt nedemn, urmă Am'n, exprimîndu-şi în cele din urmă mirarea, pe care în lumea noastră orice îndrăgostit ar fi strigat-o de la început. O, ne-asemuito! Recunosc masca ta de sărbătoare.

N'fer stinse cu o mişcare jocul de lumini şi, luîndu-şi unealta fără de care nici o făptură superioară globusiană nu se mai putea exprima în voie, reveni pe covorul aspru, lîngă prietenul ei. Curînd arabescul gesturilor, al sunetelor, al imaginilor se împletiră într-un tot armonios.

— O, prietenul meu, zise ea. Ai spus adineauri că prin puterea de vrajă a iubirii, locuinţa aceasta se preface într-o nouă planetă. Să fie adevărat? O crezi într-adevăr?

Am'n cel tînăr se înclină fără să răspundă.

— Dar priveşte, deasupra capului luminile s-au stins şi planeta noastră a rămas întunecată.

Aşa o vedem întotdeauna întunecată, ea însă vrea să trăiască.

— Trăieşte! Ce i-ar putea lipsi ca să trăiască?

— Grija noastră, curajul nostru de a o aşeza printre constelaţii. Şi apoi, N'fer lăsă un timp să se aşeze liniştea şi umbra între ei, apoi un soare al ei.

Am'n tresări. Era prea învăţat cu ascunzişurile graiului lor ca să nu înţeleagă despre ce era vorba.

— N'fer, zise el, să-ţi fi făcut, într-adevăr, acest rău?

Ea tăcu o clipă, surprinsă de asprimea răspunsului. Se ridică în picioare şi masca de pe frunte prelungea încă linia ei subţire.

— Cred că vorbind ai comis o greşeală, şopti. Nu mi-ai făcut nici un rău.

Am'n se înălţă şi el, şi rămaseră aşa, cugetînd.

— Era firesc să se întîmple astfel, urmă tînăra geologă, limpede şi tăios, pierzîndu-şi dintr-o dată şi ea supleţea limbajului. Chiar globusienii inferiori primesc încuviinţarea înainte de a alcătui o familie. Tu însă te-ai grăbit, ţi-ai alcătuit această familie fără să aştepţi. Să spunem lucrurilor pe nume: sîntem o familie.

— Ce înseamnă o familie?

— Găseşti definiţia în orice filmotecă,

— Nu cred s-o găsesc.

— M-aş putea plînge, ţi-aş putea spune că ni-ai supus celei mai grozave umilinţe, reducînd prietenia noastră la relaţiile fiinţelor primitive, obligîndu-mă să mă ascund, ca oamenii-sfinx în

cavernele lor... Dar nu o fac pentru că am primit de bună voie să trăiesc această experienţă alături de tine. Totuşi, am alcătuit o familie, să o recunoaştem, astfel se numeşte acum planeta pe care locuim. Ca orice planetă ea zămisleşte la rîndul ei viaţa, cere îngrijire şi soare.

— Sorii topesc uneori constelaţiile.

— Să lăsăm temerile, e timpul, prietenul meu, să le lăsăm. M-am supus ţie, deşi nu era de demnitatea mea, acolo unde lucrez sînt un savant valoros, mai cunoscut decît tine. Iată de ce înţelepciunea oraşului nostru ne-a adus aproape, şi a avut dreptate, fiindcă ne-am iubit. Desigur, nu iubirea, ci înţelepciunea calmă trebuiau să ne unească şi mai aveam de aşteptat. Dar ai voit altfel, tu, fiul bătrînului Amon.

Tînărul Am'n făcu o mişcare.

— Cunosc, urmă N'fer, grija cu care Conducătorul acestui continent apără rînduielile lumii noastre. Mi-a vorbit despre ea în locuinţa comună a bătrinelor, acea măiastră învăţătoare şi pricepută combinatoare de arome care ţi-a dăruit existenţa. Am căutat-o, ne-am înţeles. Ea mi-a înmînat flaconul cu miresme ce se revarsă azi din cupe, mi l-a dat ca să-ţi alunge neînduplecarea cu care respingi chemările de supunere ale unei lumi ce te-ar putea pune alături de tatăl tău, dacă te-ai concentra într-adevăr, dacă gîndul şi voinţa nu ţi-ar fi călătoare. Lîngă mine însă, şi ea a înţeles de îndată că excepţionala unire trebuie grăbită...

— N’fer, întrerupse Am’n, i-ai încredinţat mamei mele taina legăturii noastre?

— Nu foarte limpede.

— Atunci ascultă: Ştiu că e deosebit de greu ceea ce-ţi cer, dar păstrează această taină. Acum e clipa ca să tăcem... Acum, şi nu cum doreai tu, înainte. Sa tăcem cu înver-şunare.

— Dar pricepe că lucrul acesta nu e cu putinţă.

— Trebuie să se poată. În acest univers globusian care numără totul, şi naşterile şi unirile, le armonizează în ritm cu morţile, morţile cu iubirile, pune iubirile în ecuaţii şi le aşază numitor comun gesturile pe care le-a calculat de mult, aproape în întregime, încît cunoaşte, ştie tot... un descendent se va naşte, depăşind prin apariţia lui calcule, răsturnînd orice socoteli.

— Am’n, nu se poate să vrei asta.

— Ba vreau şi e cu putinţă, dacă o dorim! Ascultă N’fer, ai dreptate, eşti o globusiană înzestrată, cu mult mai înzestrată decît mine. Şi în primul rînd ai voinţă. Iată o misiune demnă de voinţa ta: păstrează taina. Păstrează taina împotriva tuturor.

— Să tac! Dar oare la ce ne-ar folosi? Şi, în primul rînd, e cu putinţă? Singurul lucru care ne aparţine este că am grăbit puţin ceea ce oricum era rînduit. Şi încă, poţi crede că era un secret atît de desăvîrşit? E oare cu putinţă, în locuinţele comune? Trăim o epocă mai îngăduitoare cu unele abateri, atîta tot.

— E adevărat, Tut ştie şi, pesemne, şi alţii. Dar n-avem decît să nu recunoaştem.

— La ce bun?

Am'n luă o cupă de arome şi o aşeză dinaintea prietenei lui. Era gata să i se prosterne la picioare, în semn de umilinţă, ea însă coborî lîngă el şi urmă să-l privească. Atunci el o prinse şi o sili să i se alăture pe covorul aspru..

— O, neasemuito, zise într-un fel care o făcu pe N'fer să tresară, pentru că din nou vorbele şi imaginile aveau parcă spuse şi mînuite de el un alt înţeles. Nu e cu puţintă să îmi fii atît de aproape, fără a fi priceput. Înţelepciunea ta trebuie să te fi făcut să ghiceşti măcar în parte ceea ce ştiu şi mă frămîntă de mult: sînt o făpură stranie, N'fer. Sînt altfel. Eu, globusian superior, fiu a doi dintre cei mai izbutiţi locuitori ai continentului, mă simt în lumea aceasta a mea ca un străin. Ceea ce pe alţii îi bucură, pe mine mă pune pe gînduri. Vreau să spun, lucrurile pentru mine nu au, ca pentru voi, acelaşi preţ. N-au nici un preţ.

N'fer făcu o mişcare, dar tînărul nu o lăsă să-l întrerupă.

— Încerc să aflu de unde vine deosebirea şi nu izbutesc. E adevărat, nu dăruiesc misiunii mele întreaga putere de muncă. Dar să ajung în grupul de conducere al oraşului?... N-aş vrea. Ce aş dori? Nici eu nu ştiu. De multe ori, cioplind sau lucrînd, mă întreb singur ce caut. Cuvintele, gesturile, activitatea paşnică a maşinilor mă întristează adeseori.

— Şi întîlnirile noastre?...

— Nu, ele nu... de la o vreme. Adică tocmai de atunci de cînd au devenit, într-adevăr, ale noastre. De cînd nimeni nu ne mai poate urmări, prezent sau prin imagine, fiindcă am aşezat între noi şi lume nişte pereţi opaci, izolînd un spaţiu modest, dar al nostru, din ce în ce mai al nostru. Iar dacă tu ai venit în el alături de mine, înseamnă că ne asemănăm întrucîtva, înseamnă că nu sînt singur...

— Totuşi, zise N’fer, te înşeli. Eu sînt altfel.

— Dar pricepe, ne reţine aici faptul că ne desprindem din ce în ce mai mult de ceea ce era... să zicem, oficial...

— Da, poate... se poate. Şi atunci?

— Cînd totul va deveni transparent, cînd continentul întreg va năvăli în camera noastră, iar tu te vei mişca prin această suprapopulaţie vizibilă şi invizibilă, calmă, stăpînă pe tine, plină de o cuviincioasă reţinere, cînd nu vei mai fi un soi de mic animal care se chinuie ca acum...

— Minţi, sînt şi acum foarte calmă. Ei bine, ce se va întîmpla atunci? Continuă.

— Pentru mine, unirea noastră nu va mai avea nici un preţ!

— Deci, ce mă sfătuieşti să fac?

— Nimic. Totul să rămînă ca acum.

— Şi urmaşul nostru?

— Urmaşul nostru va fi o ciudăţenie, născută în afara unei familii constituite. Va fi ce va alege: el însuşi.

— Şi eu?

— Desigur, tu vei avea cel mai mult de luptat. Totul e însă să nu te simţi umilită.

— Şi noi?

— Nimeni nu ne va alunga de pe şantierele noastre de lucru, fapt însemnat pentru tine. Poate ne vor alunga din locuinţele comune. Nu ne vom mai îngădui cine ştie ce ambiţii. Tu te vei stabili, să zicem, undeva la marginea oraşului, lîngă fluxul şi refluxul oceanic, iar eu voi veni să te caut, te voi ajuta să descoperi vechi paşi în nisip.

— Voi fi, zise N'fer, ultima, cea mai de rînd locuitoare a acestui oraş.

— Pentru mine însemnată, desăvîrşită.

Tînăra globusiană se smulse de la locul ei cu o mişcare neobişnuit de bruscă:

— De ce la marginea oceanului? Mai bine în subsol, printre locuitorii lui!

— Da, ne-am putea muta şi acolo.

— Sau în rezervaţie.

— Cum vei dori.

— Mă întreb chiar, surise N’fer, căutînd să fie stăpînită, dar zîmbetul ei avea ceva veninos, de ce, dacă ţi se pare potrivită o asemenea unire, nu ţi-ai ales pentru ea o femeie-sfinx?

Am’n tăcu.

— Aş vrea să mai ştiu, urmă N’fer. E în ceea ce mi-ai spus dorinţa ta hotărîtă?

— Hotărîtă, N’fer.

— Ei bine, şi chipul ei se schimonosi de o durere lăuntrică cum arareori o mai exprimau globusienii de cînd pieriseră cele mai multe dintre boli, am să alcătuiesc totuşi o familie, chiar dacă ar fi să te înlocuiesc eu însămi cu o fiară, cu un sfinx. Dacă e vorba să încălcăm legile, atunci să avem îndrăzneala asta pînă la capăt. Nu de la marginea oraşului, ci din cavernele rezervaţiei va porni urmaşul tău.

Apoi răsturnă cupa cu parfum, îşi smulse masca, o azvîrli dinaintea lui Am’n, îşi sfîşie veşmîntul şi, neţinînd seama de faptul că tulbură concentrarea vecinelor ei, porni în grabă, străbătînd de cîteva ori sălile mari şi filmoteca, apoi răzgîndindu-se, se întoarse, ieşi din locuinţă, pieri.

...Cu mult mai tîrziu, doctorul Ka o întîlni în rezervaţie. Pornise împreună cu Strn spre peştera în care fuseseră descoperite anticele benzi şi misterioasele schelete, cînd o găsi întîmplător. N’fer, la poalele unei plante uriaşe, zăcea adunată sălbatic, dar zărindu-l pe Ka îi zîmbi foarte calm.

— Va fi, nu ultimul dintre urmaşi, ci cel mai însemnat zise ea ridicîndu-se.

capitolul X

O zi din viaţa doctorului Ka. (E vorba, fireşte, nu de o zi pămînteană, ci de un ciclu elementar complet, activitate-odihnă, nelegat strict de eclipse).

În încăperea din locuinţa comună a tinerilor, Ka făcu o primă mişcare ieşind din amorţeala aparentă. Se pomeni rîzînd. Rîsul său era mai mult un fel de obişnuinţă — un tic am spune noi — parca un soi de obrăznicie pe care tînărul medic o adresa în permanenţă bunei-cuviinţe. În jur, uneltele înţelepte îşi începură domestica activitate, chemate la lucru de prima sa tresărire. Ka îşi petrecu vreo cîteva clipe încercînd să le inducă în eroare.

Se înălţă şi recăzu pe culcuşul aspru, întinse şi îşi retrase braţele, părînd că nu e gata să ia o hotîrîre, dar maşinile se adaptaseră de mult acestui gen de joc şi, netulburate, îşi urmau gesturile menite sa dea desăvîrşită pregătire fizică posesorului lor.

Ka îşi trimise mai întîi gîndurile către marele său maestru, îl căută în locuinţa sa, dar nu îl găsi. Se îndreptă atunci cu mintea către şantierul experimental al „artei de a trăi”.

— Îngăduie-mi să mă plec ţie, părinte, îi spuseră gîndurile sale lui Rama şi se retraseră.

Ramase apoi o vreme chircit în ungherul său. Deasupra frunţii o ciudată învălmăşeală de căutări violete — părul. Încerca să-şi reamintească imaginile şi ideile de care se lăsase copleşit în amorţeala odihnitoare. Ka avea puterea să îşi readucă în conştiinţa şi să-şi cerceteze visurile. Nu o dată, scăpate din chingile unei logici absolute, visele sale continuau să vagabondeze şi-i aduseseră răspunsul multor probleme, pe baza unor asociaţii aparent întîmplătoare. Ka credea în capacitatea deosebită de asociaţie a creierului globusian şi în rolul limitativ pe care îl avea uneori conştiinţa, cu atît mai mult cu cît încă mai existau în lumea medicală de pe Globus întrebări în legătură cu harta profundă a creierului, aşa-zisele pete liliachii, sau zone necunoscute. Nimeni nu bănuia ce s-ar putea petrece în aceste zone, pesemne nu inutile: cercetătorii de pe şantierul experimental aveau încă din vechime filmul destul de complet al sistemului, cunoşteau traiectorile fluxului nervos, al impulsurilor, lucruri care ulterior ajunseseră să fie controlate şi prin voinţă. Fuseseră descoperite, de asemenea, toate cele opt simţuri de contact şi orientate, strict animalice, dintre care unele cu timpul se tociseră, după cum erau cunoscute cîteva simţuri speciale ale creierului, aparţinînd exclusiv organului central, unele controlabile doar de făpturile cu totul superioare. Ce reprezentau însă petele liliachii: premise pentru o evoluţie viitoare a globusienilor, sau,

dimpotrivă, rămăşiţe ale unor funcţii mai vechi, care, cine ştie din ce pricină, încetaseră, nu mai existau. În ambele cazuri, care putea fi explicaţia logică? Adesea tînărul medic încerca să impună conştiinţei sale un joc dublu: absent în aparenţă, el rămînea un spectator atent, deşi îndepărtat, al activităţii nervoase necontrolate din propriul său creier. Asociaţii şi imagini în dezordine? Globusian modern, Ka nu putea să nu ţină seama de ideea matematică a epocii: calculul proporţional al şanselor hazardului faţă de metodă, în cele mai necesare şi obsedante descoperiri.

La iuţeală, Ka îşi readuse în memorie desenul mişcător al întîmplărilor ilogice din timpul odihnei, desen uneori plin de lumină şi culoare, alteori doar parfum, fosforescenţă şi umbră. În nări — un miros dezgustător! Îşi aduse brusc aminte că acolo în peşteră, deasupra gropii cu paie vechi şi schelete, simţise un iz de carne arsă, care nu putea fi explicat prin nimic.

Între timp, maşinile domestice filtraseră aerul, răspîndiseră un abur antiseptic, aprinseseră în odaie sorii simetrici cu puteri binefăcătoare şi întăritoare. Ka rîse simţind atingerea ritmică a pîrghiilor care îi controlau jocul muşchilor, îi luau temperatura, îi sporeau tonusul vital. Ceru cu un gest amestecul de ierburi aromate, care avea să-i slujească drept hrană şi stimulent al înţelepciunii o buna parte din zi.

În sfîrşit, ieşi din încăpere şi, dispreţuind scara rulanta, coborî în sălile comune, acum aproape deşarte, pe urmă trecu prin „patio”, îndreptîndu-se ca alţi globusieni de vîrsta lui către atelierele de sculptură.

... Ceva mai tîrziu aparatul de transport îl lăsă pe platforma „Şantierului experimental”. Din depărtare, îl zări pe Het rezemat de balustrada unei clădiri apropiate. Îşi ţinea prototipul în braţe şi, după toate aparenţele, semnaliza. La rîndul său, Het recunoscu statura uriaşă, părul violet al tînărului medic, îi făcu semne prieteneşti, dar se reîntoarse activ la preocupările lui. Ka simţi un gînd vag, mijind nesigur, dar nu îşi îngădui nici o abatere de la îndatoririle zilei.

Era grăbit să se îndrepte spre pavilonul său, totuşi disciplina şi respectul îi cercau să se înfăţişeze personal dinaintea lui Rama. Elev preferat al vestitului savant, medic talentat, el îşi cultivase, îşi dezvoltase din răsputeri simţurile speciale, aşa încît se îndreptă fără greş către locul în care se afla maestrul său primind trecerea respectuoasă a subalternilor. Rama îi oprea din cînd în cînd, le adresa o întrebare — totuşi Ka simţi, prin totdeauna existentul schimb de vibraţii între el şi maestru, că se întîmplă ceva deosebit.

Într-adevăr. Rama îi făcu semn să rămînă în apropiere.

— Fiule, îi spuse, întrerupîndu-se din schimbul de păreri cu nişte cercetători

preocupaţi de zonele neliniştii, sub-globusianul acela, Strn, se mai află el oare în pavilionul tău?

— Învăţătorule, cînd am părăsit şantierul, l-am lăsat în grija uneltelor spre a i se face ultimele cercetări. Presupun că acum e gata de plecare.

— Ar fi bine să-l mai opreşti. Cît despre tine Ka, pregăteşte-te: va trebui să ne înfăţişăm grupului de conducere şi bătrînului Amon. Misiunea care trebuia să reconstituie benzile din peşteră a reuşit în cea mai mare parte. Se poate presupune că e vorba de o descoperire însemnată pentru viitorul globusian. Dar totodată e cu putinţă... e cu putinţă fiule, să fie o cutremurătoare verificare a presupunerilor noastre.

Tînărul medic îşi părăsi maestrul cu părere de rău. Simţea o neobişnuită frămîntare pe după transparenţa privirilor, în interiorul profesionalismului rece al acestei făpturi cenuşii.

Totuşi, odată intrat în fluxul cercetătorilor, în care fiecare se îndrepta spre misiunea lui, fu cuprins de o nespusă grabă. Preocupările îi alergau înainte, se şi aflau într-o anume încăpere, printre cuşti şi aparate, în timp ce el însuşi mai străbătea încă labirintul întortocheat al coridoarelor.

Îl găsi pe Strn, singurul locuitor de tip uman al pavilionului său, într-o mică încăpere cu fiinţe acvatice. Se aplecase peste bazinul central şi privea uriaşele insecte marine, de

obicei foarte mobile, care slujeau îndeobşte drept cobai.

Strn se răsuci, înclinîndu-se, dar nu îşi luă privirea de la uimitorul spectacol.

— Ce să fie cu ele, zise după obişnuitele formule de politeţe. Sînt moarte sau au adormit?

Ka rîse misterios:

— Cum ţi se pare?

— Nu ştiu. Supraveghez de cînd izbutesc să umblu nestîn-jenit nemişcarea lor. Dacă ar fi încetat să trăiască, materia vie s-ar topi încet. Afară doar dacă lichidul în care sînt aşezate împiedică aceasta. Dar cum ar fi putut ele exista într-un asemenea lichid? E cu putinţă să se fabrice un lichid în care viaţa să fie totodată posibilă şi să se şi conserve?

— Ai învăţat multe, în pavilionul meu, pentru un constructor de galerii şi cultivator de legume.

Strn nu răspunse. Se ridică morocănos.

Ka hohoti încet:

— N-am vrui să te jignesc, zise (dar se vedea cît de colo că asta dorise). Nici nu văd ce te-ar supăra: sînt meserii

onorabile, nimeni pe suprafaţa Globusului nu le dispreţuieşte...

Globusianul cu părul alb făcu un gest de nepăsare:

— Şi dacă le-ar dispreţul? Ne-a întrebat cineva ce gîndim despre voi, cei de la suprafaţă, veşnic cu privirile şi mintea pierdute în văzduh? De altminteri, am vrut să te salut, priceputule doctor Ka, să-ţi aduc cuvenitele laude pentru rechemarea mea din inerţie în lumea gîndirii şi să mă întorc printre ai mei... Inactivitatea de aici a început să mă apese. Prea rătăcesc asemenea vouă, căutînd ceva nevăzut: încep să devin, fără drept, locuitor al suprafeţelor planetei.

La rîndul său, tînărul medic nu-i răspunse imediat. Se pregătea să părăsească mica încăpere cu bazine şi îi făcu semn lui Strn să-l însoţească. Trecură astfel prin săli în care uneltele înţelepte îşi urmau misterioasele lor fierberi, analize şi măsurători, tainicele disecţii şi investigaţii, neîntreruptele comunicări cu calculatorul matematic şi aparatele de dozaj, întreaga lor activitate inteligentă şi relativ mecanică. Pătrunseră în cuştile zburătoarelor, reveniră.

— Pesemne, o sa te supere, murmură în cele din urmă şi nu mai rîdea de loc. Desigur, ai tot dreptul să pleci. Lumea aceasta a noastră e neprimitoare pentru voi. Nu mă refer la spaţiu. Ea este, a devenit neprimitoare pentru oricine. Pe de altă parte, în continentul din adînc istoria ta nu s-a uitat. Vin mereu întrebări neliniştitite

în legătură cu soarta ce ţi s-a hărăzit. Totuşi, îţi cer să rămîi. Am nevoie să te ştiu aici, în pavilionul meu. E singurul pavilion în care există un globusian palid. Şi apoi, însuşi Rama, conducătorul întregului şantier, vrea să te mai privească o dată vorbind.

Ka se aplecă asupra unui recipient în care palpita ceva printre aburi intenşi de sulf. Făcu un semn şi maşina unealtă scoase la iveală, în interiorul cutiei ermetice, o fiinţă păroasă, care se zvîrcolea în toate sensurile.

— De-altfel, urmă, după ce la un al doilea semnal al său animalul fusese aşezat la loc, nu eşti silit să rămîi inactiv. Mă interesezi mult. Ai să constaţi asta.

Ajunseseră la celula mereu luminată, prin ai cărei pereţi Strn mai privise o dată alături de Ka. Nestăpînit cum era, globusianul cu părul alb nu îşi putu înfrînge gestul supremei uimiri. Ceea ce zărea era cu totul neaşteptat. Sfinxul — continua să existe — părea cu desăvîrşire schimbat. Nu mai avea expresia îndărătnică şi bărbătească. Pe trăsăturile lui se zugrăvea o moliciune obosită, părul, coama de pe spinare se răriseră, se amestecau cu smocuri care îşi pierdeau culoarea.

— Ce i s-a întîmplat?

— Nimic... A îmbătrînit. A îmbătrînit uimitor de iute. Pe şantierul nostru e cu putinţă şi asta.

— Îmi dau seama că n-am mai auzit strigătul femelei în ultimul timp.

— Adevărat, am numărat zece eclipse totale de cînd n-a mai venit, pesemne, pe căile lor

tainice, a aflat. Deci, iată la sfincşi limitele iubirii credincioase. (Ka hohoti din nou, foarte tare.)

Strn îl însoţi mai departe prin micul pavilion experimental care îl găzduise, pînă cînd se opriră dinaintea încăperii centrale din acest labirint, mărunt faţă de întreaga aşezare monumentală a şantierului.

— Aşteaptă-mă, zise Ka, înainte de a pătrunde în laboratorul său tainic. Apoi pereţii deveniră opaci.

— Dacă vrei, îi şopti din nou Ka lui Strn peste un timp, vino să cunoşti un prieten şi frate de vîrstă, bîntuit de nelinişti.

Lumina scăzuse pe jumătate din pricina uneia dintre eclipse, precum şi din cauza norilor care, aşa cum dăduseră de veste insulele plutitoare, se apropiau de rezervaţie. Pretutindeni prinseră a luci obiectele fosforescente.

Cei doi globusieni îşi trimiseră în încăperea lui Het doar imaginile. Îl găsiră adîncit în lucru: schimba cu propriile sale mîini aşezarea lăuntrică a prototipului.

— Linişte ţie, prietene şi frate!

— Fii binevenit, Ka, spuse Het sărind de la locul său. Vreau să mă plîng de felul în care sînt găzduit. Tu mă cunoşti, ştii că sînt un savant de seamă, poţi garanta pentru mine. Spune-le că am nevoie de singurătate, de izolare uneori. Trăiesc într-un soi de cuşcă transparentă. În

aripa aceasta a şantierului nici un perete nu poate deveni opac.

— Ai să te obişnuieşti. Sînt unii care locuiesc aici de o vreme îndelungată, iar acum le place astfel. Acestea sînt regulile absolute pentru cei suferinzi de nelinişti.

— Dar eu nu sufăr de nelinişti. Cine e cel care te însoţeşte? Un globusian palid?

— Strn, supravieţuitorul. Ţii minte, v-am descris în locuinţa comună atacul sfincşilor.

— Aşa este... Îmi amintesc foarte bine. Nădăjduiesc că nu vreau să-mi fure taina aparatului de recepţie.

— Nu e în gîndul meu, mormăi Strn.

— Totuşi e bine că nu l-ai adus personal, că nu cunoaşte drumul pînă la mine. Fie binevenit chipul lui! Văd că sîntem de o vîrstă, am putea fi chiar prieteni. Deşi nu-mi plac globusienii palizi. Am prejudecăţi. Dar eu singur nu ţin seama de prejudecăţile mele: ştiu că lumea e plină de făpturi pe care din principiu nu le pot suferi.

— Îmi îngădui, întrebă Ka, să mă apropii de prototipul tău?

— Îţi îngădui, de vreme ce poţi doar să-l priveşti, nu să-l şi atingi. Oricît te-ai uita, tot n-ai să înţelegi principiul potrivit căruia există şi lucrează.

— Lucrează în clipa asta?

— Fireşte... Chiar adineauri am îmbunătăţit calculul direcţiei la ecranul aparatului de recepţie. Fiindcă la vechiul transmiţător de imagini am adăugat un aparat de recepţie.

Ka şi Strn se apropiară de piedestalul pe care era aşezat obiectul şi îl cercetară cu uimire.

— De unde primeşte ştiri?

— De atît de departe, încît putem să spunem din infinit!

— Nu văd nici un fel de ecran, constată Strn. Şi, de altfel, nici un fel de mişcare.

— Tocmai aici e, îi lămuri inventatorul cu însufleţire. Ecranul nu poate fi observat fiindcă este înăuntrul meu. Nimeni în afara mea nu poate şti cînd e pus pe recepţie. Privindu-l dinafară, cel ce nu cunoaşte tainele aparatului are înşelătoarea credinţă a nemişcării totale.

Tînărul medic chicoti încet, din obişnuinţă, dar se stăpîni.

— Vedeţi de ce, urmă Het, trebuie să fiu mereu concentrat. Lumina dinafară, trecerile, intrările şi ieşirile prin pereţii transparenţi, nenumărate amănunte mă împiedică de la o bună recepţionare. Am datoria să înlătur tot ceea ce este parazitar, supărător. De pildă, formulele noastre de politeţe; desigur, cînd aţi intrat v-am urat bun venit, dar, într-adevăr, venirea voastră nu mi-e de nici un folos. Nădăjduiesc că nu mă veţi răpi prea mult lucrului meu.

Ka se prefăcu a nu auzi ultima parte a spuselor bolnavului. Cerceta mai departe, făţiş concentrat, aparatul:

— Şi cam ce ştiri îţi vin de la atît de mari depărtări? întrebă.

— Îndeobşte ştiri triate. Tot soiul de fiinţe gînditoare, ajunse la maturitatea speciei lor, caută. Dar sînt atît de neînchipuit de departe unele de altele, încît nu se pot găsi. Adeseori depărtarea este şi-n timp. Ştirile unei întîmplări, imaginile circulă de atîta vreme în univers, încît nu încape îndoială, civilizaţiile care le-au emis nu mai există. E nesfîrşit de cînd, bietele, aşteaptă aparatul meu de recepţie. Het făcu o mişcare. Iată, zise. Vezi, Ka, acum l-am oprit. Pentru mine întregul univers a tăcut. Desigur, pentru voi nu e nici o schimbare.

— Prietene Het, murmură tînărul medic, stăpînindu-şi totodată şi rîsul, şi tristeţea. Spui că nu putem vedea, nu ne putem încredinţa prin noi înşine, ci prin tine care porţi ecranul; ei bine, fă-ne şi pe noi să cunoaştem un mesaj, o imagine circulînd în spaţiul universal.

— Prea bine, de vreme ce tot m-aţi întrerupt. Fiţi îngăduitori cu istorisirea mea şi luaţi, acolo în laboratorul vostru, poziţii de odihnă.

Această formulă convenţională fiind rostită, inventatorul se chirci pe aşternutul aspru, nu fără a fi făcut înainte cîteva gesturi misterioase.

— Trebuie să aşteptăm încă o vreme, zise. Pînă cînd tulburarea produsă de imagini va atinge scoica receptorului pus în funcţiune. Şi

îmi veţi îngădui, prieteni, să spun uneori eu, sau fiinţa mea, deoarece, ştirile trecînd prin mine, e mai uşor astfel.

Het făcut o pauză, în timp ce privirea i se întorcea înăuntrul său, iar peste frunte firele de păr se ridicară ca tot atîtea antene ale ecranului său invizibil.

— „Sîntem, începu el brusc, în cea de pe urmă parte a călătoriei noastre şi aproape de sfîrşitul unei existenţe vagabonde, lipsite de sens. Proiectaţi din întîmplare cu nava noastră rotundă de neaşteptata explozie care a distrus locuinţa propice, avem la îndemînă esenţialul datelor ştiinţifice... esenţialul datelor ştiinţifice...”

Het tăcu îndelung, încît cei ce-l ascultau crezură un timp că mesajul se oprise aici. Dar tocmai cînd Strn şi Ka se pregăteau să intervină, inventatorul reluă şi mişcările sale trădau o adîncă nelinişte:

— „... Esenţialul datelor ştiinţifice. Transmise unei alte lumi gînditoare, simţitoare, civilizate, ele pot face din ea stăpîna universului, stăpîna universului... Dar atenţiune: mesaj lansat inutil, mesaj lansat inutil... Lumea este deşartă. Ultime fiinţe gînditoare, singuratice, noi... ne întoarcem, principii masculine infructoase şi bătrîne, în galaxia planetei distruse ce ne-a creat.”

Din nou Het se opri, însă nu pentru mult. Evident îi era dificil să exprime exact ceea ce vedea.

— „Astăzi, reluă, în a patra eră a civilizaţiei noastre, eu, locuitor al ultimei din cele patru posibilităţi suprapuse, vestesc de la postul meu de observaţie apropierea clipei miraculoase, împlinirea marii legende pe care au negat-o generaţii şi în care altele au sperat.

E mult de cînd strămoşii noşzri au trebuit să renunţe la trei din cele patru condiţii de existenţă, văzduhul, suprafaţa şi adîncul astrului nostru, devenite din ce în ce mai neprielnice. Ne-am retras, am intrat în lumea densă şi mişcătoare, ne-am adaptat ei, am construit aici o colonie a noastră cu biruinţe şi frumuseţi netăgăduite, o civilizaţie care a pătruns în noi şi noi ne-am alipit ei, încît de această cochilie greu ne vom putea despărţi. Fiinţe ale mediului umed şi dens, iubim această floră şi faună, sîntem făpturi sensibile. Aici am creat o cultură care ni se pare încîntătoare. Doar periscoapele ne mai leagă cu trecutul, cu ce e în afară. Cercetăm totuşi neîncetat cu ele suprafaţa planetei, acum cu desăvîrşire deşartă. Şi supraveghem cerul fără răgaz... Dăinuie totuşi credinţa că ne vom întoarce cîndva la ceea ce a fost în întregime al nostru. Ne vom întoarce cu ajutorul unor făpturi puternice, mai înţelepte, mai bune decît noi.

Iată: prin periscopul meu am început să observ o stea mişcătoare... Ea se deplasează în direcţia noastră într-un fel cu siguranţă dirijat. Mărimea şi apropierea sînt acum foarte mari... Steaua coboară lin. Coboară lin şi legenda cere să ieşim în întîmpinarea ei... fiindcă acolo se

află eliberatorii. Fără îndoială ei sînt, nu e cu putinţă să fie altfel. Ei vor trebui să afle că sîntem fiinţe blînde, e greu pentru că, fără îndoială, ne-am schimbat mult, am devenit imenşi, vîscoşi şi diformi. Avem bronhii, ivirea la suprafaţă ne poate ucide, totuşi, vom face acest sacrificiu. Şi cu preţul vieţii multora le vom ieşi bucuroşi în întîmpinare...

Astăzi, în a patra eră a civilizaţiei noastre, eu, locuitor al planetei cu patru posibilităţi suprapuse, retras în existenţa ultimă, vestesc din postul meu de observaţie că, privită prin periscop, steaua care se apropie pare să fie un soi de locuinţă plutind în văzduh, aşa cum în legende strămoşii noştri pluteau peste mediul fluid, în adîncul căruia apoi ne-am retras...

Iată, nava s-a oprit, s-a oprit la o distanţă greu de calculat exact din pricina refractarii luminii în mediul nostru... Face lent înconjurul suprafeţelor solide şi pustii. Ezită... Nu ştie încotro. Poate cercetează, poate caută. A pierit. A apărut din nou... O aşteptăm să coboare. De ce se întreabă?... De ce caută? De ce se încăpăţînează să plutească în gol ca o speranţă nesigură? De ce se îndepărtează puţin... de ce se îndepărtează mult? De ce se îndepărtează? Totul e pierdut!

Nu-mi rămîne decît să transmit din nou în univers apelul, necontenita noastră chemare. Ştiu de pe acum ce va spune generaţia următoare despre steaua zărită prin periscop: iluzie optică... Amăgire va spune, despre

legenda salvării miraculoase, speranţă deşartă. Apoi din nou va veni un timp cînd vor nădăjdui.”

Se făcu linişte. Het rămase o vreme imobil.

— Mai există, reîncepu el, apelul lansat de pe o cometă sau navă locuită de maşini. Construindu-se unele pe altele, ele vestesc apropiata epuizare a stocului lor de combustibil.

— Le văd foarte bine în închipuire, şopti Ka... Însă răspunde-mi: nu ai aflat oare pînă acum şi despre o întîlnire între lumi?

Het rămase pe gînduri.

— A existat, zise el în cele din urma, în receptorul meu un mesaj straniu. L-am prins pe vremea unei eclipse totale, nu de mult, aproape însă că l-am uitat. În el, nişte călători, care exploraseră o galaxie, dădeau de veste planetei lor că, datorită unui roi de meteoriţi, fuseseră deviaţi pe altă traiectorie. O defecţiune a aparatelor de bord i-a silit să poposească în cele din urmă pe un astru roşiatic, pustiu şi lipsit de văzduh. Astrul era acoperit mai ales cu poroase şi aspre roci — iniţial purpurii. Zburătorii, pornind în cercetarea şi cunoaşterea neaşteptatului adăpost, au băgat însă de seamă că principala rocă de suprafaţă îşi schimba la trecerea lor culorile. Ei nu deosebeau exterior vreun motiv: lumina era imobilă, umezeală nu exista.... Au spart de aceea stîncile şi au încărcat nava cu pietre... O vreme încă, după plecare, sfărîmăturile au continuat să-şi schimbe aspectul, apoi au devenit translucide. Călătorii ajunşi departe şi-au dat seama că

trebuie din nou corectată traiectoria de zbor, roiul meteoriţilor tulburînd posibilităţile de calcul. Între timp, pietrele sfărîmicioase se desfăcuseră, se dezagregau, devenid un soi de nisip. Cel ce trimitea mesajul emitea o ipoteză îndrăzneaţă: Bănuia în schimbarea culorilor un proces nu chimic — pe acesta încercaseră zadarnic să-l descopere — ci intim, reacţii sensibile. Acolo în interiorul acestui nisip, adunat în colonii, e cu putinţă — zicea — să se fi petrecut ceva asemănător fricii animalice la coborîrea zburătorilor (culoarea purpurie), asemănător urii în momentul distrugerii stîncilor, a durerii atunci cînd pietrele au fost răpite şi a renunţării, pe navă; multe alte sentimente creau întreaga variaţie de culori...

Neliniştitul inventator se opri iarăşi din povestire şi păru ostenit.

Între timp, ziua trecuse de la prima eclipsă la a doua, lipsită însă de strălucirea cea mai intensă a sorilor. Izbucnise

furtuna, fără ca vreunul dintre tineri să bage în seamă, iar Het nu dădu semne că i s-ar fi tulburat presupusa recepţie. Acum ploaia continua, subţire, întîrzia aşa ca întotdeauna, oprită parcă de plantele rezervaţiei.

În încăperea locuită de Het susurul ei fu întrecut pe neaşteptate de un rîs cunoscut nouă. Ka hohotea, nu sfidător ca de obicei, ci prieteneşte şi încurajator.

— Prietene Het, zise el. Nu înţeleg de ce ştirile pe care ni le dai le socoteşti triste. Fără îndoială, ele pot apărea astfel celor care nu s-au întîlnit, pentru noi însă ele sînt nespus de încurajatoare. Universul — spun ştirile — e populat! Lumea gînditoare există! Modalităţile de adaptare ale conştiinţei vii — nenumărate. Există lumea gînditoare — chiar dacă la mari depărtări în timp şi în spaţiu — pe nişte traiectorii care, pînă acum, s-au întîlnit rar, sau niciodată. Aşa ne vorbeşte recepţia aparatului tău în caz că, într-adevăr, funcţionează.

Het făcu o mişcare, dar medicul îl opri şi urmă:

— Am zis, în caz că, într-adevăr, funcţionează. Eşti un om de ştiinţă: trebuie să ne dai o dovadă pentru ceea ce nouă ne rămîne nevăzut. Cînd am intrat aici reglai calculul direcţiei ecranului.

— Da, zise Het. Pentru că totul, înţelegi, totul este făcut de mîinile mele. Nimic nu am lăsat pe seama uneltelor înţelepte, astfel încît întreaga sa construcţie, taina ei e în puterea mea.

— Poate că Het ne poate calcula drumul reflectat al unui mesaj şi distanţa celui mai apropiat emiţător, murmură Strn.

— Desigur, zise Het. E vorba însă aici de ultima distanţă, drumul imaginilor şi al sunetelor fiind adesea foarte încîlcit, deviat şi reflectat de corpuri cereşti.

Ka se mişcă, vrînd să-şi continue ideea, dar în laboratorul pavilionului îndepărtat răzbi un apel.

— Te lăsăm pînă atunci, prietene şi frate Het, zise în grabă. Vesteşte-ne de îndată ce calculul a izbutit.

— O voi face, încuviinţă inventatorul. O voi face. Dar pentru aceasta, Ka, să mi se dea posibilitatea unor pereţi opaci. Să mi se dea singurătatea. Am nevoie de ea. Am nevoie de singurătate, fiindcă recepţionez tot timpul, ecranul e în mine şi am devenit un simplu aparat de recepţie, atîta tot. Trebuiau să ajungă pînă la urmă undeva toate aceste mesaje! Iată de ce am încercat să plec. Vreau să-mi îndeplinesc adevărata misiune. Să trăiesc printre mesajele mele. Am datoria să fiu un aparat de recepţie, să fiu un aparat de recepţie desăvîrşit.

— ...Crezi, într-adevăr, în acest aparat? întrebă Strn, după ce Ka şi el se regăsiră singuri în acelaşi laborator. Sînt născociri.

— Adevărat. Născociri. Însă îmi plac, mă interesează. Putem să le numim şi ipoteze. Cele mai îndrăzneţe ipoteze — cele ale minţilor bolnave.

— Astrul rocilor roşii, repetă preocupat Strn.

Cam pe la mijlocul zilei globusiene, statura înaltă îşi înclina fruntea acoperită cu păr violet dinaintea bătrînului Amon. Apelul pe care îl primise Ka în laboratorul său venise din partea medicului-maestru şi ei străbătură împreună drumul pînă la cea mai însemnată locuinţă din oraş. Conducătorul, înconjurat de grupul de căpetenie al oraşului, se afla în sala butoanelor. Mai puteau fi zăriţi cîţiva dintre tinerii însoţitori, cei mai aleşi.

În dreptul unui aparat straniu, nu departe de marele ecran care mărginea un perete al încăperii, se afla cercetătorul cu părul verde care ne este cunoscut.

— Apropie-te, fiule, intră fără sfială. De mult doream să cunosc chipul celui mai bun ucenic al lui Rama. (Întreaga înfăţişare a bătrînului Conducător exprima bună-voinţă.) În sfîrşit, Rama, urmă el, întorcîndu-se către vestitul maestru al „artei de a trăi”... În sfîrşit. De mult n-am mai primit o ştire atît de bună... O s-o aflaţi cu ochii voştri îndată...

— Îngăduie-mi, Conducătorule, să-ţi mai răpesc o clipă, murmură Ka. Am adus, a călătorit alături de mine şi l-am adus, globusianul palid din pavilionul meu. A fost vindecat şi poate descrie amănunţit, dacă vei socoti că merită, peştera la descoperirea ei, precum şi atacul sfincşilor.

Conducătorul, care fusese gata să se îndepărteze, se opri.

— Faci vreo legătură între cele două întîmplări?

Pe neaşteptate, în sala butoanelor, tavanul, pereţii deveniră opaci. Luminile, care ţîşneau mecanic la coborîrea întunericului, fuseseră întrerupte. Dăinuia doar uşoara fosforescenţă a globusienilor.

Savantul cu părul verde făcu un semn. În interiorul aparatului său misterios se produse o mişcare. O bandă întunecată începu să se desfăşoare, în timp ce în sală răsună răguşit un glas neînţeles. Glasul se auzea foarte tare (pentru noi bubuitul lui ar fi fost asurzitor), dar în timpul civilizaţiei a douăzeci şi doua auzul era o facultate nu prea ascuţită, foarte variabilă de la individ la individ. Totuşi, deşi sunetul putea fi prins de către toţi cei de faţă, cuvintele pe care le rostea rămîneau străine.

Savantul le lăsă cîtva timp să răsune, apoi întrerupse şi dădu lămuriri:

— E fără îndoială vorba de un grai al civilizaţiei a unsprezecea, lipsită cu desăvîrşire de imagini, zise el. Să ni-l închipuim aproximativ ca o înşiruire de puncte şi linii luminoase. Cunoaştem bazele lui din unele inscripţii pe vase şi chiupuri. Bineînţeles, în acea vreme se vorbeau mai multe limbi. Cea de faţă e o sinteză — după cît neam dat seama — din cîteva graiuri mai însemnate.

Banda din material întunecat şi lucios îşi urmă curgerea, iar vocea răsună de astă dată

mai slab. În acelaşi timp, una dintre obişnuitele unelte înţelepte transmise marelui ecran simbolurile şi imaginile vorbirii curente.

— În cel de al şaptelea ciclu complet al călătoriei noastre, socotind după schemele Sferei perfecte...

— Sfera perfectă este numele pe care îl dădeau cei din vechime astrului nostru, explică savantul, întrerupînd proiecţia.

— ...Nemaiprimind nici un răspuns de la planeta centru, am hotărît întoarcerea, urmă glasul şi în acelaşi timp continuă proiecţia aparatul-traducător. Am plecat de pe planeta albastră, părăsind a doua aripă a rachetei în dreptul marii depresiuni, ultimul nostru popas, calculele dovedind că...

Glasul se întrerupse şi pe ecran se aşternu întunericul.

— Aici, mesajul străvechi fiind de neînţeles am socotit potrivit să-i alipim o porţiune întunecată, dădu lămuriri savantul.

— ...Eram îngrijoraţi, se desluşi brusc din nou. Eram îngrijoraţi, totuşi, la mărirea vitezei; potrivit dispoziţiunilor, după ce am mai verificat încă o dată exactitatea direcţiei, am trecut cu toţii în temporara inexistenţă. Iată de ce păstrăm o îndoială asupra punctului de oprire. Fără îndoială, orientarea spre cei doi sori pare să corespundă, dar nimic în rest nu aminteşte de civilizaţia din care am plecat. Nu e cu neputinţă ca, prin cine ştie ce tainice atracţii şi devieri, să fi ajuns într-o galaxie soră — calculele noastre iniţiale de pe Sfera perfectă

prevedeau şi o asemenea posibilitate. Trăsăturile sînt aceleaşi, doar sora pare să fie mai tînără... Viaţa aici e în urma astrului de pe care am pornit iniţial cu cîteva sute de mii de cicluri. S-ar putea să fi poposit în cel mai propice punct din univers pentru extinderea civilizaţiei noastre, dar, din nefericire, ne lipsesc deocamdată mijloacele de a calcula

coordonatele şi de a le transmite. Rezervele noastre utile pentru zbor sînt epuizate, ceea ce era de prevăzut. Nu sîntem în stare nici măcar să facem înconjurul locului, deoarece, încercînd să forţăm aparatele de zbor, am provocat un lanţ de explozii în care a pierit principalul comandant de navă. Cele mai importante unelte de apărare sînt distruse. Iată-ne, prin urmare, în situaţia unor civilizatori fără mijloace civilizatoare. Socotind deci că ne aflăm pe sfera-soră, cît va dura pînă vom fi descoperiţi? În jurul nostru fiinţe inferioare — unele foarte asemănătoare cu cele pe care le-am cunoscut cîndva în patrie, altele cu desăvîrşire diferite — se comportă paşnic. Sîntem însă puţini şi nu e sigur cine va birui: civilizaţia noastră sau sălbăticia generală care ne înconjoară? Iată de ce, înainte de a începe noua noastră existenţă pe acest loc, unde şederea ne poate fi foarte îndelungată... socotind importanţa coordonatelor sferei-soră neînsemnate, deoarece odată veniţi aici zburătorii dinafară le vor cunoaşte, sau urmaşii noştri le vor descoperi... am hotărît să apărăm izolînd de pericole posibile (dintre care nu excludem propria noastră sălbăticire), cealaltă descoperire importantă în posesia căreia ne aflăm. Dăm mai jos coordonatele şi descrierea planetei albastre, miraculoasa posibilitate de existenţă din univers, planeta albastră în care pădurile îşi poartă viitorul pe spatele frunzelor şi în care vîntul mînă uraganele de seminţe ca pe nişte furtuni de nisip. Planetă în care cele

mai uriaşe fiinţe se înmulţesc prin celule mari şi unde există totuşi premisele esenţiale necesare locuitorilor de pe Sfera perfectă. Galaxia se află la antipodul lumii noastre, în imediata vecinătate a marelui gol, peste care cu viteza actuală poţi trece în...

Urmă o nouă porţiune întunecată, iar savantul cu părul verde zise:

— Cercetătorii noştri nu au izbutit încă să priceapă notaţiile cifrice.

În sfîrşit, ecranul se mai lumină o dată, ca să dea la iveală cîteva imagini fugare. Apoi glasul tăcu, se stinse definitiv.

Tavanul din locuinţa bătrînului Amon redeveni trans- parent şi îngădui trecerea celei mai intense străluciri a zilei.

Toţi cei de faţă rămaseră o vreme nemişcaţi. Însoţitorii lui Amon păreau indiferenţi, surîzîtori, în loc să izbucnească în strigăte de uimire fireşti.

— Cum judecaţi, prieteni şi fraţi înţelepţi, mesajul străvechi? şopti Amon în cele din urmă.

— Trebuie oare să înţelegem, zise un globusian venerabil din grupul de conducere, că Sfera-soră nu e alta decît planeta noastră patrie, Globusul?

— Da, e vorba fără îndoială de nişte strămoşi ai noştri. Călătoria a durat mai mult decît pieirea lumii care i-a trimis în spaţiu.

— Oricum, această pieire trebuie să fi survenit brusc, dacă socotim timpul pe măsura unei civilizaţii. Reiese din mesaj că la început, atunci cînd locuiau pe planeta albastră, strămoşii aceştia atît de inteligenţi se aflau în legătură cu Sfera perfectă. Cît de îndelungată putea fi întoarcerea ca să coboare într-o lume de nerecunoscut?

— Iată o întrebare, zise bătrînul Amon.

— S-a pomenit aici despre decăderea civilizaţiei, urmă unul dintre însoţitorii lui Amon. Dar nu e decăderea, ci anihilarea ei, dacă la întoarcere zburătorii n-au mai putut-o recunoaşte. Să fie îndreptăţită o veche părere, după care,

catastrofe naturale au anihilat cîndva foarte avansate civilizaţii? Fiindcă ce altceva a putut duce la distrugeri atît de totale? Atît de totale, încît nici săpăturile ulterioare ale cercetătorilor noştri nu au putut scoate la iveală urme străvechi ale unor globusieni la fel de înţelepţi ca şi noi?

— Poate mai înţelepţi, spuse Ka.

— Aşa este. De pildă, ce mijloace aveau ca să intre şi să iasă din „temporara inexistenţă“?

— Ne poţi răspunde, Rama?

Rama tăcea.

— Vă dau dreptate. Toate acestea sînt întrebări îndreptăţite, zise băurînul Amon. Lămurirea lor neîntîrziată va fi misiunea multor savanţi în viitor. Dar mie mi se pare — şi voi, fraţi înţelepţi, îmi veţi spune dacă greşesc sau nu — mi se pare că lucrul cel mai însemnat în acest mesaj nu sînt întrebările pe care el ni le trezeşte, ci un răspuns. Este primul răspuns sigur pe care-l avem în legătură cu presupunerea că trebuie să mai fie undeva în univers puncte unde e posibilă construirea unei lumi asemănătoare cu a noastră. Mai mult, mesajul conţine date certe, cifre, şi înţelegerea lor ne e foarte necesară. Dintre toate întrebările, iată primele pe care va trebui să le lămurim.

— Planeta albastră, murmură Ka.

— Planeta albastră, repetă Conducătorul. Zburătorii aceştia au fost pe ea, au locuit-o. Încă de pe acum putem să situăm aproximativa ei direcţie, fiindcă „marele gol” descris aici ne e

cunoscut. Se înţelege că e însemnat să ştim pentru ce a pierit civilizaţia a unsprezecea, dar asta ţine de trecut, de istoria globusiană foarte îndepărtată. Mai însemnat e viitorul. Viitorul e grăbit, nu ne lasă să aşteptăm. Vom porni curînd în căutarea planetei albastre, fiindcă, de fapt, o căutăm dintotdeauna, sîntem un neam migrator, ne-am călit aşteptînd. Au

dospit în noi însuşiri de dominatori ai universului. Adevăr vă zic: Clipa cînd navele noastre vor porni către îndepărtata planetă va fi la graniţa acelei ere. Este bună ştirea pe care ne-o aduce glasul vremurilor îndepărtate. Ea va fi comunicată tuturor cu prilejul Marii sărbători a înfrăţirii continentelor.

Aparatul ateriză dinaintea uneia dintre intrările secundare ale rezervaţiei. Tînărul medic coborî împreună cu însoţitorul său.

Trecură, fără să-şi vorbească, pe sub porţile construite, pe cărarea pardosită cu acelaşi material dur ca mai toate străzile continentului. Partea aceasta a rezervaţiei era ades căutată de locuitorii Oraşului copacilor cu crengi în spirală, în clipele răgazului lor. Întîmplător, aici la capătul fîşiei construite, în locul unde drumul, eliberîndu-se de chingile civilizate, începea să cotească şi să urce, jucîndu-se cu priveliştea şi cu voinţa călătorilor, o întîlniră pe N’fer.

Zăcea cu rnîirriîe şi picioarele adunate într-o ciudată strîngere şi concentrare.

Fata nu păru să-i recunoască, ci, la început, îi privi duşmănos, cu sălbăticie.

— Iată o uimitoare întîlnire, zise Ka. Ce studiază, ce caută vecina mea, vestita savantă N’fer, pe căile nebătătorite ale rezervaţiei?

— Va fi nu ultimul dintre urmaşi, ci cel mai mare, şopti fără legătură N’fer.

Se ridicase şi acum se rezema de tulpina plantei uriaşe sub care îşi găsise refugiul.

— ...Cel mai mare, cel mai însemnat, zise încă o dată, în locul cuvintelor de salut. Apoi se înclină ceremonios, îndepărtîndu-se.

Strn nu puse nici o întrebare pînă în clipa cînd îl auzi pe Ka chicotind. Atunci — el era un globusian palid şi deci destul de puţin stăpînit — îşi exprimă mirarea.

— Oare această făptură rătăcită nu este tînăra savantă care ne-a însoţit cu prilejul explorării peşterii?

— Ea e, însă greşeşti, zise Ka. N'fer nu se poate rătăci. O cunosc bine.

— Totuşi, întări Strn cu încăpăţînare, părea tulburată. Tulburată, tulburătoare.

— Suferea. Globusienelor noastre le stă întotdeauna bine cînd suferă. De pildă, cînd suferă singure în mijlocul naturii. Ambele sînt situaţii în care le găseşti rar!

— Glumeşti?

— Bineînţeles.

— Dacă suferă, misiunea ta este să o vindeci

Ka rîse din nou:

— De ce? Să o vindec de frumuseţe?

Strn schimbă discuţia. Creştea în el aceeaşi nemulţumire mînioasă, pe care o simţise mereu, de pildă prima dată, cînd, trezit din leşin, vorbise cu tînărul medic despre salvarea sa, ori atunci cînd împreună cu globusianul acesta superior pe care-l admira şi dispreţuia totodată, supravegheaseră în pavilion o complicată experienţă.

— Crezi, desigur, că va trebui să-ţi fiu recunoscător pentru că datorită ţie am putut pătrunde în locuinţa Conducătoru-lui?

— De ce nu? Rama şi cu mine presupuneam o parte din conţinutul benzilor. Tu însă ai aflat mai devreme că pieirea prietenilor tăi nu a fost zadarnică. Ne apropiem de împlinirea unei vechi misiuni! Suferinţele voastre au avut un rost: descoperirea benzilor.

— Suferinţele noastre nu au avut nici un rost: descoperirea benzilor nu era misiunea noastră. Spui, ne apropiem de îndeplinirea unei vechi misiuni. Cine se apropie?... Cine va ajunge trăind, pînă la împlinirea ei?

Ka tăcu.

— Vreţi să schimbaţi faţa nenorocirilor noastre, să o faceţi plăcută, uşor de admis. Locuitorii continentului profund gîndesc mai limpede decît îşi închipuie cei ce de mult nu-i mai cunosc. Suferinţele noastre ar fi avut un rost dacă am fi putut muta, schimba cu ceva destinul celor dintre care venim. Acum, cît mai sîntem pe lume, noi şi ei...

— Nu înţelegi nimic, zise Ka. Cu toate că eşti fiinţa cea mai înţeleaptă din pavilionul meu, nici tu nu înţelegi. Îmi place însă neînţelegerea ta. Mă interesează. De aceea caut să-mi fii în preajmă.

Ca de obicei, medicul hohoti batjocoritor şi se opri o clipă din mers. Ajunseseră pe un platou care le era cunoscut.

— Cred că ştii încotro ne îndreptăm?

— Bănuiesc.

— Priveşte. Există o întrebare, singura pe care nu şi-a pus-o nimeni după desfăşurarea benzilor. Oare mă poţi urmări? Cum ţi se pare? murmură lent medicul.

— Sînt atent şi mă concentrez.

Între timp cei doi sori pieriseră şi umbra se prăbuşi din văzduh. Totuşi, drumul se zărea limpede, presărat cu pietre verzui. Rezervaţia — luciri, strigăte, un tumult îndepărtat — îşi începea viaţa de noapte.

— Îi vezi? Îi vezi? întrebă Ka, întrerupîndu-şi firul gîndurilor.

(Ocolindu-i cu nepăsare, o turmă de umbre.)

— Sfincşii!

— De ce tresari? Sînt blînzi. Ca întotdeauna, blînzi. Oricine ştie că sînt blînzi.

Ka scoase de la piept un mic declanşator automat cu care înspăimînta uneori animalele din cuştile pavilionului său. Pe potecă izbucni un simulacru de explozie. Turma pieri.

— Te-ai liniştit, nu-i aşa? Ei sînt întotdeauna cei în-spăimîntaţi. Uite-i şi acum. Treceau spre apă. Paşnici.

Se aflau la gura peşterii. Cu băgare de seamă străbătură spărtura făcută cîndva de tinerii globusieni din adînc. Locul era umed. Pe lîngă paşi şerpuia un izvor.

Peste bolovanii năruiţi, pătrunseră în cea de-a doua sală. Arabescurile aparatelor de vorbit se proiectau nesigure peste pereţii de stîncă.

— Şi acum, spuse Ka, să ne aducem exact aminte. Cum aţi procedat... Ce anume aţi făcut

mai întîi? Voi închega, tocmai ca voi atunci, un foc...

Ca în prima seară a povestirii noastre, reflexele flăcărilor jucară, împrumutînd peşterii mai mult mister. O uşoară perdea de fum se înălţa, pierind pe căi nevăzute.

— Vino să stăm de vorbă, urmă Ka. Să ne sfătuim. Aşa aţi făcut, cred, şi voi. Şi despre ce altceva am putea vorbi, prietene Strn, dacă nu despre cele aflate azi în locuinţa Conducătorului. Cum ţi se pare istorisirea descifrată din benzi?

Strn nu se mişca, privea doar atent, fiindcă era limpede că medicul nu dorea încă nici un fel de răspuns.

— Dintre toate nelămuririle rămase în urma mesajului, reluă acesta, există o întrebare care nu a fost pomenită, deşi mie, ca medic, mi se pare însemnată: Care să fi fost pricina bruscă a morţii străvechilor mesageri? Oare mă poţi urmări cu înţelegere? Cum ţi se pare? E, sau nu, ceva nefiresc în felul cum au fost găsite benzile? Adu-ţi aminte cît de uşor le-am descoperit. N-a fost nevoie să spargem stînci, sau să scormonim în vreun chip mormîntul.

— Aşa este. Doar spaima m-a împiedicat prima oară să zăresc eu însumi cutia. Zăcea parcă azvîrlită la întîmplare printre oseminte.

— Şi totuşi era bunul cel mai de preţ pe care-l aveau. Bun pe care se pregăteau să-l predea viitorului, înainte de a porni în misiunea lor civilizatoare. Mă întreb deci, în ce fel au murit aceşti călători? Cum de au zăcut cadavrele lor

împreună cu mesajul? Trebuie să fi pierit pe neaşteptate, şi toţi deodată, căci dacă lucrurile s-ar fi petrecute după voia lor, am fi descoperit capsula altfel, bine apărată. Poate strămoşii ar fi găsit chiar mijlocul să născocească pentru ascunsul tainei un cifru. Un cifru pe care cei veniţi după ei l-ar fi rezolvat în clipa şi în stadiul unor suficiente cunoştinţe matematice. Ori ar fi construit un labirint — aproape toate civilizaţiile noastre au cunoscut această arhitectură. Dar, pesemne, ceva i-a împiedicat. Moartea i-a aflat pe toţi împreună, înainte de a porni, înainte de a ieşi din peşteră şi de a porni mai departe în recunoaşterea acestei lumi care li se păruse la început străină; înainte dte a fi încercat măcar să apere, ascunzînd, cutia preţioasă.

— Aşa este.

Strn luă o creangă aprinsă şi lumină cu ea fundul gropii. Aici totul era acum neted, curăţat de truda uneltelor care însoţiseră cercetătorii.

Părea de fapt un soi de încăpere rotundă, cu pereţii înalţi cam pînă la privirea unui globusian. Strn desfăcu palma şi creanga desenă o dîră luminoasă între braţul lui şi adîncul gropii.

... Semnele indescifrabile de pe pereţi!

— Cine ştie, zise Strn, un început de răspuns s-ar putea găsi aici.

Şi trecînd prin desenul de umbre al flăcărilor se apropie întocmai ca atunci de zgîrieturile necunoscute. Se apropie — şi Ka urmărindu-l din ochi rămase uimit. Globusianul acesta din

adînc îşi alăturase palmele; cu ele aluneca uşor peste suprafaţa zgrunţuroasă a stîncii. Vedea. Citea cu vîrful degetelor.

Cînd răsună din nou strigătul ameninţător al sfincşilor, Strn şi Ka se pregăteau de plecare.

— S-ar putea, spunea Strn, ca semnele zgîriate în pereţi să nu aparţină străvechilor mesageri. Nici nu văd pentru ce ar fi folosit un asemenea mijloc, cînd puteau să-şi însemne gîndirea pe benzi.

— Ceea ce spui pare înţelept.

— De altfel, sînt obişnuit cu galeriile şi îmi dau seama, stîncile cuprind spărturi care ajung la straturi cu mult mai vechi.

Peste firida înaltă trecu mieunîncl un chip femeiesc. Trăsăturile erau indistincte, privirile sclipeau diferit.

— Opreşte-te, îi făcu semn lui Strn, medicul. O vezi?

Animalul pieri. Totul redeveni linişte, nemişcare. Stinseră focul.

— Cred că e clipa să o pornim, hotărî Ka.

— Într-adevăr.

Fără să-şi mărturisească pricina, o luară nu înspre treptele care duceau la firidă — pe acolo trecuse femela — ci înapoi, către spărtură.

— Să o pornim, dacă vom putea, spuse deodată Strn. Pentru că sfincşii se aflau acolo, cîţiva umpluseră prima sală. Într-o imobilitate ameninţătoare, aşezaţi pe labele dindărăt, în lumina nesigură răzbătînd de afară, crescuseră parcă din stînci.

Aşteptau.

Jerbe mărunte ale unei explozii ţîşniră, roşiatice şi verzui. (Ka scosese de la piept declanşatorul, arma falsă.) Ca şi cum ar fi fost instruite, fiarele nu se mişcară.

— Într-adevăr, dacă vom putea să pornim, şopti medicul. Fiindcă experienţa mi-a reuşit pentru a doua oară. Numai că acum mă aflu şi eu în ea. Experienţa a reuşit. Sîntem înconjuraţi.

partea a II-a

capitolul XI

În zadar, concentrîndu-se, Ka îl chemă în gînd pe marele maestru al „artei de a trăi”. Apelul său nu îl găsi nicăieri. Rama plecase dintre ai săi, străbătea unul dintre acele drumuri misterioase în care nimeni nu îl putea urma, în care nici el însuşi nu se putea urmări pînă la capăt.

Numai puţini cunoşteau trecerea întortocheată pînă la laboratorul său, dar şi mai puţini erau cei ce aflaseră legătura tainică dintre inima şantierului şi cel mai îndepărtat pavilion de studiu al plantelor carnivore de pe planetă.

Înaintea intrării în acest pavilion, ascunzînd-o în parte, se aflau îngrămădite cîteva dintre statuile suferinzilor de nelinişti. La căderea întunericului, Rama trecu printre ele. Începutul de drum pînă în apropierea pavilionului îl făcuse încet, aparent concentrat, dar, de îndată ce se simţi apărat de singurătate şi întuneric, mersul i se schimbă, trădînd în acelaşi timp şi teamă şi grabă.

— Eşti aici, stăpînă a vieţii mele, şopti mişcîndu-se umil de îndată ce se află în mijlocul ciudăţeniilor de piatră.

Nimeni nu îi răspunse. Coloşii, unii cioplîţi în piatră fosforescentă, cîţiva sparţi, roşi de timp, năruiţi de uragane, alţii gata să cadă, sprijiniţi unul de altul într-un echilibru instabil, rămîneau nemişcaţi.

— Frumuseţea mea, stăpîna mea, eşti aici?

Una dintre statui făcu atunci o mişcare de nemulţumire.

— Apropie-te, zise.

Era, poate, dintre toate straniile plăsmuiri cea mai hidoasă. Părea că doar o minte nebunească fusese capabilă să siluiască astfel materia în stare să redea alteori atîta frumuseţe. Făptura aceasta se apropie şchiopătînd, mişcîndu-şi anevoie numeroasele braţe subţiri, întrerupte adesea de încheieturi. Peste trupul încovoiat şi nesigur, capul se înălţa cîteodată cu o inexplicabilă măreţie, iar trăsăturile tulburi se linişteau uneori sub imperiul parcă al ochilor misterioşi, uimitori de mari, aruncînd lumini diferite.

— M-ai făcut să te aştept, zise această fiinţă, mînuind cu stîngăcie aparatul ei de vorbit. Tîrziu te înfăţişezi şi vei fi pedepsit.

Nimeni dintre cei ce îl cunoşteau pe Rama, nici unul dintre conducătorii marelui şantier n-ar fi putut să-şi închipuie că i se poate vorbi vestitului medic într-un asemenea fel. Desigur însă, erau numeroşi cei ce văzuseră, sau zăriseră măcar în treacăt strania făptură din

pavilionul plantelor carnivore. Unii ştiau chiar că Rama se ocupă de ea cu solicitudine, zăriseră roboţi ducînd spre pavilion plante noi, sau cîte un dar.

— Am fost chemat de însuşi Amon, Conducătorul, pentru a cerceta o descoperire nespus de însemnată. Taina benzilor e în parte lămurită. Savanţii noştri au reuşit să învie glasuri peste timp, şi ceea ce ne transmit vine să întărească părerea şi concluziile mele: fii înţelegătoare, Bla.

Făptura părea însă că nu urmăreşte explicaţiile medicului.

— Mi-ai adus? Opreşte-ţi neghiobiile şi arată-mi mai bine dacă mi-ai adus. Aştept!

— Iată. Şi aceasta a fost o pricină a întîrzierii mele.

M-am silit să caut printre nenumărate coliere fosforescente.

Bla nu-l ascultă, nu-l mai privi. Smulse brăţările şi colierele la modă care i se ofereau şi se îndepărtă şchiopătînd. Aşezată printre statui, înţepeni cîtăva vreme privind, în timp ce braţele i se concentrau asupra comorilor din poală. Din penumbră, doar sclipirea privirii şi lenta mişcare a braţelor arătau că e vie.

— Sînt întocmai cum le descrie transmiţătorul de ştiri, spuse în cele din urmă. Le-aş fi putut avea mai repede, dacă m-ai fi lăsat să le caut singură pe continent.

— Fireşte, fireşte, te poţi duce oriunde. Din grijă pentru tine nu îmi place, Bla, să te ştiu departe de şantier.

— Dar nici n-o să mai îngădui maşinilor tale înţelepte să mă slujească. Dacă vreau ceva şi nu mi-e îngăduit să plec, ai să-mi aduci tu însuţi!

Bla îşi potrivi colierele fosforescente la gît şi încheieturi. La rîndul său Rama luă o poziţie de odihnă supusă şi de aşteptare. Oricine i-ar fi zărit acum pe cei doi s-ar fi putut întreba pe drept de unde izvora puterea ei stranie asupra lui Rama. Bla fusese luată încă din copilărie de acesta dintr-o casă comună. Era unul dintre foarte rarii copii găsiţi, ceea ce voia să spună că nimeni nu îi recunoştea, în Oraşul copacilor cu crengi în spirală, descendenţa — şi mai ales nu avea tată (mai important în mentalitatea globusienilor, garanţie a spiritului). Totuşi, îndepărtarea lui Bla de către părinţii ei era explicabilă: cine ar fi dorit să-şi încarce familia cu un asemenea monstru. Era de presupus că părinţii lui Bla ascunseseră la început malformaţiile urmaşei lor, întîrziind să ia o hotărîre, mai ales că fetiţa părea neviabilă. Dar ea se încăpăţînase să trăiască şi atunci cînd fusese găsită jucîndu-se pe colinele-muzeu, nu departe de o cale de acces a oraşului, stîrnise multe întrebări cercetătorilor artei de a trăi, în afară de una singură — era perfect sănătoasă...

Părea un soi de mic animal şi nu peste mult se dovedi, în casa comună a copiilor, că nici la minte nu semăna cu cei de aceeaşi vîrsta. Învăţă cu greu să vorbească şi, pînă la sfîrşitul

vieţii, operaţiile matematice rămaseră pentru ea un mister. De mişcat se mişca alene, deşi uneori cînd voia era de ajuns de îndemînatică. Putea în schimb să rămînă nemişcată, concentrată în aparenţă, foarte mult timp. Dar la ce anume se gîndea? De obicei, atunci cînd ieşea din această nemişcare era sălbatică şi crudă, cu toate că în casa comună toţi o priveau cu interes, nimeni nu o jignise privind malformaţiile ei altfel decît ca pe un detaliu, demn de studiat cel mult pe un plan superior, iar ea însăşi era înconjurată de atenţie răbdătoare şi solicititudine, fiind un fenomen. Rămase totuşi la un stadiu foarte primitiv, grosolan al existenţei globusiene şi conducătorii filmotecilor, care încercau să o orienteze spre o activitate utilă, lăsară să treacă mai multe generaţii de elevi fără să ajungă din acest punct de vedere la vreun rezultat.

Atunci se ivi Rama, conducătorul rezervaţiei şi al şantierului experimental, făcîndu-le o ofertă. Aceasta rezolva situaţia, dar cînd trimişii vestitului medic veniră să o ridice, Bla se împotrivi din răsputeri. Se afla tocmai în spaţiul verde al casei comune şi făptura măruntă (creştea neobişnuit de încet) se împotrivi ca o sălbăticiune smulsă din cuşti.

Roboţii o purtară cu trupul încovoiat, cu toate braţele răsfirate pînă la vehiculul de transport. De multe ori însă apoi, învăţătorii sau administratorul vreunuia dintre filmotecile casei comune pentru dezvoltare şi studiu o regăseau, fugea, venea înapoi, cu un neaşteptat

simţ de orientare, deşi în decursul anilor Bla nu izbutise să înveţe drumurile din oraş.

Încetul cu încetul, vizitele neaşteptate se răriră. Şantierul experimental al marelui medic strîngea tot soiul de ciudăţenii

şi pentru Bla locul era nespus de potrivit. Rama o învăţă să îngrijească de plante, ceea ce era într-adevăr pe măsura aptitudinilor ei. Desigur, o asemenea muncă ar fi putut-o executa şi uneltele, Bla izbuti însă, în plus, să distileze arome, activitate pe care — de-a lungul timpurilor se dovedise — niciodată aparatele nu o făceau cu desăvîrşită fineţe.

Fie din această pricină, fie din alta, Bla prinse să se maturizeze. La început Rama petrecu mult timp cu ea, dar nimeni nu dădu acestor preocupări vreo interpretare. Cercetătorii de pe şantier îl văzuseră de multe ori urmărind cu perseverenţă experienţe, aparent neînsemnate, ducînd însă către un scop îndepărtat. Ei se obişnuiră cu prezenţa lui Bla, rătăcind prin cele mai însemnate laboratoare şi cabinete de lucru, ca un animal familiar. O găseai adesea în încăperile bolnavilor de nelinişti, concentrată, aparent gînditoare, sau în atelierele de sculptură unde, pe atunci, multe portrete reproduceau chipul ei. Misiunea din pavilionul plantelor carnivore păru însă să-i placă. Se adîncea tot mai mult în activitatea ei, apărea tot mai rar şi, încetul cu încetul, ceilalţi cercetători o uitară aproape. Trecuse de la venirea ei destulă vreme, cînd flacoanele cu arome din pavilionul lui Bla deveniră cunoscute. Cine o văzuse lucrînd, cu braţele ei multe şi delicate, istorisea lucruri uimitoare, îndeobşte însă puţini o văzură, pereţii pavilionului ei rămîneau opaci. Rama o trimise să studieze şi să-şi perfecţioneze cunoştinţele pe Continentul

grădinilor suspendate şi, la întoarcere, în oraşul lui Amon, unde de multă vreme obiectele erau privite cu indiferenţă, ceva începu să aibă valoare: flacoanele cu arome, din care Bla prepara puţine, potrivit puterilor ei. Se mai şoptea însă...

— E mulţumită stăpîna vieţii mele? întrebă Rama.

Bla încuviinţă.

— Atunci să-mi răspundă, urmă vestitul medic cu un soi de lăcomie, i-au fost remise oare plantele carnivore pe care le cerea?

Făptura monstruoasă chicoti:

— Va fi un parfum mai tare decît toate celelalte, un miros nemaisimţit...

Rama gemu:

— Şi unde au fost aşezate fermecătoarele flori?

Braţele se mişcară încet, scuturîndu-şi brăţările, întregul trup porni, clătinîndu-se greoi.

— Vino! Dar mai întîi, spuse Bla cînd ajunseră dinaintea cuştilor şi a bazinelor cu hrană vie, vei fi pedepsit pentru întîrzierea ta. Ţi-am făgăduit-o! Bla are obiceiul să se ţină de cuvînt...

Se mişcase, spunînd aceste cuvinte cu o anume solemnitate. Era evident că intrau într-un ritual, într-un anume joc. Îngrijitoarea pavilionului de plante smulse şi azvîrli dintr-un bazin un animal cu multe picioare, asemănător parcă ei; acesta odată căzut prinse să se mişte cu iuţeală. În acelaşi timp Bla făcu semnul obişnuit şi uneltele care o slujeau îndeobşte, dar care pînă acum rămăseseră inerte, ascunse în penumbră, se puseră în mişcare. Una se apropie.

— Prinde făptura aceasta, îi spuse Bla lui Rama chicotind pentru a doua oară. Apleacă-te. Oboseşte-te în slujba mea...

— Dar, Bla, nici n-o mai zăresc, s-a ascuns printre pietre.

— Tîrăşte-te, va fi de altfel un exerciţiu fizic foarte plăcut. De ajuns huzureşti în laboratoarele tale, porunceşti peste cercetători şi unelte. Învaţă să fii îndemînatic, tîrăşte-te, mişcă-te dacă aştepţi bunăvoinţă din partea mea! Iar dacă nu, această unealtă înţeleaptă, singura care mă slujeşte cu desăvîrşire, e instruită să te lovească.

— Iată, iată, Bla, animalul blestemat.

— Prea bine, dacă l-ai găsit, predă-l uneltelor. Neghiobule, l-ai scăpat, mai apleacă-te o data.

Dar trupul lui Rama se înalţă.

— De ajuns!

Răsufla ostenit. Totuşi, făcuse gestul şi exprimase cuvîntul cu demnitate. Era din nou acelaşi medic calm şi, în ciuda oboselii, ochii aruncau scîntei cenuşii. Bla voi să se împotrivească, dar îl privi şi tăcu. Supusă, o porni mai departe, urmată de roboţii care purtau cuştile cu hrană vie.

Pavilionul se prelungea în direcţia rezervaţiei cu nişte construcţii-raze din material transparent, legate între ele. Un aer greu, umed, înăbuşitor domnea în aceste încăperi. În umbra întreruptă de fosforescenţă şi de luminozitatea sateliţilor care creşteau, plante subţiri îşi legănau braţele la trecerea oaspeţilor. Altele păreau adormite, masive, uriaşe, imobile, cu sepalele închise peste bobocii enormi. Bla azvîrli în mijlocul lor vietăţile care se zvîrcoleau, le luă din braţele proteze ale roboţilor şi le azvîrli, le presără; pe dată frunzele se puseră în mişcare, florile se desfăcură larg, răspîndind un puternic parfum. Începu o întreagă mişcare lacomă, trupurile vegetale se încovoiau, înaintau, încercau să oprească trecătorii cerşind naiv, atingîndu-i cu frunzele, agăţîndu-se uşor, sau tîrîndu-se spre denivelările întortocheatelor treceri.

— Le dăruiesc întotdeauna fiinţe adevărate, dispreţuiesc hrana sintetică — aceasta e una dintre tainele reuşitei mele, zise Bla.

Asista cu vădit interes la hrana plantelor. Rama răsuflă adînc, aromele deveniseră acum foarte puternice şi îl toropeau. Coborîră către o apă în miniatură, peste care trecea o punte fosforescentă. Nici o zburătoare în văzduh, nici o mişcare în adîncul undelor, un univers cu desăvîrşire vegetal. Era limpede că aşezarea plantelor nu fusese întîmplătoare, ci

calculată astfel, încît parfumul lor să se îmbine savant. Într-un ungher, cîteva se aflau izolate printr-o plasă abia vizibilă. Bla chicoti:

— Ne aşteaptă cu nerăbdare. De cînd au sosit le las fără hrană, încît o să-ţi dăruiască mai lesne farmecul lor.

Nu departe de punte, cîteva locuri de gîndire şi somn.

— Florile sînt sălbăticite de foame, de-ar putea s-ar azvîrli chiar asupra noastră, murmură surîzînd monstruoasa făptură şi presără primele făpturi vii. Ia-ţi o poziţie de odihnă, Rama, tăria acestei vrăji va fi nemaiîntîlnită, ea izvorăşte din aromele fireşti, neprelucrate, tari...

Cînd vestitul medic se deşteptă întîia oară, Bla îl privea nemişcată, ghemuită în ungherul ei. Un satelit atîrna peste tavanul pavilionului, poleind florile şi frunzele umede, care se închideau.

— Nu e minunată, Bla, legătura tainică prin care sîntem uniţi? şopti Rama. Tot ce-i al meu îţi aparţine, se zice despre mine că am o înţelepciune strălucită, dar e în slujba ta, sînt robul tău. Cu mintea mea am bănuit de la început, de cînd am aflat despre găsirea ta, despre dezvoltarea ta în casa comună a copiilor, am bănuit de la început puterea pe care o vei avea asupră-mi. Poate că presupunerea mea a plecat de la soarta comună care ne leagă, fiindcă, asemenea ţie, am fost

găsit şi eu acum atît de multe cicluri, încît tu nu le poţi socoti. Asemenea ţie, n-am cunoscut mai întîi altă familie decît locuitorii unei case comune, şi nu-mi amintesc, înainte de acest început, decît o înspăimîntată rătăcire. Ca şi tine mi-am petrecut adolescenţa în rezervaţie, fiindcă am fost adus aici şi instruit de un dascăl cu mult mai desăvîrşit decît mine în arta de a trăi. Da, ascendenţii mei rămîn necunoscuţi

— numai tu, stăpîna mea, cunoşti această taină, doar ţie ţi-am mărturisit-o, mă încredinţez cu totul în mîna ta. Cunoaşterea ei m-ar îndepărta, pesemne, de la conducerea şantierului, dar începuturile mele au fost uitate, s-au pierdut, fiindcă, tot asemenea ţie, am crescut lent, am apărut pe continentul acesta cu mult înaintea generaţiei bătrînului Amon. Iată de ce, spre deosebire de cei mai mulţi globusieni, depărtarea clipei acesteia de sfîrşitul vieţii mele îmi rămîne tot atît de ascunsă precum e clipa începutului. Cei ce mă cunosc pun pe seama artei vigoarea mea. Eu însumi îmi sînt însă în această privinţă necunoscut. De aceea uneori caut, mă caut în ascunzişurile fiinţei mele, în adîncul meu. Intru în mine pe poarta beţiei şi mi se pare că mă regăsesc. Alături se află ceea ce aştept de mult, o taină de nepreţuit pe care o pierd însă ori de cîte ori ies din această grădină; de aceea pătrund din nou, mai profund, mă bucur cercetînd comoara pentru a cărei găsire am trăit, dar ea se îndepărtează fără speranţa de a o mai întîlni, cînd ies din visare, cînd mă trezesc. Adevărul! Adevărul?... Poate doar medicul acela, vestitul maestru îl ştia. Iar el a pierit de mult.

Bla nu-i răspunse. Presără cîteva crustacee amfibii, o mîna de tîrîtoare şi zburătoare mărunte peste ucigătoarea ei grădină şi, ca un foc înteţit de vreascuri, parfumurile urcară din nou. Gesturile lui Rama deveniră mai lente. Aparatul de proiectat imagini îi căzu din mîini. Bla se îndepărtă.

Era tocmai în vremea cînd gîndurile lui Ka, ale elevului preferat, îl chemau pe Rama. Dar acolo, în aşteptarea sa înconjurată de sfincşi, Ka nu primi nici un răspuns. Învăţătorul său era plecat, simţurile îi călătoreau departe, tot mai departe, pe drumul tainic dinăuntrul său.

capitolul XII

— Nu te nelinişti, zise Bla. Şi tu ai să pieri în curînd.

Rama se trezise din somn pentru a doua oară.

...Era tocmai în vremea cînd N'fer izbutise să ajungă dinaintea marelui Amon. Pătrunderea în casa bătrînului Conducător i-ar fi cerut mult timp, de aceea îi venise în ajutor o anume prietenă din locuinţa comună a bătrînelor, la a cărei invitaţie Amon nu putea rezista.

În ultima perioadă, bătrînul Amon trecea timpul ambelor eclipse fără odihnă desăvîrşită, fără somn. Era deosebit de bucuros de acest lucru, pe care-l socotea o victorie a sa personală în lupta dintre voinţă şi materie. Petrecea clipele de singurătate totală făurind mari planuri pentru viitorul globusian şi, pe măsură ce se scurgeau nopţile, vedea — i se părea că vede — acest viitor cu tot mai mare exactitate.

Apoi, la ieşirea din eclipsă, însoţitorii, venind la locuinţa sa, îl găseau dinaintea imaginii civilizaţiei universale a globusienilor, proiecţie în viitor fixată de uneltele sale speciale fotogramă cu fotogramă, fireşte sumar şi totuşi cu destulă amănunţime. Amon le cerea calcule, iar ei se adresau grăbiţi institutelor de matematică practică, sau absolută. Uneori, în timpul intensei sale gîndiri, o umbră subţire se strecura în încăpere, adusă de un apel. Era o umbră tăcută şi care se mişca prea puţin, ci doar îl asculta pe bătrînul Conducător depănîndu-şi ideile, descriindu-şi planurile. Cîteodată, Amon cel bătrîn îşi întrerupea pe neaşteptate cugetarea febrilă şi, urcînd într-un vehicul de transport aerian, poruncea uneltelor ascultătoare să se îndrepte spre celălalt capăt al continentului, unde într-o locuinţă comună era întotdeauna aşteptat şi bine primit.

De astă dată, silueta slabă, cu gesturi calme, se înclină şi zise:

— Prietene vechi. Am aprins anume pentru tine arome proaspete în cupele cu miresme. Le-am aprins eu însumi. Vino să le cunoşti.

— Nu astă-seară, Mra, nu în timpul eclipsei acesteia. Îngăduie să-ţi vorbesc deschis. Trebuie să cuget pentru că, în sfîrşit, ca o vorbă limpede ţîşnită din oceanul unui grai necunoscut a apărut orbita rotundă a unei planete, inel de care vom trage cîndva, în jurul căruia se va ordona tot viitorul.

— Vino! Am stins parfumuri arzătoare cu alt parfum şi am ascultat susurul lor. Vei vedea un crîmpei al viitorului tău...

Bătrînul Amon se înclină. Ştia că nu se mai poate împotrivi. Era, de altfel, uimit: ce noutăţi îi putea spune Mra, care de multe cicluri nu îşi părăsea nici în imagine propria ei locuinţă, nu asculta transmiţătorul de ştiri şi nu afla alte veşti decît cele care i se dezvăluiau atunci cînd — singurul drum pe care şi-l îngăduia — umbra ei îi plutea în preajmă?

Nu îşi ascunse uşoara nerăbdare. Mra şi cu el erau prea vechi prieteni, legătura lor spirituală data încă de la începutul copilăriei lui, aşa încît ar fi fost inutil. I se părea, atunci cînd se îndrepta în vehiculul zburător spre locuinţa comună a bătrînelor, că pierderea de timp va fi enormă şi că, mai ales, îi scăpa un lucru foarte important plecînd. Dar erau clipele legal dedicate familiei şi Mra — bineînţeles — era familia lui.

Legătura spirituală între ei era bazată pe respect şi admiraţie. Totuşi, în limbaj globusian, aceasta era iubirea în adevăratul înţeles al cuvîntului. Amon şi Mra erau nişte fiinţe mult prea perfecte ca să nu se fi supus întotdeauna legilor, ba mai mult decît atît, să nu fi înţeles mobilul lor profund, astfel încît fiecare gest al lor fusese nu numai legal, întotdeauna, ci şi perfect degajat. Trăiau, putem zice, înveşmîntaţi în modul de trai globusian care le venea desăvîrşit.

...Deci Amon o iubea pe Mra, cu o iubire esenţială, neschimbătoare, nealterabilă, neinfluenţată de degradările timpului, încît respectul îl împiedica să nu asculte apelul ei. Conducătorul ştia că bătrîna globusiană îi este într-un fel superioară lui, îi fusese întotdeauna ca putere de concentrare şi, iniţial, ca experienţă. Căci Mra era cu mult mai în vîrstă decît el, vestiţii conducători de atunci ai oraşului hotărîseră din timp această unire pe baza studiului ascendenţei şi ei nu greşiseră, pentru că Amon aflase în Mra un sfătuitor preţios, cu o infailibilă capacitate de a judeca situaţiile. Iniţial, Mra nu era decît o modestă administratoare a unei filmoteci dintr-o casă de studii, dar rezultatele absolut strălucite pe care le dădeau sala şi filmoteca ei atrăseseră atenţia. Fireşte, o dată unirea dintre cei doi fiind hotărîtă, Mra se ocupă în mod special de Amon, formîndu-l cu tot ceea ce calităţile ei erau capabile.

Veni şi vremea cînd recunoştinţa, respectul tînărului, ca şi bucuria, plăcerea formării unui spirit deosebit pe care le resimţea Mra se prefăcură în altceva. Din nou bătrînii conducători ai oraşului prevăzuseră, ştiuseră să prevadă că alcătuirile intime ale celor două făpturi erau făcute ca să se atragă. Gesturile, culorile, cuvintele, gîndurile prinseră o altă intensitate, aerul începu să vibreze între ei într-un fel deosebit — apăru ceea ce noi pămîntenii am numi iubire, pentru globusieni doar prima

etapă, nemulţumitoare şi jalnică, a unei adevărate, trainice întîlniri...

Atracţia — o crisalidă în care se adunau la un loc instincte şi simţuri — îi amestecă pe cei doi într-un tot nedesluşit. Somnul acesta al voinţii dură mult, cu mult mai mult decît la alţii. Mra şi Amon erau făpturi, într-adevăr, deosebite la minte ca şi la trup şi, deşi în aparenţă nimic în purtarea lor nu lăsa să se ghicească vreo schimbare, ei se simţeau mistuiţi de pasiune.

Veni şi vremea mărturisirilor, precedate de trădări involuntare, de mici gesturi, bolnave priviri... Apoi clipa discuţiei sincere.

Atunci se dovedi întreagă măreţia lui Mra. Ea căută şi pretinse, ceea ce la prima vedere părea că trebuie evitat, întîlnirile concrete. De cînd conducătorul de azi al oraşului se mutase într-una din casele locuite laolaltă de tinerii cei mai de elită, Amon şi Mra înlocuiau adesea întîlnirile şi plimbările cu alt soi de comunicări. Încă din timpul copilăriei lui Amon existau între ei asemenea posibilităţi; Mra îl deprinsese prin tot soiul de exerciţii şi jocuri să-i transmită gîndurile şi li se păru mai tîrziu amîndurora nespus de amuzant să stea astfel de vorbă; duceau lungi conversaţii sau, uneori, în timp ce erau ocupaţi, în timpul lucrului, înconjuraţi fiind de unelte înţelepte sau de globusieni indiferenţi, se atingeau doar pe neaşteptate cu umbra unui apel sau se consultau, ori îşi comunicau scurt, fără posibilitatea de a fi interceptaţi, o idee, o situaţie... Alteori, pe cînd Amon îşi continua studiile paralel cu activitatea

utilă, în orele de concentrare, imaginea ei i se alătura tăcută, încurajatoare, scutind risipa de timp a unei adevărate deplasări... Ba chiar li se păruseră o vreme mult mai fermecătoare asemenea întîlniri impalpabile, mai apropiate de ceea ce simţeau a fi adevăratul plan al legăturii lor.

Totuşi, de cîte ori le fusese cu putinţă — deşi în sălile butoanelor din casele comune ale tinerilor aparatele de transmis imagini la distanţă erau luate cu asalt, şi deşi, mai ales, aceasta presupunea amestecul indiscret al altora — ei îşi reuneau umbrele, plimbările concrete în doi erau înlocuite prin rătăciri comune ale imaginilor, dînd deplina satisfacţie a imaterialităţii.

Pe atunci, gesturile erau pure, privirile limpezi, dar ele se mistuiră cu încetul în focul unei tainice prefaceri.

Cînd se pomeniră faţă în faţă cu pasiunea, ea le era un duşman pe măsură. O fiară dulce, un şiret, atrăgător, prieten-duşman...

Atunci Mra îi ceru lui Amon şi îşi impuse şi ei cea mai grea încercare a voinţei. Lungi ore, zile întregi, cicluri, care oricum ar fi fost pierdute, fiindcă înţelepciunea nu li se mai supunea, ei le petrecură laolaltă.

Între timp, bătrînii conducători ai Oraşului copacilor cu crengi în spirală deciseră reunirea lor şi ei alcătuiau în mod oficial o familie, dar lupta continua. De cele mai multe ori pereţii locuinţei familiale rămîneau transparenţi şi relaţia or se mărginea la cuvinte de dragoste, la

uşoare atingeri... Părăseau însă arareori această locuinţă. Cîteodată, Mra făcea un semn şi pereţii se întunecau, deveneau opaci, iar ei, unul lîngă altul, luau poziţii de odihnă sau se rezemau de pereţi, fără să se atingă, — spunîndu-şi doar necontenit formulele consacrate ale iubirii, impunîndu-şi o nestrămutată nemişcare, învingînd astfel atracţia dulce, chemările socotite animalice.

Încetul cu încetul, ceea ce nu era decît flacăra primă a iubirii se potoli. Începură să-şi îndrepte din nou privirile — pînă atunci întoarse spre ei şi înăuntrul lor — către universul care-i înconjura. Mai întîi puţin, nesigur, reveniră la lucrul lor. Făceau primii paşi, timizi, ca nişte fluturi ameţiţi încă de coşmarul devenirii. Primele salturi stîngace într-o lume ce li se înfăţişa acum sub alte culori. Ea, la rîndul ei, îi ameţea. Erau acum altfel, estetic vorbind, cu mult mai frumoşi. Flacăra încercărilor prin care trecuseră, temperatura înaltă a arderii le dăduse transparenţă! Amon, conducătorul de mai tîrziu, căpătă atunci un soi de iradiere cromatică, însă ea cu timpul se stinse. Şi, deodată, cele două personalităţi îşi desfăcură larg aripile, dezvăluind toata variaţia posibilităţilor lor.

Atunci, cînd crisalida zbaterilor informe rămăsese departe, se hotărîră să dea continentului lor un urmaş. Amon, care se număra printre însoţitorii vechiului conducător, fu chemat curînd în grupul de conducere. El locuia împreună cu Mra, dar chiar şi în timpul

orelor active îşi trimiteau unul altuia semne, schimbau comunicări prieteneşti. Reunirea lor fizică era astfel o simplă continuare, un apendice al comuniunii spirituale. De aceea, cînd urmaşul apăru, Mra şi Amon, în deplin acord, nu îşi mai petrecură decît arareori vremea eclipselor totale împreună, propriu-zis încetară să mai locuiască laolaltă, trecîndu-şi cele mai multe ceasuri destinate odihnei în apropierea lucrului lor.

Dar toate acestea se petrecuseră cu multe cicluri în urmă, trecuse multă vreme de cînd elevului, prietenului, tovarăşului de viaţă al lui Mra îi fusese încredinţată misiunea cea mai însemnată de pe continent; trecuse mult de cînd ea însăşi se retrăsese în casa comună a bătrînelor, punct al oraşului spre care se îndrepta vehiculul zburător. Punct al oraşului, spre care se îndrepta vehiculul încărcat cu nerăbdarea, planurile, problemele rezolvate şi nerezolvate ale Conducătorului. Cu trecutul şi viitorul său...

— Prietene şi părinte al oraşului, murmură domol Mra, cînd se aflară împreună. Am făgăduit să-ţi arăt un crîmpei al viitorului. Iată-l: În ceea ce te continuă...

Undeva, într-un ungher al încăperii, o altă bătrînă stingea cu parfumuri esenţele tari arzînd în cupe, iar fumul se înălţa luînd felurite forme.

În chip ciudat, este vorba de unica bătrînă — numele ei nu s-a conservat — care, apoi, în casa comună, a supravieţuit o vreme marelui

cataclism. Cum? E astăzi foarte greu de spus... Ne sînt cunoscute uimitoare coincidenţe datorită cărora, şi pe planeta noastră, în mijlocul unui cutremur distrugător, o năruire de bolţi şi coloane pare făcută anume ca să apere cu străşnicie trupul unui nou născut sau, dimpotrivă, o viaţă de abia mai pîlpîind, bătrînă, gata parcă să se stingă, dar continuîndu-şi astfel o vreme inutilitatea şi dez- nădejdea.

Fapt e că vecina lui Mra a fost una dintre primele globusiene care, rătăcind prin gropile fostului oraş, a putut vedea decorul unic, presărat cu vagi ruine fumegînde.

Nu de mult, avusese loc încă o gravă explozie, de aceea liniştea era întreruptă de diagonala bolovanilor întorcîndu-se pe planetă din nemaipomenite înălţimi. Departe, la orizont, una dintre insulele zburătoare, prăbuşită, ardea.

Evident, imaginile acestea nu pot aparţine decît primei zone a prefacerilor, înaintea loviturii definitive, care a desprins din trupul planetei un nou satelit. Fiindcă, deşi nemaipomenita explozie şi catastrofă a pornit din adîncul oceanului (aproximativ din dreptul ultimelor galerii săpate de globusienii de pe continentul de subsol), ea a modificat profund întreg aspectul continentelor, a provocat falii, dintre care unele s-au închis abia tîrziu, amestecînd întinse suprafeţe cu şubredul subsol. Atunci, apele oceanului au adus o linişte legendară, de loc adevărată însă, pentru că în adînc se mai petreceau brutale mişcări. Dar

puţini au participat conştient la această parte a istoriei, încît nu ni s-au păstrat din desfăşurarea şi salturile ei nici o imagine.

Ceea ce ştim cu certitudine e disparat şi aparţine unor cicluri mult anterioare. De pildă, avem chipul unei bătrîne ivindu-se dintr-un adăpost greu de dibuit. Apoi paşii ei prin stratul neutru, amorf, de pulbere groasa, sau de-a curmezişul peste cratere şi cataracte imobile în înveliş sticlos.

Ni s-au păstrat paşii ei fără umbră — neîndoios, căldura trebuie să fi fost extremă — întreaga siluetă pălind sub lumina incendiilor şi a razelor celor doi sori. Şi astfel, mai scundă parcă din pricina luminii, această făptură, avînd fără îndoială un trecut însemnat, de vreme ce locuise într-o casa comună cu Mra, înveşmîntată acum în zdrenţe, mergea, se îndrepta fără groaza şi fără proteste, aproape firesc, către o ţintă precisă.

Capătul drumului ei era departe şi anevoios. Ea însa trecea, căutînd să nu se oprească, să nu întîrzie nici măcar cu privirea asupra unui peisaj măreţ în felul său, sau nespus de sălbatic, daca sălbăticia ar fi un cuvînt potrivit pentru brusca răvăşire a unei civilizaţii.

Iar la capătul mersului ei, acolo unde resturile unei clădiri oarecari nu dădeau prea mari indicaţii, bătrînă devenită deodată pătimaşă făcu gesturi uitate parcă de globusienii de suprafaţă de-a lungul multor milenii: porni să scormonească, să sape în modul cel mai primitiv.

Şi nici nu băgă de seamă cealaltă siluetă, cu părul răvăşit, ţinînd strîns o jalnică rămăşiţă, o comoară unică — ceea ce fusese altădată prototipul sau doar iluzia celui mai perfecţionat prototip de receptor al mesajelor venite din univers.

Nu văzu, sau nu se sinchisi, nu dori să vadă că, ghemuit printre sfărîmături, Het o privea.

Dar, desigur, imaginile de mai sus aparţin unei alte părţi a timpului — ele au urmat la o oarecare distanţă evenimentelor principale pe care le istorisim. Deşi, pe de altă parte, faptele considerate din depărtarea noastră devin aproape concomitente. Aici totul depinde de felul cum calculăm timpul: el poate fi socotit pe cicluri, în toate subîmpărţirile lui, sau poate fi măsurat în bloc, ca o formă geometrică masivă, în care evenimentele coexistă şi e greu de spus care a apărut mai întîi.

Fiindcă odată clipele mobilate cu fapte, cu gesturi, nimic nu demonstrează că ele pier, încetează cîndva; tot atît de

adevărat e însă că acei ce sînt situaţi în interiorul vremii îşi reprezintă cel mai adesea distanţele ei ca pe nişte simple traiectorii punctiforme, ca pe un imens monom.

...Undeva, pe acest parcurs, Amon se afla lîngă Mra şi urmărea cuvintele ei.

El coborîse din vehiculul zburător şi pătrunsese în locuinţă, purtat de firul treptelor rulante. În trecerea prin complicatele coridoare, cupele cu arome prindeau să fumege, înviorate de mişcările mecanice ale roboţilor-slujitori de la intrarea în încăperile aparţinînd fiecărei bătrîne. Conducătorul le întîlnea în drum, sau ele ieşeau anume ca să-l zărească, îi făceau semne prieteneşti, protectoare — cele mai multe fuseseră cîndva personalităţi celebre, îşi încheiaseră în mod strălucit misiunea, iar Amon nu era decît tovarăşul de viaţă al uneia dintre ele, ultimul cuvînt în legătură cu activitatea sa nu fusese încă spus, de aceea le era inferior.

...Arome proaspete, stimulatoare, arome ce aduceau parcă în încăpere plante oceanice... aromele combinate de Mra!

— Prietene şi părinte al oraşului. Am făgăduit să-ţi arăt un crîmpei al viitorului tău.

Într-un ungher, o globusiană stingea, cu expresia reculegerii extreme, esenţe arzînd în cupe. De faţă mai era şi altcineva — o făptură tînăra, desigur, judecînd după masca ei foarte la modă.

Ca orişice gazdă, Mra îl aşteptase pe bătrînul Amon în mijlocul încăperii, înconjurată de grija

uneltelor ei. Primirea se desfăşură cu extremă politeţe, conform celui mai strict ritual. Îndată însă, după încetarea practicilor ceremonioase, pereţii dinspre oraş deveniră opaci. Tînăra globusiană îşi smulse cu un gest nerăbdător masca şi, azvîrlind-o, căzu la picioarele oaspetelui.

N'fer se simţea fără îndoială îndurerată. Ea căzu totuşi cu graţie, avu grijă să se prăbuşească dintr-o dată, asemenea zburătoarei al cărei chip îl purta, încît bătrînul Amon urmări cu plăcere armonia mişcărilor.

Chiar smulgerea bruscă a măştii se petrecu în anumite limite, şi tot ceea ce urmă, nerăbdarea spuselor dovedea în fapt o foarte bună cunoaştere, o subtilă posibilitate de manevrare a convenţionalului.

— Conducătoroile, strigă N'fer armonios. Îngăduie unei făpturi umile să ţi se înfăţişeze şi să-ţi încredinţeze deznădejdea ei.

Părea că tovarăşul de viaţă a lui Mra o priveşte pe N'fer fără prietenie şi fără uimire. De fapt era tulburat. Nu putea să nu o recunoască, deşi o zărise o singură dată, atunci cînd, pe baza calculului ascendenţilor, aprobase contopirea viitorului ei cu acela al fiului său.

Acum i se păru însă cu totul alta, ca şi cum fiinţa de atunci ar fi purtat pe nedrept o mască imobilă cu trăsăturile fermecătoare ale făpturii de azi. Sau poate era altul el, cel ce privea?

Continuă deci să urmărească cu un ascuns interes spusele fetei şi nu făcu mai întîi nici o

legătură între lamentările ei şi primele vorbe şoptite de Mra.

— O, părinte, zise fata. Mi-ai făcut cîndva cinstea să nu mă socoteşti fiinţa cea mai prejos, iar printre cei care mă cunosc îndeaproape sînt destui care îţi vor spune că nu ai greşit. Am crescut în respectul legilor, printre ascendenţii mei se aflau legiuitori, în casa comună m-am dezvoltat sîrguincios, iar acum, dacă vei întreba grupul cercetătorilor printre care lucrez, ţi se va spune că pot vorbi despre fiece piatră, despre trecutul acestei planete cunosc tot ce e conţinut în filmotecile ambelor continente. Pe dealurile-muzeu ale oraşului există contribuţia mea, modestă, pe măsura puterilor mele la sortarea şi ordonarea rămăşiţelor altor civilizaţii. Am făcut-o nu numai pentru că ocupaţia aceasta intra în misiunea mea, ci, mai ales, fiindcă iubesc armonia, ordinea, ele îmi sînt fireşti, sau cel puţin am socotit pînă acum că îmi sînt fireşti, pînă acum cînd îmi contemplu singură decăderea. Desigur, tot ceea ce vorbeşte în favoarea mea mi-e în acelaşi timp împotrivă. Nu vreau să fug de ispăşiri. Dar este nedrept ca lovitura să cadă şi asupra ta, prin urmaşi. De ce atîtea pedepse? Fiindcă, pedepsinu-mă pe mine, vei fi abia al doilea care loveşti. Înaintea ta am fost eu, rupînd veşmîntul sufletului spre a vedea adevărul, aşa cum am sfîşiat masca civilizată pe care ţi-am azvîrlit-o la picioare.

Bătrînul conducător nu îndrăzni să facă nici o mişcare. Celelalte două globusiene precum şi

N’fer socotiră liniştită intransigenţă, nemişcarea sa. În adevăr, el urmărea prea puţin conţinutul cuvintelor. Se întrebă ce are şi îşi răspunse singur că e copleşit de un farmec estetic pur. Sub imperiul acestuia, agitaţia interioară în care trăise în ultimii timp se potoli. Pieri tainica nemulţumire ce-l însoţise pînă la locuinţa lui Mra. Făptura tînără din faţa sa se mişca, spunea ceva, dar mai înseninată decît înţelegerea spuselor ei era contemplarea, ca o îndepărtată amintire a sufletutei.

Gustă cu voluptate destinderea pe care o resimţea în faţa frumuseţii. Nimic nu mai putea să-l tulbure. Era ca un joc de eclipse, domol, topindu-se, privit dintr-o grădină suspendată a celuilalt continent, sau de pe o insulă zburătoare.

Uită că trecuse foarte mult de cînd — din tinereţe — nu mai admirase un asemenea joc. Vag înregistră că N’fer îi vorbea despre urmaşi.

Imaginile, jalnicele ei imagini-cuvinte rămaseră în încăpere, rătăciră o vreme, se izbiră de pereţi ca zburătoarele oarbe şi abia pe urmă se întoarseră către vechiul prieten al lui Mra, căpătînd înţeles.

— ...Sînt pedepsită, spunea mai departe N’fer. Destinul meu se năruie şi eu primesc, pentru că am călcat legile, iar

legile mă preveneau. Totodată însă linia neamului vostru se va stinge, nici o globusiană superioară nu va mai veni alături de fiul tău, după ce eu am fost mistuită de iraţionalitatea acestei iubiri, şi pe cînd, undeva pe continent, un urmaş neoficial al respectatului Conducător va rătăci ...cel mai prejos dintre semeni. Nici eu, nici globusianul care m-a înşelat, nefiindu-mi prieten, nu-l vom putea apăra. Pentru urmaşul urmaşului tău e îngăduinţa pe către ţi-o cer.

Tot atît de brusc precum venise, starea plăcută şi legănătoare pieri. Un al doilea val, de astă dată de mînie viguroasă, şi parcă din nou, împreună cu el, îndepărtata amintire. Neputinţa recunoaşterii mări supărarea bătrînului mai mult chiar decît gravitatea ştirii pe care o primea (urcau în încăpere arome aţîţătoare)...

— La ce bun pomeneşti de îngăduinţă, spuse cu severitate Amon. Cine poate înşela o făptură atît de sănătos crescută cum e N’fer.

Vorbise nespus de egal, mişcările nu-i trădau nici mirarea, nici mînia.

— De ce o priveşti astfel? spuse totuşi din ungherul plin de fum bătrîna.

— Nu poţi invoca pentru lămurirea cazului tău tinereţea, deoarece există reguli ale demnităţii care te îndrumă oricînd.

N’fer zăcea nemişcată, copleşită de vina ei.

— Pasiunea naşte pasiune, grăi din nou, fără legătură aparentă vecina lui Mra. (Ce-i trecuse prin minte?)

Conducătorul coborî pe locul său de repaos.

— Ia-ţi o poziţie de odihnă şi să ne reculegem, murmură Mra.

Totul fusese spus, acum bătrînul Conducător înţelesese totul. Urmau hotărîrile; de fapt erau stabilite de mult.

— Nu aştepta nimic de la îngăduinţa mea!

— Şi, totuşi, eşti singurul care poţi, dacă vrei, să hotărăşti altfel, spuse gînditoare Mra. Desigur nu o vei face.

N'fer înălţă asupra lui privirea ei netulburată, trează. Apoi o plecă iar.

În casa comună a tinerilor, un apel ca o străfulgerare luminoasă alungă amorţeala odihnitoare a tînărului Am'n, îi strînse mădularele şi îl făcu să se înalţe de pe covorul aspru.

— Vino-ţi în fire, fiule, îi porunci în gînd părintele său.

— Sînt aici, dătătorule de viaţă, te ascult!

— Simţi mînia care mă răscoleşte? Doar tu, în clipa asta, o poţi simţi.

— Aşa este... Loviturile ei mă scutura ca o furtună. Mă plec în faţa puterii ei.

— Ascultă, Am'n, urmaşul meu, fiu slăbănog al unui întreg şir de globusieni puternici, de globusiene intransigente, am stat în ultima vreme arar de vorbă. Nu am vrut să-ţi acord ceea ce nu puteam dărui tuturor, am crezut însă că ştii, am crezut, oricît de puţin mi-ai semăna, că doreşti ca şi mine să ai aceleaşi drepturi cu locuitorii continentului, dar obligaţii mai mari!

— Ceea ce spui, părinte, este adevărat.

— Nu minţi! Ghicesc în răspunsul tău străvechea înşelătorie de care ai noştri au uitat să se apere, de aceea ai lovit atîta de puternic sărmana făptură din faţa mea, această N'fer,

care conform legilor este vinovată, dar pe care eu o absolv.

— Într-adevăr, ea nu are decît o singură vină, aceea de a ne fi trădat.

— Nu s-a plîns, nu te-a acuzat cu un singur gest. Despre ce fel de trădare e vorba? Eu nu o cunosc... O ştiu însă pe a ta, pornită din slăbiciune şi care devine a noastră, a tuturor.

— De ce a tuturor? Sînt un tînăr atît de oarecare. Ce însemnătate pot avea greşelile mele pentru ceilalţi? Îngăduie deci să le păstrez.

— Văd că nu ştii nici măcar să-ţi măsori greşelile! Cine-ţi dă dreptul să spui că e mărunt un gest dezordonat? Dacă prin tine neamul nostru, indiferent de meritele lui, va cădea din funcţiile oficiale, dacă se va stinge aparent, continuat doar undeva, obscur, în mulţime, dacă se va schimba conducerea acestui continent mai poţi numi greşeala ta oarecare? Nu devine gestul tău uriaş? Dar însingurarea la care condamni admirabila făptură pe care ţi-am ales-o? Disarmonia iubirii voastre, ruptă, înjumătăţită de violenţa pasiunii animalice, în locul unei uniri pe plan superior, înconjurată de aureola adevăratei fericiri, despre care nu se poate să nu-ţi fi vorbit Mra?

În încăperea în care se afla Conducătorul, Mra întoarse capul şi îl privi.

— Mînia mea, spuseră mai departe gîndurile bătrînului (în sinea lui le simţea ca un strigăt), este aceea a întregului nostru şir de predecesori.

Tînărul Am'n nu răspunse.

(Aromele deveniseră înecăcioase.)

— Cînd mă gîndesc, urmă bătrînul, că în locul desăvîrşirii ce v-ar fi răsplătit curajul, dîrzenia

firească în faţa asaltului naturii, n-aţi izbutit să fiţi mai mult decît două tîrîtoare neruşinate, două plante carnivore consumîndu-se reciproc.

— Pasiunea naşte pasiune, zise bătrînă. O unică celulă se divide, se multiplică imens, devine contagioasă. În tinereţea mea am căutat cîndva originea acestei proliferări.

Fireşte, tînărul Am’n n-o auzi. De altminteri, nici ea nu putuse urmări gîndurile bătrînului. Era ciudat: De ce vorbise astfel?

— Într-adevăr, N’fer merita un tovarăş de viaţă mai desăvîrşit, recunosc, şi totuşi nu are în univers un prieten mai devotat decît cel care pare a-i fi făcut atîta rău. Am încercat să o iau către un ţărm care însă nu pare făcut decît pentru mine. Un ţărm al faptelor şi vorbelor depline, al gesturilor care nu pot fi întoarse pe dinăuntru ca nişte veşminte, ca să devină contrarul lor: tinereţea — bătrîneţe, voinţa, privită răsturnat — lăcomie, dreptatea — neadevăr măcar pentru unii, legea — nu numai sprijin, ci şi hotar.

— Legea… hotar, repetă Amon. Te urmăresc prea bine. Tu ai îngăduit globusienilor palizi, care au pierit apoi în rezervaţia lui Rama, princinuindu-ne atîtea supărări, să încalce graniţele legiuite, să pătrundă în oraş. Ştiu acum de ce…

— Înainte de a muri ei au ajuns totuşi la o anume înţelegere. Nimeni n-ar trebui îndepărtat de la înţelegere prin hotărîri. Poate aşa se numeşte chiar ţărmul spre care aş fi vrut să o duc pe N’fer: o altă înţelegere. Îi simt

dulcea chemare, îmi pare nespus de atrăgător. Sînt făcut pentru el; abia atingerea lui şi nu, îngăduie să ţi-o mărturisesc părinte, misiunea pe care o împlinesc acum poate umple aptitudinile mele. Am spus: Aş fi vrut... simt... dar mă opresc... Simt, aş fi vrut... Nu mă încapăţînez. Am navigat pentru doi şi sînt ostenit. Ce-mi rămîne de făcut?

— În primul rînd să te întorci la respectul legilor, cugetă Conducătorul. Înţelegerea cuprinzătoare este o misiune a vîrstei înaintate, tu nu o meriţi. Sînt lucruri pe care e prea timpuriu să le încerci. Adesea tinerii judecă pripit, de aceea, în grupul de conducere al oraşului n-am chemat tineri. Regulile stabilesc ca tinerii să se supună, şi orice nesupunere trebuieşte pedepsită. Te îndoieşti că lumea noastră este drept alcătuită? Chiar numai acest gînd al tău, tulburător, poate primejdui marea misiune. E firesc deci să fii sancţionat. Pleacă, aşadar, du-te pe continentul de subsol. Acolo te vei încredinţa tu însuţi de ce e necesară ordinea, supunerea în faţa regulilor.

Deasupra creştetului celor adunaţi în jurul lui Mra apăru prin tavanul transparent inelul strălucitor al primului soare ieşit din eclipsă. N'fer ridică fruntea, revenindu-şi, relaxîndu-se dintr-o profundă concentrare. Lumina lăptoasă îi căzu pe obraz. La rîndul său, bătrînul se întrerupse din cugetări, o privi şi i se păru, în această primă clipă a renaşterii culorilor, că peste obrazul ei se suprapune o imagine venită de foarte departe. În sfîrşit, pe aceasta o

căutase. Era, cu foarte mici deosebiri, chipul tinereţii lui Mra!

— Cît despre N'fer, continuă bătrînul, o iau sub protecţia mea. Fără îndoială va prefera să rămînă de acum încolo singură. Dar voi încerca să o ajut astfel, încît să poată cultiva în singurătatea ei bucuriile perfecţiunii. Nu pot pedepsi prin tine meritele ascendenţilor ei, nici calităţile urmaşilor noştri, care, desigur, ne vor depăşi. Aşa hotărăsc şi am acest drept!

Conducătorul se întrerupse. De altfel, rămăsese singur cu gîndurile sale. Acolo, în partea cealaltă, de o oarecare vreme, urmaşul său lipsit de cuviinţă se ridicase, ieşise din spaţiul care-i aparţinea.

— ...Trebuie să mă întorc, Mra, spuse bătrînul. (N'fer se îndepărtase dînd semnele celui mai profund respect.) La ceasul acesta însoţitorii mei mă aşteaptă. Totuşi sînt silit mai întîi să-ţi aduc o mustrare, poate prima de cînd ne cunoaştem: de ce e urmaşul nostru atît de deosebit nouă?

— Prietene vechi, şopti Mra, ieşind la rîndul ei din profunda şi reculeasa nemişcare. Aşteaptă, nu pleca încă. Întîrzie, amînă doar cu puţin, de astă dată, întoarcerea ta la activităţi folositoare tuturor. Am să dau răspuns întrebării tale, o aşteptam. Însă durerea acestei tinere, soarta fiului nostru nu sînt singurele pricini pentru care te-am chemat. E o ştire pe care de mult o amîn.

— Nu e bine să amîni, zise din ungherul plin de abur parfumat bătrînă. Fiece lucru la timpul său, nu e bine să amîni.

Fără îndoială, prezenţa ei la o astfel de discuţie ni s-ar fi părut nouă, locuitori ai altui timp şi loc, de nesuferit. Dar Mra şi bătrînul Amon nu se mai întîlneau — semn al extremei lor bune-cuviinţi — decît arareori singuri.

De astă dată însă Mra dădu voite semne de nerăbdare.

— Am tot amînat clipa solemnă în care va fi din nou necesar să stăm faţă în faţă, numai noi, între pereţii opaci, întări ea.

— Mă voi retrage, grăi bătrînă înţelegînd. Mă voi retrage, nu încercaţi să mă opriţi, e firesc, nimeni nu vă poate condamna izolarea. Mă voi retrage. Mra, spuse după obicei încă o dată bătrînă şi le trimise o singură privire curioasă.

Ei tăcură. Se priveau nemişcaţi.

— Prietenă scumpă, gesticula însă Amon, de îndată ce rămaseră singuri. Ce sînt aceste taine? Ele îmi întîrzie începutul unei zile preţioase. Grupul nostru de conducere doreşte să pornească spre lumea dedesubtului, pentru a împăca şi uni prin ştirea plecării apropiate nădejdea continentelor. Chiar acum, cînd îţi spun acestea, însoţitorii s-au şi adunat, mă aşteaptă. Nu de la tine am învăţat rigurozitatea începuturilor de zi?

Tovarăşa lui de viaţă nu îi răspunse numaidecît. Interior, Conducătorul simţi atingîndu-l un val de tristeţe şi se opri. Ca altădată cînd se lupta cu iubirea, Mra,

rezemîndu-se de unul dintre pereţii opaci, îl privea şi îl silea sa o privească, să îi admire, în ciuda vîrstei, frumuseţea demnă, calmul impenetrabil, desăvîrşit.

— Dar rigurozitatea sfîrşiturilor, prietenul meu? întrebă cu demnitate. Ea este mai însemnată şi e necesar să o respectăm!

Mra luă loc pe aşternutul aspru şi îi făcu semn bătrînului Amon să coboare alături.

Îndată, uneltele învăţate le puseră dinainte cupe cu băuturi înjumătăţite, precum şi — rupte în două — cele mai de preţ roade ale continentului de dedesubt.

— Măsurînd mereu timpul planetei, ai pierdut, prietene, măsura vremii noastre. Îngăduie să-i acord acum eu deplină însemnătate. Pretutindeni în casele comune ale bătrînilor, generaţia mea îşi ia în zilele acestea rămas bun de la însoţitorii trecerii ei. A venit vremea sa ne luăm rămas bun. Curînd voi pieri.

Conducătorul îndepărtă de lîngă el aparatul de exprimat gînduri. O ascultă, o privi. Începu ceremonialul despărţirii definitive.

— Ce e definitiv, urmă Mra, e mai însemnat decît ceea ce continuă. Întreg viitorul plăteşte acum, în faţa despărţirii noastre definitive. Aşa e firesc... Aşa e firesc, spuse mai departe bătrînă Mra. Noi sîntem doi, planeta are doi sori, dar sorii intră în eclipsă pe rînd. Eu înnoptez. Îngăduie să-ţi fac o mărturisire.

Uneltele înţelepte schimbară între ele cupele, cei doi bă-trîni se înclinară, iar ea continuă:

— Existenţa mea a început înaintea vieţii tale şi sfîrşeşte înainte. Generaţia mea a aflat destinul globusian înaintea voastră, v-a transmis apoi condiţiile înfăptuirii lui. Şi totuşi misiunea mea s-a încheiat prea puţin glorios, cu mult mai puţin decît aş fi dorit-o, mai puţin decît îşi închipuie cei ce m-au cunoscut. E adevărul, Amon, o spun cu tristeţe. E adevărul şi el nu îmi stă în faţă pentru întîia dată acum. Reuşita mea strălucitoare ai fost doar tu — de aceea te-am iubit. Erai desăvîrşit, a fost datoria mea să te iubesc, dar apoi dragostea ce ţi-am purtat-o m-a răpit lucrului meu — întreaga noastră viaţă m-am silit să ţi-o ascund. Am întors mereu către tine trăsăturile cele mai desăvîrşite, ca un chip luminat doar pe jumătate, lăsînd în umbră cicatricele celuilalt obraz.

Uneltele înţelepte le întinseră două talgere cu arome. Doi fluturi jucau în aburul lor. Mra şi bătrînul Amon se în-clinară.

— O, Amon, Conducătorule, prietene, nimic nu s-a schimbat. Pentru mine n-a fost pe lume un adevăr mai imuabil decît pasiunea mea. De-a lungul atîtor cicluri eu am rămas aceeaşi, numai puterile mi-au slăbit. Aceasta e taina deosebirii dintre noi şi urmaşul nostru. Îmi recunosc în ultima clipă nedreapta purtare, am fost tot mai puţin desăvîrşită în instruirea lui fiindcă lucram să fiu astfel în faţa ta.

Fumul talgerelor se înfăşură în jurul mişcărilor ei. Atent, Conducătorul o urmărea prin transparenţă.

— Mi-am tăinuit înfrîngerea, zise ea, fiindcă am dorit să nu arunc nici această umbră asupra ta; Nedesăvîrşirea urmaşului nostru a ajuns-o acum pe N’fer.

— N’fer îţi seamănă, spuse bătrînul.

— O, de-ar fi aşa! Dar în ciuda greşelilor, pe ea înfăptuirile o aşteaptă, e tînără, e hotărîtă, pe cînd eu mi-am restrîns încetul cu încetul misiunea existenţei mele. Ai rămas în ea doar... tu. Plec deci, întristată. Plec întristată, Amon, prietene, ajută-mă !

— În ce fel?

— Ştii bine în ce fel. Aşa cum numai ţie îţi este îngăduit. Dacă vrei.

— Te gîndeşti ...

— La un alt început, spuse Mra şi mişcările ei erau liniştite ca, de altfel, tot timpul de-a lungul pătimaşelor ei spuse, de-a lungul pătimaşei ei vieţi. La prelungirea acestei existenţe într-o alta, plină de noi nădejdi. Cunosc întrebările pe care ţi le-ai pus, căutările doctorului Rama, sînt încă singura care am aflat, alături de tine, despre bucuria biruinţei. Dă-mi alte forţe tinere, Amon, dă-mi timp de ajuns. Pot începe, în sfîrşit, adevărata mea activitate; am lucrat îndelung la liniştea mea pe care abia acum o stăpînesc — şi cui poate fi destinată născocirea doctorului Rama, dacă nu celor care, avînd însuşiri suficiente, nu au dăruit lumii întreaga lor forţă. Abia acum mă simt în stare să-i cresc Globusului generaţii perfecte, ţie, prin cel ce va veni, un strălucit urmaş. Dar dacă accepţi să pier, voi rămîne imuabil nedeplină, misiunea mea pierdută definitiv.

Cele două talgere fură despărţite, iar una se stinse brusc, fluturele coborî pe umărul Conducătorului. Ochii lui Amon păleau goi.

— Prietenă scumpă, zise. Fireşte ţi-aş dărui întreg un alt timp — nemurirea — dacă aş putea. Dar adevănul pe care-l cunoşti e înjumătăţit ca băutura din cupe. Cealaltă jumătate am sorbit-o de curînd şi era amară, Bucuria nu a durat mai mult decît o oarecare aromă. Din rezervaţie mi-a apărut ştirea consecinţelor ucigătoare ale flaconului din cutia doctorului Rama.

Conducătorul desprinse cu delicateţe de pe veşmînt fluturele, îl lăsă să pîlpîie ameţit.

— Dacă aş putea, zise minţind cu blîndeţe, dacă aş avea puterea nemuririi. Nu o am însă şi, totodată, îmi lipseşte acest drept. Judecă tu însăţi, Mra: pot îngădui neamului meu, celor apropiaţi mie, ceea ce nu aş da altora şi nici nu există în

fapt, pentru că încă nu s-a hotărît? E drept, ne apropiem de hotarele timpului. Dar cine? Cui îi va aparţine dreptul de a le depăşi? Încă nu ştim. Oricît mi-ar fi de greu, voi rămîne prin urmare singur. Voi rămîne ameţit de singurătate ca o biată zburătoare. Amon şi Mra se înclinară.

capitolul XIII

Întorcîndu-se spre locuinţă, bătrînul Amon fu năpădit de gînduri. Nu îl tulbura minciuna rostită la solemnitatea despărţirii definitive credincioasei sale prietene. O spusese ca să o apere de deznădejdi tîrzii; cu toată mînia pe care i-o stîrnise doar bănuiala unei minciuni la propriul său urmaş, el însuşi îşi îngăduia să o folosească, era unul din drepturile în care fusese cîndva iniţiat: în orînduirea globusiană, el era singurul căruia îi aparţinea „dreptul la neadevăr”. Nu, în vehiculul zburător Amon işi spuse încă o dată că mîntuirea neadevărului era nu numai un „drept” al său, ci, în decursul vremii fusese silit să o recunoască, un mijloc de neînlăturat, extrem de folositor umanităţii globusiene, dacă era utilizat judicios; el nu îşi îngăduise în propria sa familie alt răspuns decît cel pe care l-ar fi dat tuturor.

Rămînea tristeţea despărţirii de Mra, brusca pătrundere în conştiinţă a iminenţei intrării ei în neant, zguduitoarea ei mărturisire cu privire la misiunea nemulţumitor încheiată, singurătatea lui apropiată, asaltul frămîntărilor privind

valoarea propriei sale misiuni. Şi rămînea, mai ales, următoarea întrebare: Fără îndoială, procedase riguros refuzînd-o pe Mra; dar cine vor fi cu adevărat cei cărora, primii, li se va acorda, desigur nu nemurirea, dar poate chiar mai mult decît atît, forţa de a-şi prelungi existenţa, de a hotărî limitele ei? Fiindcă nu urma să fie puterea globusiană de a-şi reînnoi mereu ciclurile vieţii, unită cu posibilitatea de a limita după voie, mai mult decît o nemurire neschimbătoare, implacabilă, deznădăjduită poate cîndva?... Deci care vor fi criteriile în necesara selecţie? Fiindcă era de neconceput o existenţă infinită, acordată oricui. Ba chiar atare preocupări erau întîrziate, de vreme ce un prim semn al născocirii lui Rama se şi afla în taina locuinţei lui.

Toate acestea erau probleme esenţiale; intra în obligaţia Conducătorului să le prevadă, să dea din timp îndrumări pentru rezolvarea lor.

Dar, ajuns aproape de ţintă, bătrînul Amon îşi stăpîni frămîntările, le supuse îndatoririlor zilei care începea. Din depărtări încă, îşi zări grupul însoţitorilor. Se pregăti să coboare. Totul părea că reintră în normele activităţii obişnuite.

— ...Rama, părinte iubit, învăţătorule!...

Cît timp trecuse de atunci? Cît timp trecuse de cînd Ka strigase în gînd, pătruns de o teamă necunoscută, spaima făpturilor închise în cuştile de sticlă din propriul său pavilion? Cît timp era de cînd îi spusese globusianului palid

care îl însoţea: „Experienţa a reuşit, sîntem înconjuraţi...”

— Rama, învăţătorule, unde eşti, încotro să-mi îndrept gîndurile? Mă concentrez asupra ta înaintea unei încercări,

cumplite poate, înaintea descoperirii unui adevăr pentru care îmi azvîrlu în joc viaţa.

Pierdut în ţara fermecătoare din serele lui Bla, vestitul medic nu răspunse.

— Rama...

De atunci, pentru tînărul medic începuse o altă existenţa, nouă, de peşteră. Experimentator şi în acelaşi timp piesă supusă periculosului experiment, el privea atent, supraveghea, nota. Însoţitorul său, Strn, căuta să nu-l tulbure. Mişcările, privirile celor doi se înţeleseră; fără cuvinte deveniră o echipă şi globusianul palid uită izbucnirile sale violente. (Sau poate le amîna doar pentru mai tîrziu?)

Reaprinseră focul. El ardea pe marginea străvechiului mormînt, în care stăteau retraşi ca într-o ultimă tranşee. Nu aveau la ei nici un fel de arme, dar socoteau un soi de pavăză provizorie flăcările.

Dincolo de jocul lor, erau asediaţi de întuneric, de linişte. Ameninţaţi de aşteptare. Un timp... Cît timp? Clipele nu se îndepărtau. Rămîneau imobile, ca o apa mocirloasă şi grea.

Gîndurile, gesturile, evenimentele rămîneau şi ele, mobilînd spaţiul dintre cele două intrări, de la pardoseala de piatră la bolţi.

— Rama!... Mă asculţi? spuse în gînd pentru ultima oară Ka.

Apoi renunţă.

— Uite-i!

Sfincşii intrau.

Mai întîi pătrunse în peşteră o femelă; ea alergă pe culoarul înalt, mieunînd. Silueta

acestei prime treceri rămase cumva, pentru cei asediaţi, în depărtări de neatins, mult după ce ea coborîse, urmată de ceilalţi.

— Trebuie să ne apărăm, zise Strn. (Gîndul, cuvintele rămaseră în peşteră.)

Ka nu se mişca. Privea încordat.

Însoţitorul sau manevra brusc şi din răsputeri declanşatorul. Zgomotele ca nişte zburătoare oarbe se izbiră de bolţi, dar, fără să pară cîtuşi de puţin înspăimîntate, fiarele-oameni înaintau. Simplu, cu măreţie, inconştiente de implacabilul venirii lor, trupurile masive se profilau lent peste surpăturile peşterii, coborau, mîrîind vag, ameninţător, din cotloanele misterioase ale firidei.

Era o întreagă ceată, femele cu chipul pur, cu piepţi desăvîrşiţi, purtîndu-şi puii înfipţi, agăţaţi în blană şi păr, bărbaţi cu mişcări demne, fiare-adolescente, fiare-prunci.

— Animale scîrboase, spuse Strn şi aruncă declanşatorul în mijlocul lor. Acesta făcu, în sfîrşit, explozie! „Sîntem pierduţi”, gîndi concomitent, pe cînd răsuna un strigăt sălbatic, una dintre fiare fusese rănită.

Totuşi nimic grav nu se produse. Nici un atac, mînat de o mînie sălbatică, iresponsabilă. Fiarele-oameni se răspîndiră prin peşteră. Unele se lungiră, altele se aşezară. Cu capul culcat pe labele dinainte, cîteva priveau — ochii de culori schimbătoare — jocul mărunt al flăcărilor. Într-un ungher, sfinxul rănit lăcrima, sugîndu-şi rănile.

— De ce nu pornesc, de ce nu ne atacă? întrebă Strn. (Cînd spusese asta?... Timpul — stătut mocirlos.)

— De ce nu ne atacă?

(Din nou.)

— De ce nu ne atacă, mă întreb ?

Din penumbra peşterii, contururi, forme apăreau tot mal clare. Lumina focul, în depărtări străluceau pietre, sclipeau ochii fiarelor şi, în adîncitura care le servea celor doi drept adăpost, se alungea arabescul fin luminos al imaginilor aparatului de vorbit.

— Nu ştiu, răspunse Ka, încereînd pentru înîia oară să dea o vagă explicaţie. Cred că atîta timp cît va străluci focul vom fi apăraţi!

— Sînt nişte fiare, sînt cele mai primitive, cele mai obtuze fiare ale planetei noastre. Şi cît sînt de sîngeroase ai să te încredinţezi în curînd! Pentru că licărul acesta, care-i îndepărtează prosteşte, se va stinge cînd nu vom mai avea prin preajmă ce să azvîrlim peste jar.

— Se poate, spuse tînărul medic. Dar dacă nu ne vor ucide — şi aşa s-ar părea, de vreme ce n-au făcut-o — atunci, priveşte, Strn, ce lucru demn de o pătimaşă atenţie! Pri-veşte-i cum sînt, cum trăiesc! Vom fi primii globusieni, poate după sute de cicluri, despre care se va putea spune că au privit din imediată apropiere sfincşii mişcîndu-se liber, în intimitatea cavernelor lor. Observă-i, bărbaţii adunaţi laolaltă, vezi femelele îngrijindu-şi puii, rănitul înconjurat de solicitudinea celor tineri, gemînd şi încercînd să se stăpînească, uită-te şi dă-ţi seama, au obiceiuri, adevărate moravuri.

— Mă întreb ce au de gînd !

— Spui gînd... Prin urmare ai înţeles. În rest nu ştiu. Dar există desigur o explicaţie... o raţiune. Dacă nu ne-au atacat, poate ne consideră iresponsabili — ştiu eu? Poate focul

nu-i îndepărtează, cum e de presupus, ci dimpotrivă, îi atrage... încerc să aflu, să îi cunosc.

Timpul, o apă mocirloasă. În interiorul său creseînd, plantă miraculoasă şi galbenă — foamea.

— Oare nu ne caută, nu ne vine nimeni în ajutor? Va trebui, va trebui să încercăm în curînd... va trebui să ne aventurăm în afara acestui adăpost de piatră, care, la drept vorbind, nu foloseşte la prea mare lucru. E mai mult o închisoare.

Ka rămînea nemişcat.

— Prea bine, spuse lent în cele din urmă. Să încercăm. Da,

da, să încercăm. Dar ţine-te cît mai aproape de foc, voi căuta să te apăr, de va fi nevoie, azvîrlind jar.

Şi aşa, cu băgare de seamă, globusianul cel palid porni în prima din foarte curioasele expediţii care aveau să-l înveţe disciplina unui trai viitor. Sfincşii păreau că-l privesc cu indiferenţă.

Din întîiul drum către fundul peşterii, Strn se întoarse cu un braţ de vreascuri.

— Şi acum vom încerca să ne îndreptăm către ieşire, murmură după o vreme tînărul medic.

Nu sfîrşi gestul şi animalele-oameni deveniră atente.

Un glas de copil, glasul unui pui urca scoţmd un şir de sunete guturale. Ka ascultă nespus de concentrat, apoi se strecură, ieşind dintre pereţii-pavază ai adăpostului, mai întîi ghemuit, apoi înălţîndu-şi statura puternică.

Un salt... Urlete mînioase. Asediatul se întoarse în grabă.

Erau prizonieri, nu mai încăpea îndoială. Dar pentru ce? În ce scop?

Pentru că, totuşi, mai tîrziu, cînd Strn făcu din nou o expediţie către ungherul cel mai apropiat (mărginit de pereţii compacţi excluzînd orice evaziune), drumul îi fu îngăduit.

El se întoarse cu un soi de plante palide de stîncă, umede şi grase la gust.

— Îngăduie, prietene vestit, spuse el înclinîndu-se, să-mi fac şi aici datoria de globusian palid.

Ka cercetă ierburile aşezate dinaintea sa şi se înclină ceremonios. Apoi rîse, era vechiul său rîs, ţîşnind iar, surprinzător, în existenţa aceasta care-i părea lui Strn de neînţeles, fără noimă. (Dincolo de pereţii scunzi ai adăpostului lor, fiarele-oameni ascultară cu ochi sclipitori.)

— Îţi dai seama, începi să înţelegi, prietene Strn, zise şi hohotele umplură peştera, rămaseră acolo mult timp. Îţi dai seama? Fiinţele acestea primitive — animale, cum spui — nu te lasă să pieri, au grijă de noi, ne îngăduie să ne hrănim... Da, da, sînt primitive, ai dreptate, şi totuşi nu ne distrug cum te-ai fi aşteptat, mai curînd... ne păstrează! De ce nu? Şi noi i-am păstrat pe ei... în rezervaţie... Da, da, sînt primitive, ai dreptate, dar pot la nevoie, sînt în stare să ne impună forţa lor brută. Ei ne îngăduie şi ne interzic acum... deci ne impun... reguli... Şi, prin urmare... în felul lor, vezi, ne domesticesc!

— ...Rama, învăţătorule, părintele meu, ascultă, încredinţează-mă că nu greşesc. Sfincşii aceştia cu care mă aflu închis pe care îi observ, ei bine, au liniştea făpturilor care nu se îndoiesc. Care ştiu! Ştiu! Da, ştiu ceva preţios pentru neamul nostru globusian, cunosc, chiar fără să înţeleagă. Cunosc totul. Întotdeauna am bănuit un mister în interiorul aparatului lor de gîndit, atît de complex şi atît de puţin folosit. Cred că pricep acum. Pricep. Acolo se înmagazinează amintirile. Ştii ce posedă într-un grad

mult mai dezvoltat decît noi? Memoria. Pe care şi-o transmit. Faptele se adună, nu una, nu două, nu diferenţiat, ci toate. E o memorie globală, absolută, sfincşii o moştenesc odată cu existenţa, aşa încît comportamentul lor e dictat de amintiri repetate şi nu de înţelegere. Înţelegerea nici nu mai e necesară. Posedă concluziile mari.

O, Rama, învăţatorule, mă asculţi, simţi intensitatea gîndului meu? Oriunde ai fi, lansez pătimaş raţionamentele mele şi ele trebuie să te ajungă. Iar tu, Strn, prietene, care mă priveşti, poţi oare înţelege? E neîndoios acum, experienţa pe care o fac era necesară! Ea spune mult mai mult decît am bănuit. Nu descopăr, cum am dorit la început, doar viabilitatea posibilă a făpturilor deplin civilizate, în condiţii brusc noi, schimbate de o catastrofă pe care trebuie să o socotim cu putinţă. (În privinţa aceasta am greşit, punînd iniţial la încercare doar locuitori din adînc.) Dar cunosc acum ceea ce s-a întîmplat în istoria omenirii globusiene, cel puţin de cîţiva ani. Pot descifra, fără să fiu arheolog, înţelesul zgîrieturilor celor mai vachi din această cavernă. Acolo se destăinuie nişte făpturi globusiene, care au trăit cîndva ca în clipa asta noi. Iar sfincşii au memorie. Ei o au şi noi nu. Noi doar descoperim, încetul cu încetul, greoi, calităţile lor, greşelile noastre. Pînă cînd se va repeta acest joc?

Îi privesc cum trec, vin, purtîndu-şi memoria, ducînd-o cu ei. Uneori un pui începe să vorbească şi sînt încredinţat, fără să-l înţeleg,

că este un grai vechi, arhaic, auzit cîndva, păstrat în memorie şi el, datînd, aparţinînd — cine ştie? — poate strămoşilor prizonieri, ai căror singure urme civilizate le-am găsit nu de mult.

O, Rama, părintele meu! Trăiesc de bună voie în cavernă un timp, fără sori şi fără sateliţi, un alt soi de timp. Ziua şi noaptea sînt măsurate de foame, cerul nostru în mişcare e umbra flăcărilor jucînd pe pereţi. Iar flăcările focului am fost obligaţi să le întreţinem, stăpînii ne-au deprins încetul cu încetul, ne-au silit, altminteri nu ne-ar mai îngădui să ne căutăm mizerabila hrană. Iată un trecut, chiar (îţi dai seama?), un viitor posibil, un viitor de care va trebui să ţinem seama, o ameninţare în condiţiile pieirii construcţiilor şi a uneltelor înţelepte care ne fac astăzi forţa. Obiceiurile civilizate se pierd nespus de repede, atunci cînd eşti sclav. Repede te deprinzi cu alte obiceiuri, cu orice, chiar cu barbaria.

Privesc aceste fiare-oameni. Adesea imobile, întoarse înăuntrul lor, îmi par preocupate să revadă, ca un şirag nesfîrşit de fermecătoare bile, mii de scene, mii de întîmplări… Îşi rumegă amintirile. Amintirile se trezesc aici la cel mai mic semn. Poate că fumul şi licărul unui foc de peşteră este cel care le-a adus în memorie imaginea unor globusieni lipsiţi de apărare, hăituiţi, slabi în faţa naturii, de aceea au acţionat! Aşa să fie? Aşa a fost? Au existat, într-adevăr, pe Globus astfel de oameni? Cînd? Din ce pricină? Şi, mai ales, cine i-a eliberat?

Înregistrez, gîndesc toate acestea, în timp ce-mi duc, umil şi înspăimîntat, traiul meu experimental. O, Rama, părintele meu, mă asculţi?

capitolul XIV

— Ka, fiul meu, te ascult. Am primit mesajul tău şi îţi vin în ajutor.

În peştera în care se aflau cei doi, fiarele-oameni se ridicară mieunînd. Păreau că ascultă, că miros sau respiră ceva nou — o ştire le parvenea din depărtările oraşului, de unde Rama răspundea, în sfîrşit.

Unul cîte unul, sfincşii ieşiră din peşteră.

Trecuseră multe eclipse totale de cînd globusienii pierduseră orice urmă a tînărului medic, iar în continentul adînc circulau ştiri contradictorii în legătură cu dispariţia lui Strn.

Era — atunci cînd Ka se hotărî, în sfîrşit, să lanseze din nou, mental, un apel — tocmai timpul cînd maestrul său Rama, vestitul experimentator al artei de a trăi, se apleca asupra unor complicate căutări (revenise şi se pierduse de cîteva ori în pavilionul lui Bla); timpul cînd bătrînul Amon o chemă la sine, în locuinţa sa, pe N’fer (de care în schimb urmaşul său uitase aproape, din pricina unei născociri

menită să îmbunătăţească viaţa de subsol); timpul unor noi evaziuni de pe planetă şi aproximativ vremea cînd „maladia verde”, în Oraşul grădinilor suspendate, luase proporţii. (Maladia verde — medicii o studiau acum, trecînd-o asupra plantelor, şi mulţi savanţi, inclusiv cei care în chip firesc aveau alte preocupări, cum ar fi matematicienii, sau fizicienii, emiteau ipoteze asupra originii şi remedierii ei.) Totodată pe platformele zborurilor îndepărtate, unelte de alarmă şi paznici specializaţi pînă atunci cu paza trecerilor din subsol fuseseră masaţi în jurul ademenitoarelor nave, care, pe neaşteptate, dispăreau.

Totul părea deci să-şi urmeze cursul pe Globus în chip firesc şi numai un ochi foarte experimentat ar fi putut să discearnă subţiri crăpături în armoniosul edificiu.

— Te ascult, fiule! Am primit mesajul şi îţi vin în ajutor.

După un timp, în peşteră sosi echipa de salvare.

În drum, echipa nu întîlni nicăieri fiarele-oameni. Se tupilau, zăceau ascunse în cine ştie ce cotloane ale rezervaţiei.

Un cutremur uşor — în Oraşul Profund erau tocmai orele cele mai active — zgudui pavilionul lui Ka, în clipa cînd, după îndelungată şi dezorientată înţepenire, uneltele sale înţelepte îşi reîncepură lucrul.

— Odihniţi-vă, grăi imaginea lui Rama, după ce Ka şi Strn pătrunseră în pavilion. Tu, fiule, întoarce-te în locuinţă şi abia cînd te vei fi limpezit prin odihnă vom cerceta împreună cele întîmplate.

Tînărul medic încuviinţă. La rîndul său, globusianul cel palid se înclină, vru să adauge ceva, dar se răzgîndi.

Rămas singur, Strn trecu o ultimă oară prin laboratoare, pe lîngă bazine şi cuşti. Le privea acum în alt fel. În minte i se învălmăşeau scene din peşteră şi amintiri de pe continentul său (le depănase mereu în timpul lungii şi nesigurei aşteptări). Zgomote, un hîrşîit de piatră, pe stînca rasă de învelişul ei vegetal, o sumedenie de senzaţii noi ale existenţei, cum ar fi foamea intensă, frigul, echilibrul brusc pe care-l dă spaima îndărătnică şi salvatoare, în nări mirosul spaimei, parfumul-amintire despre vîntul-amintire-miros, pe piele iradierea focului şi, totodată, senzaţia-amintire a primelor iradieri pe malul oceanic, în ochi şi în auz frînturi de discuţii, gesturile lui Ka în penumbra peşterii, cuprinzîndu-l, luîndu-l pe Strn în interiorul cugetărilor lui — totodată cu această întoarcere printre obiecte familiare, sperată, trăită dinainte.

Şi iar, retrăite acum, cuvintele lui Ka, în timp ce vorbea netulburat de jalnica presiune şi ameninţare a fiecărei clipe, despre combaterea timpului — întotdeauna deosebeşti trăsăturile eternităţii în cel mai ameninţat punct al existenţei, în ultimul apropiat de moarte;

mişcările lui Ka, analizînd concluziile sale de laborator: „încăpăţînarea”, iată prima însuşire a materiei în încercarea ei de a dăinui etern, spusese el; gesturile sale, vorbind despre însuşirile fireşti, spre deosebire de cele laborios cîştigate şi despre invidia la adresa firescului care — asemenea năduşelii — rezulta aproape întotdeauna din efort, îngreunînd cunoaşterea exacta (chiar de un tip superior). Şi Ka, din cînd în cînd, se întrerupea pentru a hrăni focul sau foamea proprie, ori pentru un alt ritm cotidian al vieţii de peşteră — continua conturînd nemişcarea, descriind-o, vorbind despre importanţa nemişcării cugetătoare (ea poate îngloba orice acţiune). Ka lua un exemplu simplu în această privinţă — însăşi imobilitatea aparatului de gîndit,

— Acţiunile noastre trecătoare, spusese el odată, devin stabile prin înţelegere — în interiorul căreia intervine firesc o definitivare, selectare şi armonizare, urmate de o înmagazinate laborioasă, ajutată artificial de-a lungul a sute şi mii de cicluri, prin filmoteci şi istorie (căci memoria ne e slabă) — pe cînd iată cît de firesc se păstrează amintirile la fiinţe ce ne sînt nouă atît inferioare. O, dacă am avea, sau am putea dobîndi un aparat de gîndit în care cugetarea să fie egală cu memoria!... Nu ar semăna aceasta cu eternitatea pe care noi încercăm s-o cucerim laborios?

În pavilion, Strn îşi spuse trecînd că nemişcarea, aceasta nemişcare cugetătoare despre care pomenise Ka, era ea însăşi o

însuşire, deci uneori firească, alteori nu; pentru globusienii din oraşul său, de pildă, un prilej de invidie. Dori să acţioneze, calmul din jurul său îl ostenea.

„Trebuie să plec, îşi zise el. Undeva, altundeva... de-parte... Pe urmă, după ce am să izbutesc, mă voi gîndi din nou la toate astea. Mă voi gîndi şi voi vedea. Voi trăi altfel...”

capitolul XV

Există o presupunere că, înainte de plecarea lui, Strn s-ar fi întîlnit cu Het. (Poate s-a dus anume să-l caute?) E o presupunere. De fapt nimeni nu ştie precis cum a ajuns Strn de la ideea ieşirii la suprafaţa Globusului la cea a plecării lui definitive de pe planetă.

Oricum, Het afirma mai pe urmă că l-ar fi întîlnit şi i-ar fi dat chiar măsurătorile cerute de Ka. (Începuse să circule destul de mult şi de nestînjenit pe şantier, Het cu inofensivul sau aparat de recepţie despre care nimeni n-o să mai ştie precis dacă a funcţionat, într-adevăr.)

Nimeni nu va mai şti, de asemeni, în ce chip a pătruns Strn apoi pe cheiul unui port cosmic ca şi în interiorul unei nave individuale de zbor. Răpirea ei, dispariţia sa de pe Globus sînt

întîmplări care vor rămîne pentru noi un mister.

Dar preocuparea aceasta este fără importanţă şi trebuie noi înşine să o considerăm cu totul secundară, pe lîngă ceea ce s-a petrecut de Ziua marii sărbători!

Mai tîrziu, într-o seară de apocalips, Het deznădăjduit va spune despre aparatul său, pierdut pentru totdeauna, astfel încît, după cum am arătat, întrebarea dacă a funcţionat sau nu va rămîne pentru noi neelucidată:

— Îi adusesem atîtea perfecţionări, devenise atît de simţitor, primea cele mai vagi vibraţii, cele mai delicate, chiar involuntare, încît dacă cineva ar fi născocit doar un univers, el existînd pur şi simplu mental, dar dezvoltînd în interior legi suficiente pentru a crea posibilitatea unor emisii, aparatul meu le-ar fi înregistrat...

Şi, totuşi, oricît ne-ar place să acceptăm absurdul acestei afirmaţii, trebuie să menţionăm că nici neliniştitul Het nu prevăzuse în nici un fel vibraţiile iniţiale ale acelui lanţ de explozii mocnite, mocnind de mult, datorită existenţei în subsolul planetar a unor enorme depozite de combustibil, paşnic în aparenţă, forţe destinate iniţial spargerii unor noi galerii şi continuînd, imuabil ca întreaga viaţă de subsol, să se producă, să se acumuleze, să umple tot mai inutil spaţii delimitate precis.

Nu, nici măcar agitatul Het nu recepţiona nimic neliniştitor, nu se simţea tulburat de undele dimineţii aceleia, ieşind obişnuit din eclipse şi vestind ceasuri însemnate în calenda-

rul milenar globusian, cu destindere, repaos, înfrăţire.

Dimineaţa începu deci favorabil. Pe continentul vecin, boala verde părea, în sfîrşit, îngrădită (de altfel specialiştii ajunseseră între timp la concluzia că nu contagiunea era cauza răspîndirii ei), încît unele oprelişti impuse de profilaxia curentă fuseseră ridicate.

Mulţi locuitori ai Oraşului copacilor cu crengi în spirală îşi îngăduiau prin urmare clipe plăcute, petrecute printre aromele şi în farmecul suspendatelor grădini.

Ce e drept, bătrînul Amon descoperise tot în acea dimineaţă un semn, o vagă pată verzuie — dar el se preocupa rareori de aspectul său exterior şi nu acordă prea mare însemnătate acestui indiciu. Mai ales că, în locul febrilităţii active, simptom al neobişnuitei boli, el îşi îngădui, dimpotrivă, o agreabilă destindere şi, înainte de a da ascultare obligaţiilor sale oficiale, hotărî să se dedice misiunii familiale pe care şi-o asumase de curînd.

Conducătorul nu îşi mărturisea că o făcea cu o ascunsă bucurie (întrebat ar fi răspuns obiectiv că grija pentru N'fer e explicată suficient prin însuşirile deosebite ale acestei făpturi). Cît despre prietena lui Am'n, ea se detaşă cu totul de gesturile şi imaginile care o înconjurau, înaintînd în perspectiva creată de propriile ei planuri...

De fapt, se afla în vehiculul de zbor cu care Conducătorul şi însoţitorii săi călătoreau la invitaţia lui Visn, spre continentul vecin. (Mra,

adîncită în pregătirile ei, rămăsese cum era şi firesc în locuinţa bătrînelor.) N'fer se detaşă de sensul mişcării şi al imaginilor înconjurătoare şi păru că nu face altceva decît să considere cu atenţie gesticulaţia contradictorie a oceanului peste care zburau. Îndepărtase de lîngă ea aparatul de vorbit, aşa cum făcea adeseori — era o mică înşelătorie a ei din care ceilalţi deduceau după voie încuviinţare, supărare, atenţie, modestie...

De pildă chiar acum, Conducătorul o zărea aureolată parcă de o copilăroasă uimire şi o compara în sinea sa cu o fragedă mlădiţă, purtătoarea unui fruct pretimpuriu — deoarece nu cunoscuse iubirea absolută, satisfacţie a unei adevărate uniri.

Şi totuşi bătrînul Amon nu o privea direct, o cuprindea însă cu totul în mintea sa, împreuna cu multiplele probleme ale neînsemnatei ei existenţe. De aceea — pe cînd se întorsese către însoţitori — o percepea, totuşi, astfel, iradiind o uimire delicata în faţa peisajului (deşi, în mod logic, ea mai văzuse priveliştea şi alte ori).

În realitate, N'fer îşi aşezase însă aparatul ajutător la oarecare depărtare şi îşi interzisese orice gest inutil, ca să se poată izola şi retrage ca într-o fortăreaţă inexpugnabilă, în propria ei tărie, în hotarîrea din al cărei miez privise cîndva intens, irezistibil către bătrînul Amon; o hotărîre concentrată, retrasă în ziduri de metal transparent şi care nu cedase decît o singură

data, spontan, în faţa farmecului prietenului ei. (N'fer refuza să-şi aducă aminte.)

— Va fi cel mai mare... Primul. Pornit nu din umilinţă, ci din glorie, îşi spuse îndărătnic din nou.

Gîndurile ei îl atinseseră uşor ca o mireasmă îndepărtată pe Am'n cel tînăr, acolo unde se afla, în continentul adînc.

De altminteri, numele său fusese pronunţat chiar atunci, în vehiculul cu care se îndreptau spre Oraşul grădinilor suspendate şi simbolul-imagine, plutind o clipă dinaintea ochilor tuturor, o smulse preocupărilor ei.

Vorbea Tut (Conducătorul îl chemase cu el pentru a folosi, totuşi, util momentele călătoriei) şi fostul vecin al prietenului ei gesticula, descriind nişte perspective în care, în mod surprinzător, era amestecat numele lui Am'n.

N'fer deveni atentă şi prinse că este vorba nu atît despre o nouă construcţie, cît mai ales de o nouă organizare a aparatelor de zbor, asamblate pe toate feţele unui centru cu laturi triunghiulare, centru-piramidă coordonator, avînd totodată un rol de aprovizionare — întreaga organizare putîndu-se desface apoi în mers pe rînd, pe fiecare dintre laturile poliedrului, dezechilibrul provocat aducînd doar rostogolirea şi întoarcerea înainte a altuia (oricăruia) dintre vîrfuri. Astfel, depăşirea marelui gol şi cercetarea galaxiilor imediat vecine, prin diseminarea unor nave mici individuale, puţind fi regrupate apoi, călătoria

în stoluri deci mai mult sau mai puţin compacte, avea să apropie infinit timpul necesar descoperirii planetei albastre.

Era vorba acum — spumea Tut — doar de educarea şi exersarea unui număr suficient de navigatori specializaţi, concomitent cu fabricarea masiva a navelor. Marea necunoscută, geografia diversă a Cosmosului era astfel atacată masiv şi divers.

În legătură cu aceasta pomenea Tut numele tînărului Am'n descriind anume fotograme găsite pe locul de concentrare al acestuia, în sala comună, precum şi imagini-schiţe uitate, abandonate pe şantierul de construcţie.

Tut le descoperise şi dibuise chiar nişte antecalcule păstrate de Am'n într-un sertar de rezervă al robotului-secretar, împreună cu alte numeroase planuri şi proiecte despre care nu comunicase nimic nimănui, nici chiar prietenului său, vecinului său de cameră şi de lucru, admiratorului său: imagini-schiţe-proiect, cele mai multe neterminate, adesea nelegate de vreun scop practic, uimitoare doar ca direcţie a gîndirii şi invenţiei.

Pentru Am'n fusese însemnată numai găsirea, înţelegerea posibilităţii unui alt mod de a concepe zborurile pe imense distanţe, simplu joc în sine. Tut însă pricepuse de îndată însemnătatea planurilor — zborul în stoluri venea să se asocieze lucrărilor lui, deşi micimea aparatelor răsturna ceea ce inventivitatea globusiană (dintotdeauna înclinată spre

proiecte gigantice), asociată cu gîndirea ştiinţifică prevăzuseră în această privinţă.

— Dacă liniştea, perspectiva netulburat previzibilă ne sînt fireşti nouă globusienilor, în ştiinţă, contradicţia, saltul brusc răsturnînd ceea ce părea firesc altădată se dovedesc de o netăgăduită însemnătate, spuse el.

Conducătorul asculta concentrat, apoi răspunse că înţelege însemnătatea noilor proiecte şi cîştigul pe care îl ofereau faţă de greoaiele nave uriaşe, faţă de masivele uzine călătoare. De aici reieşea însă şi slăbiciunea propriului său urmaş, care părăsise ideea, fără să dea unui proiect, făcînd parte din misiunea lui, o însemnătate mai mare decît altora, bune să umple cel mult un timp personal. În ceea ce priveşte salturile în ştiinţă, ele erau cunoscute, prevăzute şi făceau deci parte din armonia generală.

Amon vorbi, spuse toate acestea cu o desăvîrşită linişte, cu o intimă satisfacţie. Adăugă apoi că trebuie trecut neîntîrziat la executarea proiectelor.

— Sîntem grăbiţi, spuse el grupului său de însoţitori. Vrem să vedem aievea desfăcîndu-se şi recompunîndu-se un astfel de prototip...

Apoi, nava în care călătoreau începu să coboare. În dreptul ei răsări marginea unei terase... Ajunseseră în Oraşul grădinilor suspendate.

— Priveşte, divină N'fer, ceea ce sîntem, spuse Conducătorul.

Jos, în continentul profund, lumina se stinse şi se rea-prinse de cîteva ori, trezindu-l pe Am'n şi vestind dimineaţa...

Totodată, în Oraşul grădinilor suspendate, pe una din cele mai îndrăzneţe terase, bătrînul Amon şi N'fer se odihneau... Tut, ceilalţi însoţitori, precum şi bătrînii din grupul de conducere coborau pe firul argintat al treptelor rulante, se pierdeau, se şi pierduseră, topindu-se în forfota marii sărbători.

Oraşul grădinilor suspendate! Sîntem în măsură să-l înfăţişăm cititorilor noştri în una din ultimele sale clipe de splendoare, înaintea acelui lanţ de nenorociri, de dureroase, tragice catastrofe, care au schimbat mai întîi aspectul lui şi apoi, cu încetul (dar foarte repede totuşi), înfăţişarea întregii planete.

(Spun „lanţ de nenorociri”, spun „dureroase, tragice catastrofe”, pentru că nu putem numi decît astfel evenimentele care încep să se petreacă şi care au dus la schimbarea traiectoriei unor destine cunoscute nouă şi valoroase. Fără îndoială, în crîncena încleştare care va urma, vor fi cuprinse mult mai mult decît cîteva peisaje şi chipuri familiare. Aceasta ne este însă propriu nouă, locuitorilor pămînteni, pînă în prezent creatorii unor civilizaţii inegale, nicăieri însă atît de apropiate de desăvîrşire. Oricît de nelogic ar fi, marile catastrofe impresionează numai prin tragicul mărunt al destinelor individual cunoscute, şi

ataşamentul nostru faţă de aceste destine înfruntă calculul liniar al distanţelor, al depărtărilor în timp. Personal, resimt dureros evenimentele care încep să se petreacă, deşi ele au avut loc cîndva, într-un trecut atît de îndepărtat, încît întrece memoria chiar şi legendară a civilizaţiei noastre; nu aş putea preciza însă cum ar fi reacţionat populaţia globusiană, dacă ar fi aflat despre pieirea unei alte lumi din univers. E foarte probabil că regretul — cunoscut fără îndoială şi în timpul civilizaţiei a douăzeci şi doua — ar fi fost provocat mai ales de un calcul proporţional şi estimativ.)

...Deci bătrînul Conducător se afla alături de însoţitoarea sa în Oraşul grădinilor suspendate. Din toate direcţiile soseau aparate de zbor şi se opreau pe platformele anume amenajate (locuitorii celui de al doilea continent păstraseră la nivelul solului doar locuinţele şi trimiseseră departe în văzduh, în vîrful unor tije subţiri şi rezistente, laboratoare, porturi aeriene şi mai ales rezervaţiile cu animale, ori cu plante pentru al căror parfum aveau o grijă deosebită).

Amon şi N’fer priveau vehiculele aterizînd: se aflau pe una din cele mai îndrăzneţe terase, suspendată oblic, astfel încît cuprindea în aceeaşi privelişte oceanul şi tumultul oraşului, îmbrăcaţi în veşminte de gală, purtînd uneori măştile la modă imitînd chipul unor fiinţe zburătoare de cele mai multe ori dispărute, oaspeţii celuilalt continent coborau. Odată aduşi de treptele mişcătoare la piciorul tijelor se amestecau în tumultul străzilor principale, se contopeau alaiului sărbătoresc, manifestînd o evidentă şi prescrisă bucurie, luaţi, înghiţiţi de numărul nesfîrşit al celorlalţi globusieni, făcînd aceleaşi gesturi, atît de asemănători, încît de sus, în ciuda mişcării, abia dacă se deosebea trecerea lor…

— Priveşte, divina N’fer ! Numai puţinilor le e dat să vadă din afară, din unghiul conducătorilor, ceea ce sîntem, ceea ce devenim tot mai mult. Mici mişcări, mici bucurii, dar, de la distanţă, un singur tot, o singură făptură — mulţimea. Mulţimea! Toţi globusienii sînt cuprinşi în cel mai mic al gest ei. În afara ei, nimeni, nimic... obiecte... în interior însă...

Ea nu răspunse. Privea nemişcat.

Brusc, în grădina suspendată oblic, roboţii-paznici eliberară din cuşti o ploaie de petale care, înainte de a se revărsa peste oraş, palpitară în văzduh.

— ...Crîmpeie de voinţă, crîmpeie de gîndire, alcătuind o singură voinţă-gîndire, un unic impuls, din văzduh pînă în profundele şi

ramificatele galerii, astăzi o singură bucurie, urmă să vorbească bătrînul. Nu mă îndoiesc că strămoşii au hotărît Ziua Prieteniei şi pentru ca, o dată pe an, mulţimea — făptura aceasta unică — să se întruchipeze aievea, deplin... Mulţimea globusiană e eternă, doar moleculele ei sînt pieritoare. Dar am să-ţi încredinţez o taină, N'fer, ţie care vei avea de crescut şi instruit o mlădiţă a Amonilor, ţie, căreia vreau să-ţi hărăzesc un destin strălucit.

Petalele coborau suflate şi împinse de aspiratoarele-filtre, cîteva însă îşi opriseră zborul pe veşmîntul ei. N'fer îşi scoase blînd masca şi o scutură.

— ...Vezi tu, N'fer, făptura unică, mulţimea nu e supremă totuşi, nu e absorbită, cît timp trece, cît timp părţile ei trec, cît timp pierde, renunţa la oricît de puţin din ea însăşi. Chiar mişcarea e o umilinţă cînd e cerută, necesară, înseamnă supunere în faţa altor legi decît ale ei. Va fi însă o vreme cînd cei ce ne vor urma o să existe etern, reducînd mobilitatea lor la voinţă, o voinţă enormă, întinsă peste întregul univers; adevăr îţi zic, stîntem la graniţă, acea vreme va veni, am dovada, ştiu cu siguranţă. Peste cît timp? Greu de spus. Cum vor arăta atunci globusienii? Închipuie-ţi singură. Poţi prevedea, judecînd după atît: deplina strălucire începe cu prima dungă a ieşirii din eclipsă !

N'fer îşi mutase privirile de la spectacolul oraşului. Le îndrepta acum atentă asupra gesturilor lui pasionate, febrile. Şi i se păru (întinse mîna, nesigură, vrînd parcă să o

alunge), că între ei urca o vagă perdea, o uşoară boare fosforescentă.

— ...Cît despre destinul ce ţi-l hărăzesc, spuse mai departe Amon, e încă prematur să ţi-l destăinui întreg. Socotesc însă că, acum, îl vei preţui mai bine. Trecutul, în care te-ai adîncit cîndva cu lucrul tău, lasă-l. Uită şi propriul tău trecut, uită-l pe Am'n, fiul meu. Păstrează în tine mai ales priveliştea înaltă pe care te afli cu mine. Peste viitor...

Pentru a doua oară tînăra globusiană întinse braţul spre a alunga luciul. În acelaşi timp, bătrînul desprinse cu delicateţe o ultimă petală rămasă pe obrazul lui N'fer: Cele două mîni se încrucişară simetric, apoi, tresărind, se retraseră. Iradierea lui fosforescentă se intensifică o clipă.

capitolul XVI

În continentul profund, lumina lăptoasă, uniformă se aprinse şi se stinse de cîteva ori. Am'n se trezi. Îşi trimise gîndurile în semn de salut către creatoarea sa Mra, apoi le întoarse şi le fixă asupra noii sale născociri.

„Da, îşi spuse. E o ciudăţenie, o jucărie pe care alţii ar nesocoti-o... Dar am lucrat-o după obiceiul globusienilor de aici, din subsol, eu însumi, cu mîinile mele... Iar acum e gata!”

Îşi isprăvi de aceea cît mai repede pregătirile de dimineaţă, grăbit să părăsească mărunta colonie a globusienilor superiori, în care locuia.

Pe continentul profund, începuse forfota verticală care astăzi avea şi ea o notă sărbătorească. Ca pretutindeni, oamenii ieşeau din locuinţe, umpleau pînă la refuz căile de acces şi trecere, pieţele, locurile amenajate pentru odihnă...

Am'n străbătu pantele longitudinale, perpendiculare, oblice ale benzilor rulante, înconjurat fiind ca întotdeauna de interesul străin al oamenilor incolori.

Dintre aceştia, numai puţini coborau. Unii, într-adevăr, se îndreptau spre singurătate, căutau spaţii adînci, cultivate, dînd prin mulţimea şi regularitatea plantaţiilor iluzia întinderii. Cei mai mulţi însă, îmbrăcaţi cu

măşti solemne, dar demodate, colorate ţipător sub falsa lumină, încercau să urce sau doar să se menţină în apropierea galeriilor de suprafaţă, împinşi de valul necontenit, creînd astfel un circuit continuu, închis: coborîrea pe benzi, cotirea, reîntoarcerea într-o palidă mişcare, într-un urcuş uniform, lipsit de bucurii.

Era tocmai în vremea cînd, pe terasa suspendată, părintele lud Am'n, bătrînul Amon se despărţea temporar de N'fer, spre a se înclina în faţa celorlalţi doi conducători de oraşe.

Ploaia de petale punea acum între ei o perdea. N'fer cobora, atrasă, absorbită de tumult; pe cînd sus, avea loc tradiţionala întîlnire dintre conducători. Bătrînul Amon, strălucitorul Visn, Krs cel ascuţit şi veşnic întunecat la obraz, schimbau saluturile obişnuite. Ca orice gazdă desăvîrşită, Visn surîdea. Îşi primise oaspeţii cu străveche politeţe, după răgazul obligatoriu acordat odihnei şi considerării priveliştei, încît doar cei ce-l cunoşteau foarte bine puteau deosebi pe chipul său o vagă nerăbdare, în fond o aşteptare lacomă şi pasionată, aceeaşi care întuneca privirile lui Krs.

— Prin umare, aceasta e! şuşoti Visn.

— Aceasta e, repetă şi Krs, arătînd spre cutia pe care Conducătorul Oraşului cu crengi în spirală o legăna în poala veşmîntului său. Cu firescul surîs reţinut, întinse spre ea degete deosebit de lungi, dar nu îndrăzni să o atingă.

Zise: Planeta îi va purta recunoştinţă lui Rama…

— O izbîndă, care nu mai putea rămîne departe de noi mult timp, şopti Amon înclinîndu-se…

— De fapt, în Oraşul nostru profund se zvonea de mult că o aveţi. Adevăratele ştiri ajung la noi greu.

— Iată credinţa în care au trăit înaintea noastră conducătorii multor generaţii!

— Fireşte, murmură Amon, deocamdată bucuria e doar în sine. În cutia aceasta veşnicia străluceşte încă doar pentru ea. E devreme. Vouă însă nu am dreptul să o ascund.

— Este, într-adevăr, prea devreme, întrebă Krs?

— Întrebi?

— Desigur, de ce nu?

— Trecerea celor mai mulţi dintre noi e hotărîta, inevitabilă.

— A fost inevitabilă, surîse Visn. E în puterea noastră, acum, să fie altfel.

— E prea devreme, şopti fără să se tulbure şi cu acelaşi surîs Amon. Nu putem da încă vieţii semenilor noştri timpul fără hotare. Fiindcă prelugindu-le existenţa creăm o disarmonie între spaţiu şi timp. Spaţiul acesta al nostru, aşa cum îl stăpînim acum, este mărunt, mărginit. Cu migală strămoşii l-au potrivit timpului nostru. Schimbînd orînduirea lor în nevreme, lăsăm existenţa globusiană să crească în voie, ca o plantă cu o uriaşă coroană desfăşurată, uitînd stratul restrîns al grădinii în care îşi are înfipte rădăcinile…

— Globusienii vor spune: putem menţine echilibrul, limitîndu-ne urmaşii. Acum cînd în puterea noastră este să aşteptăm.

— Aşteptarea e o slăbiciune, zise Amon. Timpul scurt întăreşte voinţa. Limitele precise ale existenţei ne hotărăsc, ne îndreaptă mişcările în vederea îndeplinirii Marii Misiuni… Şi drumul hotărît, neabătut spre Marea Misiune e datoria noastră, a conducătorilor. De aceea, prietenii mei, trecerea celor mulţi nu trebuie încă schimbată. E devreme…

În subsolul planetei, Am'n ajunse la construcţia sa stranie, la aparatul-jucărie asupra căruia se concentra de cînd, la porunca

tatălui său, îşi părăsise oraşul. Apăsă pe prima clapă.

Se găsea în Piaţa Izvoarelor Înalte, una dintre cele mai vaste şi mai frecventate. Aici, de o bucată de timp, globusienii palizi şi activi îl văzuseră aplecat, lucrînd la ceva indistinct, al cărui scop le rămînea ascuns, atît din pricina propriilor lor preocupări, cît mai ales din respectul cu care erau obişnuiţi să considere venirea şi plecarea globusienilor de pe continentele de suprafaţa, superiorii lor administrativi.

Am'n apăsa pe prima clapă. O revărsare trandafirie coborî în Piaţa Izvoarelor. Era un colorit de rocă transparentă în lumina de zi, rocă transparentă în lumină de seară, pulpă vegetală, cărnoasă, scufundată în apele oceanului, legănată ameţitor de curenţi, pipăită cu boturi umede, pufoase, tremurînd sub pipăit, desfacîndu-se în fîşii, topindu-se înecată de sidefiul distanţelor din ce în ce mai mari, mai regretabile. (Tînărul Am'n apăsase pe cea de a doua clapă a ceea ce se dovedea a fi un instrument.)

...Fără îndoială pentru Conducători clipele plăcute ale sărbătorii trecuseră. Venise momentul grav al acestei întîlniri. Gesturile mici, discuţia molcomă se topeau, mişcările, imaginile vorbirii curente, devenite impetuoase, puteau fi zărite de la distanţă.

— Să privim, prietenii mei, înainte, e vremea să o facem fără ezitare, zise Visn. Aceasta născocire nu poate exista fără ca noi să o înconjurăm cu legi. Întrebările ce se nasc o dată cu ea trebuiesc prevenite prin răspunsuri. Să cunoaştem din timp toate răspunsurile necesare, ţinînd seamă de împrejurări pe care numai noi le ştim. E drept, misiunea noastră se încheie oficial o dată cu găsirea în univers a primelor locuri de extindere, cu organizarea plecărilor. Dar pentru întîia oară s-ar putea ca pentru împlinirea unei misiuni să nu ajungă viaţa conducătorilor ei. Şi atunci? Trebuie sa prevedem din vreme condiţiile acordării unor noi existenţe…

— Ai spus, prea devreme, dar totuşi cîndva va fi un început. Deplina strălucire începe cu o dungă luminoasă, urmă Krs (repeta fără să ştie cuvintele pe care cu puţin înainte, bătrînul Conducător i le spusese lui N’fer). Cînd va

apărea ea?... Şi pentru cine? Vorbeşti despre Marile Plecări. Cine însă le va înfăptui? Te-am văzut spunînd că trecerea nu trebuie schimbată. Vreau să întreb: trecerea cui? Poate fi vorba de o trecere, acum, în continentul adînc? Acolo misiunea globusienilor e aproape încheiată. Ei nu mai trec. Există şi pier. Spaţiul — ziceai — a fost împărţit pe măsura timpului nostru. Dar nu tuturora la fel. Şi atunci? Nu e firesc să se încredinţeze Marile Plecări forţei active, voinţei, celor care altminteri nici nu sînt, se irosesc în zadar? Şi nu e firesc să li se acorde lor, care pleacă, precum şi, acum cînd sînt nădejdi, tuturor care şi-au irosit timpul, prelungirea existenţei? Pe cînd la suprafaţa Globusului ritmul poate fi neschimbat, voi rămînînd ca întotdeauna să gîndiţi, să prevedeţi, să calculaţi.

— Krs, strigă Amon, vorbeşti ca un globusian inferior...

— Dar boala verde? întrerupse Visn. Pot trupurile noastre prin somnul reînnoitor uita boala verde? Şi dacă da, nu au dreptul la el locuitorii bolnavi ai Oraşului grădinilor suspendate, furaţi de o parte a timpului? Oare remediul doctorului Rama poate preveni boala? Şi dacă da, n-ar fi mai bine să ne grăbim administrîndu-l?

Bătrînul Amon tăcea. De fapt îi părăsise cu gîndul. Krs şi Visn nu bănuiau, zărindu-i nemişcarea, că el îi depăşise de mult, că se afla într-o cu totul altă parte a existenţei planetei

globusiene, unde brusc i se înfăţişa o privelişte înspăimîntătoare.

...Aceasta era născocirea lui Am’n: o orgă de senzaţii. O orgă capabilă să învie culorile şi atingerile, mirosurile şi vraja spaţiilor largi. Nimeni nu mai înainta în Piaţa Izvoarelor, seva care circulase fără oprire în restul galeriilor conteni aici brusc. Începuse să plouă, sau cel puţin li se păru astfel celor adunaţi — dungi oblice, venite de nicăieri, ciocăneau blînd la porţile simţurilor, iar picăturile loveau fără să ude, în timp ce urca un parfum reavăn, o dulce slăbiciune necunoscută celor ce n-au simţit fluctuaţiile fireşti ale climei. Mulţimea ridică braţele.

...Bătrînul Amon tăcea. Vedea sau i se părea că vede. Înţelegea, saii i se părea că înţelege. Ceilalţi doi conducători nu bănuiau gîndurile lui. Un vînt uşor mîngîia pletele cu nuanţe schimbătoare, sidefii, iar Krs zări urcînd o vagă boare fosforescentă...

Aceasta era invenţia lui Am’n: o orgă de senzaţii.

... Bătrînului Amon i se părea că înţelege. Sînt oare singur? îşi zise el. Va trebui să aleg drumul potrivit, să fac ce este potrivit!»

Urca o uşoară boare fosforescentă.

... În Oraşul profund, mulţimea ridică braţele.

Se produse explozia!...

capitolul XVII

— Iată-mă, Amon, spuse medicul Rama, simţind atingerea unui apel.

— Prietene...

— Te ascult.

— Prietene, simţi liniştea netulburată a sufletului meu? Simţi lipsa de patimă, reculegerea în faţa a ceea ce mi se arată neîndoielnic, în faţa ameninţării şi a hotărîrii ce va fi de luat?

— Te simt desăvîrşit, Amon. Ca întotdeauna.

— Planeta noastră a fost şi este paşnică, raţională. Noi am socotit şi respectat tot ce era al ei.

— Aşa e.

— Planeta e cuviincioasă, calmă, de aceea nimic de preţ nu s-a irosit. Dar uneori — o ştim din viaţa fiinţelor mici — frumuseţea covîrşeşte frumuseţea, dreptul de a fi sugrumă alt drept de a exista. Atunci mîna grădinarului nu trebuie să tremure: el alege. Oare am întîrziat prea

mult? Adevăr îţi zic: De nu ne grăbim, vor fi zadarnice Marile Plecări.

— Ce vrei să spui?

— Trebuie să alegem, Rama! Trebuie să alegem, trebuie să smulgem, să ucidem ce e covîrşitor de mult şi strică — văd înfricoşătoarea necesitate... Oare plecînd de pe planeta aceasta, globusienii nu vor decît să-şi caute subzistenţa? Oare vom umple universul cu globusieni inferiori sau decăzuţi?

Explozia!...

— În preajma mea se află conducătorii oraşelor-conti-nente, urmă bătrînul. Îi privesc vorbindu-mi, dar nu le răspund. Ei cer universul pentru nevolnici, nemurirea pentru slabi şi bolnavi. Cei slabi ne ameninţă. Ne covîrşesc prin slăbiciunea lor, prin graba lor, prin nerăbdare... Lăcomia ftrebuie să piară... Va trebui să ucidem!

Explozia! Mărturiile-imagini ale celei dintîi explozii, înfăţişînd concomitent ceea ce cu vorbirea noastră succesivă e greu de redat: peisajul intern al exploziei în depozitul trunchi de con plin de materie primă destinată săpării de noi galerii; cea dintîi izbucnire, întinzîndu-şi rădăcinile ramifi-

ate de-a lungul mai multor nivele, în timp ce la suprafaţă se năştea tulpina carnivoră, dînd frunze şi fructe şi, recăzînd apoi, devora...

Dar pentru Şantierul experimental al doctorului Rama cutremurătoarele evenimente se petreceau foarte îndepărtat, înaintea vibraţiilor exploziei ajunseră din nou gîndurile bătrînului.

— ...Nu, zise el fără să arate vreo tulburare. Celor ce-mi pun acum întrebări nu le voi răspunde încă. Trebuie să chibzuiesc. Tu şi cu mine sîntem deocamdată singurii care întrezărim cum va trebui să arate viitorul.

Un clinchet uşor. Apoi o smucitură. Ka îşi întoarse privirea spre transparenţa tavanului. Sorii piereau sub nori portocalii. În laborator piese cădeau, ciocnindu-se. Insulele plutitoare semnalau: Primejdie!

— Amon, întrebă Rama, ce se întîmplă?

Explozia!

Explozia... Uneltele înţelepte apăsînd maneta celui mai mare depozit de explozibil din subsol, poruncind utilizarea sa integrală. Mărturiile-imagini ale exploziei redînd peisajul ei intern şi totodată în Oraşul grădinilor suspendate cutremurul, prăbuşirea teraselor; prăbuşirea teraselor şi panica paralizantă a planetarilor neobişnuiţi de sute de cicluri cu catastrofele; panica paralizantă şi imperturbabila activitate a maşinilor înţelepte, producînd, înmagazinînd în continuare materialul exploziv (de mult inutil)

la baza trunchiului de con; din nou activitatea roboţilor din subsol şi, afară, peisajul cu totul schimbat; peisajul schimbat şi explozia; iarăşi explozia, prăbuşirea teraselor, golul căseîndu-se în mijlocul oraşului, sub petale ce continuă să cadă; petale continuă să cadă peste tremurul grădinii celei mai îndrăzneţe; peste strălucirea tot mai stinsă a însîngeratului Visn, peste saltul uscăţivului Krs din înaltul terasei în mare, petale, acoperind frîngerea, căderea tijei celei mai îndrăzneţe...

— Conducătorule, zise Rama, atunci cînd gîndurile bătrînului îl chemară din nou. Explozia aceasta tu ai po- runcit-o!...

Se aflau la capătul zilei care se sfîrşise atît de cumplit. Era ceasul reculegerii şi concentrării, numai extrema putere spirituală a celor doi bărbaţi reuşeau însă cu adevărat aceasta. (Pe „Şantierul experimental” mişcarea devenise febrilă, răsunau strigăte — răniţii, bolnavii, neliniştiţii um-pluseră toate punctele sanitare ale Oraşului grădinilor, iar acum vehiculele de transport îi aduceau spre rezervaţia de pe continentul vecin.)

— Te înşeli, Rama. Cum crezi? Ştii doar ca şi mine cum s-au petrecut lucrurile! E o întîmplare nefericită, un accident, firesc doar fiindcă a izvorît din nesocotirea ordinei. Lipsite de supravegherea paznicilor, plecaţi cu toţii să participe la Marea sărbătoare (atraşi de nu ştiu ce joc de lumini şi iluzii), uneltele înţelepte s-au

tulburat, declanşatoarele au acţionat singure... A fost de ajuns o clipă. Scăpare cu grave urmări... Şi puteau fi mai cumplite, dacă ne gîndim că astfel de izbucniri se pot întinde şi lega între ele.

— Amon, explozia aceasta s-a săvîrşit din voinţa ta!

— Nu e aşa. Am fost uimit cînd am revenit din trecuta întîlnire a cugetelor noastre... Cînd mi-am întors privirea spre ceea ce era în jurul meu. Priveliştea mi s-a înfăţişat înspăimîntătoare. Focul se întinsese... ardeau filmotecile comune. O ploaie de cenuşă cădea asupra terasei în care mă aflam — pe urmă ea s-a înclinat şi a căzut. În mijlocul sfărîmăturilor, eu — neatins... Atunci da, ca să mă feresc, am

oruncit lucrurilor — am vrut! Şi nu atît lucrurile, cît mişcarea lor m-a ascultat. Pe urmă însă am devenit un globusian oarecare, înspăimîntat, cînd mi-am amintit de N'fer, făptura delicată căreia i-am făgăduit protecţia mea... Nu ştiu cît timp a trecut. Mă grăbeam, încercam să răzbat peste prăpăstii neaşteptate, printre dărîmături. În sfîrşit, am văzut-o! Trăia. Miraculos apărată, înlăturînd primejdiile prin voinţă, asemenea mie. Cu greu am ajuns apoi împreună pînă la locuinţa Conducătorului. Aici am aflat că Visn nu mai era, Krs pierise fără urmă (iată-mă deci rămas, pînă la îndeplinirea întregii noastre misiuni, unicul conducător al continentelor). Tîrziu, cînd am izbutit să mă întorc, am mai privit o dată de sus, farmecul năruit al teraselor... Poţi crede că am voit zadarnica irosire a atîtor înfăptuiri?

— Vorbeai despre o moarte necesară...

— Într-adevăr, Rama... e la ce, de atunci, necontenit gîndesc. Privind din înaltul terasei curgerea sărbătorească (pe cînd ceilalţi conducători îmi vorbeau, îmi cereau născocirea ta pentru ei şi pentru cei apropiaţi lor), mi s-a părut că zăresc dintr-o dată o undă tulbure, un flux mocirlos. Şi, privind, am văzut limpede şi am înţeles de ce trebuie păstrată taina nemuririi. Iată ultimul răspuns, cel mai hotărîtor: Omenirea nu mai e pretutindeni aceeaşi pe Globus. Timpul, duşman străvechi, a degradat materia, ea nu mai e pură. Graba, nerăbdarea din adînc, neliniştile, bolile de suprafaţă, chiar chipurile celor care-mi vorbeau

(pe feţele lui Krs şi a lui Visn se zugrăvea pofta de a trăi), sînt semne ale descompunerii. Oare doar aceasta este pricina care ne trimite în univers, „misiunea”: să dăm hrană poftei şi să fim?

— Fireşte că nu... Atunci?

— Deci, unii vor trebui să piară, prietene, dar astfel încît să nu se strice ceea ce s-a făcut. E, după mii de cicluri,

ltima jertfă însemnată pe care o dăm naturii, acum, la hotar, înainte de a ne desprinde de ceea ce eram spre a deveni altceva. Tu ştii — cred — să numeşti mai bine jertfa aceasta: un soi de curăţire... a speciei...

— Săvîrşită cum?

— Iată ceea ce am gîndit... ce va trebui să fie: Cred într-o curăţitoare-pieire-armonioasă, înţeleasă şi primită...

— În ce chip?

— Pe o cale globusiană veche, dar nouă totuşi, fiind de mult nefolosită în toată puterea ei. Prin adevăr, după multă vreme din nou prin adevărul întreg, aflat de toţi, priceput, spus de conducător. Prin dezvăluirea desăvîrşită a cugetării mele. Mă voi înfăţişa arătînd deci această cutie, grăbind clipa pe care socotisem că e bine să o amîn. Voi smulge vălul prudenţei şi, încrezător în înţelepciunea globusiană, am să spun: iată, o puteţi avea. Judecaţi, voi spune, e neamul acesta, aşa cum se află acum, pregătit, gata să stăpînească timpul? Judecaţi, cum ar trebui să arate cei ce vor avea acest drept! Nimic nu mai are însemnătate pe lîngă ceea ce ne rămîne de făcut. Opriţi-vă... Opriţi-vă... Şi înainte de orice: să devenim făpturi supreme... Astfel misiunea mea de conducător şi îndrumător va deveni, covîrşitor de grea — dar poate cea mai măreaţă. Abia pe urmă vom porni mai departe... Iar, alăturîndu-se lucrului meu, al tău va fi aproape tot atît de însemnat. E uriaşă organizarea unei astfel de pieiri!

— Am născocit, Amon, arme împotriva morţii.

— Vei născoci şi arme pentru ea. Arme paşnice. Le vom folosi mai întîi pe acestea.

În rezervaţie, doctorul Rama se simţi nespus de ostenit,

— Şi dacă nu vor primi?

— Oare să fi decăzut într-atît populaţia acestor continente? Să nu primească sacrificiul necesar?

— Dacă totuşi unii nu vor primi?...

— Atunci îi vom sili, Rama, e de neînlăturat. Va trebui să-i silim. Iar ei, pesemne, se vor apăra... Şi abia astfel, fără voia mea, vor apare distrugerile, lupta, vechea risipitoare a lucrurilor.

— Spui „îi vom sili". Nu-i lesne. Mai ştim noi oare să silim?

— Te gîndeşti la continentul de dedesubt. Te urmărese în minte prea bine. Întotdeauna cînd ne avîntăm pe culmile spiritului, acei ce ne duc poverile sînt, într-un fel, mai tari decît noi. Mai bogaţi decît noi fiindcă duc averile noastre... Te pricep, intru în viziunea ta. Globusienii palizi, inferiori, pot opri oricînd vagonetele şi atunci urcuşul nostru va fi împiedicat de rătăcirile foamei; pot opri transporturile şi atunci înţelepciunii noastre îi vor lipsi uneltele ajutătoare (pentru ei există în continentul de dedesubt ceea ce este negreşit necesar vieţii). Pot face mai mult, fiindcă au cu ce să arunce continentele noastre în văzduh, dacă vor, au explozibil îndeajuns ca să sape galerii sau să spargă tavanul închis, să iasă din limite, să se întoarcă aici şi să ne invadeze. E ceea ce de

veacuri încercăm să le ascundem; ceea ce însă fiecare cunoaşte de mult — iată raţiunea neîncrederii dintre continentele noastre. Pe cînd noi? Ce avem? Doar calmul, înţelepciunea — cu ele vom lupta. Şi poate încă o armă: văzduhul, aerul pe care îl trimiteam — prin care îi aveam la îndemîna noastră. La nevoie îi putem sili, deoarece avem puterea să-l facem să se oprească! Dar nu, nu trebuie să mă gîndesc la asta. Deşi, dacă nu acţionăm din vreme, se va întîmpla inevitabil cîndva. Timpul trecînd va slăbi tot mai mult răbdarea lor de a înţelege dreptatea noastră. Să fie prea tîrziu? Oamenii să nu mai dorească înţelegerea — ci lupta? Ţii minte călătorii din peşteră, mesajul lor descoperit de ucenicul tău, Ka? Ne întrebam atunci ce anume a măcinat atît de iute civilizaţia lor? Să fi acţionat şi ei prea tîrziu? Să

nu fi acţionat de loc?... Decăderea vine cu paşi repezi...

— Şi atunci? Marea Misiune?

— O, nu e acum clipa înfăptuirii ei. Va trebui să o amînăm.

— Conducătorule, spuse deodată Rama. Eşti bolnav.

— Ce spui? Nu mi-am simţit niciodată puterile atît de depline.

— Te înţeleg. O spui fiindcă mintea ta e limpede. Pesemne acolo în locuinţa ta, surîzi ca întotdeauna. Dar voinţa e a unui om bolnav, arde în ea o flacără rece.

Rama simţi cum gîndurile bătrînului se tulbură o clipă.

— Răspunde-mi, zise Amon. Ce este boala verde?

— Nici medicii continentului vecin nu o ştiu. Poate nu e decît răspunsul pe cate-l dă natura încercării noastre...

— Nu cred. De ce ar apărea atunci doar pe continentul vecin?

— Uiţi evaziunile. Nu sînt în fond acelaşi lucru?

— Voi cugeta la ce-mi spui. Un ultim cuvînt în legătură cu Marile Plecări. Le vom amîna. Dar vom trimite totuşi cîţiva mesageri. Pentru că aşa cum mi-a fost necesar să ştiu că ne putem prelungi viaţa, trebuie să fiu încredinţat că vom ajunge...

capitolul XVIII

Mra muri, cîteva eclipse totale după explozie. Cea care întovărăşise paşii bătrînului Amon aproape de la începutul drumului, mai întîi ca o călăuză, apoi ca o umbră tot mai palidă, dar neschimbat credincioasă, se stinse aşa cum îşi trăise existenţa: cu demnitate. Şi deşi începuse o oarecare agitaţie în oraş, „înmormîntarea” (dispariţia, ca să fim mai exacţi) se petrecu încă riguros după prescripţii.

O generaţie glorioasă pierea — Mra nu fusese decît unul dintre membrii ei foarte izbutiţi — zeci de cicluri, civilizaţia a douăzeci şi doua înflorise datorită izbînzilor acestei generaţii, de aceea mulţi locuitori ai Oraşului copacilor cu crengi în spirală îşi părăseau acum insulele zburătoare, şantierele, laboratoarele, sălile de studiu şi reculegere, filmotecile, locuinţele comune, pentru a asista la trecerea în nefiinţă a premergătorilor lor.

Calma solemnitate se desfăşura la capătul opus promontoriului pe care poposiseră cîndva Strn şi prietenii săi, globusienii inferiori. Acolo era instalat „Şantierul despărţirii” şi el, împreună cu „Laboratoarele dispariţiei” erau printre puţinele care se mai aflau încă, asemenea „Şantierului experimental al vieţii”, instalate pe solul planetei.

Drumul ultim al fiecărui globusian se săvîrşea cu simplitate, desăvîrşita reculegere dînd

mişcărilor solemnitatea necesară. Mra hotărî să facă o ultimă plimbare pe malul oceanului.

Pornit dintr-un turn al oraşului, vehiculul de transport îi îngădui să coboare (împreună cu grupul celor apropiaţi) pe nisipul fin, atît de arareori atins de încălţămintea ei. De aici mai departe, grupul îşi urmă singur drumul, era un ceas cînd căldura se îmblînzise şi toţi călcau rar, mărind ceata celor care hotărîseră acelaşi ocol către sfîrşit.

În şirul lung, în rîndurile ici-colo întrerupte, dar înconjurînd cu un tiv omenesc malul oceanului, Mra înainta liniştită. Amon bătrînul — printre ceilalţi, pierdut, un globusian oarecare — nu zări în privirea ei limpede nici o urmă a frămîntărilor din ultimul timp.

Braţele lui Mra, care se ridicaseră nu de mult într-o mişcare

care de rugă şi ostenită adoraţie, se încrucişau acum peste piept. Ele nu tresăriră decît o dată, întinzîndu-se către zbuciumul valurilor în reflux, şi ele, într-adevăr, sub un tainic impuls se domoliră. Atunci Mra surîse puţin, iar bătrînul Amon pricepu zîmbetul ei.

De cîteva ori Conducătorul o strigă în gînd, încercă să ajute, să îi vorbească, să o însoţească nu numai aparent; încercă să-i împărtăşească ceva din grijile grave care umbreau perspectiva propriei sale misiuni, dar, pentru întîia dată, devotata sa prietenă nu răspunse. Înainta, îndepărtată, demnă, şi faţa înconjurată de podoabe abia dacă trăda o vagă pierdere a tinereţii. Nespusa concentrare a voinţii o făcea să umble maiestuos.

Conducătorul îşi întoarse privirea către chipul urmaşului său. (Am’n venise anume din continentul adînc.) Alături de Mra, încerca să păstreze liniştea imperturbabilă, cuviincioasă. Părintele său nu putu să observe dacă o iscodea în ascuns pe N’fer, totuşi ghici între ei o invizibilă co-municare.

N’fer ducea parfumul! Desigur, înainte de a porni Mra îşi umpluse locuinţa cu esenţa întăritoare, dar nu acesta era conţinutul flacoanelor încredinţate tinerei prietene, ci N’fer purta în palme aroma sfîrşitului.

Mra o alesese cu grijă de mult, o ceruse şi o primise de pe şantierul lui Rama — era unul dintre cele mai rare parfumuri ale neîntrecutei distilatoare Bla.

În apropierea „Şantierului despărţirii”, presărat cu numeroase clădiri şi pavilioane, creatoarea lui Am’n, vestita învăţătoare, sfătuitoarea şi cea mai credincioasă slujitoare a bătrînului Conducător se înclină. Şi fără să ştie că gestul acesta delimita, pe solul globusian, istoria strălucită a întregului neam Amon, ci punîndu-l doar la hotarul propriei ei existenţe, intră în şirul globusienilor din aceeaşi generaţie, care se îndepărta.

Însoţitorii o zăriră pe Mra pătrunzînd sub portalul sculptat. Ceva mai tîrziu, strînşi laolaltă în sala comună a unui pavilion, transmiţătorul de imagini le-o arătă din nou, înconjurată de abur. În acelaşi timp N’fer presără în talgerele sălii comune conţinutul celui de al doilea flacon. Un parfum identic urca în încăperea lor şi în cea care-i slujea drept ultim lăcaş bătrînei învăţătoare.

Rezemată într-un ungher, pe aşternutul aspru, Mra se depărta întîi prin nemişcare. Podoabele-i străluceau. Apoi, deodată, uneltele înţelepte, îndepărtaţii roboţi anume construiţi, o fixară. Pe ecran, Amon zări trupul prieteniei sale devenind străveziu, difuz, veşmintele, podoabele se pierdură.

Mra nu mai era. Mai exista doar parfumul ei, acelaşi în sala comună şi în laboratorul îndepărtat.

Nu peste mult, acolo, pe Şantierul dispariţiei, acoperişurile transparente se desfăcură, trimiţînd în văzduh nenumărate arome, împingîndu-le deasupra mării.

Întregul glob era parfumat.

Despărţirea unei întregi generaţii — petrecută conform celor mai civilizate ritualuri, prin care însă globusienii ştcr-geau singuri fără să ştie urmele fizice ale trecerii lor — se săvîrşi cîteva cicluri elementare (lumină-umbră-lumină-întuneric) după explozie...

Atunci, în ziua aceea, cînd cunoscutul medic Rama se afla alături de ucenicul său Ka, dimineaţa începuse pe şantier favorabil. Nici măcar agitatul Het nu arătase vreo nelinişte deosebită, deşi mai tîrziu, cîndva, adăpostit într-o cavernă a fostei rezervaţii, Het îi va istorisi unui tînăr prieten nevinovat şi admirativ (este vorba de ultimul urmaş cunoscut al neamului Amon în civilizaţia a douăzeci şi doua) că el bănuise totuşi unele lucruri înaintea oricui. (Afirmaţii fără doar şi poate neraţionale, totuşi, din incontrolabilele sale povestiri, se vor alcătui apoi în umedele locuinţe de piatră legendele.)

În dimineaţa aceea, Het vorbise numai despre straniul destin al unor planetari dintr-o galaxie situată într-o altă dimensiune a universului, despre soarta unor tipuri umane a căror deosebire faţă de globusieni ar fi constat mai ales în ciudatul lor mod de trai inactiv.

Într-adevăr, după o evoluţie care — susţinea Het — îi adusese pînă la o treaptă tehnică avansată, „artificierii” (aşa îi numea) căzuseră

într-o patimă care avea să însemne apoteoza şi sfîrşitul lor.

Dacă ar fi să dăm crezare emisiunilor pe care Het susţinea că le recepţionase, „artificierii” — după ce îşi asiguraseră un trai slujit de inteligenţa roboţilor — părăsiseră orice alte preocupări, născocind un joc, un soi de spectacol la modă, care cucerea tot mai mulţi aderenţi.

Nu se ştie care specialist al exploziilor descoperise farmecul lor estetic pur. Descoperise efectul particulelor aprinse într-un spaţiu închis şi rotund.

Het povestea că primise o descriere amănunţită a regulilor jocului organizat în doi timpi: mai întîi doar senzaţia fizică neaşteptată, cutremurătoare, atunci cînd participanţii se aflau în afara unor forme sferice anume amenajate; apoi, cel de-al doilea timp, mai pasionant: pătrunderea propriu-zisă în locurile (curăţate în prealabil de radiaţii) unde, participanţii învăluiţi în veşminte de protecţie asistau la spectacolul niciodată acelaşi al schimbărilor, al mutaţiilor, al naşterii şi pieirii unor particule, al populării formei rotunde şi goale cu alte forme sau cu întregi sisteme cuprinzînd constelaţii, sori diferit coloraţi, galaxii, nebuloase, planete, comete, a căror existenţă, independentă iniţial, de-o veşnicie efemeră, era atrasă pînă la contopire uneori, sau despărţită, antrenată brutal de curenţi, întreruptă de meteori, de mici furtuni, alcătuind toate o complicată feerică mişcare, născută din

puterea demiurgieă a celor ce erau, concomitent, creatorii şi publicul fiecărui spectacol.

Astfel, amalgamul de impresii fizice asaltînd deodată toţi receptorii senzoriali, anihilînd prin violenţa impresiilor interesul pentru orice altceva, cîştigase în civilizaţia „artificierilor” tot mai mult teren.

Pînă cînd, un joc simultan, aşteptat în nenumărate săli uriaşe cu o deosebită nerăbdare, sfărîmă planeta, făcînd totodată din chiar publicul-regizor elementul de bază al propriului său spectacol, ultim şi cel mai grandios.

...Atunci cînd, la ceremonia morţii lui Mra, N’fer îl în-tîlnise pe Am’n, ea încerca să-şi spună că nu e tulburată. Nu-i mai zărise chipul de cînd, sfîşiindu-şi veşmintele cu deznădejde, alergase afară din oraş. Acum, hotărî să nu îl privească şi, într-adevăr, izbuti.

Totuşi îl zărea, într-un fel greu de explicat. I se părea mai fermecător ca oricînd, obrazul lui Am’n era întunecat, el nu pălise aşa cum li se întîmpla îndeobşte celor ce trăiau în adînc.

N’fer încercă să-l facă să simtă triumful ei, dorea să-l umilească, arătîndu-i-se demnă, triumfătoare, în timp ce umbla cît mai dreaptă, ţinînd într-un perfect echilibru flacoanele cu parfum.

În şirul nesfîrşit al celor ce se îndreptau către „Şantierul despărţirii”, bătrîna ei prietenă mergea adîncită în cuge- tare; trecea, refuzînd orice ajutor, peste neregularităţile plajei.

Ceasul era domol, doar valurile se mai zbuciumau, dar Mra întinse către ele braţele şi valurile părură că se potolesc.

— Am fost nedreaptă cu tine, Am'n, grăi pe neaşteptate cea care-i dăruise zilele. În ultimele ceasuri m-am con-centrat asupra viitorului tău: îmi e necunoscut. În jur, ni- mic nu mi-a rămas nedescifrat, străin, iau cu mine limpede totul, doar cel ce-mi este urmaş îmi va rămîne o taină pe veci...

— O, creatoarea mea, şopti Am'n, în timp ce obrazul său pierdea nemişcarea decentă. De mi-ai fi dăruit măcar stăpînirea cu care intri în nefiinţă... Eu nu o voi avea. Poate, spunîndu-ţi atît, îţi spun destul. Trăim ceasuri grave şi, prin tot ce-am făcut pînă acum, — ştiu — n-am fost pe măsura lor. Dar simt că pot astăzi, mai mult decît ieri, să împac ceea ce sînt cu lungul şir al Amonilor din care fac parte... de aceea ţi-o făgăduiesc.

Mra încuviinţă.

Un nor trecu peste unicul soare luminînd şi azvîrli pe drumul lor o fîşie de umbră. Norul, semn al exploziei ce avusese loc nu de mult, era alcătuit din zburătoare mărunte, migratoare, fugind de pe terasele năruite ale celuilalt continent. Cu aripile lor multiple, desenau pe nisip un complicat arabesc.

Apoi — ajunseseră în faţa pavilioanelor — bătrîna, în-clinîndu-se, plecă...

... Am’n şi N’fer se întoarseră împreună. Treceau pe o cale cunoscută de vechile lor plimbări, o cale pe care însă refluxul ştersese orice urmă de paşi.

Alături, şi alţi globusieni superiori se întorceau. Cei mai mulţi — e drept — preferară să pornească spre platforma de aterizare şi zbor de unde Şantierul despărţirii se lega cu oraşul într-un fel mai direct. (Acolo îl aşteptaseră însoţitorii pe bătrînul Amon.)

Lîngă o stîncă masivă, adusă aici de un destin necunoscut, cei doi se opriră. Plutea un parfum trist, un abur parfumat.

— Îndură-te de mine, nu mă lasă pradă singurătăţii, îi spusese Am’n lui N’fer, şi ea îl urmase.

Rămaseră îndelung nemişcaţi.

— Prietenă, reluă după o vreme tînărul savant. În za- dar încerc să ascund: sufăr. Nu pot privi cu seninătate plecarea lui Mra, a fost îndepărtată şi desăvîrşită, părinţii mei au fost îndepărtaţi şi desăvîrşiţi asemenea acestor doi sori, care dintr-un capăt al zării într-altul se ating doar cu lumina...

— Chipul îi e păstrat în filmoteca misiunii ei şi în locuinţa comună a bătrînelor; îl poţi zări oricînd, spuse consolîndu-l convenţional N’fer.

— ...S-au atins cu lumina, sporindu-şi-o, rezemîndu-se în ea, şi, poate astfel, echilibrîndu-se, urmă Am’n.

— O, nu te teme (N’fer făcu un gest brusc şi lipsit de dulceaţă). Conducătorul este de ajuns de puternic pentru a rămîne singur. Tristeţea

nu-l prăbuşeşte, el nu alungă, asemenea altora, umbrele ei, cerînd ajutor.

Tînărul savant se întrerupse şi o privi.

— Eşti mai strălucitoare decît oricînd, spuse mînuind aparatul cu delicateţe. Îmi dau seama cît îţi sînt de in- ferior.

— Da, răspunse aspru prietena lui, în timp ce îşi dădea seama că, fără să vrea, se lăsa din nou prinsă de farmecul vorbelor lui (ale ei i se păreau palide, lipsite de sens). A trecut mult de cînd nu ne-am mai privit... Şi s-au petrecut multe.

Am'n nu înţelese, se uita dincolo de ea (sateliţii, insulele zburătoare se desluşeau tot mai clar).

— Tatăl tău îmi apreciază calităţile, urmă N'fer. El s-a interesat printre cercetătorii laboratorului meu, printre cei ce mă cunoşteau îmi ştiau ascendenţii, şi a aflat că trăiesc sub semnul demnităţii. M-a luat sub protecţia lui, în nesfîrşita-i bunătate.

— S-au petrecut multe lucruri, aşa cum spui, urmă la rîndul său Am'n fără să-i priceapă în întregime vorbele. S-au petrecut lucruri grave şi care mă previn... Sînt gata să refac ceea ce am greşit. Recunosc, am fost dintre globu-sienii superiori cel mai prejos, deşi ar fi putut fi altfel, am forţe îndestulătoare. O, prietena mea, ţi-am făcut mult rău.

— Mult rău... repetă N'fer (şi el nu băgă de seamă gestul de batjocură).

— Apropie-te de mine, N'fer, zise Am'n şi o atinse. Priveşte-mă ca să pricepi, ca să vezi cu

mine împreună, aşa cum îl păstrez, continentul adînc. Locuitorii săi, printre care mă voi întoarce, ne sînt nouă atît de diferiţi. Timpul, despărţirea lungă ne-au deosebit... Dar nu asta am vrut să spun... Am trăit împreună cu ei explozia... dar nu, nici asta n-are însemnătate, a fost o întîmplare... Totuşi, întîmplarea, noi şi ei ne vom aminti-o în alt chip. Nu cunoşti lumina, întunericul, surîsul, tăcerea lor. Nu cunoşti aşteptarea în continentul adînc... Acolo am născocit un instrument menit — credeam — să-i mulţumească. Da, ai dreptate, spuse mai departe Am'n, simţind gestul ei dezaprobator, nimeni nu mi-a cerut-o... şi mai ales... la ce bun?... Aşa, îmi dau seama, greşesc întotdeauna... şi ori de cîte ori mi se pare că m-am apropiat de înţelegere, mă aflu, dimpotrivă, la celălalt capăt al ei. Era un instrument menit să potolească, să aducă iluzia distanţelor la care eu însumi rîvneam... Nu ştii cîtă patimă rea a stîrnit! Ei nu sînt învăţaţi ca noi să îşi ascundă

simţămintele. Şi atunci, deodată, acolo, în galeriile cu umbră, sau printre luminile neschimbătoare, mi-am amintit de noi, de mărunta noastră planetă...

— E prea tîrziu, sipuse N'fer încet şi se smulse atingerii lui.

— A trecut mult. Eram obişnuiţi să ne întîlnim ades în fermecătoarele ei ţinuturi. Oricît ar fi trecut însă, nimeni nu a luat cunoştinţă oficial de venirea urmaşului nostru.

— E prea tîrziu.

— Mi-am adus aminte, N'fer, spuse mai departe Am'n fără să bage de seamă, cu cîtă dureroasă mînie ţi-ai sfîşiat masca şi veşmintele...

— Opreşte, şopti aproape sălbatic prietena lui. E prea tîrziu. La ce bun îmi aduci aminte că m-ai umilit? O, Am'n, cuvintele tale! Le-am privit de atîtea ori cu nesaţ. Din pricina lor am ajuns să mă simt ultima dintre semencle mele şi hotărîsem să mă pedepsesc, să trag consecinţele pînă la capăt, iar lipsa mea de supunere în faţa legilor să o răscumpăr cu traiul în afara lor, printre sălbăticiuni. Dar aşa cum ai spus, voi adăuga încă o verigă la şirul Amonilor şi am hotărît apoi că ca nu poate fi cea mai umilă. Iar acum, deşi m-am lăsat cîndva învinsă de farmecul tău, sînt atît de hotărîtă, încît nu pot fi decît învingătoare. Ai crezut, zise şi surise batjocoritor, că poţi şterge ceea ce ai greşit, întorcîndu-te. Dar m-ai jignit atît de adînc, încît doar singură mă voi vindeca. Iar cel ce mă ajută nu poate fi un globusian oarecare,

rătăcind în măruntaiele oraşului, ci însuşi conducătorul Amon, tatăl tău. Amon, tatăl tău, mă învaţă perfecţiunea singurătăţii. El, bătrînul acesta măreţ, este desăvîrşit. Şi are pentru mine planuri, singurele care îmi pot şterge mie umilinţa mea. Mă învaţă să conduc de la mari depărtări priveliştea simţămintelor…

Nu, nu te inspăimînta, nu vorbesc fără noimă, zise, în timp ce Am’n se ridica. Dar nu cunoşti cu adevărat tăria mea. Ai spus adineauri că îmi eşti inferior... Poţi crede că voi coborî alături de tine încă o dată? Ai spus că nimeni nu cunoaşte oficial... Amon, Conducătorul, cunoaşte. Şi el nu-mi mai îngăduie să mă aplec asupra trecutului, să mă întorc în trecut. Pleacă, întoarce-te tu, îndeplineşte-ţi în sfîrşit, întreagă, misiunea, fă fapte demne de ascendenţii tăi. Crezi că voi porni alături de tine printre globusieni? Trecutul e abur, asemeni lui Mra.

Din nou se abătu furtuna asupra Oraşului copacilor cu crengi în spirală... Ea se pregătise îndelung, ameninţase fără să se hotărască, pierind parcă desăvîrşit şi apărînd iar, şireată ca o fiară sau ca o suferinţă. N’fer o străbătu păstrînd, în vehiculul care o transporta, zîmbetul batjocoritor.

Puţin mai tîrziu pătrunse în locuinţa Conducătorului. Fosta cercetătoare a trecutului globusian se mutase aici de o oarecare vreme. Amon îi dăruise o încăpere nespus de îngustă, aproape de cuştile cu plante şi bazinul cu fiinţe acvatice. Îi făcea plăcere bătrînului în ceasurile destinate odihnei, cînd cei mai mulţi erau slabi în faţa oboselii, iar el trecea singuratic prin „patio”, să o ştie vegheată de puterea lui.

Amon putuse decide aceasta în deplină cuviinţă, deoarece nu luase în public hotărîrea

de a anula unirea fiului său — deci N’fer urma oficial să facă parte din familie...

Ea intră în sala ecranelor. Recunoscînd-o, roboţii supraveghetori îi călăuziră paşii.

În umbra constelată de fosforescenţa obiectelor, zări un ecran uriaş ale cărui lumini cădeau poleind obrazul bătrînului. Pe ecran se putea urmări migăloasa execuţie a unor nave curioase, cu feţe triunghiulare, îmbinate şi suprapuse, unite toate printr-un singur virf ascuţit. Totul se desavîrşea undeva în văzduh, pe un şantier plutind în afara năprasnicei furtuni... Acolo, în jurul insulei zburătoare, timpul era senin, se putea admira evoluţia sateliţilor. (Silueta navei-compuse, aflată în construcţie, împreună cu senina privelişte vor dăinui în încăpere mult după încheierea discuţiei care va urma.)

Amon privea concentrat paşnica, globusiană imagine — de aceea N’fer se apropie arătînd cu graţie că doreşte să nu-l tulbure. Se înclină domol în spatele bătrînului, totuşi, prin- tr-o stîngăcie voită, aparatul de vorbit proiectă salutul, trecîndu-l fugar peste ecran.

Bătrînul conducător zîmbi, dar nu se întoarse.

— Vino, tînăra mea prietenă, spuse, sigur că ea îi urmăreşte mişcările.

Rămaseră o vreme astfel (N’fer ghemuită la picioarele lui), netulburaţi de fulgerele care luminînd prin tavan făceau să pălească ecranul.

— Oare te-au găsit uneltele înţelepte pe care le-am trimis? Observatoarele mi-au prevestit apropierea furtunii.

N’fer încuviinţă.

— Unde erai? Eu însumi nu mai puteam întîrzia...

— I-am ţinut tovărăşie fiului tău, Am’n, precum mi-a cerut. I-am arătat că nu-l învinuiesc mai mult decît pe mine...

Conducătorul nu se arătă nemulţumit. Zise cu bună- voinţă:

— Am poruncit să ţi se pregătească ierburi întremă- toare...

În încăperea alăturată, despărţită nedesăvîrşit de sala butoanelor, talgerele începură să fumege la intrarea lor. N’fer se înclină, apoi coborî pe aşternutul aspru.

— Părinte onorat şi conducătorul meu, spuse ea. Dar tu?

Amon surîse:

— E o oarecare vreme de cînd trupul meu îşi ajunge lui. Eu nu mă mai hrănesc.

Îşi opri gesturile şi o privi cu interes cum gustă dintr-un fruct. N'fer îl privea la rîndul ei. Uşoara strălucire verzuie ce izvora ades în ultima vreme din trupul bătrînului îl făcea să pară mai slab şi cumva depărtat. Ploaia izbea în tavan şi înconjura cei mai mulţi pereţi ai încăperii. Într-o singură parte — silueta navei în construcţie...

— Iată, zise în cele din urmă bătrînul, cu ce va călători în curînd fiul meu. (Ea nu răspunse. Tresări tainic şi dureros.) Aşa am hotărît, adăugă gînditor. De altminteri, şi tu vei pleca...

Fructul căzu din palma lui N'fer.

— Conducătorule, de ce mă alungi?

Atunci Amon îi făcu semn să vină alături de el.

— Nu te alung, N'fer, fiinţă admirabilă şi graţioasă, nu te alung. Dimpotrivă: Ai uitat oare că ţi-am făgăduit un destin măreţ?

N'fer se înclină.

— Calea unui astfel de destin e arareori luminată limpede, de la un capăt la altul, e arareori, pentru ceilalţi, uşor de urmărit... Vei pleca deci, dar te vei întoarce. O, N'fer, tînăra mea prietenă, învaţă meseria conducătorului. Ai fost obişnuită să priveşti în trecut, va trebui să ştii să descifrezi viitorul. Iată, spre pildă, un crîmpei al viitorului tău. Am'n va pleca, iar eu păstrînd taina voastră, cel ce-ar fi putut să-i fie lui urmaş se va numi fiul meu.

N'fer îşi ascunse triumful făcînd gesturile convenţionalei bucurii.

— Fie după voia ta, conducătorul meu şi părinte.

— Şi acum că ţi-am spus aceasta, buna-cuviinţă îţi cere să pleci. Te vei duce cît mai curînd cu putinţă într-unul din pavilioanele doctorului Rama, acolo vei fi la adăpost şi floarea abia încolţită a Amonilor apărată. Eu voi rămîne singur, ca să mă pot concentra asupra gravei mele misiuni. Tînăra globusiană încuviinţă.

— Bunăvoinţa ta n-are margini. Ridici din umilinţă nevrednica mea făptură.

— Nu spune nevrednică. Desigur, e datoria mea să îndrept ceea ce neamul meu a greşit în faţa ta. Dar nu e numai atît... Ai să pleci şi e bine să ştii adevărul: Mra şi cu mine am fost două făpturi pătimaşe, ea însă m-a învăţat suprema satisfacţie de a mă învinge prin voinţă. Din clipa cînd te-am zărit în locuinţa lui Mra, am ştiut că eşti asemenea ei, aşa cum o păstrez în amintirile mele — doar mai desăvîrşită!

Cîteva clipe Amon se opri. Roboţii turnau arome în talgere. În afară de ei — nimeni... Pereţii transparenţi erau îmbrăcaţi în ploaie, în întuneric.

— Te-am cunoscut, N'fer. Tu, abia tu eşti pe măsura mea... De aceea te voi învăţa ceea ce la rîndul meu am aflat, ceea ce Mra mi-a dat numai mie, n-a ştiut să-i dăruiască şi lui Am'n. Singurul meu răgaz, singura destindere în activitatea gravă care mă aşteaptă va fi să mă

concentrez asupra ta. Ne vom întîlni, n-ai grijă... te voi învăţa să ne întîlnim fără a ne vedea, iar cînd flacăra impură va fi trecut, te vei întoarce... Vom începe abia atunci cu adevărat să trăim. Apropiaţi, dar departe. Între noi urmaşul, cu adevărat al nostru, deşi rodul nici unei mîngîieri...

Ea se ridică:

— Conducătorule, spuse (gesturile nu mai aveau nimic convenţional), cred că te înşeli, nu sînt pe măsura ta, deşi voi încerca să fiu astfel. Tu singur eşti desăvîrşit. Îţi dărui de aceea admiraţie şi ascultare. Deplină supunere. Porunceşte-mi! Da, te voi iubi astfel, fără gesturi. Dacă aş putea, aş întinde

doar spre tine o parte a tinereţii, predîndu-ţi-o. Ca existenţa ta preţioasă să treacă dincolo de mine.

Drepţi, unul în faţa celuilalt, se priviră cu demnitate. El întinse mîna uşor — o atinse... Şi pe urmă, uită tot ceea ce spusese înainte. Nu-şi mai aduse aminte de nimic.

Ploaie. Arome în talgere. Deodată bătrînul conducător slăbi. El o atinsese pe N'fer şi, răsturnînd deodată toate hotărîrile, se prosternă dinaintea fetei şi cerşi învăluirile dragostei. O singură îmbrăţişare deplină... Măcar o dată.

capitolul XIX

— ...Rama, învăţătorule, părintele meu, sfincşii aceştia. Am bănuit întotdeauna un mister în interiorul aparatului lor de gîndit, atît de complex şi de puţin folosit.

În laborator, Rama şi Ka se aflau împreună.

— Întotdeauna am bănuit. Cred însă că pricep acum... pricep. Acolo se înmagazinează amintirile. Ştii ce posedă într-un grad mult mai dezvoltat decît noi? Memoria... Dar — spuse Ka întrerupîndu-se — învăţătorule nu mă onorezi cu atenţia ta... Gîndurile îţi călătoresc în altă parte...

Rama se întoarse din discuţia sa cu Amon. Părea nespus de ostenit.

— A fost o clipă, grăi. Urmează, fiule... (Totuşi, planurile bătrînului conducător existau acum, pluteau abia gîndite între vestitul medic şi Amon.)

— ...După cum îţi spuneam: sfincşii îşi transmit cu fiece generaţie amintirile. Ai băgat de seamă, învăţătorule, că noi globusienii nu avem decît o foarte scurtă memorie... limitată la civilizaţia noastră? Şi încă, ajutată, susţinută prin documentele filmotecilor comune. În schimb, aparatul nostru de gîndit are o seamă de zone necunoscute, de pete liliachii, care — experienţele au dovedit-o — rănite sau extirpate, nu micşorează capacitatea de a gîndi a bolnavului. Ce rost au aceste pete, fiindcă noi ştim că natura nu creează inutil? De multe ori s-a spus că zonele prevăd o încă şi mai mare dezvoltare a minţii globusiene, ele sînt, pentru salt, terenul pregătit. Dar natura nu prevede... Ea dezvoltă, cînd este necesar. Deci e cu putinţă ca printre strămoşii noştri să fi existat globusieni capabili să rezolve probleme mai complicate. În civilizaţii, nu mai puţin, cum credeam, ci mai mult evoluate, decît a noastră.

— Şi atunci?

— Atunci trebuie să presupunem că aceste zone, de vreme ce există, au funcţionat odată, altădată. Fiindcă aşa cum noi doi o ştim, învăţătorule, atîtea civilizaţii au decăzut, şi e cu putinţă să se fi produs biologic unele schimbări... Dar s-ar mai putea... e aici o

posibilitate care mă încîntă, mă entuziasmează... s-ar mai putea (unele semne există), ca petele să funcţioneze în fapt şi acum, acolo să se înmagazineze totuşi amintiri pe care le socotim pierdute, însă fără să o ştim, latent, încît ne-ar trebui foarte puţin, un exerciţiu în plus, o musculatură mai puternică a minţii, ca să le scoatem din nou la suprafaţă... Iar dacă le-am avea pe toate, memoria sfincşilor, gîndirea şi puterea noastră de a prevedea raţionînd viitorul, atunci, învăţătorule, ameninţarea, care am stabilit că pluteşte din cauze necunoscute şi asupra civilizaţiei noastre, ar pieri prin cunoaştere. Atunci ne-am deosebi structural de tot ce a fost pînă la noi. Am dobîndi uşor eternitatea pentru că în fiece clipă — am fi eterni...

Rama se ridică:

— Însoţeşte-mă, fiule!

Acesta se supuse, ascunzîndu-şi uimirea.

— Haidem, să plecăm neîntîrziat, repetă Rama.

Împreună părăsiră laboratorul ascuns şi, nu peste mult, clădirea principală. Buna-cuviinţă îl oprea pe Ka să afle înainte de vreme ţinta drumului. El îşi urmă de aceea, mergînd, firul întrerupt al raţionamentelor.

— ... Fără îndoială, părinte, memoria astfel dezvoltată, la sfincşi a fost necesară... ea era o armă de apărare... apoi, cu încetul a devenit şi o armă de atac... Linişte ţie, Het! (Pătrunzînd pe una din căile de acces, îi salutase un tînăr cu părul răvăşit, parcă electric: ţinea în braţe un straniu aparat.)... Mă întreb cît timp le-a trebuit strămoşilor noştri direcţi, locuitori ai cavernelor, ca să revină la demnitate şi apoi la civilizaţie?... Sau poate nu au fost ei? Poate din ei şi-a ales cu timpul tipul globusianului inferior, pe cînd noi, cei de la suprafaţă, descindem din alţii, poate din zburători întorşi pe planetă? O, dacă am avea memorie, certitudine, dacă am cunoaşte cauza atîtor întîmplări!...

Rama nu răspunse. Flotărît, gîndurile sale se opriseră în altă parte! Întrebă:

— Cine a fost cel pe care Lai salutat?

— E un fost vecin şi prieten... El caută vindecarea pe şantierul nostru, mă întreb însă dacă aş vrea cu adevărat să-l vindecăm. Îmi place nespus să-l privesc. Născoceşte întîmplări atît de uimitoare! Declară că primeşte mesaje şi ele sînt neliniştite, dar întotdeauna pline de

miez. De fapt, doar cu puţin mai mult decît nişte ipoteze îndrăzneţe. Deunăzi chiar prevedea o catastrofă, năruirea unor continente întregi pe o planetă necunoscută, stăpîna a unui unic satelit. Prăbuşirea în ocean urmează să se întîmple din pricina unor călători obişnuiţi în propriul lor sistem planetar cu viaţa de subsol: ei — mi-a istorisit în delirul său Het — scormonesc în adîncurile şubrede şi distrug platforma de bazalt a unei uriaşe părţi...

— Într-adevăr, spuse Rama, iată o istorisire ciudată. Cu mult prea potrivită clipei de faţă. Cum s-a alcătuit?

— Poate prin asocierea în neorînduială a unor vechi amiritiri?

— Memoria, şopti Rama. Da, da, memoria...

Apoi se opri. Umblau sporovăind şi surîzînd ca orişicare medici în amurgul ostenit al zilei.

— Memoria, repetă Rama. O, dacă am avea-o, într-adevăr. De altminteri, adăugă după o clipă de linişte, în chinul uşor şi vesel pe care îl folosise pînă acum, va trebui sa-ţi întrerupi căutările. Acest şantier va pieri.

— Va pieri, murmură Ka neîncrezător, dar zîmbind, acceptînd felul de a vorbi al lui Rama. Oare nu mai e bun la nimic?

— Amon, Conducătorul, a hotărît să cureţe planeta de făpturi inferioare. Înseamnă că nu mai e bun la nimic.

— Şi cu ce îşi vor trece timpul lor, cercetătorii artei de a trăi?

— Unii vor împărţi mijloace împotriva vieţii — vor nimici neliniştea, bolnavii, ceea ce au

încercat să vindece; pe planetă se vor construi mari şantiere ale despărţirii... vor avea mult de lucru.

Ka rîse.

— Îmi place rîsul tău, spuse Rama. Întotdeauna mi-a plăcut.

Între timp ajunseră. Cele două dungi simetrice ale sorilor aproape de eclipsă luminau straniu coloşii din faţa pavilionului...

— Şi acum, zise marele medic, fiule, ai să cunoşti taina mea. Ai să cunoşti caverna în care mai marele acestui şantier, Rama, e la rîndul său sclav, asemenea unora dintre strămoşii noştri. Ai să zăreşti peştera-mea-sanctuar. Dar mai întîi îngăduie să mă reculeg şi să iau atitudinea prescrisă. Tu, între timp, priveşte aceste forme de piatră — ele nu sînt adunate fără rost...

— Eşti aici, frumoaso, stăpîna a voinţei mele? relua medicul tremurător şi într-un fel cu totul schimbat.

— ...Fireşte că sînt, vă supraveghez de-o bună bucată de vreme. Ce mai aştepţi, neghiobule, ca să intraţi?

— Am căutat să mă lepăd de ceea ce sînt în afara ta, să mă înfăţişez cu deplină supunere dinainte-ţi, stăpînă.

— Apropie-te!

— De altfel, ţi-l aduc pe cel pe care de atîta vreme mi-l ceri. Ţi-l aduc pe ucenicul meu, Ka.

Abia acum Bla făcu o mişcare. Era cocoţată în vîrful unui colos cu chipul chinuit şi, zărind-o, Ka începu să rîdă. Cunoştea şi el monstruoasa

făptură, dar i se înfăţişa pentru întîia oară astfel, în toată măreţia ei, cu nenumărate brăţări prinse de fiecare hidoasă încheietură, lucind în penumbră. Cu o uimitoare îndemînare, Bla îşi părăsise ascunzătoarea şi acum, oprită dinaintea lui, îl examina.

— Pentru ce rîde?

— Da, ai băgat de seamă, Bla, felul în care rîde? Încuviinţă Rama, bucuros şi umil... E lucrul cel mai neaşteptat la acest globusian superior, desăvîrşit.

— Învăţătorule, îngăduie-mi să salut vestita distilatoare de parfumuri în casa lucrului ei, spuse Ka stăpînindu-se. Şi cer iertare pentru hohotele mele. Ele pot adesea părea lipsite de cuviinţă. Vă înşelaţi însă asupra înţelesului lor. Rîsul meu nu porneşte din veselie, nici din batjocură. El e stîrnit de nestăpînita mea curiozitate. Rîd cînd ceva mă uimeşte, îmi pare demn de cercetat, neînţeles, curios!

— Primesc lămuririle tale şi te iert, zise hidoasa făptură.

— Dovedeşte-i-o, Bla, oferă-i oaspetelui nostru, încă de aici, de la intrare, măiestria ta. Dăruieşte-ne un crîmpei de

dulce ameţeală, strigă Rama. Fă-ne să trecem pragul puterii tale...

Ea păru că vrea să se împotrivească, privirile îi luciră răutăcios, dar, răzgîndindu-se, făcu un semn. Pe dată, unealta slujitoare, robotul ei credincios apăru aducînd două talgere pe picioare înalte, în adîncul cărora sfîrîiau pietrele încinse, gata să fumege.

— Vezi? Fără îndoială i-ai cîştigat bunăvoinţa, şopti între timp Rama cu o grabă lacomă şi prostească. Altminteri nu s-ar fi învoit atît de uşor. Bucură-te, fiule, fiinţa aceasta ştie să deschidă nebănuite porţi...

— Iar acuma, zise Bla întorcîndu-se, iar acum, zise ea chicotind.... veniţi şi luaţi-vă singuri parfumul pe care-l doriţi. Vino, Rama, ia-ţi-l, alege-ţi-l, spuse Bla şi cu o sprinteneală nebănuită, urcă din nou pe jeţul ei înalt (în vîrful degetelor fiecărei mîini lucea acum cîte un flacon cu arome). Dar nu îndrăzni să te caţări pînă la mine, ci... sari, Rama, osteneşte-te, neghiobule, credeai că am să-ţi acord atît de lesne ceea ce pofteşti?...

Lui Ka, tînăr medic fantezist, ucenic al lui Rama, rîsul i se oprise, cu toate că asista la ceva nespus de ciudat, de necrezut. Se simţea mai cutremurat poate decît în zilele în-spăimîntătoare din peşteră — deşi îşi dădea seama vag că vorbele, gesturile intrau într-un anume rit, erau mişcări ale unui joc deocamdată neînţeles. Totuşi mintea i se tulbură, uită discreţia şi neamestecul reglementar — trupul său tînăr făcu un salt şi

ajungînd pînă la Bla o smulse din înălţimile ei, azvîrlind-o pe lespezile pavilionului.

— Făptură greşit plăsmuită, monstru înspăimîntător, făcu el, după ce o scăpase din mîini (vorbea bîlbîindu-se, mînuind cu nestăpînire şi grabă aparatul de vorbit), de unde atîta îndrăzneală? Nu ştiu din ce izvorăşte puterea ta asupra maestrului meu, nu-ţi voi îngădui însă batjocura crudă!

Spre mirarea lui, Rama nu păru să-i dea dreptate.

— Ridică-te, ridică-te, stăpînă, strigă şi se repezi să o sprijine.

Dar ea se înălţă fără ajutor şi spuse linstit:

— Sînt aşa cum mă doreşte el, maestrul tău. De altminteri, şi el e crud cu mine. Nu mă lasă decît arar să mă întîlnesc cu semenii noştri, cu greu l-am înduplecat să te aducă. Mă ţine prizonieră în acest pavilion. E în puterea mea, fiindcă numai eu pot să-i dăruiesc ameţitoarele visuri de care îi e veşnic sete, dar şi eu sînt în puterea lui...

Pe urmă, desfăcu unul dintre flacoane şi se pregăti să toarne în talgere conţinutul. Dar Rama nu-i îngădui.

— Opreşte, zise (vorbea şi el calm). Nu mai are rost, Bla. Retrage-te.

Ea îl privi şi se supuse.

— Vino cu mine, fiule, urmă vestitul medic după ce tăcuseră îndelung (îşi recăpătase demnitatea). Dar nu înainte de a-ţi mai arunca o dată privirea asupra cioplitурilor de care sîntem înconjuraţi. Cum ţi se par?

Ka tăcu.

— Unele, zise Rama, sînt făcute de mine.

Alături, străbătură serele străvezii, unde, în abur cald, plantele carnivore dormitau. Rama cunoştea bine locurile şi se mişca fără ezitare.

— Da, zise el, le-am cioplit pe vremuri, în tinereţe... Şi ştii ce sînt? Amintiri... Să nu crezi că descoperirea ta în legătură cu memoria sfincşilor e nouă. Nimic nu e nou, spuse Rama oftînd. Memoria moştenită a animalelor îi era cunoscută, de pildă, (ia seama, fiule, florile acestea te pot răni), îi era cunoscută, zic, marelui meu maestru, bătrînul medic-artist care m-a crescut...

Cotiră peste o punte, spre serele-raze. Ka însă nu izbuti să guste farmecul unic al acestui paradis vegetal, unde florile se deschideau pe jumătate, emiţînd — simple reflexe la obişnuinţa lor de a căpăta hrană — dulci parfumuri... El urmărea concentrat mişcările lui Rama şi nu luă în seamă blîndele ochiuri de apă, umbrarele pe lîngă care treceau.

— Acel învăţător al meu, spuse Rama şi îl pofti pe ucenicul său să coboare lîngă el pe obişnuitul loc de delicii, ştia multe adevăruri. Lucra la descoperirea secretului prelungirii vieţii, la dezlegarea tainelor criptice pe care le cunoscuseră la rîndul lor alţi medici, mai de mult. Vorbesc de prelungirea vieţii globusiene pe cale medicală... Fiindcă ştii cît timp trăiesc alte animale, sfincşii de pildă, în chip firesc! Mult mai mult decît noi, aşa zişii globusieni superiori...

Vestitul medic scoase dintr-un ascunziş numai de el ştiut o cutie, pe care o aşeză dinaintea lor. Apoi fără să-i trădeze conţinutul, făcu un semn şi o unealtă înţeleaptă îi turnă în palme, picături dintr-o aromă asupra căreia se înclină.

— Învăţătorul meu cerceta aceasta, urmă Rama aspirînd cu ochi lucitori şi de experienţele lui trebuie legat începutul meu... Începutul printre globusienii superiori, vreau să spun, fiindcă eu, cel ce-ţi vorbesc, sînt, de fapt, rodul experienţelor lui...

Îmi aduc aminte că bătrînul medic-învăţător-artist îmi cerceta ades memoria, zise după o clipă de linişte Rama, fără să pară că observă mîinile pe care Ka le dusese involuntar la ochi (gestul — ştim — însoţea obişnuit surpriza). El m-a pus să cioplesc, încereînd în tot felul să dobîndească de la mine acea supleţe a amintirilor, despre care vorbeai... Asta se petrecea după ce ieşisem din casa comună a copiilor, prima familie certă pe care mi-o cunosc... Da — nu te mira — am crescut în casa comună, întocmai ca Bla, cu singura deosebire că eu am vădit de timpuriu o inteligenţă care a putut stîrni interes! De aceea am fost luat şi crescut aici, dar

abia mai tîrziu, spre uşurarea viitorului meu, învăţătorul mi-a dăruit numele ascendenţilor săi, încît am putut aspira la funcţia în care mă aflu...

Rama se opii o clipă aici şi aşteptă. Părea că cercetează, caută în sine ceva nespus de vag şi îndepărtat — apoi îşi întoarse iar privirile spre Ka şi urmă:

— Lucrurile se petreceau cu multe generaţii înainte şi s-au uitat, căci eu, fiul meu, am crescut încet, de aceea şi limita, oboseala definitivă, vlăguirea forţelor (ceea ce altora le pare un efect al artei mele) e o perspectivă posibilă cu termen însă necunoscut. E cu putinţă ca învăţătorul să fi încercat cu aducerea mea pe lume o existenţă prelungită în chip firesc. Înainte?... Adevăratul meu început?... Învăţătorul îl ştia, poate, dar el a tăcut pînă la despărţirea definitivă, a ţinut să risipească taina cu el în văzduh. A cultivat în mine mai ales dorinţa de a mă descoperi singur — şi caut amintiri aici — printre aromele lui Bla... Ceea ce am dobîndit astfel, mai ales, este însă o imagine: e a unei femei-sfinx care, cred, mă îngrijea cîndva, mă purta agăţat în coama ei, undeva printr-o lume a cavernelor... Femeia sfinx purta pe obraz o cicatrice bizară şi deformantă, care se potrivea totuşi straniu cu privirea ei calmă... Cred că rana o primise în apărarea mea — îmi amintesc o lume întunecată de spaime în acel foarte timpuriu început. Imaginea femelei despre care îţi spun există în ciopliturile de la intrarea pavilionului.

Am încercat apoi cu alte chipuri să redau nepriceperea mea, fuga, rătăcirea... Am fugit eu însumi din peşteră, sau am fost alungat?... Amintirile mele nu spun nimic în această privinţă... Ştiu doar atît: căutînd, scormonind mai departe, am descoperit deodată nişte fermecătoare senzaţii: plăcerea umilinţei, satisfacţia de a mă supune, de a fi aservit.

Rama se întrerupse aici şi îl privi pe Ka zîmbitor, plin de demnitate.

— Ai presupus vreodată, fiule, că poate exista şi o satisfacţie în sclavie?... Tu, acolo în scurta şedere din peşteră, n-ai putut-o cunoaşte, dar noi globusienii sîntem totuşi în stare să o simţim... Spuneai adineauri că ar fi însemnat să ştim cauza prăbuşirii atîtor civilizaţii. Şi gloria şi umilinţa se află în noi. Aceleaşi cauze creează aceleaşi efecte. Ceea ce survine din afară — împrejurările? Cînd fondul e stabil, efectele rămîn similare. Se cheamă potop... se cheamă explozie? Mărirea şi decăderea le căutăm, le avem pe amîndouă. Într-un fel sau într-altul, fiecare îşi poartă în sine, cu sine, destinul său. Tot astfel şi civilizaţiile. Poate, întreagă, această planetă. E mai puţin însemnată întîmplarea. Noi ne ridicăm, noi ne scufundăm pe noi înşine, e cert... Clădim — şi distrugem ceea ce am clădit. Cum? Prin ce întîmplări? Pesemne, nu întotdeauna la fel. Cînd şi pînă cînd? Ce îţi pot spune. Prevederea e a lui Amon... Sînt o fiinţă inferioară: plăcerea sclaviei, iată, scormonindu-mi amintirile, limita pînă la care am ajuns!

Rama se opri din nou, se înclină surîzător şi ironic, pe urma oftă.

— Bla, strigă el, mînuindu-şi cu demnitate aparatul de vorbit, poţi să te arăţi... Vezi, zise în timp ce monstruoasa făptură răsărea liniştită dintr-un umbrar, sub care îşi strîn-sese multiplele braţe, a fost aici tot timpul... cu credincioasa ei cruzime.

Bla era însoţită de obişnuita unealtă-robot ducînd hrană vie. Parcă nesinchisindu-se de prezenţa celor doi, ea smulse chicotind din cuşti măruntele vieţuitoare şi le azvîrli, le presără peste calicii.

— Prea puţini au cunoscut originea mea, zise Rama fără să pară, la rîndul său, că observă mişcările grădinăresei. Totuşi,

ca ființă inferioară m-am pus din răsputeri în slujba omenirii deplin globusiene. Îmi place să o admir, cred, sper în desăvîrşirea ei... Nu m-am împotrivit nici cînd Amon mi-a cerut să-i arăt că putem avea în stăpînire, medical, timpul. Cu toate că era o taină lăsată mie de învăţătorul meu şi împotriva căreia mă prevenea. Iată însă că acum, Amon îmi cere nu existenţa în timp, ci neantul, moartea, moartea globusienilor mie superiori. Gestul nu îmi este îngăduit. Să vindec, să-mi slujesc superiorii e misiunea mea de medic. Îmi cunosc însă limitele: nu e în mine dreptul să-i ucid.

Încet, ungherul în care Ka îl asculta pe maestrul său se umplu de o necunoscută ameţeală. De un ameţitor, ucigător parfum. Florile sătule se deschideau brusc, pe cînd alte trupuri vegetale se încovoiau peste prăzile lor.

— Cred că vrei să mă întrebi, urmă Rama răsuflînd adînc, de ce nu încerc să-l opresc pe Amon. Dar nu pricepi? El e Conducătorul! Şi apoi — dacă are dreptate?... E aceasta o clipă de auto-distrugere a omenirii globusiene, sau curăţirea e necesară? Desigur, dacă am avea memorie, dar firul logic se rupe cîtă vreme premisele nu sînt decît supoziţii. Un singur lucru e cert — dreptatea aceasta posibilă e obositoare pentru mine... Pe calea lui Amon, adevărul e obositor de aflat. De altfel, Conducătorul cere pieirea a ceea ce nu mai e substanţă globusiană, decît degradat: fără să ştie, dar neîndoios, cere pieirea mea.

Umbrarul în care se aflau, întreaga seră, închizînd gesturile, căutările lui Rama, deveniseră pentru Ka nesigure, îndepărtate, indiferente, neînsemnate... Un atrăgător drum se întrezărea, alungindu-se, un drum sfîrşind într-o încîntătoare prăpastie în adîncul căreia se putea zări tot pe el; şi Ka se grăbea să ajungă, dar Rama îl prinse, îl scutură.

— Repede, Ka, zise. Înainte de a fi prea tîrziu, înainte de a ne pierde în vise... Află că pentru mine mai există o soluţie... o soluţie pentru a şti... pentru a cunoaşte adevărul... Ea e în cutia aceasta şi dacă primeşti...

În adîncul prăpastiei, Ka se zări tot pe sine, pradă, prizonierul unei femei... al unei femei hidoase... mlădiindu-se totuşi atrăgător.

— Ka, spuse bătrînul medic lîngă el. Tu eşti un globusian cu adevărat superior, un exemplar aproape de perfecţie... cel de care poate avea nevoie Amon în planurile lui... Iar dacă primeşti, vom săvîrşi un lucru de taină... numai de noi ştiut... nemaiînfăptuit... Noi trei vom dăinui mult dincolo de aceste timpuri, fiindcă ne vom acorda în ascuns ceea ce Conducătorul nu ne-ar îngădui... Ne vom prelungi existenţa... Posibilitatea o am în această cutie... Doar perechea ei e la Amon...

Tînărului medic i se păreau gesturile lui Rama depărtate şi tulburi... Făcu un efort spre a le urmări... De fapt, visa. Se zărea prizonierul unei femei aureolată de braţe...

— Înţelegi, Ka? şopti, scuturîndu-l febril, cel ce-i fusese învăţător. Priveşte-mă şi înţelege... O tăietură săvîrşită la nivelul fluxului nervos... apoi, dacă primeşti, pentru mine şi Bla somnul. Bla şi cu mine, noi doi sub supravegherea ta, ne vom închide aici, în sera aceasta ca într-o cavernă cu arome... fiindcă o iau cu mine... e opera experienţelor mele, aşa cum eu sînt cea a maestrului meu, mai deplin în arta sa decît mine... fiindcă el m-a creat, iar eu continuîndu-l

nu am izbutit-o decît pe ea... jalnică şi supremă operă, unica mea divinitate... N-o pot părăsi, pradă dreptăţii lui Amon. Ci o voi lua să mă însoţească... Tu vei pleca, vei veni, ducînd o existenţă activă care nu ne mai priveşte... O voi lua cu mine pe Bla în somn, în somnul prelung peste timp spre cunoaştere. Pînă cînd... totul va fi limpede... totul va fi...

În prăpastie, Ka zări acum o femelă de piatră — piepţi şi ochi omeneşti — şi tînărul medic făcu un gest mînios...

Ka se smulse cu greu din toropeală... Rama dormea.

— Pleci? întrebă iscoditoare Bla, punîndu-i-se în cale. Ai să revii? Te învoieşti?

— Înlături, zise Ka. Vă înşelaţi... Nu-s eu cel potrivit. Nici pentru planurile ucigătoare ale lui Amon, nici pentru cele beţive ale lui Rama.

Cu greu, clătinîndu-se, gata oricînd să se lovească de pereţii serelor, să cadă pradă unor guri lacome — alerga, ieşi din pavilion. O mai zări însă pe Bla chicotind.

— Eşti păcălit.... Nu mai era nimic în cutie. Cunosc de mult taina ei şi conţinutul l-am revărsat peste flori. Învăţătorul tău?... Neghiobul... Nu-l voi lăsa niciodată să intre în vis cu alt parfum decît al meu.

capitolul XX

Descoperirea lui Rama şi a nefericitei Bla — adormiţi laolaltă printre arome, nu temporar, ci pentru totdeauna — găsirea trupurilor lor în seră, pe jumătate consumate de flori, s-a făcut totuşi abia cu mult mai tîrziu. Mai tîrziu, după plecarea lui Am'n, după moartea lui Tut, mult după întîlnirea celor doi în Oraşul profund. (Sau poate e vorba de una şi aceeaşi întîlnire relatată în chip diferit?)

Fiindcă ne aflăm în vremea cînd imaginile încep să-şi piardă din fineţe şi devin disparate — nu ne-am putut bucura nici pînă acum de o absolută certitudine în concomitenţa sau succesiunea lor. Iar dacă multe din mesajele pe care le-a

trimis mai tîrziu, mental, de pe planeta albastră, fiul bătrînului Conducător, subzistă precis conturate, în schimb, o anumită impreciziune învăluieşte, de pildă, timpul în care genialul constructor de nave, vecin şi admirator al lui Am'n, i-a destăinuit acestuia existenţa concretă a rachetelor compuse piramidal din propriul său proiect; şi, mai ales, i-a vorbit despre pornirea primului stol de zburătoare astfel organizate, pentru depăşirea Marelui Gol.

Pare că, relatarea nu aparţine unui martor ocular, ci e redată după o istorisire, sau din memorie, poate de către mai mulţi povestitori, ale căror amintiri au fost tulburate de concomitenţa altor evenimente, încît din întîlnirea ultimă a celor doi prieteni şi vecini, nu subzistă decît cîteva detalii...

Desigur, recunoaştem cadrul — Piaţa izvoarelor urcă-toare, în care a pătruns brusc o ceată de globusieni superi- ori, membrii ai grupului de conducere şi însoţitorii lui Amon.

Am'n se află în faţa instrumentului său, întîi manevrîndu-l (de jur împrejur mai licăresc încă ultimele acorduri ale unui concert), apoi însă părăsind galeria în care s-a adăpostit, spre a privi mai atent mesagerii (aşa îl descoperă Tut şi se apropie de el).

Socotim cele două imagini aparţinînd unor momente diferite, fiindcă recunoaştem peisajul calm, ordonat, în prima — pe cînd ruina, agitaţia nefirească, neîntîlnită pînă acum în subsol, ne fac să presupunem că a doua întîl-

nire s-a petrecut într-o cu totul altă parte a timpului, după explozie.

De fiecare dată însă, cuvintele lui Tut par a fi aceleaşi (el îl îndeamnă pe Am'n să se întoarcă în Oraşul copacilor cu crengi în spirală şi să-şi arate calităţile: nimeni nu va şti mai bine decît Am'n să manevreze noile nave şi e greu să se găsească atît de repede destui călători instruiţi) — totuşi noi ezitam să credem că ambele reproduceri sînt exacte. Putem presupune mai curînd că, la prima întîlnîrc, Tut i-a adus doar lui Am'n ştirea morţii apropiate a lui Mra (a urmat apoi plecarea acestuia, întîlnirea cu N'fer pe care am relatat-o şi reîntoarcerea în Continentul profund) şi abia la a doua (cînd încep să fie cunoscute), i-au fost dezvăluite lui Am'n planurile părintelui său.

...Şi, de fiecare dată, proiectat imens peste piaţă de către difuzorul de ştiri, chipul lui Amon, Conducătorul Oraşului copacilor cu crengi în spirală, rămas pînă la Marile Plecări unicul conducător al planetei. (Să fie aceasta vizită mult făgăduită subglobusienilor? Săvîrşită doar în imagine şi prin mesageri?)

Chipul lui Amon înăltînd, în cea de a doua variantă, o cutie. Obrazul cunoscut, fruntea cu plete schimbînd nuanţe sidefii, peste care, braţele înăltînd cutia arată o uşoară pată verde. O pată verzuie, mişcătoare, în timp ce braţele se agită şi el rosteşte proiectat, mesajul, de asemenea, cunoscut nouă, despre curăţirea necesară a planetei. Mesajul spus mai întîi puternic, sigur, într-o deplină ordine şi

ascultare, apoi imaginea difuzorului de ştiri, sau a difuzoarelor numeroase răspîndite de-a lungul galeriilor, devine tot mai de neînţeles, tot mai tulbure, mai palidă, înconjurată de ruină şi tumult. Înconjurată de agitaţie, ruină, tumult — şi aici poate (e vorba de o altă parte a timpului) trebuie adăugată viziunea din exterior a hangarelor, a depozitelor construite lîngă trecerile către Continentul profund, a antrepozitelor căscîndu-se goale, cu vagonete oprite îndelung. Şi tot aici trebuie legat apoi — deşi s-a petrecut fireşte, cu mult mai tîrziu — aspectul unor ciudate produse de subsol, al căror rost, prin grupare, devine greu de înţeles: obiecte casnice aşternuturi, unelte-roboţi, orga de senzaţii a lui Am’n, fragmente de piatră pe jumătate cioplite, călătorind în locul obişnuitelor lucruri utile, indispensabile existenţei civilizate; ele trebuiesc adăugate apoi altor lucruri, sosite după repunere în mişcare a liniilor, de pildă trupurilor, foarte multelor trupuri ale globusienilor morţi... Morţi coloraţi (printre ei Tut înţepenit într-un ultim gest generos), morţi palizi, călătorind către imensele Şantiere ale despărţirii, cu expresii calme sau revoltate — urcînd purtaţi, de vagonete... probabil cu mult mai tîrziu, pesemne, abia după ce, la porunca lui Amon şi în plină foamete a continentelor superioare, paznicii opriseră pompele de aer. După ce opriseră în plină epocă de foamete şi tulburare — şi pentru întîia dată în civilizaţia a douăzeci şi doua — răsufletul pompelor. Răsufletul pădurilor de pompe ce

trimiteau de mii de cicluri în adînc, neîncetat, viaţa... palidă, nemulţumitoare, limitată, dar viaţa! După ce răsufletul pompelor se oprise ucigător, subliniind cu o tăcere solemn necesară începutul unei alte ere... Aceea a violenţei — preludiul sălbătăciei.

— Apropie-te, Am'n, fiul meu. Lucrul nu mi-a îngăduit să stăm prea des laolaltă. Timpul nu ne va îngădui să mai stăm astfel nicicînd. E necesar — n-avem de ce ne-ntrista.

Gîndul plecării tale ne-a venit amîndurora deodată. El este bun. Tu şi cu mine sîntem prea mult pe acest continent. Eşti singurul care, chiar fără să-mi pui întrebări, mă faci să mă îndoiesc uneori de adevărurile mele.

Du-te, aşadar. Meritele nu te îndreptăţesc deocamdată la conducerea zborului — dar, iată îţi spun acum, nu mă înşel asupra însuşirilor tale, vei ajunge, chiar dacă misiunea îţi este să conduci o unică şi măruntă navă. Du-te, ajungi la tine însuţi!

La rîndul meu, o activitate grea mă aşteaptă, socotesc că ai aflat premisele ei. Voi fi singur, trimite-ţi către mine gîndurile. Singurătatea mea e cu mult mai desăvîrşită decît aş fi bănuit la moartea lui Mra. Chiar N'fer, prietena ta, pe care apărînd-o am vrut s-o apropii, m-a părăsit pe o noapte de furtună. Hotărîsem, de altfel, singur să o îndepărtez, ea însă a plecat mai departe decît era în intenţia mea iniţială, mai

departe decît aş fi vrut, decît nădăjduiam, a plecat cu gîndurile, total, fără urmă. E mai bine astfel, îţi mărturisesc, a tulburat o clipă apele liniştii mele. Totuşi o voi căuta... atunci cînd va fi timpul. O dată cu ivirea urmaşului ei şi al tău, se va întoarce nădăjduiesc şi chiar dacă voi fi nevoit să o îndepărtez pe ea şi răscolitoarea ei supunere, fiul tău va fi luat sub oblăduirea mea. Va fi crescut, ţi-o făgăduiesc, în respectul legilor (gîndeşte-te, aminteşte-ţi de legi, oriunde ai fi, cu cît vei fi mai departe; tot restul e trecător, ele singure rămîn; legile, şi nu ceea ce se vede, sînt globusiana patrie)...

Deci nu uita, trimte-ţi către mine gîndurile. Fără îndoială, oficial vei folosi transmiţătorul de ştiri. Dar eşti un Amon: cît timp existăm, legătura nu se poate întrerupe.

Du-te acum. Şi nu te aştepta ca mîine, în portul cosmic, să mă despart de tine altfel decît de orice zburător. Un ultim cuvînt: ia aceasta. Ia flaconul din această cutie... Da, nu te mira, e Ea.

Pentru mine conţinutul nu mai are nici o însemnătate, dovada e făcută, viaţa eternă a globusienilor există, voi acţiona prin urmare în numele învelişului, al acestei cutii. Ea nu va fi o iluzie, fiindcă orice conţinut poate să fie reînnoit.

Totuşi ia-l, du cît mai departe, acest miez concret. N-am dreptul să-l irosesc (aminteşte-ţi de el, foloseşte-l doar dacă vouă vă va fi de netăgăduit folos, ţinta aflîndu-se la o depărtare necuprinsă în calcule)... Ia-l, du-l cît mai

departe. Peste Marele Gol. Pe Globus nu trebuie să existe încă nicăieri... şi, mai ales, nu lîngă mine. Rama spunea: o tăietură la nivelul fluxului nervos, celulele reînvie cu o

sporită tinereţe, cu o nouă speranţă... Doresc această speranţă, această tinereţe. Am privit în adîncul meu. Ştiu acum şi sînt nevoit să-mi răspund: Nu, nici tu, Amon, nu eşti desăvîrşit!

capitolul XXI

... „Către tatăl meu, marele Amon, Conducătorul Oraşului copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult."

Cred că cititorilor acestor rînduri unele precizări le sînt necesare... De pildă, în legătură cu explozia, cu misteriosul accident.

Spun „accident", pentru că aceasta — după cum se ştie — este relatarea Conducătorului şi astfel înregistrează istoria ultimelor cicluri ale civilizaţiei a douăzeci şi doua, cea dintîi dintr-un lanţ de nenorociri, pe care apoi nimeni nu le-a mai socotit întîmplătoare... Spun „misterios" fiindcă, totuşi, există în sincronizarea faptelor o curioasă coinci-denţă.

... Deci acident — dar ce fel de accident poate fi acesta, survenit în chiar clipa cînd bătrînul Amon, strălucind de propria sa lumină fosforescentă — semn fatal, aducînd însă cu sine o intensificare a propriului drum creator — a înţeles, a avut fulgerător viziunea clară a

destinului şi misiunii planetei? Tocmai cînd, în adînc, o seamă de locuitori trăiau iluzia distanţelor? Cînd tînărul Am'n, apăsînd pe clapele orgii sale, nu izbutea decît să intensifice dorinţa evaziunii? Oare, într-adevăr, să fi acţionat singure acele unelte

impersonale, în genere însă atît de docile, pe care civilizaţia a douăzeci şi doua nu le pomeneşte altfel decît ca pe nişte umbre palide, ca pe nişte obiecte?... Nu putem mai curînd presupune o extremă perfecţionarea, o sensibilitate a maşinilor numite „înţelepte”, capabile să sesizeze şi fără dispoziţii precise, fără formulări, anumite intenţii, dorinţe, impulsuri?

Deci:

Pe „Şantierul experimental”, Rama şi Ka se aflau ală-   turi.

În Piaţa Izvoarelor, Am'n îşi trecea degetele peste clapele instrumentului său, de aceea curgerea lină, sărbătorească a populaţiei globusiene, se întrerupse.

Mulţi oaspeţi din Oraşul copacilor cu crengi în spirală soseau pe continentul vecin şi, coborînd, se pierdeau în tumult străzilor principale, apoi coteau prin înguste ramificaţii, ajungînd uneori chiar la depozite, unde bunuri comune erau oferite la îndemîna tuturor.

... Din înaltul terasei celei mai îndrăzneţe, conducătorii lor îi priveau (fără să-i vadă), adînciţi în necesare preocupări..

... Legănînd în poala veşmîntului cutia care închidea încă (pentru puţină vreme inofensivă) arma împotriva morţii, bătrînul Amon rătăcea în ceea ce i se părea a fi înţelegere!

... Se produse... Explozia!

„Către tatăl meu, marele Amon... Cinste lui. Cinste voinţei sale eterne.

— ...Da, fiul meu, te ascult”...

Voi mai adăuga încă unele lămuriri.

Fiindcă, e cert, multe întîmplări lipsesc din istorisirea noastră: ne va rămîne o veşnică taină, de pildă, felul în care Strn sau Am’n au intrat şi au ieşit din Continentul profund; sau plecarea solemnă a navei-piramidal-compuse de pe planetă; de asemenea, soarta sărmanei N’fer, retrasă în cavernele rezervaţiei, salvînd astfel, o vreme, după plecare, urmaşul lui Am’n.

La rîndul ei, istorisirea noastră şi-a îngăduit să elimine unele detalii socotite împovărătoare, inutile. În amalgamul de întîmplări care au însoţit descoperirea din peşteră, însănătoşirea lui Strn, evaziunile de pe planetă, pregătirile pentru Marea Plecare şi revenirea în ciclu a tradiţionalei sărbători — ea a omis, de pildă, desele încercări ale globusienilor din subsol, aceste făpturi palide, incolore, inestetice dintr-un punct de vedere valabil atunci — de a rupe cu angajamentul străvechi care îi menţinea într-un univers artificii, limitat, şi de a pătrunde în spaţiile suprafeţei globusiene. E limpede, ne-am spus, lectorului evoluat şi inteligent, urmăritor al acestor rînduri, nu-i poate scăpa ideea că incursiunea lui Strn şi a însoţitorilor săi nu era nicidecum izolată. Că ea a fost precedată şi mai ales urmată de încercări tot mai dese, de tot mai nervoase opuneri şi ciocniri.

Lipseşte, de asemenea cu totul, menţionarea momentului cînd s-a trecut de la primul prototip

al lui Het — aparatul de transmis imagini cu rază infinită — la producţia în serie, deşi existenţa pe scară largă a unei astfel de născociri (poate chiar în Ziua marii prietenii) pare a fi dovedită. Ea a putut da mai multor globusieni ideea transmiterii în univers a unor crîmpeie din istoria lor. Aceasta ar explica, de pildă, de ce întîlnirea dintre Tut şi Am’n, în Continentul profund, a fost relatată cu mult mai difuz, mai imperfect ca altădată, încît e de presupus ori că nu e făcută de un martor ocular, ori că aparatul de care s-a folosit a fost altul, o variantă de serie, mai grosolană. (Dar atunci, putem bănui că există circulînd din univers mai multe variate ale istoriei planetei Globus?)

Oricum, dacă ne-am permis, pe marginea imaginilor existente, nişte comentarii, nu ne este totuşi îngăduit să procedăm altfel decît ar face-o, cu un tezaur de cioburi străvechi, un arheolog. Da, unele fragmente ne vor lipsi în veci, altele ni se vor părea suplimentare — sînt bucăţi a căror formă o putem la nevoie bănui. Dar ar fi o greşeală de neiertat să recioplim din imaginanţie lipsurile acestui mozaic. Ale acestui mozaic avînd toate dimensiunile, în profunzime, în spaţiu şi timp!...

„Către tatăl meu, marele Amon... Există planeta albastră...

— Da, fiul meu, te ascult... Da, fiul meu, te ascult...

„... Şi, totuşi, iubit părinte, planeta nouă pe care locuim poartă urmele altor descoperitori — să spun întreg adevărul pe care-l gîndesc? Poartă urmele altor descoperitori de pe Globus!... Să fie aceştia doar trecătorii călători al căror sfîrşit generaţia noastră de savanţi l-a descifrat odată într-o cavernă a rezervaţiei doctorului Rama? Să fie ei şi însoţitorii lor?... Nu pot să cred — şi Ka e de aceeaşi părere cu mine. O elementară cunoaştere indică epoci felurite.

Iată, de pildă: cercetînd străfunduri şi întinderi, am descoperit în numeroase locuri cioplituri stranii, chipuri de zburătoare, statui de sfincşi, de fiare-oameni a căror întruchipare

vie nu am putut-o afla niciunde pe aceste continente. Ele nu se aseamănă cu ceea ce eu însumi am dăltuit pe continentul în formă de fruct şi sînt atît de deosebite chiar între ele, trădează atît de felurite cunoaşteri şi concepţii, încît nu pot fi altcătuite decît de civilizaţii depărtate una de cealaltă.

Vei spune: De unde totuşi părerea că vechii cioplitori au coborît de pe planeta noastră? Ce pot istorisi despre făuritorii lor aceste urme moarte?...

Ne-au vorbit despre ei, fără să-şi dea seama, nişte făpturi vii, au vorbit atît de dureros, încît, reîntorcîndu-ne din drum, prietenul meu Ka nu a mai rîs ca de obicei, ci a izbit piatra, a pedepsit-o, lovind statuia femeii-sfinx pe care am cioplit-o.

Acolo, pe marele continent — dincolo de un şir de cioplituri desăvîrşite trădînd meşteşugul unor fiinţe cîndva nespus de civilizate, înălţîndu-ne peste întinderile pline de scheletele unor mari tîrîtoare, suind dincolo de vizuinele în care unele dintre acestea mai sălăşluiesc încă, scoţînd boturi lacome — am zărit deodată oameni asemănători nouă. Am zărit globusieni! Vreau să spun, un soi de globusieni coloraţi, cîndva superiori, dar cu desăvîrşire schimbaţi prin urmaşii lor, sălbăticiţi, despuiaţi de veşminte şi înţelepciune. Singuratici, goi, hălăduind în munţi (unde Ka emitea ipoteza că s-ar fi retras cîndva spre a se delimita, după obiceiul globusian, de făpturile vădit inferioare), şi

aşteptînd. Dar ce? Au uitat în izolare. — Ei nu mai folosesc nici un grai pe care l-am fi putut face comun şi refuză mai ales să ne înţeleagă şi să ne recunoască...

...Nu de mult, iubit părinte, am trecut peste cupa umplută cu cristale de apă, ce îmbracă veşnic o parte a planetei. Şi am putut zări între culmi, într-un podiş întins cît două palme reunite, o navă piramidală, o rachetă mult asemănătoare celor ce ne-au adus.

Zăcea oprită pesemne cîndva de un călător nedibaci, căzută, înfiptă răsturnat, aproape îngropată în învelişul sticlos. Coborînd de aceea în veşmintele noastre de zburători, şi oprindu-ne aici, ne-am putut da seama că este părăsită... Doar pe un perete al stîncilor împrejmuitoare, Ka a deosebit un semn ce l-a făcut să tresară: un semn, o zgîrietură, un fel de scris pe care îl mai văzuse odată într-o peşteră! Îi amintea de numele unui globusian palid: Strn.

...„ Către tatăl meu marele Amon... Către tatăl meu... în Oraşul copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult...”

Cîteva vorbe încă: Să ne fie oare cunoscută planeta albastră? Unele semne par să o indice. E şi motivul pentru care am ales, în locul numelor-imagine-simbol, denumiri vechi, cu o rezonanţă legendară, păstrate de diferite graiuri şi însemnări bătrîne, într-un fel constrîns, eliptic de vocale.

După numeroase amănute însă, planeta pare să fie cu desăvîrşire alta: e suficient să ne gîndim la cele şapte continente. (Cîtă crezare

putem oare da uneia dintre recepţiile lui Het care, istorisise poate modificarea lor viitoare?)

„Către tatăl meu...”

capitolul XXII

... „Către tatăl meu, marele Amon... către tatăl meu... în Oraşul copacilor cu crengi în spirală...

— Da, fiul meu, te ascult!

... A trecut nemăsurat de mult timp, părinte, de cînd patria nu mai e decît o nădejde îndepărtată. De cîteva ori, am intrat în vechile noastre unelte de zbor piramidale (nu le mai folosim decît rar) şi, trecînd într-un somn-inexistenţă alinător de tristeţi, am revenit apoi tineri, avînd reîmprospătate speranţe... Pînă cînd?... Şi, mai ales, cît a trecut, părinte, de cînd ne-am luat rămas bun în marele port cosmic? Sau de cînd am zărit între munţi, pe zidul de stîncă, numele lui Strn, pe care apoi l-am căutat în zadar?...

E greu de spus. Uneltele noastre înţelepte se înşală în calcul sau tac. Dincolo de noi, depărtările — nemişcate şi mute. Pînă şi confirmarea primirii mesajelor noastre s-a oprit. Şi numai gîndurile noastre, părinte, se întîlnesc şi se acordă, îmi confirmă că Globus nu e o închipuire, că există, că exişti...

— Da, fiul meu, te ascult".

„Către tatăl meu... voinţa şi gîndirea înţeleaptă...

Din nou, în ceasul apropiat de eclipsă, mă gîndesc la tine... în jur atîtea s-au schimbat. Eclipsă!... Aici lumina se naşte şi moare din zare în zare, eclipsele vin rar. Am născocit alt cuvînt: Noapte."

... „Spuneam: atîtea s-au schimbat.

Mărind colonia, Iss a coborît nava ei.

O vreme, ne-am ocupat cu dresarea făpturilor asemănătoare nouă şi care imită. E nemaipomenit cît de iute deprind. Imitînd au deprins bazele graiului nostru şi ne putem înţelege. Cunoaştem acum mult mai multe detalii ale astrului de care sîntem legaţi. Putem să-l cercetăm fără împovărătoarele veşminte protectoare — ne-am obişnuit cu văzduhul său. Şi am trăi nestînjeniţi dacă unele unelte slujitoare nu s-ar fi...

— Da, fiul meu, te ascult!"

„...Astfel, mişcîndu-ne nestînjenit, potrivindu-ne răsuflarea cu văzduhul, intrăm tot mai mult în puterea noii planete. Unele unelte slujitoare s-au oprit. Săvîrşim deci lucrul lor. Aşa, încetul cu încetul, faptele mărunte ne covîrşesc, ne-ar înrobi cu totul, dacă nu am fi găsit în făpturile primitive din jur nişte neaşteptaţi slujitori.

Uneori, îmi trimit către ei imaginea şi îi privesc născo-cind. Pentru ei, trăsăturile feţelor noastre sînt nespus de asemănătoare — Ka este deci dublul meu.

Adesea îşi istorisesc cum ne ucidem între noi şi înviem — aceasta este explicaţia pe care au dat-o somnului nostru — ne imită, în viaţă şi moarte.

De aceea uneori...”

„...De aceea uneori mă gîndesc cu tristeţe că în clipa în care ar apărea cu adevărat o navă-matcă, rachetele noastre ridicîndu-se vor tulbura noile aşezări, vor ucide... Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră?

— Da, fiul meu, te ascult...”

„...Mai e necesară pe Globus întoarcerea noastră?... O, părintele meu, ce mare deznădejde m-a cuprins. Pentru că nu eu am pus această întrebare. Uneltele înţelepte, tremurînd abia, slab, au recepţionat-o în clipa în care eu însumi o gîndeam. Şi mi-am adus aminte de vechile, tulburătoarele întrebări adresate planetei noastre, acum multe zeci de

cicluri, de către o altă navă călătoare... Cine a formulat mai întîi aceste cuvinte?

Oare eu, oare ei, strămoşii noştri, poposiţi pe această planetă şi aşteptînd o navă-matcă iluzorie, nehotărîţi, neconcentrîndu-se să caute, să descopere un sistem posibil de întoarcere, să procure, să organizeze concentrînd cantităţile necesare de combustibil, fiindcă întoarcerea e cu putinţă, măcar a uneia dintre nave...

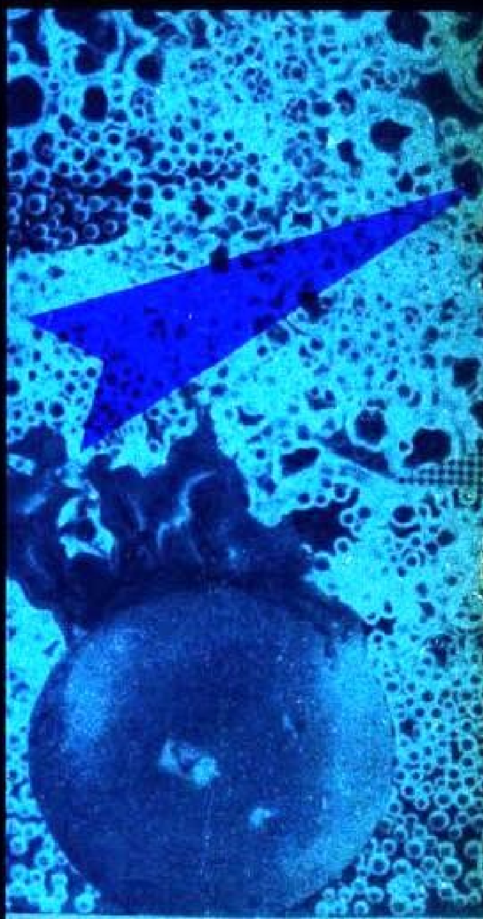
Oare ei, oare eu Am'n, fiul marelui Amon, care mă prefac de mult a nu şti că trebuie, că mă voi întoarce, care nu fac altceva decît să aştept sfîrşitul civilizaţiei vechi şi amîn înţelegerea pricinii pentru care transmiţătoarele de ştiri tac — ci necontenit, vorbind cu mine însumi, trimit mesaje tatălui meu?"...

Redactor responsabil: VICTOR ZEDNIC
Tehnoredactor: GABRIELA ILIOPOLOS

Dat la cules 20.11.1967. Bun de tipar 06.03.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 6896. Tiraj 25.140. Hîrtie Tip I.B. de 63g/m². 700X1000/32. Coli editoriale 7. Coli de tipar 7,5. A. 14.879. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—96.

Tiparul executat sub comanda nr. 70.847 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”, Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

Am să istorisesc întocmai ce-mi poruncește vestitul Rama... Dar mai întîi aș dori să aflu un lucru: Legea cea mai străveche a neamului nostru și al vostru vorbește despre marele preț pe care îl are pe planetă viața fiecărui globusian. Pentru a sluji această lege au pornit, cu milenii în urmă, înainte de a se fi socotit și împărțit cu desăvîrșire spațiile de suprafață, strămoșii noștri... Aș dori deci să amintesc că noi am fost patru oameni palizi. Uriți, lipsiți de culoare, dar patru... E adevărat, într-un laborator am fost readus la viață. O dată cu mine a înviat însă și altcineva: fiara care mă ucisese. Zăcînd alături, ne-am trezit gemînd, am suferit laolaltă și la fel. De ce? De ce dintre atîtea trupuri, doar noi doi ne-am deșteptat în laborator? De ce tocmai eu... și el!

Lei 5,25